

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และ
แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

นายสิทธิพงษ์ ล้ำสมบัติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF A NON- FORMAL EDUCATION PROGRAM BASED ON
THE CONCEPTS OF CRITICAL CONSCIOUSNESS AND COLLABORATIVE LEARNING
TO ENHANCE MULTICULTURAL LITERACY FOR NON-FORMAL EDUCATION STUDENTS

Mr. Sittipong Lumsombat

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2015

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ
โดย	นายสิทธิพงษ์ ล้ำสมบัติ
สาขาวิชา	การศึกษานอกระบบโรงเรียน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระฉัตร สุปัญญา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.บัญชา ชลาภิรมย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระฉัตร สุปัญญา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวานัน โกวิตยา)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร. อาจารย์ยิ่ง กิริติบุรณะ)

สิทธิพงษ์ ล้ำสมบัติ : การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ (DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM BASED ON THE CONCEPTS OF CRITICAL CONSCIOUSNESS AND COLLABORATIVE LEARNING TO ENHANCE MULTICULTURAL LITERACY FOR NON-FORMAL EDUCATION STUDENTS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.วีรฉัตร สุปัญญา, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: ผศ. ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, 340 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ 2. สังเคราะห์ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบที่ได้จากการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาคือศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาโปรแกรมประกอบด้วย นักศึกษาการศึกษานอกระบบที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 25 คน ครูและผู้บริหารรวม 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมที่พัฒนาขึ้น แบบทดสอบวัดความรู้ แบบประเมินเจตคติการยอมรับพหุวัฒนธรรม แบบประเมินเจตคติการเห็นคุณค่าพหุวัฒนธรรม แบบประเมินพฤติกรรมการยอมรับพหุวัฒนธรรม แบบประเมินพฤติกรรมการเห็นคุณค่าพหุวัฒนธรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อโปรแกรม

ผลการวิจัยพบว่า 1. โปรแกรมที่พัฒนาขึ้น ทำให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ มีเจตคติด้านการยอมรับการเห็นคุณค่า และมีการแสดงออกทางพฤติกรรมด้านการยอมรับการเห็นคุณค่าในพหุวัฒนธรรม สูงขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2. องค์ประกอบของการพัฒนาโปรแกรมประกอบด้วย 1) หลักการพื้นฐาน 4Re's คือ Reduction, Recognition, Reinforcement, Reorganization 2) กระบวนการพัฒนาโปรแกรม 7T's คือ Tie, Team, Task, Tune, Test, Track, Take 3) ปัจจัยและเงื่อนไข ของการนำโปรแกรมไปใช้ 3. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ 3 ประเด็น คือ 1) การส่งเสริมความเข้าใจวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน 2) การส่งเสริมการยอมรับวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน 3) การส่งเสริมการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน

ภาควิชา การศึกษาตลอดชีวิต

ลายมือชื่อนิสิต .....

สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

ปีการศึกษา 2558

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม .....

5284293027 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORDS: ACTIVITY OF NON-FORMAL EDUCATION / LEARNING

SITTIPONG LUMSOMBAT: DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM BASED ON THE CONCEPTS OF CRITICAL CONSCIOUSNESS AND COLLABORATIVE LEARNING TO ENHANCE MULTICULTURAL LITERACY FOR NON-FORMAL EDUCATION STUDENTS. ADVISOR: ASST. PROF. WEERACHAT SOOPUNYO, Ph.D., CO-ADVISOR: ASST. PROF. WIRATHEP PATHUMCHAROENWATTANA, Ph.D., 340 pp.

The purposes of this research were to 1. develop a non-formal education program based on the concepts of critical consciousness and collaborative learning to enhance multicultural literacy for non-formal education students. 2. synthesize strategies for an enhancement of multicultural literacy of non-formal education students. The research was undertaken at the non-formal education center, Yannawa district, Bangkok. Research sample comprised 25 upper secondary non-formal education students as well as 6 teachers and administrators. The research instruments included the developed program to enhance multicultural literacy, multicultural literacy tests, evaluation forms for attitudes toward multicultural acceptance and appreciation, evaluation forms for behaviors toward multicultural acceptance and appreciation, and a questionnaire surveying opinion towards the program.

The research findings were 1. the developed program increased students' knowledge, attitudes toward multicultural acceptance and appreciation, behaviors toward multicultural acceptance and appreciation, comparing with those prior to joining the program, at a statistical significance level of .05; 2. the elements of program development comprised 1) basic principals called 4 Re's : Reduction, Recognition, Reinforcement, and Reorganization. 2) the process of program development called 7 T's : Tie, Team, Task, Tune, Test, Track, and Take 3) affecting factors and conditions for program implementation; 3. strategies for an enhancement of multicultural literacy of non-formal education students included 3 strategic issues : 1) the promotion of understanding the cultures of neighbouring countries, 2) the promotion of an acceptance of the cultures of neighbouring countries, and 3) the promotion of an appreciation of the cultures of neighbouring countries.

Department: Lifelong Education

Student's Signature .....

Field of Study: Non-Formal Education

Advisor's Signature .....

Academic Year: 2015

Co-Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จเรียบร้อยได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ทุกท่านคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระฉัตร สุปัญญา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ให้แนวคิดและช่วยตรวจแก้ไขในส่วนที่บกพร่องต่างๆ ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งเขียนวิทยานิพนธ์สำเร็จเป็นรูปเล่ม ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกๆ ท่านในสาขาวิชาการศึกษานอกกระบบโรงเรียน ผู้อำนวยการและนักศึกษาการศึกษานอกกระบบ ศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตยานนาวา ที่ให้ความอนุเคราะห์ร่วมมือในการทำวิจัยตลอดจนเข้าร่วมโปรแกรมการอบรมในครั้งนี้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างมาก

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล ที่ให้เกียรติเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวาสน์ โกวิทยา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล และ ดร.ยิ่ง กิรติบุรณะ ที่ให้เกียรติเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ดร.ชนินทร สุขเจริญ ดร.ปาน กิมปี ดร.วนิดา อัญชลีวิทยกุล ดร.พงศรัชต์ธวัช วิวังสุ และคุณดารุณี ธรรมโพธิ์ดล

ท้ายที่สุดนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัวของผู้วิจัย ที่เป็นกำลังใจและได้ให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสมบูรณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญแผนภาพ	ญ
สารบัญตาราง.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	14
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	14
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	25
สมมติฐานของการวิจัย.....	26
ขอบเขตของการวิจัย.....	26
คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย.....	27
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	28
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	29
ตอนที่ 1 แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	29
ตอนที่ 2 แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	41
ตอนที่ 3 แนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์.....	52
ตอนที่ 4 แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน.....	67
ตอนที่ 5 แนวคิดพหุวัฒนธรรม.....	87
ตอนที่ 6 ประเทศเพื่อนบ้าน เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา.....	104
ตอนที่ 7 การสังเคราะห์ยุทธศาสตร์.....	113
ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	121

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	129
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน	129
ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	129
1) การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง	129
2) การระบุขอบเขตเนื้อหาวิชา	130
3) การกำหนดแนวการสอนและแผนการเรียนรู้	131
4) การนำแผนการเรียนรู้ไปปฏิบัติ	138
5) การประเมินผลโปรแกรม	138
ขั้นตอนที่ 2 การสังเคราะห์ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม	143
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	147
ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาโปรแกรมเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษานอกระบบ ...	147
1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ	147
2. ผลการวิเคราะห์การทดสอบวัดความรู้ ในเรื่องพหุวัฒนธรรม	149
3. ผลการวิเคราะห์การประเมินเจตคติในด้านการยอมรับพหุวัฒนธรรม	150
4. ผลการวิเคราะห์การประเมินเจตคติในด้านการเห็นคุณค่าพหุวัฒนธรรม	152
5. ผลการวิเคราะห์การประเมินพฤติกรรมในด้านการยอมรับพหุวัฒนธรรม	153
6. ผลการวิเคราะห์การประเมินพฤติกรรมในด้านการเห็นคุณค่าพหุวัฒนธรรม	156
7. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความพึงพอใจต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	159
8. ผลการประเมินการเรียนรู้ผ่านหน่วยการเรียนรู้และใบงาน	161
9. ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ ส่งเสริมการ รู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษานอกระบบไปใช้	166
ตอนที่ 2 ผลการสังเคราะห์ยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม	169
1. ร่างแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอก ระบบ	174

2. แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ.....	175
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	179
สรุปผลการวิจัย.....	179
การอภิปรายผล	186
ข้อเสนอแนะ	200
รายการอ้างอิง	202
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	340

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ความร่วมมือในภูมิภาค.....	17
แผนภาพที่ 2 การสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนรู้จิตสำนึกเชิงวิพากษ์	66
แผนภาพที่ 3 การสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนรู้ร่วมกัน.....	86
แผนภาพที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ SWOT Analysis.....	115
แผนภาพที่ 5 การบูรณาการขั้นตอนการเรียนรู้ 2 แนวคิด.....	127
แผนภาพที่ 6 กรอบแนวคิดการโปรแกรมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันวัฒนธรรม.....	128
แผนภาพที่ 7 กระบวนการส่งเสริมการรู้เท่าทันวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ.....	178
แผนภาพที่ 8 สรุปองค์ประกอบการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริม การรู้เท่าทันวัฒนธรรม.....	185

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	แสดงสถิติจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนหลักสูตรการศึกษานอกระบบ	19
ตารางที่ 2	แสดงการเปรียบเทียบประเภทของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิด ของ Boyle.....	51
ตารางที่ 3	กรอบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตสำนักเชิงวิพากษ์	65
ตารางที่ 4	เปรียบเทียบบทบาทการเรียนรู้ของผู้เรียนในห้องเรียนแบบเดิมกับห้องเรียนแบบ CL....	69
ตารางที่ 5	เทคนิคสำหรับการอภิปราย CL.....	72
ตารางที่ 6	เทคนิคสำหรับการสลับกันสอน CL.....	73
ตารางที่ 7	เทคนิคสำหรับการแก้ปัญหา CL.....	74
ตารางที่ 8	เทคนิคการใช้กราฟิก และการจัดระเบียบสารสนเทศ CL.....	75
ตารางที่ 9	เทคนิคที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเขียน CL.....	76
ตารางที่ 10	แสดงการสังเคราะห์ขั้นตอนของแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันของนักวิชาการ.....	83
ตารางที่ 11	กรอบการสังเคราะห์การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน.....	85
ตารางที่ 12	สรุปความหมายของการรู้พหุวัฒนธรรม	92
ตารางที่ 13	ตัวอย่างตารางการทำ SWOT Analysis.....	118
ตารางที่ 14	ตัวอย่างตารางการทำ SWOT Matrix	119
ตารางที่ 15	รายละเอียดการดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้.....	132
ตารางที่ 16	สรุปเนื้อหาวิธีการเรียนการสอนที่นำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้.....	133
ตารางที่ 17	ประยุกต์การยอมรับและการเห็นคุณค่า พร้อมระดับคะแนนในแบบประเมินเจตคติ	140
ตารางที่ 18	รายละเอียดการจัดเวทีสังเคราะห์ยุทธศาสตร์.....	144
ตารางที่ 19	สรุปการดำเนินงานในการศึกษาวิจัย	146
ตารางที่ 20	ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ	147

ตารางที่ 21 แสดงคะแนนความรู้เรื่องพฤติกรรมในวัฒนธรรมประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ก่อนทดลองและหลังทดลอง..... 149

ตารางที่ 22 เปรียบเทียบความแตกต่างด้านความรู้เรื่องพฤติกรรมในประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา..... 150

ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของเจตคติในด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรม ประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา..... 150

ตารางที่ 24 เปรียบเทียบความแตกต่างของเจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา 151

ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของเจตคติด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรม ประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา..... 152

ตารางที่ 26 เปรียบเทียบความแตกต่างของเจตคติด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา..... 153

ตารางที่ 27 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา..... 153

ตารางที่ 28 สรุปรูปการตอบคำถามในแบบประเมินพฤติกรรมด้านการยอมรับในประเด็นการแต่งกาย 154

ตารางที่ 29 สรุปรูปการตอบคำถามประกอบการตัดสินใจในแบบประเมินพฤติกรรมด้านการยอมรับในประเด็นอาหารการกิน 155

ตารางที่ 30 สรุปรูปการตอบคำถามในแบบประเมินพฤติกรรมด้านการยอมรับในประเด็นความเชื่อ . 156

ตารางที่ 31 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรม ประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา 156

ตารางที่ 32 สรุปรูปการตอบคำถามในแบบประเมินพฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่าในประเด็น การแต่งกาย 157

ตารางที่ 33 สรุปการตอบคำถามในแบบประเมินพฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่าในประเด็นอาหาร
การกิน..... 158

ตารางที่ 34 สรุปการตอบคำถามในแบบประเมินพฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่าในประเด็นความ
เชื่อ..... 159

ตารางที่ 35 รายละเอียดการดำเนินการข้อมูลความพึงพอใจหลังการจัดโปรแกรมการศึกษานอก
ระบบโรงเรียน 160

ตารางที่ 36 ข้อมูลด้านของความพึงพอใจหลังการจัดโปรแกรม 161

ตารางที่ 37 ผลการประเมินจากการทำกิจกรรมผ่านหน่วยการเรียนรู้..... 161

ตารางที่ 38 ผลการประเมินการดำเนินงานในการนำโปรแกรมไปปฏิบัติ..... 168

ตารางที่ 39 ยุทธศาสตร์ (SO) ของจุดแข็ง (Strengths) + โอกาส (Opportunities)..... 170

ตารางที่ 40 ยุทธศาสตร์ (ST) ของจุดแข็ง (Strengths) + อุปสรรค (Threats)..... 171

ตารางที่ 41 ยุทธศาสตร์ (WO) ของจุดอ่อน (Weaknesses) + โอกาส (Opportunities)..... 172

ตารางที่ 42 ยุทธศาสตร์ (WT) ของจุดอ่อน (Weaknesses) + อุปสรรค (Threats)..... 173

ตารางที่ 43 ร่างแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการรู้เท่าทันวัฒนธรรม 174

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการพัฒนาประเทศเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และเกิดความเปลี่ยนแปลงเกินกว่าจะคาดการณ์ได้แน่นอน ทั้งภาคการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในประเทศต่างๆ ที่พยายามจะพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนระบบหรือสถานการณ์ทางสังคมในรูปแบบต่างๆ เพื่อที่จะรองรับความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ในการนำพาความมั่นคง และยั่งยืนสู่สังคมไทย ในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ต้องอาศัยความรอบคอบ และองค์ความรู้ ให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตในสังคมไทย ให้มีความพร้อมที่จะเผชิญไปกับเหตุการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทุกด้าน อาทิ ในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ดังนั้นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฉบับต่อมาจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในสังคมโดยมุ่งหวังให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เพื่อวิธีการปรับเปลี่ยนและวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นการบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคมและวัฒนธรรม ดำเนินไปพร้อมๆ กันเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้เป็นหลักสูตรที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลที่อยู่นอกระบบโรงเรียนซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ และมีประสบการณ์จากการทำงาน และการประกอบอาชีพ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สังคมไทยในปัจจุบันและในอนาคต พบกับความเปลี่ยนแปลงที่มีความซับซ้อนมากมาย ตามการพัฒนาในด้านต่างๆ ของสังคมโดยเฉพาะการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ทำให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทุกภาคส่วนต้องเตรียมพร้อมเข้าสู่ยุคใหม่ของความร่วมมือกับผู้คนจากหลากหลายวัฒนธรรมกันมากยิ่งขึ้น

การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน คนไทยจำเป็นต้องมีการเตรียมการให้มียุทธศาสตร์ความรู้ด้านต่างๆ เกี่ยวกับประเทศสมาชิกอาเซียน จากการสำรวจความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาจากประเทศสมาชิกอาเซียนสิบประเทศ ต่อการพัฒนาของประชาคมอาเซียนอาจเป็นตัวบ่งชี้หนึ่งว่าสังคมใดมีการตระหนักรู้และเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ นักศึกษาคือปัญญาชนที่ในอนาคตจะทำหน้าที่ผู้นำของสังคม มุมมองของคนเหล่านี้จึงเป็นพื้นฐานของการปรับตัวของแต่ละสังคมได้ จากงานศึกษาเรื่องทัศนคติและการตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนต่อข้อค้นพบจากการสำรวจสิบประเทศในอาเซียน ของมูลนิธิอาเซียนจากมหาวิทยาลัย แห่งชาติสิงคโปร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการสำรวจนักศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัย ชั้นนำ รวมทั้งสิ้น 2,170 คน ทำให้ทราบถึงความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่ออาเซียนของปัญญาชนทั้งสิบ

ประเทศ โดยมีข้อค้นพบสรุป ได้ดังนี้ 1) ภาพรวมต่ออาเซียน นักศึกษาส่วนใหญ่รวมทั้งไทยมองอาเซียนในด้านบวก ส่วนนักศึกษาจากกัมพูชา ลาว และเวียดนาม กระจ่ือร้อร้นเป็นพิเศชต่อควมร่วมือกับอาเซียน ในขณะที่+เมียนมาร์มีทัศนคติในทางลบ 2) ความเป็นพลเมืองอาเซียนนั้น นักศึกษาในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมดเห็นด้วยว่าตนเป็นพลเมืองอาเซียน ส่วนนักศึกษาไทยเห็นด้วย ร้อยละ 67 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ 3) ความรู้และความเข้าใจต่ออาเซียน ไทยเป็นประเทศที่จดจำปีที่มีการก่อตั้งอาเซียนได้น้อยที่สุด แม้ว่าอาเซียนจะถือกำเนิดในประเทศไทยก็ตาม โดยตอบถูกเพียงร้อยละ 27.5 เท่านั้น 4) ทัศนคติต่อประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น นักศึกษาถึงร้อยละ 91.8 ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศอาเซียนอื่น ส่วนนักศึกษาไทยเห็นด้วยในข้อนี้เพียงร้อยละ 87.5 ซึ่งน้อยเป็นอันดับที่สี่รองจากเมียนมาร์ สิงคโปร์ และบรูไน 5) ทัศนคติต่อการเดินทางและทำงานในประเทศสมาชิกอาเซียนที่นักศึกษาอยากเดินทางไปมากที่สุดคือ สิงคโปร์ ไทย มาเลเซีย และเวียดนาม 6) แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียน ส่วนใหญ่มาจากโทรทัศน์ โรงเรียน หนังสือพิมพ์ และหนังสือ รองลงไปได้แก่อินเทอร์เน็ต และวิทยุ ขณะที่แหล่งข้อมูลที่สำคัญน้อยที่สุดได้แก่ ครอบครัว การเดินทาง ภาพยนตร์ ดนตรี และการทำงาน 7) มิติความร่วมมือของอาเซียนที่สำคัญในสายตาของนักศึกษาอาเซียน เรียงตามลำดับได้แก่ เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว พัฒนาการศึกษา และวัฒนธรรม 8) ความรู้และทัศนคติของนักศึกษาแต่ละประเทศในภาพรวม บรูไน มีความรู้ความเข้าใจเรื่องอาเซียนดีมากและมีทัศนคติในเชิงบวกเป็นส่วนใหญ่ กัมพูชา อินโดนีเซีย มาเลเซีย ไทย มีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติในเชิงบวก โดยมีค่าเฉลี่ยระดับกลางๆ ของภูมิภาค เวียดนาม ลาว มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนดีมาก เมียนมาร์ ฟิลิปปินส์ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนน้อยกว่าค่าเฉลี่ยในภูมิภาค (วารสารประชากรและการพัฒนา ฉบับที่5 มหาวิทยาลัย มหิดล, มิถุนายน-กรกฎาคม, 2555)

สรุปผลการสำรวจดังกล่าวข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า ประเด็นที่น่าวิตกกังวลสำหรับประเทศไทย โดยเฉพาะนักศึกษาไทยที่ไม่ได้ตื่นตัวกับการสร้างประชาคมอาเซียนในระดับต่ำ จึงสมควรที่จะต้องส่งเสริมองค์ความรู้ที่ถูกต้องต่อการเป็นประชาคมอาเซียน ข้อต่อไปคือประเทศไทยเป็นประเทศที่น่ามาทำงานมากที่สุดของผู้คนในประชาคมอาเซียนเป็นอันดับสองรองจากสิงคโปร์ ดังนั้นแนวโน้มที่จะมีคนในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเดินทางเข้ามาในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน ข้อนี้เป็นประเด็นสำคัญที่นักศึกษาไทยต้องเตรียมการเข้าสู่สังคมพหุวัฒนธรรมที่จะมีคนจากประเทศต่างๆ เข้ามาอยู่ร่วมกันกับพวกเราในสังคมเดียวกันและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน นักศึกษาจึงจะต้องพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น มีเจตคติและการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ

การเตรียมการให้นักศึกษาไทยพร้อมกับความสัมพันธ์กับประเทศในกลุ่มอาเซียน ประภัสสร เทพชาตรี (2556) ได้กล่าวไว้ว่านักศึกษาไทยยังไม่พร้อมทั้งในด้านทักษะ และทัศนคติ ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เรื่องนี้สำคัญมากตราบใดที่คนไทยยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์ไทยกับประเทศเพื่อนบ้านก็จะไม่ดีตามไปด้วย เราจะปรับทัศนคติใหม่อย่างไรเพื่อให้คนไทยเปลี่ยนทัศนคติใหม่ มองประเทศเพื่อนบ้านอย่างเข้าใจและเป็นมิตร จะทำอย่างไรให้คนไทยรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านสนใจประเทศเพื่อนบ้านวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อนบ้าน สอดคล้องกับบทความที่กล่าวถึงประเทศเพื่อนบ้าน ประภัสสร เทพชาตรี (2557) ได้

กล่าวถึงความสัมพันธ์ไทยกับประเทศเพื่อนบ้านไว้ว่าเราควรต้องมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ที่ดีแต่ประวัติศาสตร์หลายร้อยปีที่ผ่านมาตั้งแต่สุโขทัย อยุธยา เป็นภาพความขัดแย้งทางสงคราม ศัตรูรุกราน รบกันไปรบกันมา จนถึงยุคสมัยล่าอาณานิคม ประเทศเหล่านี้ก็ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตก เราก็ก่อขัดแย้งกันเองจนจบจนเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 เราก็ก่อขัดแย้งกับประเทศเหล่านี้ด้วยรูปแบบคอมมิวนิสต์ ต่อมาไทยกับประเทศเพื่อนบ้านก็ค่อยๆ พัฒนาความสัมพันธ์กันมาโดยเฉพาะในปี 1988 นโยบายต่างประเทศของไทย คือ เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า ยุทธศาสตร์ประการแรกคือ จะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านก่อน แต่ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา สำหรับความสัมพันธ์กับประเทศเมียนมาร์ มีการปิดด่านชายแดนบ่อยครั้งรวมถึงปัญหาชนกลุ่มน้อย และแรงงานต่างด้าว สำหรับความสัมพันธ์กับประเทศลาวที่ควรจะได้ใกล้ชิดกันมากกว่านี้ เพราะเหมือนบ้านพี่เมืองน้อง แต่เอาเข้าจริงแล้วลาวใกล้ชิดกับประเทศจีน และเวียดนามมากกว่าไทย สำหรับความสัมพันธ์กับประเทศกัมพูชาที่ค่อนข้างสาหัส เช่น ในปี 2003 มีเหตุการณ์เผาสถานทูตไทย เขมรเผาทุกอย่างที่เป็นของไทย เช่น โรงแรม บริษัท รวมถึงข้อขัดแย้งพื้นที่ชายแดนในประเด็นเขาพระวิหาร ดังนั้นปัจจุบันปัญหาสำคัญที่สุดของการทูตไทยและนโยบายการต่างประเทศของไทย คือ ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน คนไทยมีทัศนคติเชิงลบต่อคนจากประเทศเพื่อนบ้าน และต่อแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน ในขณะที่เดียวกันคนในประเทศเพื่อนบ้านก็มองว่าไทยครอบงำทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะเรื่องเพลง และละครโทรทัศน์ นักศึกษาไทยควรต้องปรับเจตคติที่ไม่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้าน แสดงให้เห็นถึงโจทย์สำคัญที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องเร่งแก้ไข การขาดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติเชิงบวก ขาดการยอมรับ และเห็นคุณค่า ในความแตกต่างของวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งการขาดทักษะเหล่านี้เป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง แม้ว่าประเทศไทยมีความพร้อมทั้งด้านภูมิประเทศ ภูมิอากาศ คุณภาพของคน และสังคม เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านแต่ถ้าไม่ตื่นตัวและไม่พัฒนาเติมเต็มความรู้ สร้างเจตคติที่ถูกต้องให้แก่ตนเองแล้ว การเตรียมการเพื่อความสัมพันธ์ต่อประเทศเพื่อนบ้านก็ไม่แน่ว่าจะสามารถอยู่รอดได้

ประชาคมอาเซียนเป็นประชาคมที่ประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ 1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาด้านอื่นๆ เพื่อสร้างความมั่นใจ เสถียรภาพ และสันติภาพในภูมิภาคเพื่อให้ประชาชนอาเซียนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ท้ามกลางบริบททางเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศที่มีการแข่งขันสูง ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ต้องปรับตัวเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจโลกให้สามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นได้ 3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน มีเป้าหมายเพื่อให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง เป็นสังคมที่มีการแบ่งปัน และความเป็นอยู่ที่ดี และมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ปี 2555-2559) พิจารณาได้ว่าประเทศสมาชิกอาเซียนให้ความสำคัญแก่การศึกษาในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ประชาคมอาเซียนจะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ไทยกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้ชิดกันมากขึ้น จะมีปฏิสัมพันธ์กันทางสังคมและวัฒนธรรมกันมากขึ้นอย่างแน่นอน ถ้าไทยต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์ความร่วมมือเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคนี้ สามารถเปรียบเป็นแผนภาพให้ประเทศไทยเป็นวงกลมวงในสุด ประเทศเพื่อนบ้านก็เป็นวงกลมที่ 2 อาเซียนก็เป็นวงกลมที่ 3 และเอเชียเป็นวงกลมที่ 4 ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ความร่วมมือในภูมิภาค

ดังนั้นในภาคการศึกษา จะต้องมีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ หรือการจัดกิจกรรม ให้สอดคล้องกับการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลง เพื่อเตรียมนักศึกษาไทยให้มีความรู้ที่ถูกต้อง เจตคติเชิงบวก และการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม ต่อกลุ่มคนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานที่สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2553) ว่า การศึกษาของคนไทยยังต้องให้ความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากคนไทยยังขาดการศึกษาที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านอีกมาก อีกทั้งคนไทยยังเข้าใจผิดว่าเรารู้จักเพื่อนบ้านได้ดีกว่าเพื่อนบ้านรู้จักเรา ซึ่งได้พิสูจน์มาหลายครั้งแล้วว่าในความเป็นจริงเพื่อนบ้านรู้จักประเทศไทยดีกว่า เพราะในประเทศเพื่อนบ้านจะสามารถได้ยินข่าวของประเทศไทยจากการอ่านหนังสือพิมพ์ไทย จากการฟังวิทยุ หรือดูทีวีไทย ตลอดเวลาโดยเฉพาะในประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ในขณะที่ประเทศไทยนั้นจะเห็นข่าว หรือดูรายการเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านน้อยมาก การเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นประเด็นพื้นฐานสำคัญมาก ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การรู้เขารู้เราจะนำไปสู่การยอมรับ และการเห็นคุณค่าในความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการสร้างความเข้าใจสู่ช่องทางที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน

การเตรียมการให้นักศึกษาไทยพร้อมต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลาย แต่ถ้านักศึกษาไทยยังมีความไม่พร้อมด้านพฤติกรรมที่แสดงออกต่อประเทศเพื่อนบ้าน トラบใดที่นักศึกษาไทยยังมีเจตคติที่ไม่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์ไทยกับประเทศเพื่อนบ้านก็จะไม่ดีตามไปด้วย เราจะปรับเจตคติใหม่อย่างไรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดการมองประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นมิตร ทำอย่างไรให้นักศึกษาไทยรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้าน สนใจประเทศเพื่อนบ้าน ในมิติต่างๆ ทางวัฒนธรรม การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับเสาหลักประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนกับการเรียนรู้ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ในประเด็นที่สำคัญคือการพัฒนามนุษย์ โดยต้องมุ่งส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างนักศึกษาในกลุ่มประเทศประเทศเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างกัน ผู้วิจัยเลือกศึกษาถึงความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านใกล้ชิดของไทย ได้แก่ ประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ด้วยเหตุผลที่ว่า

ความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นพื้นฐานสร้างเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อความหลากหลายแตกต่างกัน เพื่อก้าวสู่ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งผู้คนจาก 3 ประเทศนี้ มีการเดินทางข้ามด่านตามชายแดนเข้ามาไทยมากขึ้น เพื่อการท่องเที่ยว การศึกษาต่อ การค้าการลงทุน และการมาทำงาน โดยเฉพาะในประเด็นการเข้ามาทำงานในไทย (วารสารประชากรและการพัฒนา ฉบับที่ 5 มหาวิทยาลัย มหิดล, มิถุนายน-กรกฎาคม, 2555) ระบุว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่นำมาทำงานมากที่สุดของผู้คนในประชาคมอาเซียนเป็นอันดับสองรอง ดังนั้นแนวโน้มที่จะมีคนประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา จะเดินทางเข้ามาในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานปกครองและทะเบียนกรุงเทพมหานคร ปี 2557 ว่าได้รับจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวซึ่งแบ่งเป็นสัญชาติเมียนมาร์ ลาว กัมพูชามากที่สุด เฉพาะในส่วนของกรุงเทพมหานคร มีแรงงานต่างด้าวที่มาลงทะเบียนโดยแยกเป็นสัญชาติเมียนมาร์มีแรงงาน 101,134 คน ผู้ติดตาม 1,290 คน สัญชาติลาวมีแรงงาน 67,920 คน ผู้ติดตาม 677 คน และสัญชาติกัมพูชามีแรงงาน 142,125 คน ผู้ติดตาม 5,766 คน และตัวเลขจำนวนคนงานในต่างด้าวโรงงานอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น 549,661 คน

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกนักศึกษาการศึกษานอกระบบในศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นตัวแทนในการศึกษา โดยหาข้อมูลในพื้นที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่มศูนย์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ด้วยเหตุผลที่สำคัญว่าเขตพื้นที่ของกลุ่มศูนย์ดังกล่าว เป็นที่ตั้งของบริษัทและโรงงานอุตสาหกรรมทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่จำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นเขตแหล่งชุมชนของกลุ่มคนที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านอาศัยอยู่มาก นักศึกษาการศึกษานอกระบบส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่ทำงานแล้ว และเข้ามาศึกษาต่อในหลักสูตรการศึกษานอกระบบเพื่อเติมเต็มความรู้ และเพื่อปรับวุฒิการศึกษา นักศึกษาการศึกษานอกระบบส่วนใหญ่ทำงานในสถานประกอบการหรือโรงงานที่มีเพื่อนร่วมงานและคนงานที่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ดังนั้นนักศึกษาการศึกษานอกระบบในกลุ่มศูนย์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา จึงเป็นกลุ่มที่มีโอกาสจะได้ติดต่อหรือร่วมงานกันในสังคมร่วมกับคนจากประเทศเพื่อนบ้านทั้งในปัจจุบันและในอนาคต สอดคล้องกับผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานนักศึกษาการศึกษานอกระบบ พบว่านักศึกษาการศึกษานอกระบบส่วนใหญ่ทำงานในสถานประกอบการที่มีเพื่อนร่วมงาน หรือคนงานที่เป็นกลุ่มคนจาประเทศ เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ดังนั้นการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันบนความต่างทางเชื้อชาติ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม จึงมีความจำเป็น

อาชัญญา รัตนอุบล (2550) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดี ในสังคมที่ประชาชนมีคุณภาพ ประชาชนจำเป็นจะต้องมีทัศนคติที่ดีในการทำงานคบค้าสมาคมกับผู้อื่นจำเป็นที่จะต้องสร้างและปลูกฝังทัศนคติที่ดีและเหมาะสมถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นการเคารพสิทธิของผู้อื่น อีกทั้งยังต้องให้เกิดทักษะหรือความชัดเจนในชีวิต สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและการคมนาคมสื่อสารที่รวดเร็วขึ้นกว่าเดิม จึงต้องช่วยให้ความรู้แก่บุคคลเพื่อการปรับตัวกับสภาพและสถานการณ์ใหม่ของสังคมให้ได้ นอกจากนี้แล้วการที่ประชากรของโลกเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ความเป็นอยู่และชีวิตประจำวันของประชาชนได้รับผลกระทบ ด้วยเหตุนี้บุคคลจึงต้องได้รับความรู้เพื่อจะเป็นผู้ที่มีคุณภาพ มีทักษะในอาชีพของตน เพื่อ

การแข่งขันในตลาดแรงงาน สอดคล้องกับ อุ๋นตา นพคุณ (2546) ได้กล่าวถึงการศึกษาจากระบบโรงเรียนว่า เป็นกิจกรรมหรือโปรแกรมที่สถาบันต่างๆ ในสังคมจัดขึ้นโดยมีเจตนาและมีความมุ่งหมายที่จะจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้แก่ประชาชนที่จะเรียนรู้ และรับประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเอง หรือการเปลี่ยนแปลงในกลุ่ม ในชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดให้แก่ประชาชนทุกระดับการศึกษาเพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี ตอบสนองได้ตรงตามความต้องการ ความสนใจ และแก้ปัญหาของผู้เรียนได้

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ ประยุกต์ใช้ความรู้ และสร้างองค์ความรู้สำหรับตนเองและชุมชน ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนโดยเน้นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จัดเอาไว้หลากหลายรูปแบบ โดยสถานศึกษาและผู้เรียนร่วมกันกำหนดรูปแบบในแต่ละรายวิชาโดยเลือกรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือหลายรูปแบบก็ได้ ขึ้นอยู่กับความยากง่ายของเนื้อหา และความสอดคล้องกับวิถีชีวิต และการทำงานของผู้เรียนตามต้องการ ดังนั้นนักศึกษาการศึกษานอกระบบจึงเป็นกลุ่มที่มีความต้องการในการรู้พหุวัฒนธรรม และเป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนมากในระบบการศึกษา ที่ปัจจุบันมีผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียนได้ลงทะเบียนเรียนกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ดังสถิติในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงสถิติจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนหลักสูตรการศึกษานอกระบบ

ระดับการศึกษา	จำนวนนักศึกษาปี 2553	จำนวนนักศึกษาปี 2554	จำนวนนักศึกษาปี 2555	จำนวนนักศึกษาปี 2556	จำนวนนักศึกษาปี 2557
ประถมศึกษา	75,036	140,391	156,399	149,912	115,232
มัธยมศึกษาตอนต้น	393,663	454,284	476,214	449,633	466,593
มัธยมศึกษาตอนปลาย	600,608	613,312	627,300	675,364	633,224

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ

จากพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ต้องการให้เป็นหลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลที่อยู่นอกระบบโรงเรียน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์จากการทำงาน ประกอบอาชีพ ให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สอดคล้องกับรายงานแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 พบปัญหาการจัดการศึกษานอกระบบที่ยังไม่เพียงพอกับกลุ่มเป้าหมายและไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่

เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เปรียบได้กับการเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาการศึกษานอกระบบ ก็คือการอยู่ร่วมกันและการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันกับผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในสังคม

การส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม จึงเป็นประเด็นสำคัญที่นักศึกษาระบบการศึกษานอกระบบควรต้องรู้และเข้าใจ กล่าวถึงคำว่าวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรม ความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ฉะนั้นวัฒนธรรมก็คือระบบสัญลักษณ์ในสังคมมนุษย์ที่สร้างขึ้น แล้วสอนให้คนรุ่นหลังๆ ได้เรียนรู้หรือนำไปปฏิบัติ วัฒนธรรมจึงต้องมีการเรียนรู้และมีการถ่ายทอด และก็จะรู้ว่าอะไรควรทำและอะไรไม่ควรทำ ฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและพฤติกรรมมนุษย์ในสังคมจึงมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน (อมรา พงศาพิชญ์ , 2537) เนื่องจากแต่ละประเทศมีวัฒนธรรมของตนเองเราจึงต้องศึกษา มีความเข้าใจที่ถูกต้อง มีเจตคติที่ดีแล้วแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสมในสังคมที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นที่ตั้ง (ประเวศ วะสี, 2546a) การอยู่ร่วมกันหรือวิถีชีวิตร่วมกันเป็นธรรมชาติของคนมาตั้งแต่เริ่มต้น กลุ่มชนอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันแต่ไม่ว่าสิ่งแวดล้อมจะเป็นอย่างไร มนุษย์ที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ก็จะต้องเรียนรู้ให้อยู่รอด ดังนั้นวิถีชีวิตร่วมกันในสิ่งแวดล้อมหนึ่งๆ ไม่เหมือนกัน ฉะนั้นวัฒนธรรมในแต่ละแห่งจึงไม่เหมือนกัน เรียกว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรม คำที่เป็นกุญแจคือความหลากหลาย ซึ่งทำให้อยู่รอดเพราะความหลากหลายทำให้เกิดความสอดคล้อง ทำให้งามทำให้รอด เปรียบถ้าทั้งโลกมีต้นไม้หรือดอกไม้ชนิดเดียวคงจะไม่งาม ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงเป็นความงามและช่วยให้อยู่รอด เพราะมีความสอดคล้องกันกับสิ่งแวดล้อมที่เรียกว่าวิถีชีวิตร่วมกันนั้น และมีคุณค่าร่วมกัน มีความเชื่อร่วมกันซึ่งก็เป็นวัฒนธรรม การทำมาหากินที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมที่ทำกันมานานก็เป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชน ในวัฒนธรรมจึงมีเศรษฐกิจ แต่เป็นเศรษฐกิจที่มีฐานอยู่ในวัฒนธรรม อันเชื่อมโยงสัมพันธ์กับเรื่องอื่นๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี อาหารการกิน การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย สุนทรียภาพ และศิลปะต่างๆ ก็เป็นวัฒนธรรม การดูแลรักษาสุขภาพที่สืบทอดกันมาก็เป็นวัฒนธรรม วัฒนธรรมจึงเชื่อมโยงองค์ประกอบของวิถีชีวิตทั้งหมดเข้ามาอย่างบูรณาการ ซึ่งรวมทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ เมื่อเชื่อมโยงเป็นบูรณาการก็เกิดความสมดุล เมื่อสมดุลก็เป็นปกติและยั่งยืน ดังนั้นชุมชนที่อยู่ร่วมกันด้วยวัฒนธรรมที่หลากหลายจึงมีความยั่งยืน ต่างจากการพัฒนาที่เอาเศรษฐกิจเป็นตัวตั้งซึ่งในเวลาสั้นๆ ก็จะนำไปสู่การแตกสลายของสังคม การพัฒนาจึงควรเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง ไม่ใช่เศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง แต่ไม่ได้แปลว่าไม่พัฒนาเศรษฐกิจ หากแต่เป็นเศรษฐกิจที่มีฐานอยู่ในวัฒนธรรมที่เปรียบเสมือนรากของสังคม การตัดรากต้นไม้เกิดผลร้ายอย่างไร การพัฒนาโดยการตัดรากวัฒนธรรมก็เกิดผลร้ายแก่สังคมอย่างนั้น สังคมจึงต้องมีฐานทางวัฒนธรรมที่มั่นคง ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืนคือการเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง เพราะวัฒนธรรมคือวิถีชีวิตร่วมกันที่บูรณาการทุกอย่างเข้ามาเพื่อความสมดุล ความยั่งยืนไม่ได้อยู่ที่สิ่งแวดล้อมอย่างเดียว แต่หมายถึงวิถีชีวิตร่วมกัน เศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ และการเรียนรู้ ดังนั้นจะเห็นว่าถ้าประเทศมีการบริหารจัดการการเรียนรู้ที่ดีในเรื่องวัฒนธรรม ก็จะเป็นรากฐานที่ดีในการที่จะพัฒนาด้านอื่นๆ ซึ่งจะส่งผลให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน

วัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม และความคิดที่แสดงออกมาของมนุษย์ในการถ่ายทอดพลังแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิต

การอยู่ร่วมกันกับผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้านในสังคมเดียวกัน ย่อมเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย การจัดการในสภาพสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมจะต้องอาศัยแนวคิดและโปรแกรมเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมประกอบ เพื่อให้การอยู่ร่วมกันได้ด้วยความเข้าใจกัน ยอมรับกันในความแตกต่าง ความร่วมมือร่วมใจกัน ทำให้สามารถมองเห็นประโยชน์ที่แท้จริงในการอยู่ร่วมกัน สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2546) กล่าวถึงพหุวัฒนธรรมว่า คำนี้แบ่งเป็นสองส่วนคือ “พหุ” หมายถึง มากหรือหลากหลาย วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต เป็นมรดกทางสังคมที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของคนในสังคมแสดงถึงความเจริญงอกงามซึ่งเป็นผลมาจากระบบความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้นพหุวัฒนธรรมเป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมของวิถีชีวิต เป็นมรดกทางสังคมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อนที่มนุษย์จะเกิดขึ้น มีความหลากหลายในธรรมชาติเป็นพื้นฐานมาก่อนในสิ่งแวดล้อม และสถานที่ต่างๆ มนุษย์เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน ให้สอดคล้องกับธรรมชาติแวดล้อมแต่ละที่ และการอยู่ร่วมกันให้สอดคล้องกับธรรมชาติจึงทำให้วิถีชีวิตที่หลากหลายและแตกต่างกัน ดังนั้นเราจึงต้องทำความเข้าใจ คำว่าการรู้พหุวัฒนธรรม ดูเหมือนทั้งภาครัฐและภาคประชาชนในประเทศต่างๆ จะมุ่งสู่การพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้อาจหลงลืมเรื่องของการทำงานรู้จักถึงนิสัยใจคอวิถีชีวิต รวมไปถึงมุมมองพื้นฐานของผู้คนในประเทศต่างๆ ซึ่งเชื่อว่าหากทุกประเทศศึกษาและทำความเข้าใจซึ่งกันและกันแล้ว ไม่ว่าจะทำการร่วมมือหรือทำกิจการงานใดก็ตาม ก็จะอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจซึ่งกันและกัน พหุวัฒนธรรมไม่ใช่จะเอาความหลากหลายมาขาย หรือมาเป็นสินค้า โดยไม่เข้าใจคุณค่าเหล่านั้น และไม่เห็นปัญหาในการที่เจ้าของวัฒนธรรมเหล่านั้นถูกละเมิด Banks and Banks (1989) อธิบายว่าบุคคลแต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มซึ่งมีลักษณะวัฒนธรรมเป็นของตนเอง และเมื่อหลายๆ กลุ่มคนมารวมตัวกันเป็นสังคมใหม่ การอยู่รอดของกลุ่มก็ต้องมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อการยอมรับ และการเห็นคุณค่าต่อกัน กระบวนการคิดและสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากการสร้างของวัฒนธรรม เชื้อชาติ อายุ ชนชั้นทางสังคม และการศึกษา จะเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิต ไม่ว่าจะ เป็นวิถีชีวิต ความเชื่อ ความรู้สึก และการกระทำ และการแสดงออกของบุคคล ในลักษณะของการรวมกลุ่มต่างๆ ของสังคมใหม่ย่อมมีการประสานของกลุ่มต่างๆ ในสังคม

สรุปได้ว่า การรู้พหุวัฒนธรรม เป็นความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกัน และพัฒนาตนเองให้เกิด 1) ความเข้าใจในความแตกต่าง 2) การยอมรับในความแตกต่าง และ 3) การเห็นคุณค่าในความแตกต่าง ในวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่ต่างกันทางเชื้อชาติมาอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงวัฒนธรรมในประเด็นด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของผู้คนที่แตกต่างกันทางเชื้อชาติจากเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ที่มาอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะวัฒนธรรมในด้าน การแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ มีประเด็นสำคัญที่พบเห็นได้ สัมผัสได้ อีกทั้งเป็นความต้องการพื้นฐาน ที่สามารถแสดงออกมาให้เห็นถึงความเจริญและการมีอารยธรรมที่สูงกว่า ทั้งยังเป็นรากฐานการดำรงชีวิตที่ตกทอดกันมาให้อาจอยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างสงบสุข

กล่าวถึงความสำคัญของการแต่งกาย พวงผกา คุโรวาท (2540) อธิบายว่าเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ ปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และ ยารักษาโรคใน

ด้านความต้องการทางร่างกาย เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่มนุษย์ต้องการ เป็นความต้องการทางด้านจิตใจของมนุษย์ด้านความสวยงามจากความจำเป็นนี้จึงเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญในอันที่จะแต่งกาย เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์เอง โดยมีสังคมและสิ่งอื่นๆ ประกอบกัน และเครื่องแต่งกายก็มีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามสาเหตุต่างๆ คือ 1) สภาพภูมิอากาศ ประเทศที่อยู่ในภูมิอากาศที่หนาวเย็น มนุษย์ในแถบภูมิภาคนี้ จะสวมเสื้อผ้าซึ่งทำมาจากหนังหรือขนของสัตว์ เพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ส่วนในภูมิภาคที่มีอากาศร้อนอบอ้าว เสื้อผ้าที่สวมใส่จะทำจากเส้นใยซึ่งทำจากฝ้าย 2) สภาพของการทำงานและอาชีพ มีการวิวัฒนาการเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้สวมใส่ เช่น ให้มีความคงทน ป้องกันอุทกภัย ทนต่อการทำความสะอาด ไม่ดูดซึมน้ำ 3) ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ในสมัยโบราณเมื่อมีการเฉลิมฉลองประเพณีสำคัญต่างๆ เช่น การเกิด การตาย การเก็บเกี่ยวพืชผล หรือเริ่มมีการสังคมกับกลุ่มอื่นๆ ก็จะมีการประดับหรือตกแต่งร่างกาย ให้เกิดความสวยงามด้วยเครื่องประดับต่างๆ เช่น ขนนก หนังสัตว์ ลูกปัด ศาสนาก็มีบทบาทสำคัญในการแต่งกายด้วยเหมือนกัน 4) ความต้องการดึงดูดจากเพศตรงข้าม ธรรมชาติของมนุษย์เมื่อเจริญเติบโตขึ้น ย่อมมีความต้องการความสนใจจากเพศตรงข้าม โดยมีการแต่งกายเพื่อให้เกิดความสวยงาม นักออกแบบเสื้อผ้าจึงได้พยายามออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามระดับของสังคมและเศรษฐกิจของผู้สวมใส่ 5) สถานะภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของมนุษย์ แต่ละบุคคลย่อมไม่เหมือนกัน จึงทำให้เกิดการแต่งกายที่แตกต่างกันออกไป สังคมทั่วไปมีหลายระดับชั้นชั้นมีการแบ่งแยกกันตามฐานะทางเศรษฐกิจ เช่น ชั้นชั้นระดับเจ้านาย ชาวบ้าน และกรรมกร การแต่งกายสามารถบอกได้ถึงสถานภาพทางสังคมของผู้สวมใส่

ความสำคัญในเรื่องอาหารการกิน พิสิทธ์ ธงพุดชา (2554) กล่าวว่า เป็นการศึกษาที่ทำให้เราเข้าใจถึงรสนิยมที่เปลี่ยนไปเกี่ยวกับอาหารของคนในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ในยุคต่างๆ ถึงปัจจุบัน ดังนั้นอาหารการกินมีความสำคัญมาก เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ในหมวดปัจจัย 4 อาหารมีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตทุกชนิด และความต้องการอาหารของสิ่งมีชีวิตต่างก็มีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับกลุ่มของสิ่งมีชีวิตนั้นๆ มนุษย์มีความต้องการอาหารเพื่อการเจริญเติบโตและซ่อมแซมอวัยวะส่วนที่สึกหรอของร่างกาย สร้างพลังงานในการทำงานของอวัยวะต่างๆ ให้เป็นไปตามปกติ เพื่อให้เกิดความสดชื่นกระปรี้กระเปร่า รวมถึงความแข็งแรงและมีความต้านทานต่อโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ อาหารยังเป็นวัฒนธรรมที่เกิดการแลกเปลี่ยนถ่ายทอดกันที่เก่าแก่ที่สุด วิถีชีวิตจึงล้วนดำเนินไปเพื่อการหาอาหารบริโภค เรียกว่า "การทำมาหากิน" เมื่อวันเวลาผ่านไปเรื่อยมา แนววิถีชีวิตได้ถูกสั่งสมก่อกำเนิดเป็นอารยธรรมนานาอาหาร ในทุกอารยธรรมการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมอาหารการกิน เช่น ในยุคการเดินทางเรือเข้ามาค้าขายกับคนเอเชีย และยุคล่าอาณานิคม เช่น คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส ได้เป็นผู้นำเอาพืชซึ่งเป็นพืชพื้นเมืองของทวีปอเมริกาไปสเปนและยังเอาไปเผยแพร่ในที่อื่นๆ อีก เช่น ในโปรตุเกส ต่อมาชาวโปรตุเกสก็นำไปปลูกในทวีปเอเชีย จีน อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลี อีกต่อหนึ่ง และกลายเป็นส่วนผสมสำคัญในการทำอาหารของชนชาติต่างๆ แพร่กระจายไปทุกมุมโลก รวมถึงเอเชีย สรุปลได้ว่าคนเรากินอาหารเพื่อการดำรงชีวิตเป็นอันดับแรก ต่อมาก็รู้จักเลือกเฟ้นกินเพื่อความอร่อยเพื่อสุขภาพ และด้วยสภาพทางสังคม การกินของคนในสังคมหนึ่งๆ ต้องผ่านการทดลองเรียนรู้ และผ่านประสบการณ์ถ่ายทอดสู่บริบทของสังคม เศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมนั้นๆ

กล่าวถึงความสำคัญของความเชื่อ ดนัย โขยโยธา (2539) อธิบายไว้ว่า คือการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ ความกลัวและความไม่รู้เป็นเหตุให้เกิดความเชื่อ และความเชื่อก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดศาสนา วัฒนธรรม เป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติตามหลักการ และคำสั่งสอนของศาสนานั้นๆ เพื่อหวังความสุขแก่ตน ความเชื่อเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ผู้คนเกิดการยอมรับ เกิดความคิดที่แตกต่างและเกี่ยวโยงไปถึงการดำเนินวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน เพราะความเชื่อมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต เช่นนั้นแล้ว ความเชื่อก็เปรียบเสมือนหนทางหนึ่งที่จะชี้ถูกชี้ผิดแก่ชีวิตของมนุษย์ได้ การที่สังคมหนึ่งๆ มีหลายความเชื่อย่อมเป็นทางออกที่ดีกว่ามีเพียงความเชื่อเดียว โดยความเชื่อนั้นจะใช้เหตุผลในการเชื่อหรือไม่ใช้เหตุผลก็ได้ ซึ่งสะท้อนถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มชนชั้นได้อย่างชัดเจน ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมท้องถิ่นไม่เป็นเพียงแค่ประเพณี แต่คือวัฒนธรรมที่มาร่วมกันจดจำและรักษาไว้ให้สืบทอด

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ มาประยุกต์ใช้กับโปรแกรมการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันวัฒนธรรมที่จะพัฒนาขึ้นในครั้งนี้ ให้สามารถนำไปปรับใช้ได้กับการพัฒนาและการจัดการเรียนรู้ให้แก่ นักศึกษาการศึกษานอกระบบอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจากข้อมูลที่กล่าวมา กลุ่มคนจากประเทศเพื่อนบ้านมีการเดินทางติดต่อ และการเข้ามาทำงานมากขึ้นในสังคมไทย ก็จะทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของผู้คนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน เกิดการแสดงออกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติตนเอง ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยประยุกต์และสังเคราะห์จากแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดจิตสำนึก เกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่น สภาพแวดล้อม และสังคม โดยจุดมุ่งหมายสุดท้ายคือ จิตสำนึกขั้นวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Consciousness) ซึ่งหมายถึง นักศึกษาการศึกษานอกระบบเกิดทักษะ การคิดวิเคราะห์ การวิพากษ์วิจารณ์ถึงสถานะการณ์ปัญหาความแตกต่างทางวัฒนธรรมในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับ ชิดชงค์ ส.นันทนาเนตร (2549) ได้กล่าวไว้ว่า เปาโล แฟร์ มีความเชื่อที่ว่า มนุษย์ทุกคนเป็นผู้กระทำ (subject) ไม่ใช่ผู้ถูกกระทำ (object) ดังนั้นผู้ถูกกระทำจะเป็นผู้ที่รู้และปฏิบัติสิ่งต่างๆ ในโลกนี้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้กระทำจะเป็นผู้สร้างวัฒนธรรม สร้างความเป็นตนเองในสังคม ดังนั้นวัฒนธรรมในทุกๆ ด้านของวิถีชีวิตคนรวมถึงธรรมชาติที่มนุษย์ไปเปลี่ยนแปลงก็โดยการกระทำของมนุษย์เองว่าต้องการที่จะเป็นผู้กระทำ หรือผู้ที่ลงมือกระทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อการเปลี่ยนแปลงโลกที่เขาอาศัยอยู่ และจากการกระทำเช่นนี้มนุษย์ได้นำพาตนเองให้มีโอกาสที่จะเป็นบุคคลที่มีชีวิตที่สมบูรณ์ มนุษย์ทุกคนมีความคิดและความสามารถที่จะวิเคราะห์สังคม ที่เขาอาศัยอยู่อย่างวิพากษ์วิจารณ์ได้ ถ้าเขาได้มีโอกาสเสวนากับคนอื่น ๆ หรือหากเขาได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม ดังนั้นการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์จึงเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ให้ นักศึกษาการศึกษานอกระบบซึ่งส่วนใหญ่มีภารกิจด้านการประกอบอาชีพอยู่แล้ว ทำให้มีโอกาสได้พบปะผู้คนและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่าง ประชาคมอาเซียนจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อนักศึกษาไทย โดยเฉพาะในด้านสังคมและวัฒนธรรม ผู้คนในประเทศเพื่อนบ้านจะมีการเดินทางไปมาหาสู่ติดต่อกันมากขึ้น และสะดวกขึ้น ก่อเกิดความร่วมมือกันมากขึ้น ในแต่ละประเทศเพื่อนบ้านต่างก็มีวัฒนธรรมของตนเอง ดังนั้นเราจะต้องคิดวิเคราะห์ และวิพากษ์ให้เข้าใจถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเน้นให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบเห็นพลังและคุณค่าของตนเองในการเรียนรู้ เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม รวมถึงการเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่นในสังคม

สำหรับแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative learning) ได้นำมาประยุกต์ใช้มีความเหมาะสมกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ เพราะประชาคมอาเซียน ส่งผลให้ผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้านเดินทางมาประเทศไทยมากขึ้น เข้ามาทำงานในไทยมากขึ้น ตามข้อมูลที่กำลังมาเบียดเบียน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของผู้คนจากหลากหลายวัฒนธรรมจากประเทศ เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ดังนั้นนักศึกษาระบบจึงต้องมีทักษะการทำงานที่ร่วมกัน การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นในสังคม และมีทักษะการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาหารือร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันที่จะต้องมีการเรียนรู้ผู้อื่น รับฟังผู้อื่น และร่วมกันแก้ไขสถานการณ์ปัญหา เพื่อส่งผลให้เกิดกระบวนการสร้างภายในกลุ่ม เกิดการวางแผนร่วมกัน พบปะพูดคุยกัน และเรียนรู้กันให้มากขึ้น Mac Gregor (1992) ได้กล่าวว่าลักษณะของการเรียนรู้ร่วมกันมาจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมผ่านการสนทนา และมาจากการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสม การแสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นในมุมมองที่หลากหลาย จากการเรียนรู้ผ่านกลุ่มต่างๆ โดยไม่ต้องอาศัยความรู้จากผู้รู้ หรือจากหนังสือเพียงอย่างเดียว ดังนั้นการเรียนรู้ร่วมกันจึงเหมาะกับการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาระบบที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านพื้นฐาน นชีวิต ความรู้ และประสบการณ์การทำงาน แนวทางการจัดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนตื่นตัว และได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ได้ร่วมทำกิจกรรมกลุ่มย่อยซึ่งผู้เรียนจะได้มีโอกาสในการทำงานเป็นทีม พูดคุยสื่อสารกัน รับฟังและเคารพความคิดเห็นเพื่อนเข้าใจมุมมองที่แตกต่างกัน เรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็นร่วมกัน รู้จักการเปรียบเทียบไตร่ตรองช่วยเหลือกันเพื่อให้งานกลุ่มสัมฤทธิ์ผล ทักษะดังกล่าวเหล่านี้สำคัญและมีประโยชน์มาก ต่อการทำงานร่วมกัน การวิเคราะห์และการแก้ไขความขัดแย้ง

ผู้วิจัยมีความตั้งใจและมีความประสงค์ที่จะพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยใช้แนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันมาเป็นขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ และนำแนวคิดกระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981) เป็นแกนหลักในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พฤติกรรมสำหรับนักศึกษา การศึกษานอกระบบ ด้วยเหตุผลที่ว่าโปรแกรมเชิงสถาบันเป็นโปรแกรมที่มีวัตถุประสงค์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล เพื่อพัฒนาความสามารถของปัจเจกบุคคล ด้านปัญญา ด้านทักษะ ด้านเจตคติ และด้านพฤติกรรม โดยให้ความสำคัญที่เน้นการวิเคราะห์ตัวผู้เรียนเป็นหลัก แล้วเลือกเนื้อหาทางวิชาการที่เหมาะสม แล้วจัดการให้มีความต่อเนื่อง การผสมผสาน เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า และพัฒนาความสามารถ ทักษะความรู้ สมรรถภาพขั้นพื้นฐานของนักศึกษาส่วนใหญ่ พัฒนามาจากความรู้ในศาสตร์และจากนักการศึกษาโปรแกรมโดยให้ความสำคัญว่าผู้เรียนได้รับเนื้อหาความรู้มากน้อยเพียงใด และวิธีการใดให้ความรู้ได้มากที่สุดให้เกี่ยวข้องในการนำประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปปฏิบัติถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการเรียนการสอน และการทำกิจกรรมต่างๆ โดยเกณฑ์ประสิทธิผล คือผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจด้านเนื้อหาสาระในด้านต่างๆ ในที่นี้คือการยอมรับ และการเห็นคุณค่า บนความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้คนที่แตกต่างกันทางเชื้อชาติ

สรุปได้ว่าการรู้พฤติกรรมสำคัญต่อนักศึกษาระบบและแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถส่งเสริมพัฒนาความสามารถในการพัฒนาตัวนักศึกษาระบบให้เกิดความเข้าใจ ยอมรับ และเห็นคุณค่า ในความหลากหลายทาง

วัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติที่มาอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยข้อมูลเบื้องต้นที่กล่าวมา กลุ่มคนจากประเทศเพื่อนบ้านมีการเดินทางติดต่อปฏิสัมพันธ์กับไทย และเข้ามาอาศัยทำงานมากขึ้นในไทย ดังนั้นการรวมกลุ่มกันของผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้านในสังคมไทยทำให้เกิดการแสดงออกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติตนเองที่พบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงควมมีอารยธรรม และรากฐานการดำรงชีวิตของแต่ละชนชาติ สอดคล้องกับแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ ที่เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดจิตสำนึก เกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่น สภาพแวดล้อม และสังคม สู้จิตสำนึกชั้นวิพากษ์วิจารณ์ เกิดทักษะการคิดใคร่ครวญ ถึงสถานะการณ์ ปัญหาความแตกต่างทางวัฒนธรรมในสังคมอย่างลึกซึ้ง มนุษย์เป็นผู้สร้างวัฒนธรรมสร้างความเป็นตนเองในสังคม ดังนั้นวัฒนธรรมในทุกๆ ด้านของวิถีชีวิตรวมถึงธรรมชาติที่มนุษย์ไปเปลี่ยนแปลงก็โดยการกระทำของมนุษย์เอง นักศึกษาทุกคนมีความคิดและความสามารถที่จะวิเคราะห์สังคม ที่เขาอาศัยอยู่อย่างวิพากษ์วิจารณ์ได้ ถ้าให้โอกาสเสวนากับคนอื่น ๆ หรือได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม นักศึกษาการศึกษาจากระบบส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอยู่แล้ว ทำให้มีโอกาสได้พบปะผู้คนและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่าง ดังนั้นพวกเขาจะต้องคิดวิเคราะห์ และวิพากษ์ให้เข้าใจถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเน้นให้เห็นพลังและคุณค่าของตนเองในการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม รวมถึงการเข้าใจตนเองและผู้อื่นในสังคม สำหรับแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันมีความเหมาะสมกับการพัฒนาโปรแกรมในครั้งนี้ เพราะเมื่อผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้านเดินทางมาประเทศไทยมากขึ้น เข้ามาทำงานในไทยมากขึ้น ตามข้อมูลที่กล่าวมาเบื้องต้น ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของผู้คนจากหลากหลายวัฒนธรรมโดยเฉพาะจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ดังนั้นนักศึกษาศึกษาจากระบบจึงต้องมีทักษะการทำงานที่ร่วมกัน การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นในสังคม และมีทักษะการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาาร่วมกัน ลักษณะของการเรียนรู้ร่วมกันมาจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมผ่านการสนทนา และการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสม การแสดงความคิดเห็นรับฟังความคิดเห็นในมุมมองที่หลากหลาย จากการเรียนรู้ผ่านกลุ่มต่างๆ จึงเหมาะกับการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษจากระบบที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านพื้นฐานชีวิต ความรู้ และประสบการณ์การทำงาน ทักษะดังกล่าวเหล่านี้สำคัญและมีประโยชน์มาก ต่อการอยู่ร่วมกัน การวิเคราะห์และการแก้ไขความขัดแย้ง

ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงประโยชน์จากงานวิจัยในครั้งนี้ ที่จะเกิดกับทั้งนักศึกษาศึกษาจากระบบและบุคคลทั่วไป เพื่อให้ได้โปรแกรมที่มีคุณค่า และยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรม อันก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำโปรแกรมนี้ไปใช้ในสังคม ให้นักศึกษาสามารถปรับตัว ดำเนินชีวิต และอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างเคารพซึ่งกันและกัน ตามเป้าประสงค์หรือผลลัพธ์ที่ได้วางไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษจากระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาศึกษาจากระบบ
2. เพื่อสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาศึกษาจากระบบ ที่ได้จากการพัฒนาโปรแกรมการศึกษจากระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน

สมมติฐานของการวิจัย

นักศึกษาการศึกษานอกระบบที่เข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมจะมีระดับการรู้พหุวัฒนธรรมสูงขึ้นมากกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตที่จะทำการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนคือ ขอบเขตด้านประชากร ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา และขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

นักศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตยานนาวา

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร ที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่

2.1 ตัวแปรต้น คือ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ และ แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน

2.2 ตัวแปรตาม คือ การรู้พหุวัฒนธรรมของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

3. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ

การส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมให้กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบในเรื่องความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมของผู้คนหลากหลายเชื้อชาติที่มาอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

3.1 ความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม มุ่งศึกษาในมิติวิถีการดำเนินชีวิต เพราะเป็นการรับรู้และเป็นพฤติกรรมที่บุคคลนั้นได้เลือกแล้ว อาจส่งผลกระทบต่อให้บุคคลอื่นยอมรับได้หรือไม่ โดยเน้นวิถีชีวิตในมิติด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ซึ่ง WHO (1986) อธิบายไว้ว่า วัฒนธรรมวิถีชีวิต คือแบบแผนของการแสดงพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเป็นไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ และความสามารถในการเลือกแสดงพฤติกรรมนั้น

3.2 ความหลากหลายเชื้อชาติ มุ่งศึกษาความแตกต่างกันทางเชื้อชาติของกลุ่มคนในประเทศเพื่อนบ้าน 3 ประเทศ คือ 1) ประเทศเมียนมาร์ 2) ประเทศลาว และ 3) ประเทศกัมพูชา เป็นตัวแทนในการศึกษาครั้งนี้เพราะการที่ประเทศไทยจะก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางในกลุ่มประเทศอาเซียน ประเทศไทยควรต้องเริ่มต้นจากการสร้างความรู้ความเข้าใจ ในวัฒนธรรมกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านก่อน สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานปกครองและทะเบียนกรุงเทพมหานคร ปี 2557 ว่าได้รับจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวซึ่งแบ่งเป็นสัญชาติเมียนมาร์ ลาว กัมพูชามากที่สุด เฉพาะในส่วนของกรุงเทพมหานคร มีแรงงานต่างด้าวและผู้ติดตามที่มาจากทะเบียน จำนวน 318,912 คน อยู่ร่วมกันในสังคมไทย

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

โปรแกรมการศึกษาอกระบบโรงเรียน หมายถึง กระบวนการจัดการศึกษาอกระบบที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยใช้กระบวนการจากแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนเชิงสถาบันของ Boyle (1981) มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 2) การระบุขอบเขตเนื้อหาวิชา 3) การกำหนดแนวการสอนและแผนการเรียนรู้ 4) การนำแผนการเรียนรู้ไปปฏิบัติ 5) ประเมินผลของโปรแกรม แล้วบูรณาการเอาแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ และ แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน มาเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้นักศึกษาการศึกษาอกระบบเกิดการรู้พหุวัฒนธรรม

แนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ หมายถึง กรอบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการแสดงออกทางความคิดอย่างเสรีภาพ โดยนำสื่อต่างๆ ที่หลากหลายมาใช้ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความตระหนักและกระบวนการคิดอย่างใคร่ครวญ ได้เสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติที่อาศัยอยู่ในสังคมไทย โดยสามารถวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์เหล่านั้นได้ โดยมีจุดมุ่งหมายสุดท้ายคือ จิตสำนึกขั้นวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Consciousness) โดยผ่านขั้นตอนที่ประยุกต์จากแนวคิดของเปาโล แฟร์ (1970) และ Martinez (2004) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดปัญหา 2) การสื่อสารประเด็นปัญหา 3) การพิจารณาสถานการณ์จากประสบการณ์ 4) การวิเคราะห์สถานการณ์ 5) การปฏิบัติการณ์เพื่อเปลี่ยนแปลงสถานการณ์

แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน หมายถึง กรอบการจัดการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ กลุ่มละ 5 คน โดยผู้เรียนแต่ละคนมีความรับผิดชอบต่อกัน ร่วมกัน สนับสนุนช่วยเหลือการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การแก้ไขสถานการณ์ปัญหา ร่วมกัน โดยการปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในประเด็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่แตกต่างเชื้อชาติอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมไทย โดยการร่วมกันทำงานจนประสบความสำเร็จผ่านขั้นตอนที่ประยุกต์จากแนวคิดที่บูรณาการจาก Barkley, Cross , and Major (2004), Gerlach (1994), Reid and Cook (1989), สุพิน ดิษฐสกุล (2542) และ เขมณัญญ์ มิ่งศิริธรรม (2554) โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การแบ่งกลุ่มเตรียมผู้เรียน 2) การปรับแนวคิดของผู้เรียน 3) วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การร่วมมือกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 5) การนำเสนอผลงาน 6) การประเมินผล

พหุวัฒนธรรม หมายถึง ความหลากหลายของวิถีชีวิตผู้คนที่มีความแตกต่างในภูมิหลังและมาอยู่ร่วมกันหรือมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคม โดยให้ความสำคัญแก่ความหลากหลายในวิถีชีวิตด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของผู้คนในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านใกล้ขีดที่เข้ามาอยู่อาศัยในสังคมไทย

การรู้พหุวัฒนธรรม หมายถึง การที่นักศึกษาการศึกษาอกระบบ มีความรู้ในเนื้อหา วัฒนธรรมของกลุ่มประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชาที่ถูกต้อง มีเจตคติที่แสดงความคิดเห็นในเชิงบวก และมีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม ต่อผู้คนที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติและความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีองค์ประกอบการรู้พหุวัฒนธรรม 3 ข้อ ดังนี้

1) ความเข้าใจ คือ การมีความรู้ในรายละเอียดของข้อมูลและเรื่องราว ในวิถีชีวิตความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ โดยวัดความเข้าใจได้จากแบบทดสอบความรู้

2) การยอมรับ คือ การไม่แสดงการดูถูก หรือรังเกียจ เมื่อรับรู้ถึงข้อดีหรือข้อขัดแย้ง ในความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ว่ากลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ย่อมแสดงออกทางเจตคติและพฤติกรรมไม่เหมือนกัน โดยวัดการยอมรับได้ จากแบบประเมินเจตคติ แบบประเมินพฤติกรรม และแบบสังเกต

3) การเห็นคุณค่า คือ การแสดงความรู้สึกชื่นชม หรือ พอใจ เมื่อเห็นถึงข้อดีหรือข้อเด่น ในความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของผู้คนที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ย่อมแสดงออกทางเจตคติและพฤติกรรมไม่เหมือนกัน โดยวัดการเห็นคุณค่าได้ จากแบบประเมินเจตคติ แบบประเมินพฤติกรรม และแบบสังเกต

การสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ หมายถึง กระบวนการคิดและการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และกลยุทธ์ ของการเรียนรู้ ถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้คนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ให้การดำเนินการเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาอนุระบบอย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบจะเป็นประโยชน์กับครูผู้สอนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อนำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ได้จากการสังเคราะห์แผนยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบจากโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นจะเป็นประโยชน์กับผู้วางนโยบายศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อนำไปปรับใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา เอกสาร แหล่งวิทยาการต่างๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตามหัวข้อต่อไปนี้

ตอนที่ 1	แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ตอนที่ 2	แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ตอนที่ 3	แนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์
ตอนที่ 4	แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน
ตอนที่ 5	แนวคิดพหุวัฒนธรรม
ตอนที่ 6	ประเทศเพื่อนบ้าน เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา
ตอนที่ 7	การสังเคราะห์ยุทธศาสตร์
ตอนที่ 8	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ตอนที่ 9	กรอบแนวคิดการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.1 แนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ ไว้ว่า หมายถึงกิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับ บริการ วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัด และระยะเวลาเรียน หรือฝึกอบรม ที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย ตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐาน เพื่อการรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

อุ้นตา นพคุณ (2523) กล่าวถึงการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นกิจกรรมหรือโปรแกรมที่ สถานศึกษาต่างๆ ในสังคมได้ทำการจัดขึ้นมา มีจุดมุ่งหมายและเจตนาที่จะจัดกิจกรรมทางการศึกษา ให้กับประชาชน ที่สามารถกำหนดได้ว่าใคร เป็นผู้รับบริการหรือผู้เรียน ที่จะรับประสบการณ์การ เรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเองและในกลุ่ม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดให้แก่ประชาชน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน และทุกระดับการศึกษา เพื่อให้บุคคล กลุ่มบุคคล และชุมชน มีความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดี โดยใช้เวลา หลักสูตร สถานที่ ยืดหยุ่น ตอบสนองได้ตรงตามความต้องการความ สนใจและแก้ปัญหาของผู้เรียนได้

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2530) กล่าวว่าการศึกษาอกระบบโรงเรียน หมายถึงกิจกรรมที่ จัดขึ้นทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน โดยไม่มีรูปแบบที่แน่นอน เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นตามความ

ความต้องการและเหมาะสมกับผู้เรียนโดยไม่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนให้รู้จักคิด ตัดสินใจ รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง จัดเป็นกิจกรรมการศึกษาเพื่อทุกคนในสังคม

สุรกุล เจนอบรม (2532) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดโดยมีรูปแบบไม่แน่นอน จัดขึ้นตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน เน้นการพัฒนาของผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบและเสรีภาพแก่ผู้เรียนที่กำหนดทางเลือกได้ตามความสนใจและแนวการดำเนินชีวิตของตนเอง

อาชัญญา รัตนอุบล (2542) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษา และมวลประสบการณ์ความรู้ ที่ได้จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงานและสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยมุ่งจัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบ หรือในโรงเรียนภาคปกติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติที่พึงประสงค์ของกลุ่ม และเป้าหมายต่างๆ ในสังคม โดยยึดหลักที่ว่ากิจกรรมนั้นๆ จะตอบสนองความต้องการ ความสนใจ และประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายนั้นได้ด้วย

สุมาลี สังข์ศรี (2549) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง การศึกษาทุกรูปแบบที่จัดให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ หรือความสนใจ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

Coombs (1973) ได้กล่าวถึงการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึงกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบภาคปกติ ไม่ว่าจะกิจกรรมนั้นจะจัดเป็นเอกเทศ หรือจัดเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่นๆ จะเป็นกิจกรรมที่มุ่งบริการกลุ่มผู้เรียนที่ได้กำหนดเป็นเป้าหมาย และเป็นไปอย่างมีความมุ่งหมาย

สรุปได้ว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง มวลประสบการณ์ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้แก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การเรียนรู้ แก่ภาคประชาชนทุกเพศ ทุกวัย โดยในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนเป็นหลักเพื่อที่ผู้เรียนจะได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์และแก้ปัญหาต่างๆ ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

1.2 ปรัชญาของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

นักการศึกษากล่าวถึงปรัชญาการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

อาชัญญา รัตนอุบล (2540) กล่าวถึงการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่ามีลักษณะ ดังนี้

1. ประชากรเป้าหมาย จัดให้กลุ่มผู้อยู่นอกระบบโรงเรียน โดยไม่คำนึงถึงอายุของผู้เรียนส่วนใหญ่แล้วก็จะเป็นผู้มีอายุเป็นส่วนใหญ่ มีภารกิจด้านการประกอบอาชีพอยู่แล้ว รวมทั้งผู้ที่พลาดโอกาสจากการศึกษาจากภาคปกติอีกด้วย กิจกรรมที่จัดโดยทั่วๆ ไปแล้วจะไม่กำหนดพื้นความรู้เดิมของผู้เรียน

2. โครงสร้าง/การบริหารงาน มีโครงสร้างยืดหยุ่น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่จัดขึ้นของแต่ละหน่วยงานและมีลักษณะที่เป็นอิสระต่อกัน เนื่องจากมาจากหลายสังกัด การบริหารระดับท้องถิ่นจะมี

บทบาทมากขึ้นและส่วนใหญ่จะดำเนินการภายใต้หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานธุรกิจ องค์กร สมาคม และมูลนิธิต่างๆ ที่ให้ความสำคัญต่องานการศึกษาของระบบโรงเรียน

3. ปรัชญาการศึกษา มีปรัชญาการจัดการศึกษาที่ยึดหลักการเรียนรู้เพื่อชีวิตจริง ส่วนใหญ่จะเป็นการเรียนรู้เพื่อการทำงาน เน้นการศึกษาที่มุ่งให้คนรู้จักคิด รู้จักตัดสินใจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

4. วัตถุประสงค์ เป็นวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงภายใต้ระยะเวลาที่กำหนดไว้แน่นอน โดยมุ่งหวังให้เห็นผลของการเปลี่ยนแปลงในทันทีและมีความสมบูรณ์ในตนเองสนองความต้องการการเรียนรู้ที่เป็นปัจจุบันหรือในอนาคตอันใกล้ของบุคคลและสังคม

5. หลักสูตรและเนื้อหาวิชา หลักสูตรเป็นลักษณะที่มีเนื้อหาตรงกับความต้องการ ของส่วนบุคคลส่วนใหญ่ มักจะเป็นหลักสูตรระยะสั้นเพื่อการสนับสนุนให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ทันที และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ที่กำลังประสบอยู่ได้อย่างเหมาะสมด้วยเหตุผลนี้ ส่วนใหญ่แล้วผู้เรียนจะร่วมกับผู้สอนกำหนดหลักสูตรตามที่ตนสนใจและต้องการและเนื้อหาวิชามีลักษณะที่เน้นการลงมือปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่

6. การเรียนการสอน/วิธีการ การเรียนการสอนจะเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสนับสนุนการนำแหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนเต็มที่คุณสมบัติของผู้สอนจึงไม่จำกัดคุณวุฒิ หากอาศัยบุคลากรที่มีความชำนาญด้านต่างๆ มาเป็นผู้สอนในลักษณะของวิทยากรผู้ให้ความรู้เฉพาะเรื่อง กิจกรรมการเรียนการสอนจะจัดในสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์ กับการดำรงชีวิตประจำวันของผู้เรียน และเป็นกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับวิธีการเรียนการสอนและวิธีการจัดกลุ่มผู้เรียนก็จะจัดให้สนับสนุนบรรยากาศ ที่จะสามารถเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ได้ดี เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และไม่เน้นแบบแผนที่เคร่งครัดมากเกินไป

7. การลงทุน/ค่าใช้จ่าย เป็นการลงทุนที่ประหยัด ใช้บุคลากรและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ด้วยเหตุผลนี้จึงไม่มีการกำหนดค่าใช้จ่ายไว้อย่างแน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมการศึกษาระบบโรงเรียนนั้นๆ

8. ระยะเวลา เวลาการเรียนการสอนมีความยืดหยุ่นตามลักษณะของเรื่องที่จะศึกษา และลักษณะของกิจกรรมการศึกษาระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น สามารถเรียนในเวลาเช้าหรือนอกเวลา เช่น ตอนเย็น ตอนกลางคืน ตามความสะดวกและความเหมาะสมของผู้เรียน โดยไม่กำหนดระยะเวลาไว้อย่างแน่นอน สามารถเรียนได้ตลอด ระยะเวลาที่ใช้เรียนส่วนใหญ่จะเป็นระยะเวลาช่วงสั้น โดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการศึกษาระบบโรงเรียน

9. สถานที่ ไม่มีสถานที่หรือสถาบันเป็นทางการที่แน่นอน จะใช้สถานที่ที่เหมาะสมกับสภาพชุมชน ตามความสะดวกและโอกาสของผู้เรียนและผู้สอน เช่น บ้าน โรงเรียน ศาลาวัด ไร่ ไร่ไม้

10. ผลที่ได้รับ ผู้เรียนอาจได้รับใบรับรอง วุฒิบัตร หรือประกาศนียบัตร แต่สิ่งที่จำเป็นหรือสิ่งที่สำคัญที่ได้รับคือการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เพื่อประยุกต์ในชีวิตประจำวันของพวกเขาต่อไป

สมาลี สังข์ศรี (2545) ให้ความเห็นว่า ปรัชญาการจัดการศึกษาระบบโรงเรียนจะประยุกต์ใช้หลายปรัชญาผสมผสานซึ่งกันและกัน ปรัชญาต่างๆ ที่นำมาใช้เป็นหลัก ได้แก่ การศึกษา

ตลอดชีวิต พัฒนาการณ์ิยม คิดเป็น และปรัชญาทางพระพุทธศาสนา หลักการการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามหลักการต่อไปนี้

1. ครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย
2. ความเท่าเทียมและเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา
3. เปิดโอกาส และขยายโอกาสทางการศึกษา
4. สนองความต้องการของบุคคลและสังคม
5. จัดกิจกรรมที่หลากหลายให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเลือกได้
6. ความยืดหยุ่นเข้าถึงง่าย ลดระเบียบ ขั้นตอน และเปิดโอกาสทุกกลุ่มเป้าหมาย
7. จัดบริการให้ใกล้ชิด เข้าถึงตัวผู้เรียน เช่น ใช้สื่อต่างๆ จัดแหล่งเรียนรู้ชุมชน
8. จัดกิจกรรมให้กลมกลืนกับวิถีชีวิต ไม่ให้แปลกแยกจากการดำเนินชีวิต
9. จัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง
10. สร้างแรงจูงใจ นิสัยใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้
11. ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ เอกชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน
12. ให้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ โดยเริ่มที่ชุมชนและชุมชนเป็นหลักในการดำเนินการ
13. เน้นการเรียนรู้ตามสภาพปัญหา
14. เปลี่ยนสภาพของการศึกษาจากห้องเรียน การท่องจำ การบอกความรู้มาเป็นภาพของการร่วมเรียนรู้จากการดำเนินชีวิตและสภาพปัญหาจริง

สรุปปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ว่า เป็นกิจกรรมที่ผสมผสานกลมกลืนกับวิถีชีวิต มีความยืดหยุ่นและเข้าใจได้ง่าย และเปิดโอกาสสำหรับทุกกลุ่มเป้าหมาย เน้นการศึกษาที่มุ่งให้คนรู้จักคิด รู้จักตัดสินใจ โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรต้องมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

1.3 หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในสังคม ทั้งยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองได้เพื่อให้ส่งผลต่อการพัฒนา เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศดี โดยมีหลักการและเหตุผลดังต่อไปนี้ (สุมาลี สังข์ศรี, 2545)

1. ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา คือการจัดบริการโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาและผู้ด้อยโอกาส โดยไม่จำกัด เพศ วัย พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความสนใจ ความห่างไกล ฯลฯ ให้มีโอกาสดังกล่าวอย่างเท่าเทียมกัน
2. กระจายโอกาสทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องใช้วิธีการ เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาไปให้ถึงกลุ่มเป้าหมายครอบคลุมทั่วถึง ไม่ว่าจะอยู่ในชนบทหรือห่างไกล
3. ส่งเสริมกระบวนการการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต หน่วยงานที่จัดควรส่งเสริมกิจกรรมต่อเนื่อง เมื่อผู้เรียนพร้อมเมื่อใดสามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา ศึกษาหาความรู้ได้ทุกช่วงชีวิต
4. ความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ ไม่เคร่งครัดในระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ เหมือนการศึกษาในระบบโรงเรียน เช่น เกณฑ์ด้านอายุ พื้นฐานความรู้

5. สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนแต่ละกิจกรรมควรจัดขึ้นหลังจากการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแล้ว ซึ่งกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มก็มีความต้องการไม่เหมือนกัน กิจกรรมก็ควรให้แตกต่างกันไป

6. สัมพันธ์กับสภาพการดำเนินชีวิต เนื้อหาของกิจกรรมและหลักสูตรของกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย คือนอกจากจะมีกิจกรรมหลายประเภท หลายสาขาแล้ว เนื้อหาหลักสูตรในแต่ละวิชาควรจะต้องยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับสภาพสังคมแต่ละท้องถิ่น

7. ความหลากหลายในรูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรมีหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสะดวก เช่น อาจจะมีรูปแบบที่มีผู้สอนและผู้เรียนเต็มเวลา รูปแบบที่สอนบางเวลา และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานหรือเรียนด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปจากสื่อการสอน

8. การจัดการเรียนการสอนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ต้องคำนึงถึงความแตกต่างและหลากหลายของผู้เรียนอย่างมาก กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยบุคคลที่มีความหลากหลาย เช่น เพศ อายุ อาชีพ ความสนใจ ดังนั้นผู้สอนจะต้องตระหนักถึงความแตกต่าง และหาวิธีการสอนเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยให้อิสระผู้เรียนศึกษาตามความสามารถ และเวลาที่สะดวก

9. ผู้สอนหรือผู้ที่มาให้ความรู้ ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นครูหรืออาจารย์จากสถาบันการศึกษา โดยอาจจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่างๆ จากสถานประกอบการ บุคคลในท้องถิ่น พระหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

10. ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และการแก้ปัญหา กิจกรรมควรจะพัฒนา กลุ่มเป้าหมายให้เป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ฝึกผู้เรียนให้รู้จักวิเคราะห์ปัญหาที่ประสบอยู่ รู้จักหาวิธีการแก้ปัญหา และถ้าวิธีการดังกล่าวแก้ปัญหาไม่ได้ ก็กลับมาตั้งต้นหาวิธีการแก้ปัญหาอื่นๆ จนกระทั่งแก้ปัญหาได้

11. การนำผลการศึกษาในปัจจุบันไปปรับใช้ ควรให้ผู้เรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับใช้ได้ทันที เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ทำงานแล้ว และมีภาระ พวกเขาไม่มีเวลามาเรียนสะสมความรู้แบบหลายๆ ปี ดังนั้นเวลาเรียนจึงจะต้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

1.4 วัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาที่จัดบริการแก่บุคคล ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสภาพความเป็นอยู่ ทุกท้องถิ่นที่อยู่อาศัยอย่างทั่วถึงและเสมอภาค ปราศจากข้อจำกัดในเรื่องต่างๆ ที่จะเป็นอุปสรรคต่อการรับการศึกษา เช่น เวลา สถานที่ วัย ค่าใช้จ่าย ทั้งนี้จะครอบคลุมทั้งผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา ผู้ด้วยโอกาสทางการศึกษา และผู้ที่ต้องการความรู้เพิ่มเติม สนองความต้องการของบุคคล ชุมชน และประเทศชาติ โดยมุ่งให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต มีความรู้ในการประกอบอาชีพ มีจริยธรรม คุณธรรม ได้รับความรู้ข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ สามารถเผชิญปัญหา รู้จักคิด วิเคราะห์ สถานการณ์ แสวงหาความรู้และเลือกรับความรู้จากแหล่งต่างๆ มาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ปัญหาได้ สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดได้เหมาะสม

อาชัญญา รัตน์อุบล (2542) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีดังนี้

1. เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพประชากรให้เป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ เป็นพื้นฐานของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เป้าหมายคือคุณภาพของประชากรอันเป็นปัญหาขั้นมูลฐานของประเทศ หากประชากรมีคุณภาพแล้ว การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมือง ก็จะสามารถคล่องไปด้วยดี จึงต้องการให้ประชาชนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้คือ

1.1 เพิ่มพูนความรู้ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ซึ่งมีโดยเฉพาะการอ่านออกเขียนได้เท่านั้น หากครอบคลุมไปถึงความรู้ ความเข้าใจในเรื่องอื่นๆ ด้วย เช่น ด้านเศรษฐกิจ การปกครองและสุขภาพ อนามัย เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับและปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่ของตนเองหรือชุมชนของตนให้ดีขึ้น

1.2 เกิดทัศนคติที่ดี ในสังคมที่ประชาชนมีคุณภาพ จำเป็นต้องมีทัศนคติที่ดีในการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ สماعคมกับผู้อื่น ด้วยเหตุผลนี้จำเป็นที่จะต้องปลูกฝังและสร้างทัศนคติที่ดีและเหมาะสม ให้ประชาชนตั้งแต่เกิดถึงวัยชรา ในด้านการปกครองแบบประชาธิปไตย การตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ และการเคารพสิทธิของผู้อื่น

1.3 เกิดทักษะหรือความชัดเจนในชีวิต สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความเจริญด้านเทคโนโลยีและคมนาคมสื่อสารที่ทันสมัยขึ้นกว่าเดิม จึงต้องให้ความรู้แก่บุคคลเพื่อการปรับตัวกับสภาพและสถานการณ์ใหม่ของสังคมให้ได้ และการที่ประชากรของโลกเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันได้รับผลกระทบ บุคคลจึงต้องได้รับความรู้เพื่อจะเป็นผู้ที่มีคุณภาพ มีทักษะในอาชีพ เพื่อการแข่งขันในตลาดแรงงาน มีทักษะ รู้จักประหยัดทรัพยากร และใช้ทรัพยากรให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและชุมชนให้มากที่สุด

2. เพื่อพัฒนาด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชน มุ่งหวังให้ความรู้ประชาชนในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อม เช่นการส่งเสริมด้านการผลิต การคมนาคม และการสาธารณสุข นอกจากนี้แล้วเพื่อแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น แบ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ คือ ตัวประชาชนและความสามารถของบุคคล ทรัพยากรทางด้านเทคนิค คือ สิ่งต่างๆ อันเป็นผลจากวิทยาศาสตร์และการประดิษฐ์ เช่น ปุ๋ยเคมี รถยนต์ และทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ แร่ธาตุ น้ำ และภูมิอากาศ หากประชาชนได้พัฒนาความรู้ในการวิเคราะห์ปัญหาและตระหนักว่า ตนเองและชุมชนมีทรัพยากรอะไรบ้าง ก็จะตระหนักได้ว่าสิ่งใดควรปกป้องรักษา หรือสิ่งใดนำทรัพยากรมาใช้พัฒนาสภาพแวดล้อมได้ ชุมชนดังกล่าวก็จะเจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อส่งเสริมความเป็นธรรมในการศึกษา ความเสมอภาคทางการศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเป็นสิทธิของมนุษย์และเป็นหัวใจของประชาธิปไตย การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงมีส่วนช่วยสนับสนุนความเป็นธรรมในการศึกษา วัตถุประสงค์ของการศึกษาก็เพื่อประโยชน์ให้แก่บุคคลทุกเพศ ทุกวัยและทุกชุมชน เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาอันจะนำไปสู่ความสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองและสังคมของตนได้ต่อไป

4. เพื่อส่งเสริมศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศชาติ สังคมปัจจุบัน ขณะที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เจริญไปอย่างรวดเร็ว มนุษย์จะเริ่มเห็นห่างจากวัฒนธรรมและประเพณี

ดั้งเดิมของชาติ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงมีส่วนช่วยสนับสนุน ให้บุคคลเกิดการรับรู้เกี่ยวกับ วรรณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปะประจำท้องถิ่น อันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรักษาและ ถ่ายทอดวัฒนธรรมของประเทศชาติขึ้น ตลอดจนเป็นผู้ที่มีธรรมะประจำใจ อีกทั้งยังรู้จัก และ ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และทำให้เป็นผู้ที่มีความสุขในชีวิตตามควรแต่อัตภาพของตน

5. เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในหมู่ประชาชน สนับสนุนพัฒนาความสามารถ ทางด้านประชาธิปไตยของประชาชนไทย และส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ รู้จักการรับผิดชอบงานร่วมกัน รู้จักการแบ่งงานกันทำ รู้จักการปรับตัว รู้จักเคารพในความคิดเห็นและ สิทธิหน้าที่ของผู้อื่น นอกจากนี้แล้ว การศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมีส่วนช่วยสนับสนุนให้ประชาชน ได้รู้จักคิด วิพากษ์ วิจาร์ณ วิเคราะห์ปัญหา และสามารถตัดสินใจภายใต้ระบอบประชาธิปไตยได้อย่าง เหมาะสมและถูกต้องอีกด้วย

6. เพื่อพัฒนาจิตใจ ช่วยให้ผู้บุคคลได้ใช้ชีวิตอย่างสมบูรณ์ รู้จักการใช้เวลาว่างเพื่อการ พักผ่อน รู้จักการอ่านหนังสือที่ตนสนใจ รู้จักฟังเพลงเพื่อความเพลิดเพลิน และได้รู้จักการพักผ่อนจาก ความตึงเครียดของชีวิตอีกด้วย นอกจากนี้แล้ว การศึกษานอกระบบโรงเรียนยังช่วยสนับสนุนให้ บุคคลรู้จักพัฒนาจิตใจของตนเองให้เป็นผู้ที่มีทัศนคติ มีค่านิยมที่เหมาะสม มีความเชื่อและเข้าใจใน เรื่องของความดีและความเลว ตลอดจนสามารถวินิจฉัย ตัดสินใจและเข้าใจสภาพการณ์ในสังคมที่ตน อาศัยอยู่ได้อย่างถูกต้อง

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการศึกษาที่จัดบริการแก่บุคคล ทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ ทุกถิ่นที่อยู่อาศัยอย่างทั่วถึงและเสมอภาค โดยปราศจากข้อจำกัดที่จะเป็น อุปสรรคต่อการรับการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีคุณภาพ สามารถนำ ทรัพยากรต่างๆ มาใช้พัฒนาสภาพแวดล้อมของตนและชุมชน ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างมี ประสิทธิภาพ ส่งเสริมความเป็นธรรมในการศึกษา สนับสนุนให้ประชาชนมีชีวิตที่สมบูรณ์แบบ รู้จัก การประพฤติปฏิบัติตนตามความถูกต้องเหมาะสม รวมถึงสนับสนุนให้บุคคลรู้จักพัฒนาจิตใจของ ตนเองให้เป็นผู้ที่มีทัศนคติ มีค่านิยมที่เหมาะสม อยู่ในสังคมที่ตนอาศัยได้อย่างถูกต้อง

1.5 ประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

นักการศึกษาได้จำแนกประเภทการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ ดังนี้

Coombs (1973) ได้จำแนกประเภทการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ 4 ประเภท

1. การศึกษาพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน เกิดสามารถในการอ่านออก เขียนได้ การคิดเลขเป็น นอกจากนี้ยังมีความเข้าใจเบื้องต้นด้านวิทยาศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม
2. การศึกษาเพื่อการปรับปรุงชีวิตครอบครัว เป็นการเสริมความรู้ ทักษะ และเจตคติในการ ปรับปรุงคุณภาพชีวิตในครอบครัว เช่น เรื่องสุขภาพอนามัย โภชนาการ การเลี้ยงดูเด็ก การดูแล บ้านเรือนและการซ่อมแซม
3. การศึกษาเพื่อปรับปรุงชุมชนท้องถิ่น คือประชาชนเกิดการพัฒนาให้สามารถปรับปรุง ชุมชนของท้องถิ่นตนได้ สามารถปกครองตนเองได้ และจัดทำโครงการของชุมชนท้องถิ่นได้
4. การศึกษาเพื่อการอาชีพ เป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะ การทำกิจกรรมที่ทำให้ประชาชน มีอาชีพ รายได้ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

รัตนา พุ่มไพศาล (2531) ได้แบ่งประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยพิจารณาจากจุดประสงค์และเนื้อหาของกิจกรรม ออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. การศึกษาด้านสามัญ หรือความรู้พื้นฐาน ได้แก่ ความรู้ด้านหนังสือ การอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ตลอดจนความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม การศึกษาประเภทนี้ ได้แก่ การศึกษาก่อนประถมศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ การศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ มหาวิทยาลัยเปิด

2. การศึกษาด้านอาชีพ มุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และทักษะที่เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

3. การศึกษาสำหรับการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การจัดการศึกษาเกี่ยวกับกิจการของท้องถิ่น และสถาบันชาติ รวมไปถึงกระบวนการต่างๆ ในสังคม เช่น การปกครองในภูมิภาค การปกครองชาติ การร่วมมือสหกรณ์โครงการของชุมชนต่างๆ และกิจกรรมอื่นๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน

4. การศึกษาสำหรับปรับปรุงความเป็นอยู่ในครอบครัว ได้แก่ การปลูกฝังความรู้ ทักษะทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในครอบครัว เช่น ความรู้ ความสามารถในเรื่องสุขภาพอนามัย

5. การศึกษาประเภทที่มุ่งเสริมสร้างความสมบูรณ์แห่งชาติ เช่น ศิลปะ สันทนาการ การดนตรี การศึกษา ปรัชญาและศาสนา

6. การศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการและเพิ่มผลผลิต

อุ้นตา นพคุณ (2523) จัดประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนอาจจำแนกได้เป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. การจำแนกตามลักษณะของผู้รับบริการ (Clients) เป็นการจำแนกที่นิยมใช้กันมากที่สุด เช่น การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อการส่งเสริมสถานภาพสตรี การศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับเด็กเร่ร่อนไร้ที่อยู่ การศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ การศึกษาผู้ใหญ่ และการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนในหมู่บ้าน ในการจำแนกการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามลักษณะของผู้รับบริการ สามารถจำแนกออกเป็น 5 กลุ่มย่อย คือ

1.1 ตามวัย (Age) เช่น เป็นเด็กเล็ก เด็กในวัยเรียนก่อนเกณฑ์การศึกษาค่ามัธยมศึกษาตอนต้น เยาวชน ผู้ใหญ่ สูงอายุ ผู้อยู่ในวัยทอง ฯลฯ

1.2 ตามอาชีพ (Occupation) เช่น เป็นผู้ใช้แรงงาน เป็นเกษตรกร เป็นพนักงานบริษัทเอกชน เป็นข้าราชการ ฯลฯ

1.3 ตามความสนใจ (In terest) เช่น ผู้เรียนที่สนใจเรื่องการศึกษาต่อ สนใจอาชีพเสริม สนใจศิลปวัฒนธรรม สนใจปัญหาบ้านเมือง ฯลฯ

1.4 ตามเพศ (Sex) เช่น สตรีที่สนใจเรื่องการดูแลสุขภาพในวัยทอง บุรุษและสตรีที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับเพศศึกษา

1.5 ตามชาติพันธุ์ (Ethnic) เช่น เป็นชนกลุ่มน้อยหรือชนพื้นเมือง ฯลฯ

2. การจำแนกตามเนื้อหาสาระหรือวิชาการ (Content) เช่น การศึกษาสายสามัญ ประกอบด้วยวิชาต่างๆ การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรื่องเพศศึกษา การศึกษาเพื่อป้องกันยาเสพติดในชุมชน การศึกษาด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ การศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณวัตถุ

3. การจำแนกตามวิธีการเรียนการสอน (Instructional Methods) เช่น การศึกษาทางดาวเทียม การเรียนทางไกล การศึกษาด้านการเรียนในชั้นเรียน และด้วยตนเองตามหลักสูตร การศึกษาสายสามัญ นอกจากนี้ การเรียนที่ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทต่างๆ เป็นการศึกษา นอกระบบโรงเรียนที่กำลังได้รับความสนใจมากในยุคข้อมูลข่าวสาร

4. การจำแนกตามปรัชญา แนวความคิด หรือวัตถุประสงค์ (Philosophy, Concepts, or Objectives) ส่วนมากจะเป็นการศึกษาระบบนอกโรงเรียนที่มีปรัชญาหรือแนวความคิดที่มีชื่อ เช่น โปรแกรมการสอนเรื่องการเรียนรู้หนังสือโดยใช้แนวความคิดเรื่อง “มโนธรรมสำนึก” ของ Paulo Freire แนวความคิดเรื่อง “คิดเป็น” (Khit-Pen) ของประเทศไทย

5. การจำแนกตามชุมชนหรือพื้นที่ (Community and Areas) ให้ความสำคัญ สภาพแวดล้อมหรือบริบทของโปรแกรม เช่น การศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพราษฎรที่อยู่บริเวณชายแดน การศึกษาหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนแออัด

อาชัญญา รัตนอุบล (2543) ได้แบ่งประเภทการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ 5 ประเภท โดยคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายประชากร ดังนี้

1. การศึกษาแม่และเด็ก หรือการศึกษาครอบครัว (Mother and Child Education or Family Education) เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้กับแม่และเด็ก

2. กิจกรรมองค์กรเยาวชน (Youth Organization Activity) เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนอันเป็นกำลัง และส่วนสำคัญของการพัฒนาประเทศ

3. การศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Education) เป็นการจัดการศึกษาให้กับผู้ใหญ่ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป เพื่อให้เปิดโอกาสเสริมความรู้ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

4. การศึกษาชุมชน (Community Education) เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชนเพื่อเป็นการทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้าน

5. การศึกษาพิเศษ (Special Education Program and Continuing Education) เป็นการจัดการศึกษาให้กลุ่มชุมชนในสภาพแวดล้อมที่มีแตกต่างกันในสังคม เช่น กลุ่มชนในพื้นที่ห่างไกล

1.6 การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

อุ้นตา นพคุณ (2523) กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

1. ประชากรของประเทศ คือ ทรัพยากรที่มีศักยภาพ ทุกคนมีศักยภาพซ่อนเร้นอยู่ในตัว มีพลังแห่งการเป็นผู้นำ ความนึกคิด และความริเริ่มสร้างสรรค์ ถ้าหากพลังซ่อนเร้นเหล่านี้ได้รับการพัฒนา ได้รับการส่งเสริมก็จะทำให้เกิดแก่ตัวบุคคลและแก่สังคม และบุคคลโดยทั่วไปที่ไม่ผิดปกติ มีความสามารถในการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติ สามารถที่จะใคร่ครวญตัดสินปัญหา

2. ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน การจัดการศึกษานอกระบบจะต้องใช้บุคคลที่เป็นอิสระ เป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่ใช่ผู้ที่คอยให้ผู้อื่นคอยอุ้มชูอยู่ตลอดเวลา ถ้าหากบุคคลไม่เรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง เขาจะกลายเป็นผู้คิดไม่เป็น ไม่มีความสามารถ และขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

3. ความต้องการที่แท้จริง โครงการต่างๆ เป็นงานที่ประชาชนต้องการอย่างแท้จริง นอกจากนี้ แล้วบุคคลแต่ละคนก็มีความแตกต่างกันมาก บางคนมีการติดต่อกับบุคคลและชุมชนอื่น ส่วนบางคนและบางชุมชนมีความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม ที่ไม่มีการติดต่อกับภายนอกมาก รวมถึงสภาพภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ ระดับความเป็นอยู่ และระดับการศึกษาที่ต่างกันความต้องการของบุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน

4. ความคิดริเริ่ม ที่กล่าวมา การศึกษานอกระบบต้องยึดเอาความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเป็นหลักของการดำเนินงาน เกิดจากการลงทุนด้านกำลังความคิด แรงงาน และความสามารถของตนเอง โครงการควรจะเป็นสิ่งที่เขาได้คิดสร้างขึ้นมาจากความริเริ่มของเขาแล้ว เขาย่อมรู้สึก ภาคภูมิใจ ห่วงแหน ทะนุถนอม และเห็นประโยชน์

5. ใช้ทรัพยากรภายในชุมชน การศึกษานอกระบบเป็นงานที่ต้องใช้ทรัพยากรของชาวบ้าน หรือทรัพยากรภายในชุมชนนั้นๆ ให้มากที่สุด โดยพยายามดัดแปลงแก้ไข ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในทางที่ประหยัดและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

6. วิธีการดำเนินงานที่มีพื้นฐานของหลักประชาธิปไตย ไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องฐานะเพศหรือวัย ไม่มีการทำงานแต่เฉพาะพวก เฉพาะกลุ่ม ทุกคนในชุมชนจะต้องมีสิทธิ มีเสียงเท่าเทียมกัน

7. ปฏิบัติร่วมกับผู้นำท้องถิ่น ผู้นำในท้องถิ่นในหลายชุมชน เป็นที่เคารพ นับถือไว้วางใจ และเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด และการตัดสินใจของประชาชน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ที่จะให้แก่ประชาชนได้ ฉะนั้นแนวคิดเขาก็จะดึงผู้นำท้องถิ่นให้เข้ามาร่วมกิจกรรมต่างๆ

8. ส่งเสริมวัฒนธรรมและจริยธรรมในการดำเนินงาน การศึกษาเป็นการถ่ายทอดมรดกทางสังคม ทางวัฒนธรรม อย่างหนึ่ง จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมและให้การศึกษาที่สอดคล้องกับความเชื่อของชุมชน และวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น

9. ความเป็นธรรมในการศึกษา มนุษย์ไม่ว่าจะยากจนหรือมั่งมี ควรได้สิทธิเท่าเทียมกันที่จะรับการศึกษา ไม่ว่าจะเป็หญิงหรือชาย ผู้ใหญ่หรือเด็ก ไม่มีการกีดขวางหรือให้อิทธิแก่บุคคลในบางกลุ่มเท่านั้น ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมหาความรู้ และพัฒนาทักษะของเขา

10. ให้การศึกษาเด็กและผู้ใหญ่พร้อมๆ กัน การศึกษาของเด็กและผู้ใหญ่นั้นสามารถจัดขึ้นได้พร้อมในลักษณะที่จะสนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน ครอบครัวที่มีการศึกษาดีย่อมสร้างพัฒนาการและบรรยากาศที่ทำให้เด็กเจริญเติบโต เด็กจะเรียนรู้ดีขึ้นถ้าหากผู้ใหญ่เรียนรู้ไปด้วย

11. การศึกษาที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน การศึกษาที่จะสัมพันธ์กับชีวิตของผู้เรียนจะต้องมีรากฐานอยู่ในการแสวงหาวิธีแก้ปัญหาต่างๆ ประชาชนย่อมจะรู้ว่าชุมชนที่ตนอยู่นั้นมีปัญหาอะไรบ้าง เพราะฉะนั้นเนื้อหาวิชาที่สอนควรจะให้สัมพันธ์กับปัญหาในชีวิตประจำวัน

12. การศึกษาโดยการลงมือปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ที่ดีที่สุดอีกวิธีหนึ่ง การเรียนแต่ในด้านเนื้อหาวิชาหรือภาคทฤษฎีย่อมทำได้ แต่เด็กจะขาดประสบการณ์และอาจไม่เข้าใจปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ความรู้ที่แท้จริงเกิดจากการลงมือปฏิบัติทำกิจกรรมจะช่วยให้เขาได้รับประสบการณ์

13. ให้การศึกษาในเรื่องที่อยู่ในขีดความสามารถ และระดับการศึกษาของประชาชน ถ้าหากเรียนรู้และสามารถบรรลุเป้าหมายสิ่งที่เขาต้องการแล้ว ย่อมจะเกิดความเชื่อมั่นในตัวของเขา

เกิดความศรัทธาในการศึกษา ดังนั้นต้องให้ความรู้และการฝึกอบรมในเรื่องที่ประชาชนจะสามารถเรียนรู้ได้ให้อยู่ในขีดความสามารถและระดับการศึกษาของพวกเขา

14. การศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและปัญหาของบุคคล การศึกษานอกระบบจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องสภาพแวดล้อมและปัญหา ที่แตกต่างกันของบุคคลและชุมชน จึงต้องมีความยืดหยุ่นที่สัมพันธ์กับชีวิตในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันไป

อาชัญญา รัตน์อุบล (2552) ได้สรุปการจัดเนื้อหากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยแบ่งได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่อง ได้แก่ การศึกษานอกระบบโรงเรียนสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา

2. การศึกษาด้านทักษะอาชีพ คือ กิจกรรมฝึกอาชีพเพื่อมุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะที่เป็นประโยชน์เพื่อการประกอบตามความต้องการในสาขาวิชาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสาขาพาณิชยกรรม อุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม ศิลปกรรม และหัตถกรรม

3. การให้บริการข่าวสารข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมการจัดห้องสมุดประชาชนจังหวัด ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ห้องสมุดประชาชนตำบล ที่อ่านหนังสือและแหล่งความรู้ประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดเคลื่อนที่ หน่วยโสตทัศนศึกษา วิทยุศึกษา โทรทัศน์ เพื่อการศึกษาตลอดจนหนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ต่างๆ

4. การศึกษาด้านสุขภาพอนามัย การปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว ชุมชนและสิ่งแวดล้อม คือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การป้องกันรักษาโรคภัยไข้เจ็บ สุขภาพอนามัย โภชนาการ บริโภคศึกษา ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการวางแผนครอบครัว

5. การศึกษาเพื่อสันติภาพและด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ การสร้างความสงบเรียบร้อย การปกครองในระดับต่างๆ องค์การประชาชน การใช้สิทธิและหน้าที่ในกระบวนการทางสังคม เช่น กิจกรรมเพื่อชุมชน การเลือกตั้ง การเสียภาษีอากร การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศ

6. การศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคคล ได้แก่ กิจกรรมด้านประเพณี ศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมทางศาสนา นันทนาการ การใช้เวลาว่าง หรืองานอดิเรก เช่น ดนตรี การละคร กีฬา และการพักผ่อน

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) กล่าวว่า การส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ยึดหลักการ ดังนี้

1. หลักความสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของผู้เรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความต้องการและความแตกต่างของแต่ละบุคคล และชุมชน

2. หลักความต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งให้บุคคลมีโอกาสเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เกิดจนตายเต็มศักยภาพและความสนใจ

3. หลักความเสมอภาคซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึง และรับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทัวถึง เป็นธรรม และมีคุณภาพ เหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน
4. หลักการกระจายอำนาจแก่สถานศึกษา และหลักการมีส่วนร่วมของสถาบันต่างๆ ของสังคมซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งให้ภาคีเครือข่าย มีสิทธิและส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้
5. หลักการพัฒนาศักยภาพของกำลังคนและสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา และเพิ่มขีดความสามารถในการผลิต และการแข่งขันของประเทศ

สรุปว่า การจัดกิจกรรมของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ต้องมีรูปแบบเป็นงานหรือโครงการที่ประชาชนต้องการ โดยยึดหลักประชาธิปไตย ไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องฐานะ เพศ หรือวัย ทุกคนควรได้สิทธิเท่าเทียมกันที่จะรับการศึกษา โดยเนื้อหาวิชาสัมพันธ์กับปัญหาในชีวิตประจำวัน เป็นการศึกษาโดยการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง ทั้งในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาด้านทักษะอาชีพ การให้บริการข่าวสาร ข้อมูล และสารสนเทศต่างๆ การศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม การศึกษาด้านสุขภาพอนามัย และด้านการเมืองการปกครอง โดยมีกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคคล โดยยึดหลักการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน และสังคม ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ แก่ประชาชน

1.7 การประเมินผลการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวถึง การประเมินผลทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรดำเนินการดังนี้

1. ควรเป็นการประเมินพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงอย่างเดียว ควรประเมินความก้าวหน้า ประเมินการประยุกต์ใช้ความรู้ มิได้ประเมินว่าได้หรือตก ประเมินตามสภาพจริง
2. ใช้เทคนิควิธีการประเมินที่หลากหลายให้เหมาะสมกับลักษณะของวิชา ลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย หรือลักษณะของกิจกรรม
3. ควรพยายามหลีกเลี่ยงการประเมินแบบแข่งขัน แต่ประเมินโดยการสะสมคะแนน และการประเมินงานที่เป็นรูปธรรมเพื่อผู้เรียนจะได้มีกำลังใจและไม่เครียด
4. กระบวนการประเมินควรให้ความยุติธรรมแก่ผู้เรียนและมีมาตรฐาน
5. การใช้แฟ้มสะสมงานเป็นเรื่องที่ดี เพราะการสอนส่วนใหญ่จะวัดได้แต่เนื้อหา แต่การใช้แฟ้มสะสมงานควรจะกำหนดแนวทางให้ชัดเจนมิเช่นนั้นจะวัดได้ไม่ครอบคลุม
6. ควรมีการติดตามผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
7. การประเมินผลนอกจากประเมินโดยฝ่ายผู้จัดการศึกษาแล้ว ควรรับฟังผลสะท้อนกลับจากผู้เรียนด้วย

ตอนที่ 2 แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.1 ความหมายของโปรแกรมการศึกษา

Boyle (1981) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมไว้ว่า โปรแกรมหมายถึง สิ่งที่เกิดจากการทำกิจกรรม การวางโปรแกรม โดยที่โปรแกรมประกอบด้วย การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผน การสอน การประเมิน และรายงาน

Tyler (1983) ได้ให้คำจำกัดความของโปรแกรมไว้ว่า เป็นโครงร่างของงานที่จะกระทำ หรือเป็นการจัดเตรียมแผนการที่จะทำ หรือชุดเหตุการณ์ต่างๆ ที่รวบรวมได้ ซึ่งรวมถึงกิจกรรมทุกอย่างที่จะกระทำในสถาบันหรือศูนย์ต่างๆ

Boone (1992) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมที่ใกล้เคียงกับ Boyle แต่ได้ใช้คำว่า การวางโปรแกรม (programming) โดยกล่าวว่าการวางแผน คือการร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับองค์กรทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนในการวางแผน การสร้างแผนการเรียนการสอน การปฏิบัติงาน การเรียนการสอน การประเมินผล และความรับผิดชอบต่อโปรแกรม

Caffarella (1994) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมไว้ว่าเป็น การตอบสนองความต้องการของบุคคล กลุ่มบุคคล กลุ่มชน และชุมชน ในการแก้ปัญหา และทำให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

สรุปจากความหมายข้างต้นได้ว่า โปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมการศึกษานอกระบบ ที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบตามแบบแผนขั้นตอน ที่จัดไว้ให้กับกลุ่มบุคคล กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผน การออกแบบการเรียนรู้ กิจกรรม และการประเมินผล

2.2 รูปแบบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

อุ้นตา นพคุณ (2546) ได้กล่าวถึงความแตกต่างของคำว่า โปรแกรมและโครงการ โดยสรุปไว้ดังนี้ โปรแกรม (Program) คืองานประจำที่มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ส่วนโครงการจะมีลักษณะเป็นงานเฉพาะกิจตามความจำเป็นในสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ แต่ถ้าหากโครงการมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในระยะที่ยาวนาน ในกรณีเช่นนี้โครงการก็จะกลายเป็นโปรแกรม ดังนั้นระยะเวลาจึงจำเป็นในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และมีการประเมินผล การพัฒนาเพื่อการคงอยู่ของกิจกรรมซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญของโปรแกรม นอกจากนั้นยังได้ชี้แจงความหมายของหลักสูตร (Curriculum) และโปรแกรม (Program) ว่าในการปฏิบัติงานทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ในรายวิชาสายสามัญหรือสายอาชีวศึกษามักจะใช้คำว่า “หลักสูตร” ซึ่งจะหมายถึงการวางแผนทางการศึกษาอันประกอบไปด้วยแผนรวมของทุกหลักสูตร ว่าจะต้องมี 4 ลักษณะคือ 1) หลักสูตรเป็นกระบวนวิชาหรือเนื้อหาสาระที่จัดให้แก่ผู้เรียน 2) หลักสูตรเป็นเรื่องของการประมวลประสบการณ์ต่างๆ ที่จัดให้แก่ผู้เรียน 3) หลักสูตรคือแผนหรือโครงการที่จัดให้แก่ผู้เรียนและ 4) หลักสูตรคือจุดหมายปลายทางเกี่ยวกับ ลักษณะที่พึงประสงค์หรือคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียน อย่างไรก็ตาม อุ้นตา นพคุณ ได้ชี้แจงโดยอ้างความเห็นของ Boyle (1981) และ Boone (1992) ว่าในการนิยามความหมายของโปรแกรมหรือการวางโปรแกรมนั้นทั้ง Boyle และ Boone จะกล่าวถึงความร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับนักการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเรื่อง การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative learning) หรือ การให้ผู้เรียนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การที่โปรแกรมให้ความสำคัญเรื่อง

ความร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับนักการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือองค์กรทางการศึกษาระบบโรงเรียน คือลักษณะเด่นที่ทำให้โปรแกรมมีความหมายกว้างกว่าหลักสูตร

2.3 องค์ประกอบในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาระบบโรงเรียน

โปรแกรมการศึกษาระบบโรงเรียนมีความหลากหลายและจัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการและปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่ง Boyle (1981) ได้เสนอหลักการ 15 ข้อ ที่ควรพิจารณาเป็นพื้นฐานในการดำเนินการโปรแกรมการศึกษาระบบ ดังนี้

1. การสร้างพื้นฐานปรัชญาในการพัฒนาโครงการ

การวิเคราะห์ความเชื่อของผู้วางโครงการ เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาโปรแกรม และเป็นสิ่งที่ไม่ง่ายนัก ความเชื่อมีอิทธิพลอย่างมาก ในการเลือกปฏิบัติตามขั้นตอนของการพัฒนาโปรแกรม เริ่มตั้งแต่การเลือกแหล่งข้อมูลเพื่อศึกษาวิเคราะห์ ปัญหา สาเหตุ ความแตกต่างตามความเชื่อเชิงปรัชญามีผลในทุกขั้นตอนจนกระทั่งถึงขั้นตอนสุดท้าย คือ การประเมินโปรแกรมและการรายงานความสำเร็จ

2. การวิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหาและความต้องการ

ขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหาและความต้องการเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากในการพัฒนาโปรแกรม เนื่องจากขั้นตอนนี้นำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโปรแกรม ซึ่งการวิเคราะห์สถานการณ์ เป็นการศึกษา แปรความ วิเคราะห์ พิจารณาสถานการณ์เกี่ยวกับกลุ่มบุคคลเป้าหมาย การเริ่มต้นกระบวนการวางโปรแกรมส่วนใหญ่เริ่มจากสถานการณ์ที่คลุมเครือ อาจจะต้องกำหนดความต้องการที่ชัดเจนยังไม่ได้ หรือถ้ากำหนดได้ก็อาจเป็นความต้องการที่ไม่ใช่ความต้องการที่แท้จริง จึงยังต้องนำมาวิเคราะห์ จัดลำดับ และเลือกตามความสำคัญ ตามสภาพความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่ รวมทั้งตรวจสอบแหล่งข้อมูลที่จะนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์

3. การมีส่วนร่วมในกระบวนการโปรแกรมของกลุ่ม

เป้าหมายผู้พัฒนาโปรแกรมการศึกษาระบบ ต้องมีการตัดสินใจรายละเอียดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เช่น ใครควรมีส่วนร่วม และควรมีส่วนร่วมอย่างไร มากน้อยแค่ไหน นำมาใช้ในการวิเคราะห์หลักซึ่งเท่าใด ให้นำหนักความสำคัญแค่ไหน เป้าหมายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ต้องพิจารณาประกอบ

4. ระดับความรู้ ปัญญา และสถานะภาพทางสังคม

กิจกรรมโปรแกรมการศึกษาระบบ เป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมาย ให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้เป้าหมาย เรียนรู้กระบวนการ ควรเน้นผู้ที่เรียนในสภาพชีวิตจริง และผู้เรียนเป็นผู้กระทำ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้นนักการศึกษาระบบต้องให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ของกลุ่มคนที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการวางโปรแกรม ความแตกต่างระหว่างบุคคลอาจเป็นทั้ง ปัจจัยเชิงบวก และปัจจัยในเชิงลบ ที่ต้องพิจารณาอย่างละเอียดในการตัดสินใจเลือก

5. แหล่งข้อมูลเพื่อการพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์

ผู้พัฒนาโปรแกรมควรพยายามใช้ประโยชน์มากที่สุด จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายยิ่งจำนวนแหล่งข้อมูลมากเท่าไร ยิ่งช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์ตรงกับสภาพปัญหา ความต้องการ และมี

ความเป็นไปได้สูงมากเท่านั้น แหล่งข้อมูลที่นิยม คือผู้เรียนหรือประชาชนที่ร่วมโปรแกรม ชุมชน สภาพเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน

6. ข้อจำกัดในด้านบุคคลและสถาบัน

ในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา ควรตระหนักถึงข้อจำกัดทั้งด้านบุคคลและด้านสถาบัน ข้อจำกัดเหล่านี้อาจปรากฏให้เห็น บ้างที่ข้อจำกัดเหล่านี้อาจหลีกเลี่ยงได้ถ้ามีการจัดการที่ดี ที่สำคัญผู้เกี่ยวข้องกับการวางโปรแกรมที่ต้องตระหนักในความสำคัญของข้อจำกัด และยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวางโปรแกรม

7. เกณฑ์สำหรับจัดลำดับความสำคัญ

บ่อยครั้งที่ผู้พัฒนาโปรแกรมเผชิญกับความต้องการที่หลากหลาย และมีความจำเป็นด้วยกันทั้งสิ้น แต่อาจมีข้อจำกัดเรื่องเวลาและทรัพยากร และการตัดสินใจเลือกเป็นสิ่งที่ยาก การจัดลำดับความสำคัญเป็นกระบวนการที่ช่วยในการตัดสินใจขั้นต้นของการจัดลำดับความสำคัญคือ กำหนดเกณฑ์กลุ่มเป้าหมายควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ เพื่อให้การตัดสินใจและจัดลำดับความสำคัญเป็นที่ยอมรับและสมเหตุสมผลตามสภาพการณ์จริง

8. ความยืดหยุ่นของแผนโปรแกรม

ความยืดหยุ่นและความสามารถเปลี่ยนแปลงได้เป็นหลักสำคัญของการวางโปรแกรม การประเมินอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้มีการปรับปรุงทิศ ทางโปรแกรมให้สอดคล้องกับสภาพความจริงทั้งด้านทรัพยากรและปัญหา

9. ความเห็นชอบเชิงกฎหมายและการสนับสนุนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

หลายขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาโปรแกรมที่จำเป็นต้องได้รับการยอมรับและเห็นชอบเชิงกฎหมายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ องค์กรท้องถิ่นและชุมชน มีบทบาทและอำนาจที่จะยอมรับ สนับสนุน หรือปฏิเสธ กระบวนการวางโปรแกรมทุกขั้นตอน ผู้พัฒนาโปรแกรมและเจ้าหน้าที่พึงระวังในประเด็นนี้ ซึ่งมีความละเอียดอ่อนมาก

10. การเลือกและดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้

ความหมายของการเรียนรู้ สรุปลว่า การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม พฤติกรรมในความหมายนี้หมายถึงการปฏิบัติ การคิดและการรู้สึก ที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ ผู้วางโปรแกรมต้องตรวจสอบความเชื่อของตนเอง และองค์กร สร้างเป็นกรอบความคิด แล้วจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับความเชื่อเชิงปรัชญาในการจัดการศึกษานอกระบบและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ให้ครบถ้วน

11. การเลือกรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้พัฒนาโปรแกรมต้องรับผิดชอบการเลือกรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีเทคนิค และเครื่องมือ สื่อต่างๆ ให้เหมาะสมกับเนื้อหา รูปแบบของกิจกรรม และผู้เรียนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ไม่มีวิธี เทคนิคและเครื่องมือใดที่ดีที่สุด การตัดสินใจเลือกใช้ข้อควรพิจารณา วัตถุประสงค์ของการเรียน ความสนใจของผู้เรียน ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ความพร้อมของเครื่องมือ ความสนใจหรือความถนัดของผู้วางโปรแกรม

12. การใช้ประโยชน์การประชาสัมพันธ์

ในชุมชนและท้องถิ่น มีโปรแกรมจำนวนมากที่แข่งขันกันเพื่อรับการสนับสนุนในทุกด้าน โปรแกรมการศึกษานอกระบบแม้จะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อชุมชน ก็ต้องประชาสัมพันธ์ในทุก รูปแบบอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นโครงการ

13. ได้รับการสนับสนุนทรัพยากร

บุคคลเป้าหมายของโปรแกรมการศึกษานอกระบบในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ผู้พัฒนาโปรแกรมควรเปิดโอกาสให้ผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจสนับสนุน เพื่อความเข้าใจที่ดีและการเพิ่มการยอมรับในโปรแกรมดังกล่าว

14. การประเมินประสิทธิภาพ ผลสำเร็จ ผลกระทบ

การประเมินโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เหมาะสม และเชื่อถือได้เป็นสิ่งจำเป็น การประเมินโปรแกรมอย่างเป็นทางการและระบบอาจเป็นเรื่องสิ้นเปลือง และใช้เวลาและแรงงาน มาก แต่การประเมินอย่างไม่เป็นทางการก็อาจสร้างปัญหาเรื่องความไม่น่าเชื่อถือ ดังนั้นเป็นการยาก ที่ผู้วางโปรแกรมต้องเลือกตัดสินใจ

15. การประชาสัมพันธ์และรายงานผลของโปรแกรม

เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงาน การรายงานผลสำเร็จของโปรแกรมให้ผู้สนับสนุนโปรแกรมทราบ เป็นสิ่งที่ต้องกระทำ ควรแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผลสำเร็จรวมทั้งความเข้าใจในอุปสรรคและ ข้อจำกัดของโปรแกรม วิธีการรายงานที่มีหลากหลาย ตั้งแต่ชนิดอย่างไม่เป็นทางการ จนถึงลักษณะ เป็นทางการในรูปผลการประเมินหรือวิจัยเต็มรูปแบบ

2.4 แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

จากการสำรวจแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีนักวิชาการที่ทรงคุณวุฒิทั้งในและต่างประเทศในสาขา นำเสนอแนวทางการวางโปรแกรมดังต่อไปนี้

Boon (1992) ได้นำเสนอการวางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ในหนังสือ Developing Programs in Adult Education ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน

1.1 องค์การและกระบวนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโดยทำความเข้าใจและการยอมรับ โดยเจ้าหน้าที่องค์การ คือพันธกิจ ปรัชญา เป้าหมาย โครงสร้างขององค์การ การจัดการ ความรู้และทักษะเกี่ยวกับกระบวนการขององค์การ การพัฒนาบุคลากร การประเมินผล และการตรวจสอบ การทดสอบกรอบแนวคิดสำหรับการวางโปรแกรม ความต่อเนื่องในการปรับปรุงองค์การ

1.2 การเชื่อมต่อองค์การกับสาธารณะ โดยการศึกษาวิเคราะห์ ภาพรวมของผู้รับบริการในสาธารณะขององค์การ การระบุกลุ่มเป้าหมายขององค์การ การระบุและการพบปะกับ ผู้นำของกลุ่มเป้าหมาย การร่วมกันระบุ ประเมิน และวิเคราะห์ความต้องการ โดยมุ่งที่กลุ่มเป้าหมาย

ขั้นที่ 2 การออกแบบและการนำไปใช้

2.1 การออกแบบโปรแกรม โดยการแปลงความต้องการอย่างเร่งด่วนให้เป็นความต้องการระดับมหภาค การแปลงความต้องการระดับมหภาคให้เป็นวัตถุประสงค์มหภาค กลยุทธ์ทางการศึกษาทั่วไปและกิจกรรมการเรียนรู้ การชี้เฉพาะผลที่จะตามมาในระดับมหภาคของโปรแกรม

2.2 การนำโปรแกรมที่วางไว้แล้วไปปฏิบัติโดยมีการพัฒนา ดังนี้แผนการปฏิบัติโดยการเปลี่ยนความต้องการไปเป็นวัตถุประสงค์ของการสอน การระบุประสบการณ์ในการเรียนรู้สำหรับวัตถุประสงค์ของการสอนแต่ละข้อ การพัฒนาแผนสำหรับการประเมินผลของผู้เรียน และการประเมินผลประสบการณ์ในการเรียนรู้ การนำเทคนิคสำหรับการตลาดของแผนปฏิบัติการ การติดตามแผนสำหรับการหาและการฝึกอบรมทรัพยากร การติดตามผลและการเสริมแรงระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

ขั้นที่ 3 การประเมินผลและการตรวจสอบ

3.1 การกำหนดและการวัดผลของโปรแกรม การประเมินผลลัพธ์ของโปรแกรม การใช้ข้อค้นพบจากการประเมินสำหรับการปรับปรุงโปรแกรม การเปลี่ยนแปลงองค์การ

3.2 การตรวจสอบได้จากสาธารณะ องค์กรที่เหนือขึ้นไป ผู้ให้เงินทุน องค์กรวิชาชีพ และรัฐบาล

Knowles (1980) ได้นำเสนอการวางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ในหนังสือ *The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy* ซึ่งประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

ขั้นที่ 1 การจัดบรรยากาศสำหรับการเรียนรู้.

ขั้นที่ 2 การจัดตั้งโครงสร้างองค์การสำหรับการวางแผน

ขั้นที่ 3 การวินิจฉัยความต้องการสำหรับการเรียนรู้

ขั้นที่ 4 การจัดสร้างทิศทางเป้าหมายสำหรับการเรียนรู้

ขั้นที่ 5 การปฏิบัติตามโปรแกรม

ขั้นที่ 6 การออกแบบด้านประสบการณ์ในการเรียนรู้

ขั้นที่ 7 การประเมินผล และการวินิจฉัยซ้ำอีกครั้ง

อุ๋นตา นพคุณ (2546) อธิบายการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบของ Boyle ซึ่งกล่าวไว้ว่ามี 3 ชนิด คือ โปรแกรมเชิงพัฒนา โปรแกรมเชิงสถาบัน และโปรแกรมเชิงสารสนเทศ รายละเอียดของกระบวนการพัฒนาโปรแกรมแต่ละประเภท มีขั้นตอนดำเนินการตามกระบวนการดังนี้

1. โปรแกรมเชิงพัฒนา (Development Programs)

เป็นการศึกษาและระบุปัญหาของกลุ่มบุคคล ชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบเพื่อช่วยประชาชนแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชน ตนเอง จุดเริ่มต้นมักเกิดในสถานการณ์ที่คลุมเครือ แม้ประชาชนยอมรับว่าเป็นปัญหา และต้องการแก้ไขแต่ก็ไม่สามารถระบุปัญหาและสาเหตุที่แท้จริงได้ชัดเจน หรือแม้กระทั่งยากที่จะจัดอันดับความสำคัญของปัญหาได้ เพียงแต่ทุกคนเห็นว่าความมีการเปลี่ยนแปลงให้ดีกว่าเดิม ผู้วางโปรแกรมต้องตัดสินใจ ในกระบวนการที่จะใช้ในการเริ่มต้นวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อให้ได้วัตถุประสงค์ของโปรแกรม โดยการวิเคราะห์สถานการณ์ ต้องเปิดโอกาสให้กลุ่มคนที่อาจเกี่ยวข้องและอาจได้รับผลกระทบจากโปรแกรม ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่จุดเริ่มต้น ลักษณะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือแนวความคิดว่า ความรู้ ทักษะ หรือเจตคติ ที่มีอยู่ในกิจกรรมการเรียนรู้เป็นเพียงวิธีการ เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจ การแก้ปัญหา เป็นเป้าหมายหลัก

โปรแกรมเชิงพัฒนา มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดพื้นฐานสำหรับการพัฒนาโปรแกรม

- กำหนดพื้นฐานทางปรัชญาที่จะนำมาใช้ในการวางแผนโปรแกรมขององค์กร
- พิจารณาถึงความเชื่อหรือปรัชญาของนักพัฒนาโปรแกรม เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ลักษณะของผู้เรียน ผู้สอน และการพัฒนาโปรแกรม
- พิจารณาเรื่องนโยบาย ระเบียบ และแนวทางปฏิบัติ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรม

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มเป้าหมาย หรือผู้รับบริการ

- รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและในอดีต เกี่ยวกับสถานการณ์ในชุมชน ไม่ว่าจะด้านประชากร พื้นที่ ศาสนาที่เกี่ยวข้อง ลักษณะทางสังคม
- สนทนาและศึกษาบุคคล กลุ่ม และองค์กรต่างๆ ที่จะช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มที่จะมีผลต่อโปรแกรม
- ศึกษาแหล่งทรัพยากรต่างๆ ว่าจะนำมาใช้ได้อย่างไร เพียงพอหรือไม่ เช่น เงิน คนที่จะให้ความร่วมมือ หรือแรงงาน อุปกรณ์วัสดุต่างๆ

ขั้นตอนที่ 3 การพิจารณาผลที่พึงประสงค์จากการพัฒนาโปรแกรม

- ใ้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมกลั่นกรอง ความต้องการและปัญหาเพื่อกำหนดเป็นผลที่พึงประสงค์จากการพัฒนาโปรแกรม ซึ่งควรเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือสิ่งแวดล้อม ในบางกรณีการวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาอาจถูกกำหนดโดยที่ปรึกษา ร่วมกับกลุ่มผู้รับบริการ
- ระบุผลที่พึงประสงค์และพัฒนาให้เป็นวัตถุประสงค์เฉพาะ (Specific Objectives) ถ้าหากเป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้เข้ารับบริการ ควรได้ความรู้ขั้นต่ำในเรื่องใด ระบุให้ชัดเจนว่าจะสอนอะไรและต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะใดบ้าง เกี่ยวกับการกระทำหรือความเชื่อ และจะต้องให้ความรู้เรื่องอะไรบ้าง ตลอดจนพิจารณาระดับความรู้ที่มีอยู่ของผู้รับบริการก่อนเข้าร่วมโปรแกรม
- จัดลำดับผลที่พึงประสงค์จากการพัฒนาโปรแกรมว่า 1) วัตถุประสงค์เฉพาะตรงกับกรวิเคราะห์ความต้องการและสถานการณ์ปัญหาหรือไม่ 2) วัตถุประสงค์เฉพาะดำเนินการได้ในสภาพความเป็นจริงตามเงื่อนไขของกลุ่มผู้รับบริการกลุ่มนี้ งบประมาณและเวลาที่มีอยู่ 3) ผลที่พึงประสงค์ตอบสนองความต้องการของคนส่วนมาก แต่มีความยืดหยุ่นสำหรับบุคคลบางคนเพื่อตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันไป

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแหล่งทรัพยากรและการสนับสนุน

- พิจารณาว่าทรัพยากรที่ต้องนำมาใช้ เช่น บุคลากร เวลา เงิน และวัสดุอุปกรณ์ มีความพอเพียงหรือไม่ และทรัพยากรเหล่านี้มีอยู่พร้อมเพียงในเวลาต้องใช้หรือไม่
- การเลือกบุคคลที่มีความชำนาญมาช่วยให้โปรแกรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- พิจารณาว่าผู้ที่จะเป็นผู้นำโปรแกรมมีเวลาที่จะร่วมโปรแกรมได้จริงหรือไม่

ขั้นตอนที่ 5 การสร้างแผนการสอนและกิจกรรม

- พิจารณาเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ผู้เรียนควรได้รับตามประสบการณ์เดิม ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจ และจัดลำดับเนื้อหาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

- ตัดสินว่าผู้พัฒนาโปรแกรม จะมีบทบาทร่วมกับผู้เรียนมากน้อยเพียงใดในกระบวนการเรียนการสอน

- กำหนดวิธีการเรียนการสอนและกิจกรรมเฉพาะ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโปรแกรม เช่น การฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา วิเคราะห์ทฤษฎีและการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยพยายามใช้วิธีการใหม่ๆ

- กำหนดหน้าที่ของคณะเจ้าหน้าที่และวิทยากร

- กำหนดเวลาและพัฒนาเอกสารที่ต้องใช้ เตรียมให้พร้อมและกำหนดเวลานำเสนอ

ขั้นตอนที่ 6 โปรแกรมการปฏิบัติงาน

- เลือกเนื้อหาวิชา กิจกรรม และสภาพการณ์ เพื่อ 1) สร้างความสนใจ 2) ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะทำให้บรรลุผลที่คาดหวัง 3) สามารถติดตามผลได้

- ดำเนินการเรียนการสอนให้มีความต่อเนื่องและเพื่อให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วม

- ทำปฏิทินกิจกรรม เพื่อแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมประชาสัมพันธ์ เวลาในการเตรียมเอกสาร การไปพบปะกับกลุ่มวิทยากร และการจัดลำดับกิจกรรมต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติการและประเมินผล โดยที่ปฏิทินกิจกรรมมี การจัดลำดับกิจกรรมต่างๆ อย่างถูกต้องและอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการระบุความรับผิดชอบของฝ่ายต่างๆ และเวลาเตรียมการ

- นำโปรแกรมไปปฏิบัติและแก้ไขปรับปรุง ดัดแปลงเมื่อเกิดความจำเป็นขึ้น

ขั้นตอนที่ 7 ความน่าเชื่อถือของการใช้ทรัพยากร

- วางแผนให้มีการประเมินผลในทุกขั้นตอน เช่น ประเมินแผนการสอนก่อนนำไปปฏิบัติ ประเมินความก้าวหน้าและคุณภาพของโปรแกรมขณะปฏิบัติงาน และวางแผนเพื่อการประเมินผล

- ในการประเมินผลทุกครั้ง ระบุว่ามิเหตุผลอะไรที่มีการประเมิน และการนำผลไปใช้

- กำหนดว่าจะประเมินโปรแกรมในเรื่องอะไร ระบุเกณฑ์ที่จะใช้ในการประเมิน เช่น ตัวบ่งชี้และข้อมูลต่างๆ ที่นำมาประกอบการประเมินผล วิธีการคัดเลือกข้อมูล และเกณฑ์การสังเกต

- กำหนดว่าจะต้องใช้ข้อมูล หลักฐานอะไรบ้าง และจะเก็บรวบรวมด้วยวิธีการอะไร จะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลข้อมูลอย่างไร

- ประเมินผลและกำหนดว่าควรเสนอผลให้กับใคร ในรูปแบบใด

ขั้นตอนที่ 8 การรายงานผลและคุณค่าของโปรแกรม

- จัดทำรายงานหลายรูปแบบ เพื่อให้กลุ่มบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มวิทยากร ประชาชน กลุ่มที่ปรึกษาที่คอยกำหนดนโยบาย และรูปแบบการเสนอรายงาน อาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นการทำรายงาน เป็นเอกสารประเมินผลหรือการพบปะสนทนา รายงานควรประกอบด้วย 1) ความจำเป็นที่ต้องมีโปรแกรมหาดังกล่าว 2) โปรแกรมเป็นเรื่องอะไร 3) บทบาทของผู้ให้ความรู้ 4) ผลที่คาดหวัง 5) ประโยชน์ 6) การปฏิบัติงาน 7) ปฏิภานของผู้อยู่ร่วมโปรแกรมและผู้ที่เกี่ยวข้อง

- ติดตามการตอบคำถาม หรือข้อสงสัยเพิ่มเติมโดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและมีความเหมาะสมช่วยให้ความกระจ่างเกี่ยวกับโปรแกรม

2. โปรแกรมเชิงสถาบัน (Institutional Programs)

เป็นโปรแกรมที่มุ่งเน้นให้เกิดการปรับปรุง และพัฒนาความสามารถพื้นฐานของบุคคล เช่น การคิดเป็น การสื่อสารเป็น เพื่อพัฒนาบุคคลให้ก้าวหน้าเป็นการเน้นการสอนเนื้อหาของวิทยาการ เพื่อการพัฒนาบุคคลให้ก้าวหน้า พื้นฐานที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกระบวนการวางแผนโปรแกรมเชิงสถาบันคือ เหตุผลและลำดับการจัดวางเนื้อหาขององค์ความรู้ในเรื่องนั้นๆ นักศึกษานอกกระบวนทำหน้าที่ช่วยผู้เรียนให้ได้เรียนรู้และเกิดความเชี่ยวชาญในวิทยาการ ประสบการณ์การเรียนรู้ ที่จัดโดยโครงการเชิงสถาบันจะมีโครงสร้างและรูปแบบตามหลักวิชาการอย่างเคร่งครัดและมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน นักพัฒนา ประชาชน ผู้ประกอบอาชีพต่างๆ อาจต้องเข้าร่วมโปรแกรมเชิงสถาบัน เพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

โปรแกรมเชิงสถาบัน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

ขั้นที่ 1 การกำหนดกลุ่มบุคคล เป้าหมาย

กำหนดว่าใครเป็นกลุ่มผู้รับบริการ หากกลุ่มดังกล่าวสังกัดสถาบัน องค์กร หรือกลุ่มชุมชนการประสานงานกับองค์กรและกลุ่มดังกล่าว โดยศึกษาวิเคราะห์ภูมิหลังของผู้รับบริการ จะช่วยให้วัตถุประสงค์กระจ่างขึ้น

ขั้นที่ 2 การระบุเนื้อหาวิชา

เปรียบเทียบระดับความสามารถของผู้เรียนกับเนื้อหาที่จะสอน จากการศึกษาประสบการณ์และภูมิหลังของผู้รับบริการในด้านการศึกษา สภาพสังคม ประสบการณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโปรแกรม

ขั้นที่ 3 กำหนดแนวการสอนและแผนการเรียนรู้

ขั้นที่ 4 การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ

ขั้นที่ 5 การประเมินผลโปรแกรม

โปรแกรมประเภทเชิงสถาบันจำนวนมากมีวัตถุประสงค์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลเพื่อพัฒนาความสามารถของปัจเจกบุคคล ดังนั้นองค์กรหรือสถาบันจะเป็นผู้พิจารณาว่าควรปรับปรุงพัฒนาด้านปัญหา เจตคติ หรือสมรรถภาพอะไรได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง การที่โปรแกรมทางการศึกษานอกกระบวนโรงเรียนประเภทเชิงสถาบันให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาเชิงบุคคล จึงเน้นการวิเคราะห์ตัวผู้เรียนเป็นหลักมากกว่าการวิเคราะห์สถานการณ์ในชุมชน

3. โปรแกรมเชิงสารสนเทศ (Informational Programs)

เป็นโปรแกรมที่มุ่งที่การแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ระหว่างนักการศึกษา หรือผู้วางแผนโปรแกรม เป็นการตอบสนองสถานการณ์ที่มีผลการวิจัยใหม่ หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับนักวิชาการความสำเร็จขึ้นอยู่กับความพร้อมของการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ รวมทั้งระดับการนำความรู้ และข่าวสารที่เผยแพร่ไปใช้

โปรแกรมเชิงสารสนเทศ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

ขั้นที่ 1 กำหนดเนื้อหา จากความรู้ที่มีอยู่เดิมและเกิดขึ้นใหม่

ขั้นที่ 2 เผยแพร่ความรู้ ข่าวสาร

ขั้นที่ 3 ประเมินผลการแพร่กระจายของเนื้อหาความรู้

3.1 ประสบการณ์ต่างๆ จากการพบเห็น ได้ยิน หรือปฏิบัติ อะไรบ้างที่ผู้เรียนจะได้พบเจอในกิจกรรมการเรียนการสอน

3.2 ศึกษากระบวนการจัดการสอนผ่านวิธีการที่เหมาะสมถูกต้อง เช่น จดหมายข่าวขององค์กร ประกาศของหน่วยงาน หรือข่าวสารจากสื่อในรูปแบบต่างๆ

3.3 การช่วยเหลือผู้เรียนที่จะเข้าร่วมโปรแกรมให้ทราบถึงจุดประสงค์ รูปแบบกระบวนการ และวิธีการเรียนรู้ของโปรแกรมที่กำหนด

3.4 ระบุความสัมพันธ์ และโอกาสต่อการเรียนรู้ของแผนงาน เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นของผู้เรียนต่อเนื่องไปจนจบการศึกษา

3.5 ระบุทรัพยากรที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน ที่มีประสิทธิภาพต่อการนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอน

3.6 ระบุลำดับความสำคัญอย่างมีเหตุผลของสถานการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับ

3.7 แจกแจงหน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโปรแกรมทั้งหมด

ขั้นที่ 4 การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ

4.1 จัดทำแผนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเพื่อที่จะสามารถดึงเอาความสามารถและพรสวรรค์ในตัวผู้เรียนออกมา

4.2 สร้างความยืดหยุ่นให้เกิดความเหมาะสมกับวิธีการ กระบวนการ และสื่อการเรียนการสอน เพื่อที่จะดึงความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้มากที่สุด

4.3 กำหนดรูปแบบการสื่อสารที่สามารถเข้าใจร่วมกันเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน ว่าเกิดอะไรขึ้นบ้างในกระบวนการเรียนรู้

ขั้นที่ 5 การประเมินผลโปรแกรม

5.1 ระบุขอบเขตที่ผู้เรียนจะประสบผลสำเร็จหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ถ้ามีการทดสอบก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม ผลทดสอบหลังการเข้าร่วมโปรแกรมต้องนำมาเปรียบเทียบกัน

5.2 ทำแผนการประเมินผลการเรียนรู้ ที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้พัฒนาและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีวัตถุประสงค์ข้อใดที่มีการปรับเปลี่ยนระหว่างกระบวนการของโปรแกรม

5.3 ทำแผนประเมินผลการเรียนการสอน โดยประเมินประสิทธิผล และความพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

5.4 ระบุผลที่ได้กับการนำไปปรับใช้ในอนาคต ผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการรับรู้ผลที่ได้จากการทำโปรแกรม

สรุปว่าในการวางโปรแกรมของ Boyle นั้นจะให้ความสำคัญกับการร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับนักศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม มีความยืดหยุ่นให้เกิดความเหมาะสมกับวิธีการ กระบวนการ และสื่อการเรียนการสอน เพื่อที่จะดึงความสนใจ และความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนออกมาให้ได้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเรื่องการเรียนรู้ร่วมกันและแนวคิดจิตสำนักเชิงวิพากษ์ ผู้วิจัยเลือกใช้กระบวนการจัดโปรแกรมศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทโปรแกรมเชิงสถาบันในครั้งนี้ เพราะมีรูปแบบที่เป็นทางการมากกว่าโปรแกรมเชิงพัฒนา ด้วยเหตุที่เป็นโปรแกรมที่ริเริ่มโดยสถาบันในนี้คือศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โปรแกรมนี้โดยมากจัดในองค์กรโดยเฉพาะองค์กร

ภาครัฐที่เน้นปัจจัยภายในองค์กรมากกว่าปัจจัยภายนอกองค์กร เช่น นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และการวิเคราะห์ความต้องการหรือเนื้อหาดำเนินการตามหลักวิชาการและพื้นฐานทางองค์ความรู้ โปรแกรมเชิงสถาบันมีความสำคัญมากในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และบุคคลในทุกกลุ่มในทุกชุมชนจำเป็นที่จะต้องได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติใหม่ ในตัวบุคคลเพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของผู้เรียนในการทำกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการเรียนการสอน

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบประเภทของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Boyle

ปัจจัย	ประเภทของโปรแกรม		
	เชิงพัฒนา	เชิงสถาบัน	เชิงสารสนเทศ
เป้าหมายหลัก	การกำหนดความต้องการและปัญหาของบุคคลกลุ่มหรือชุมชน	ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า และ พัฒนาความสามารถทักษะความรู้สมรรถภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล	การแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ
แหล่งที่มาของการกำหนดวัตถุประสงค์	พัฒนามาจากความต้องการหรือปัญหาของผู้รับบริการ	ส่วนใหญ่พัฒนามาจากความรู้ในศาสตร์และจากนักการศึกษา	พัฒนามาจากความรู้หรือข้อมูลใหม่ๆ ที่ได้มาจากการวิจัย กฎหมายใหม่หรือมาตรการใหม่ๆ
วิธีใช้ความรู้	ความรู้ เนื้อหาสาระ เป็นวิธีการหรือเครื่องมือเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์	โปรแกรมจะให้ความสำคัญว่าผู้เรียนได้รับเนื้อหาความรู้มากน้อย เพียงใดและวิธีการใดให้ความรู้ได้มากที่สุด	เป็นการถ่ายโอนเนื้อหาสาระไปให้ผู้เรียนเพื่อสามารถนำไปใช้ได้ทันที
ระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	เกี่ยวข้องในการกำหนดความต้องการหรือปัญหาขอบเขตและลักษณะของโปรแกรม	เกี่ยวข้องในการนำประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปปฏิบัติ	ส่วนมากเกี่ยวข้องกับฐานะผู้รับสารสนเทศ
บทบาทของผู้จัดโปรแกรม	เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดปัญหาจนถึงการประเมินผล	ถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการเรียนการสอนและการทำกิจกรรม	ให้คำตอบสำหรับคำถามเกี่ยวกับสารสนเทศต่างๆ
มาตรฐานของประสิทธิผล	เกณฑ์ ประสิทธิภาพ คือคุณภาพในการแก้ปัญหาและระดับของการแก้ปัญหาเป็นของบุคคล กลุ่ม และชุมชน	เกณฑ์ ประสิทธิภาพ คือผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระหรือสมรรถภาพในด้านต่างๆ	เกณฑ์ ประสิทธิภาพ คือจำนวนประชาชนที่ได้รับสารสนเทศและปริมาณสารสนเทศที่เผยแพร่

2.5 วิธีการจัดโปรแกรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน

แผนการจัดโปรแกรมการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนสำคัญต่อการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน เป็นความพยายามที่มุ่งให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในบุคคลและระบบสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก ระบบสังคมในที่นี้หมายถึง ครอบครัว ชุมชน สมาคมวิชาชีพก็ได้ การเปลี่ยนแปลงเกิดได้หลากหลายรูปแบบ หลายระดับ การเปลี่ยนแปลงที่อยู่ในรูปความก้าวหน้า ความทันสมัย หรือแม้แต่การเปลี่ยนแปลงจากความเสื่อมให้กลับมาอยู่ในสภาพเดิม รูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่ (Boyle,1981 อ้างถึงใน ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ , 2543) กล่าวถึงความหลากหลายรูปแบบอาจสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงในบุคคล เป็นหน่วยที่พื้นฐานที่สุดในระบบใดๆก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในบุคคลประกอบไปด้วยด้านสติปัญญา ด้านความเชื่อ เจตคติ และด้านทักษะ
  2. การเปลี่ยนแปลงในกลุ่มบุคคล เป็นการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การที่บุคคลมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมีผลให้รูปแบบของกลุ่ม (group pattern) เปลี่ยนแปลงด้วย
  3. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงค่านิยม การกำหนดคุณค่า บรรทัดฐานของสังคม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนี้เกิดขึ้นซ้ำกว่าการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี
  4. การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ระเบียบ ซึ่งมีอิทธิพลต่อส่วนต่างๆ ในระบบสังคม
  5. การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง การผลิตและประสิทธิภาพของระบบสังคม เป็นรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมีผลต่อวิถี
  6. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ มีผลต่อความสามารถของระบบสังคมที่จะบรรลุเป้าหมาย
- สรุปได้ว่า การพัฒนาโปรแกรมในด้านอื่นๆ คือ เนื่องจากการจัดกิจกรรมทางการศึกษาจากระบบโรงเรียน Boyle (1981) ให้ความสำคัญกับการเข้าใจในแต่ละส่วน เพื่อจะได้ตั้งวัตถุประสงค์ได้อย่างเหมาะสม และการมีระบบการวางแผนที่ดี และการประเมินผลที่ดี เพื่อให้การพัฒนาโปรแกรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจากการสำรวจแนวความคิด เกี่ยวกับขั้นตอนของโปรแกรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าโปรแกรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโปรแกรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนนั้นๆ

ตอนที่ 3 แนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นให้นักศึกษาการศึกษาจากระบบ สามารถแสดงความคิดเห็นออกมาด้วยคำพูด อารมณ์ ความรู้สึก เจตคติ หรือการพูดที่แสดงออกถึงความเชื่อมั่น และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แนวคิดของเปาโล แพร์ (1970) ที่มีกระบวนการกระตุ้นให้ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นแค่ผู้ฟังเริ่มตระหนัก และมองเห็นสถานการณ์ความหลากหลายของผู้คนที่อยู่ในสังคมที่เขาดำรงอยู่และในสังคมที่กำลังจะเกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนจะมีกระบวนการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ สถานการณ์ความหลากหลายของผู้คนที่อยู่ในสังคม ได้อย่างลึกซึ้งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง

3.1 แนวความคิดพื้นฐานของจิตสำนึกเชิงวิพากษ์

ชิตชงค์ ส.นันทนาเนตร (2549) วิเคราะห์แนวคิดเปาโล แพร์ ว่าการมีสติสัมปชัญญะ (Consciousness) มิใช่เป็นเพียงแค่การตระหนักรู้ แต่ต้องรวมถึงการมีสำนึกที่จะดำเนินการใดๆ เพื่อให้รู้จักโลกของตนเองอย่างแท้จริง กระบวนการนี้จำเป็นต้องมีกิจกรรมอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ความสามารถในการแสวงหาความจริง และการทำความเข้าใจ นั่นคือกระบวนการนี้จะรวมการมีสติ ซึ่งหมายถึงความสามารถที่จะประเมินเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับโลกรอบตัวเองและของคนอื่นได้ แต่ต้องมีสติตระหนักรู้ว่าตนเองตระหนักรู้ในเรื่องใด สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การรับรู้ใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม

การถอดรหัส (Decoding) เมื่อกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มผู้เรียนศึกษาจนมองเห็นและเข้าใจ ความหมายของปรากฏการณ์ (Codification) หรือประเด็นที่สำคัญแล้วสมาชิกของกลุ่มจะถูกกระตุ้น ให้นำตนเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้นๆ และพยายามนึกถึงการดำเนินชีวิตของตนในสถานการณ์ดังกล่าว เป็นการวิเคราะห์ความหมายของสถานการณ์ที่ตนเองเข้าใจหลอมรวมกับสถานการณ์จาก ชีวิตจริงของตนเองเป็นการวิเคราะห์จากส่วนย่อย ไปสู่การวิเคราะห์ภาพรวมทั้งหมด และเป็นการ วิเคราะห์จากสภาพการณ์ทั่วไป สู่ความจริงในโลกของบุคคลหรือสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกกลุ่มจะ มองเห็นสาระหรือประเด็นหลักที่พัฒนาขึ้นมาจากกระบวนการนี้ สำหรับเรื่องการเสวนา (Dialogue) เป็นการสื่อสารระหว่างคนสองคนขึ้นไป ซึ่งรวมกันคิดหรือพยายามแก้ปัญหาหรือเพื่อบรรลุเป้าหมาย จากข้อมูลความเป็นจริง การเสวนามีได้แปลว่าบุคคลพูดคุยกันเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการสื่อสารที่ ต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความร่วมมือกันและการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องจากสมาชิกกลุ่ม เป็น การที่บุคคลพูดโดยความคิดของตนเอง และต้องการการสื่อสารที่แท้จริง

จากหนังสือ Pedagogy of the oppressed ของเปาโล แพร์ ได้แสดงความคิดพื้นฐานว่า

1. มนุษย์มีความต้องการที่จะเป็นผู้กระทำ (Subject) เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมต่างๆ เพื่อการเปลี่ยนแปลงโลกที่เขาอาศัยอยู่ และจากการกระทำเช่นนี้มนุษย์ได้นำพาตนเองให้มีโอกาสที่จะเป็นบุคคลที่มีชีวิตที่สมบูรณ์

2. มนุษย์ทุกคนไม่ว่าเขาจะเป็นคนที่ไม่ใส่ใจ หรือเป็นคนที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของ วัฒนธรรม เงียบ (Culture of Silence) แต่เขาทุกคนมีความสามารถที่จะวิเคราะห์โลกที่เขาอาศัยอยู่อย่าง วิพากษ์วิจารณ์ได้ ถ้าเขามีโอกาสเสวนากับคนอื่นๆ

3. หากบุคคลได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม บุคคลจะสามารถเสวนาได้และค่อยๆ มอง เห็น ความจริงของตนเองและสังครรอบตัวเขา และในขณะเดียวกันก็สามารถมองเห็นข้อขัดแย้งต่างๆ ที่ ปรากฏจากนั้นบุคคลจะมีความรู้สึกตระหนักถึงมโนทัศน์ที่ตนเองมีต่อความเป็นจริงเหล่านั้นและ สามารถจัดการแก้ไขสถานการณ์นั้นได้

ทั้งนี้บุคคลเองจำเป็นต้องสลัดความคิด หรือความเชื่อเดิมๆ ที่เคยชินออกไปโดยพัฒนาความ เป็นตัวของตัวเองและมีความรับผิดชอบ กล่าวเฉพาะประเด็นทางการศึกษา แพร์ได้วิจารณ์ระบบ การศึกษาแบบเก่าว่าเป็นแบบครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-centered Education) เป็นการให้ การศึกษาแบบฝากธนาคาร (Banking Education) การศึกษาเช่นนี้ครูจะใส่หรือฝากความรู้ต่างๆ ให้แก่นักเรียน ระบบการศึกษาเช่นนี้เป็นสภาวะการกดขี่ที่ครูเป็นผู้กดขี่ (Oppressor) และผู้เรียนเป็น ผู้ถูกกดขี่ (Oppressed) และถูกลดศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ลง (Dehumanization) จากแนวคิดของ

แฟร์ ที่เกี่ยวกับเป้าหมายทางการศึกษาจึงเป็นความพยายามที่จะช่วยพัฒนาบุคคลให้เป็นบุคคลที่ตระหนักถึงการดำรงอยู่ในฐานะมนุษย์ที่เป็นผู้กระทำ พยายามให้บุคคลพัฒนาและเข้าใจในพลังอำนาจในตนเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าความมีสติสัมปชัญญะ (Consciousness) เป็นประเด็นสำคัญที่แฟร์ให้ความสนใจ

Martinez (2004) กล่าวถึงแนวคิดของเปาโล แฟร์ ในบทความอายุรเวท เพื่อการปลดปล่อย โดยกล่าวถึงการพัฒนาแนวคิดของแฟร์ ไว้ว่าท่านเป็นชาวบราซิลที่เกิดในครอบครัวชนชั้นกลางในช่วงที่บราซิลประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำมาก ต่อมาท่านเป็นศึกษานิเทศก์โครงการสอนหนังสือผู้ใหญ่ ทำให้ท่านต้องการพัฒนาการเรียนการสอนที่จะช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่มีโอกาสทางการศึกษาโดยพัฒนาแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับตนเองในด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและสังคม ด้วยการกำหนดประเด็นปัญหาต่างๆ โดยการพิจารณาสาเหตุของปัญหาด้านต่างๆ เพื่อการเริ่มการทำแผนปฏิบัติงาน แฟร์ นำแผนงานนี้ไปใช้กับพวกแรงงานที่ไม่รู้หนังสือในบราซิล ด้วยการสอนให้พวกเขาอ่านและเขียนได้ และการจัดการกับชีวิตตนเอง เพื่อเป้าหมายของชีวิตที่ดีขึ้น โดยแฟร์และทีมงานได้ตั้งเป้าหมายไว้ 2 ข้อ คือ การพัฒนาประสิทธิภาพของวิธีการที่จะทำให้ผู้ใหญ่รู้หนังสือ และการยกระดับให้กับพวกชนชั้นแรงงาน ให้ได้เกิดจิตสำนึกและความตระหนักคือเมื่อมนุษย์ได้เริ่มต้นที่จะพูดถึงปัญหาของพวกเขาในสังคม และเริ่มต้นวางแผนการแก้ปัญหาที่ได้แสดงให้เห็นว่าพวกเขามีอิสระจากความคิดในชะตาชีวิตที่ถูกกดขี่ พวกเขาต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถูกกระทำเป็นผู้กระทำ ประเด็นสำคัญในกรอบแนวคิดของแฟร์ สรุปได้ดังนี้

1. ความรู้ไม่ได้เป็นของใครฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แม้มีกลุ่มคนบางกลุ่มพยายามแสดงอำนาจครอบงำกลุ่มคนอีกกลุ่ม
2. กลุ่มคนที่ถูกกดขี่กลายเป็นผู้ถูกกระทำในสังคมมากกว่าจะเป็นผู้กระทำในการดำรงชีพของพวกเขาเอง
3. ผู้ถูกกระทำมักขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่จำเป็น ต่อการดำรงชีวิตในสังคม
4. ผู้กระทำไม่ใช่แค่มีอิทธิพลในสังคมแต่ยังมีโอกาสในการพัฒนาทักษะมากกว่า
5. ผู้เรียนคือผู้กระทำในกระบวนการเรียนรู้ไม่ใช่ผู้ถูกกระทำ เขาต้องเป็นผู้กระทำที่กำหนดชะตาชีวิตของตนเอง
6. ผู้เรียนและนักศึกษามีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน กระบวนการนี้ได้จากพัฒนาการเรียนรู้อันร่วมกันทั้งสองฝ่าย

Martinez ระบุว่า แฟร์ เชื่อในประสบการณ์ของแต่ละบุคคล หรือแต่ละกลุ่มคน ว่าจะมีความแตกต่างกันในประสบการณ์ประเด็นต่างๆ ดังนั้นบทบาทของนักการศึกษา นักจัดการศึกษา ได้พยายามจัดการศึกษาโดยอาศัยกิจกรรมการเรียนรู้ที่พวกเขาได้สร้างสรรค์ขึ้นมา แต่สำหรับแฟร์แนวคิดทฤษฎีและการปฏิบัติไม่ได้แยกส่วนออกจากกัน การปฏิบัติแนวคิดทฤษฎีเป็นช่วงเวลาที่ต้องมีการฝึกปฏิบัติ แล้วการฝึกปฏิบัติจะทำให้ได้แนวคิดทฤษฎี เพื่อกำหนดแนวทางการฝึกปฏิบัติ และสามารถปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมในสถานการณ์นั้นๆ ได้

3.2 ขั้นตอนแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์

เปาโล แพรร์ (1970) อ้างถึงใน Boone (1992) ได้นำเสนอการวางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งกล่าวไว้ว่ามี 13 ขั้นตอน รายละเอียดตามที่ได้วิเคราะห์ไว้ดังต่อไปนี้

ดังมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนที่สามารถวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. ศึกษาและวิจัยชุมชนอย่างสมบูรณ์

เริ่มต้นจากผู้ดำเนินการศึกษาข้อมูลของชุมชนเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ทั้งทางปริมาณและทางคุณภาพ เช่น ที่ตั้ง สภาพภูมิศาสตร์ จำนวนประชากร คุณลักษณะประชากร การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิต ปัญหาต่างๆ ที่สำคัญของชุมชน โดยใช้เทคนิคการศึกษาจากเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ เป็นวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เข้าพบกลุ่มที่มีอิทธิพลและสนทนาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

ผู้ดำเนินการจะสนทนากับผู้นำชุมชนกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชนถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ หมายถึง การทำให้ชาวบ้านเกิดจิตสำนึกในชั้นวิพากษ์วิจารณ์ถึงปัญหาต่างๆ ของชุมชน

3. แสวงหาอาสาสมัครเพื่อช่วยในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตในชุมชน

ผู้ดำเนินการจะถามหาอาสาสมัคร โดยรับสมัครจากชาวบ้านในชุมชน เพื่อทำหน้าที่รวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงของปัญหาต่างๆ ที่ชุมชนมีอยู่ และช่วยเหลืองานของโปรแกรม

4. คณะเจ้าหน้าที่และประชาชนในชุมชนร่วมกันเสนอรหัส (Code)

สถานการณ์ที่เป็นปัญหาความขัดแย้งและร่วมกันกำหนดวิธีการปฏิบัติ ผู้ดำเนินการเจ้าหน้าที่โปรแกรม ประชาชนในชุมชน มาร่วมกันระดมความคิดเห็น โดยวิเคราะห์สถานการณ์ที่เป็นปัญหาของชุมชน โดยการระบุประเด็นปัญหาความขัดแย้ง และร่วมกันกำหนดวิธีการปฏิบัติต่างๆ เพื่อที่จะนำมาแก้ไขปัญหานั้น

5. สังเกตวิถีชีวิตชุมชนในช่วงเวลาที่ต่างกันและรวบรวมเป็นข้อมูลประกอบรายงาน

ผู้ดำเนินการ เจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร จะร่วมสังเกตวิถีชีวิตภายในชุมชนในช่วงเวลาที่แตกต่างกันอย่างละเอียด และบันทึกสิ่งต่างๆ ไว้เป็นข้อมูลประกอบการทำรายงาน

6. คณะเจ้าหน้าที่ประเมินข้อมูลที่ได้มา

ผู้ดำเนินการ เจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร จะนำข้อมูลที่เก็บมาได้จากชุมชนมาประเมิน เพื่อกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนในรูปของความขัดแย้ง

7. คัดเลือกสถานการณ์ความขัดแย้งในชุมชน

ผู้ดำเนินการ เจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร รวบรวมสถานการณ์ความขัดแย้งต่างๆ ในชุมชนที่เกิดขึ้น และคัดเลือกสถานการณ์ความขัดแย้งที่จะให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ขึ้นมา

8. นำสถานการณ์ที่ได้รับคัดเลือกไปสร้างสื่อการเรียนการสอน ที่แสดงถึงสถานการณ์นั้นๆ

หลังจากการคัดเลือกสถานการณ์ความขัดแย้งที่ต้องการจะให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ได้แล้ว เริ่มสร้างสื่อการเรียนการสอนที่แสดงถึงสถานการณ์ที่ขัดแย้งกันซึ่งอาจจะเป็น ภาพวาด ภาพถ่าย ข้อความจากหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือเนื้อหาเรื่องราวจากในวิถีทัศน์ก็ได้

9. เริ่มการถอดรหัส (Decoding)

การให้ประชาชนพิจารณาสถานการณ์ที่ขัดแย้ง และแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์ โดยการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น คณะทำงานจะเชิญชาวบ้านภายในชุมชนมาร่วมเรียนรู้จาก

สื่อที่พัฒนาขึ้นในขั้นตอนที่แล้ว และกระตุ้นให้ชาวบ้านมีการสนทนาแสดงความคิดเห็นจากสื่อซึ่งมีลักษณะขัดแย้งกัน ที่จะนำเสนอให้ด้วยการเริ่มจากการตั้งคำถามกระตุ้นการสนทนาของชาวบ้าน เช่น “เห็นอะไรบ้างจากภาพ” และให้ชาวบ้านร่วมกันสนทนาแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ แล้วจึงตามด้วยคำถาม เช่น “ในชุมชนมีปัญหาเหมือนกับในภาพสื่อที่นำเสนอหรือไม่” จากนั้นก็ให้ชาวบ้านร่วมกันสนทนาแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกันอีก และถามคำถามต่อมาคือ “ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่ออย่างไรบ้าง” จากนั้นให้ชาวบ้านร่วมกันสนทนาแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกัน และคำถามสุดท้ายคือ “แนวทางที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไรบ้าง” และจากนั้นให้ชาวบ้านร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์

10. คณะทำงานศึกษาผลจากการสนทนาเพื่อกำหนดประเด็น

บันทึกเรื่องที่ประชาชนสนทนากันในขั้นตอนที่แล้ว และนำสิ่งที่ชาวบ้านร่วมกันแสดงความคิดเห็นมาแยกออกเป็นประเด็นต่างๆ

11. จำแนกเป็นประเด็นย่อยและเข้ารหัสอีกครั้ง

คณะทำงานจะนำเสนอประเด็นที่ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นไว้มาแยกออก เป็นประเด็นย่อยที่ต้องการให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้และนำประเด็นย่อยนั้นมาให้ชาวบ้านสนทนาแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์กันอีกครั้ง

12. เตรียมเอกสารจากถอดรหัส

คณะทำงานจะทำการจัดระบบวิธีการต่างๆ ที่ชาวบ้านได้นำเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนไว้ในขั้นตอนที่แล้ว และรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นรูปเล่มเอกสารรายงานที่เป็นลายลักษณ์อักษร

13. เสนอรายงานให้กับประชาชนในชุมชน

ขั้นตอนสุดท้ายคณะทำงานจะนำเสนอรายงานให้กับชาวบ้าน และร่วมกับชาวบ้านในการประเมินผลปฏิบัติงานของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งหมด

กล่าวว่าขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้ง 13 ขั้นตอนนี้มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาผู้เข้าร่วมโปรแกรมเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติที่ถูกต้องหรือเรียกว่าการเกิดมโนธรรมสำนึก ที่แสดงออกโดยพฤติกรรมการวิพากษ์วิจารณ์ ระหว่างการสนทนา หรือผู้เรียนคนอื่นๆ ที่เข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สุนทร สุนันท์ชัย (2523) ได้วิเคราะห์และตีความ ขั้นตอนในการสอนของแฟร์ 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การเสนอรหัส (Codification) เป็นการนำเสนอสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงให้ผู้เรียนซึ่งได้มาจากการสำรวจในท้องถิ่น และมีความสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียน เช่น การประชุมกลุ่มชาวบ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา บิดามารดา โดยสถานการณ์ที่คัดเลือกมานำเสนอแก่ผู้เรียนนั้นต้องเป็นสถานการณ์ที่มีลักษณะขัดแย้ง (Contradiction) วิธีการนำเสนอสถานการณ์อาจจะทำด้วยวาจา รูปสเกตซ์ รูปถ่าย เทปอัดเสียง ภาพฉาย วัสดุสำหรับอ่าน แต่การอธิบายสถานการณ์ จะต้องหลีกเลี่ยงการจูงใจให้เอนเอียงคล้อย

ขั้นตอนที่ 2 การถอดรหัส (Decoding) เป็นการถอดรหัสความหมาย จากสถานการณ์ออกมาโดยวิธีการสนทนาพาที แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่าง ครูและผู้เรียน และระหว่างผู้เรียน

ด้วยกันเอง เพื่อให้เกิดการตีความหมายในประเด็นต่างๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นตอนการวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต่อจากขั้นตอนที่ 2 กล่าวคือ ในขั้นนี้ผู้เรียนจะต้องมีความคิด การวิพากษ์วิจารณ์ ที่เป็นการสนทนาในลักษณะการแผ่กระจาย ในการวิพากษ์วิจารณ์นี้ ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นผู้ฟังก็จะเริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาในสังคมที่เขาอยู่ และในขั้นตอนนี้เองที่จะทำให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ถึงปัญหาต่างๆ ในสังคม ได้อย่างลึกซึ้ง ถือเป็น การสร้างจิตสำนึกในระดับที่สี่ ซึ่งเป็นระดับสูงสุดที่เรียกว่า “จิตสำนึกขั้นการวิพากษ์วิจารณ์” (Critical Consciousness) และสิ่งนี้เองจะเป็นการปฏิวัติวัฒนธรรมเงียบ (Culture of Silence) ให้หายไป

หัวใจของการเรียนรู้ของวิธีการสอนตามแนวคิดของแพร์ คือ การทำให้ผู้เรียนเกิดการใช้ความคิด มีการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหา ซึ่งถือเป็นขั้นสูงสุดของการสร้างมโนธรรมสำนึก ที่ใช้วิธีการเสวนา (Dialogue) เพราะการเสวนาหรือการวิพากษ์วิจารณ์ได้นั้น จะทำให้ผู้เรียนตระหนักและมองเห็นถึงปัญหาในสังคมที่เขาอาศัยอยู่ โดยที่การวิพากษ์วิจารณ์นี้จะเป็นการคิดที่มีลักษณะการมองโลกในความเป็นจริง มีความเคลื่อนไหว และมีการเปลี่ยนแปลงได้ จึงเป็นการคิดที่นำเอามาปฏิบัติจริงๆ ได้ การวิพากษ์วิจารณ์เป็นพฤติกรรมและกระบวนการเสวนาที่หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นการแสดงออกด้วยคำพูด กล่าวแสดงความคิดเห็น มีความเชื่อมั่น การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งจะนำไปสู่ข้อสรุปเพื่อการตัดสินใจ หรืออยู่ในลักษณะการแผ่กระจาย (Divergent) ไปได้ทุกทิศ ทุกทางโดยการใช้ภาษาที่ง่ายๆ ของผู้เรียนเอง (สุนทร สุนันท์ชัย , 2523)

อุ้นตา นพคุณ (2527) ได้ตีความไว้ว่าขั้นตอนการสอนของแพร์ ไว้ 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกเนื้อหาและคำ เจ้าหน้าที่โครงการจะต้องศึกษาสถานะและสภาพทางสังคมที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายโครงการ และพยายามคัดเลือกคำที่สามารถเป็นตัวแทนสถานะจริงได้ โดยเฉพาะที่เป็นปัญหาในสังคม ในการศึกษาและรวบรวมคำต่างๆ การเข้าถึงประชาชนและให้ประชาชนช่วยในการเลือกคำเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและช่วยให้โครงการมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้คำที่จะคัดเลือกให้สอนหนังสือให้รู้หนังสือควรจะเป็นคำที่สะท้อนถึงความนึกคิด ความหวัง ปัญหาประชาชน และจะต้องเป็นคำที่สามารถแตกออกเป็นสระ พยัญชนะ แล้วสามารถจัดลำดับใหม่เป็นคำอื่นๆ ได้ และในประการสุดท้ายจะต้องเป็นคำที่สามารถสื่อความหมายในกลุ่มชนได้

ขั้นตอนที่ 2 การสอนผู้ใหญ่ให้รู้หนังสือ จะเริ่มต้นด้วย 1) การจัดกลุ่มสนทนา กลุ่มเหล่านี้จะเรียกว่า กลุ่มกระตุ้นความนึกคิด ภายในกลุ่มดังกล่าวผู้เรียนจะวิเคราะห์วัฒนธรรมของตน ผู้สอนหรือวิทยากรจะแสดงรูปภาพที่ปราศจากคำใดๆ วัตถุประสงค์ของการแสดงภาพก็เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือความหมายที่เขาได้ให้ไว้กับตัวมนุษย์ ธรรมชาติกับวัฒนธรรม มนุษย์กับโลกธรรมชาติ และพฤติกรรมของมนุษย์ในลักษณะต่างๆ นอกจากกลุ่มกระตุ้นจะมีวัตถุประสงค์ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งคือ เพื่อให้ผู้เรียนรับรู้ว่ามีผู้ที่ไม่รู้หนังสืออย่างพวกเขาที่มีความสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ 2) เจ้าหน้าที่ซึ่งมาจากสาขาวิชาต่างๆ จะสร้างอุปกรณ์และสื่อทางการศึกษาขึ้น 2 ชนิด คือภาพ เป็นภาพที่แสดงรูปภาพคำที่ได้แยกออกเป็นพยางค์ต่างๆ และรูปภาพที่แสดงสภาพของชีวิตที่แท้จริงของประชาชน ซึ่งแพร์ เน้นว่ารูปภาพเหล่านี้ไม่ควรจะชัดเจนหรือคลุมเครือจนเกินไป ก็จะไม่ใช้สื่อที่

กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความนึกคิด แต่จะเป็นการนำเสนอภาพปริศนาให้แก่ผู้เรียนแทน 3) ในการเรียนหนังสือทุกครั้งจะนำคำหรือรูปภาพมาใช้

ผลลัพธ์ของกระบวนการตามขั้นตอนการสอนของแฟร์ คือต้องการทำลายวัฒนธรรมเงียบ คือต้องการให้เกิดมโนธรรมสำนึก (Conscientization) ขึ้นในผู้เรียนซึ่งหมายถึงการกระตุ้นให้บุคคลเข้าใจตัวเองในทางที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และสังคมของตนด้วยระบบการศึกษาแบบปลดปล่อย ซึ่งเป็นการศึกษาที่ยอมรับว่านักศึกษามีชีวิตจิตใจ ไม่ใช่วัตถุที่ไม่มีการโต้ตอบ และเพื่อให้ระบบการศึกษาแบบนี้ แฟร์ได้นำเสนอให้ใช้วิธีการใคร่ครวญ (Reflection) (อุ๋นตา นพคุณ, 2523) แทนการศึกษาระบบฝากธนาคาร หรือการศึกษาที่เป็นการสะสมความรู้จากครูไปเก็บไว้ในหัวสมองของนักเรียน ซึ่งแฟร์ได้ตำหนิการเรียนรู้อันแสดงถึงธรรมชาติของการกดขี่ไว้ว่า

1. ครูเป็นผู้สอนและนักเรียนถูกสอน
2. ครูเป็นผู้ที่รู้ทุกสิ่งทุกอย่าง นักเรียนไม่รู้อะไรเลย
3. ครูเป็นผู้ที่คิดและนักเรียนเป็นผู้ที่ถูกนำมาคิด
4. ครูเป็นผู้พูด และนักเรียนฟังอย่างสงบเสงี่ยม
5. ครูเป็นผู้กวาดชั้นอบรมสั่งสอน และนักเรียนเป็นผู้ถูกกวาดชั้นอบรมสั่งสอน
6. ครูเป็นผู้เลือก บังคับในสิ่งที่ครูได้ตัดสินใจ ส่วนนักเรียนเป็นผู้ที่คอยปฏิบัติตาม
7. ครูเป็นผู้แสดงออก และนักเรียนดูเหมือนแสดงออกตามการกระทำของครู
8. ครูเป็นผู้เลือกเนื้อหาในโปรแกรมการเรียนการสอน นักเรียนปรับตัวให้เข้ากับสิ่งนั้น
9. ครูมีความสับสนเกี่ยวกับในอาชีพตน เกิดความขัดแย้งด้านอิสรภาพของนักเรียน
10. ครูคือศูนย์กลางการเรียนรู้ ในขณะที่นักเรียนเป็นแต่เพียงวัตถุ

Martinez (2004) ได้ประยุกต์และตีความโดยระบุวิธีการขั้นตอนของแฟร์ ว่าเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดจิตสำนึก (Consciousness) เกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่น สภาพแวดล้อม และสังคม โดยจุดมุ่งหมายสุดท้าย คือจิตสำนึกขั้นวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Consciousness) โดยมีกระบวนการหรือที่เรียกว่า Freire Methodology ไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา (Identify the Problems) เพื่อที่จะกำหนดประเด็นปัญหา ผู้เรียนกับผู้สอนจะต้องร่วมกันหาสาเหตุของประเด็นสถานการณ์ปัญหา โดยที่ผู้สอนจำเป็นจะต้องรู้จักประวัติตัวผู้เรียนแม้จะไม่ได้เกี่ยวกับประเด็นปัญหารก็ตาม เช่น ประวัติประสบการณ์การทำงาน ประวัติการศึกษาและช่วงชีวิตในระหว่างการเรียน รวมถึงประวัติพื้นฐานต่างๆ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การสื่อสารประเด็นปัญหา (Produce the Codes) ในขั้นตอนนี้คือการให้แต่ละคนนำเสนอสาระหรือประเด็นปัญหา (นำเสนอรหัส) โดยผู้เรียนสามารถเสนอสาระหรือประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องผ่านสื่อชนิดต่างๆ ที่ได้คิดขึ้นมาได้ เช่น การวาดรูปภาพ ภาพกราฟฟิก วีดีโอ การแสดงในรูปแบบต่างๆ เพื่อผู้สอนจะได้นำเสนอข้อแนะนำให้ผู้เรียนทำรายการประเด็นปัญหาต่างๆ เพื่อการร่วมกันเปรียบเทียบ และอภิปราย เพื่อทำการสรุปเป็นรายการของปัญหาที่เป็นประเด็นปัญหาร่วมกันของผู้เรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 3 การพิจารณาสถานการณ์ที่มาจากประสบการณ์ของผู้เรียน (To See the Situation as Experienced by the Participants) ในขั้นตอนนี้ ให้ผู้เรียนแต่ละคน หรือผู้เรียนใน

แต่ละกลุ่ม อธิบายประสบการณ์ของตนเองที่เกี่ยวกับสถานการณ์ ที่เป็นสาระหรือประเด็นปัญหาที่สรุปได้จากการสื่อสารเพื่อทำให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนกับประเด็นปัญหาเหล่านั้น

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์สถานการณ์ (To Analyze the Situation) ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันหาสาเหตุของปัญหา โดยระบุดอกมาว่าอะไรคือสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เหล่านี้ ผู้เรียนและผู้สอนวิเคราะห์หาสาเหตุโดยสามารถแบ่งปัญหาเหล่านั้น ออกเป็น 3 มิติ คือ 1) มิติด้านบุคคล 2) มิติด้านวัฒนธรรม 3) มิติด้านสังคมการเมือง หลังจากนั้นทั้งผู้เรียนที่อาจเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม รวบรวมปัญหาต่างๆ โดยวาดแผนภาพออกมาเป็นรูปต้นไม้แห่งประเด็นปัญหา โดยให้ลำต้นของต้นไม้เป็นตัวแทนของปัญหาที่กลุ่มเห็นว่าเป็นปัญหาร่วมกัน ให้ใบไม้หลายๆ ใบเป็นตัวแทนของผลที่เกิดจากปัญหา และให้รากมากมายของต้นไม้เป็นตัวแทนของสาเหตุแห่งปัญหา จากนั้นสมาชิกในกลุ่มของผู้เรียนต้องนำเสนอผลของการวิเคราะห์ในรูปแบบที่ทำให้เข้าใจได้ต่อผู้สอน

ขั้นตอนที่ 5 การปฏิบัติการเพื่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ (To Act to Change the Situation) ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อวางแผนแก้ปัญหาในระยะสั้นและระยะยาว โดยอาจเขียนเป็นแผนปฏิบัติการ ที่ประกอบไปด้วยประเด็นต่างๆ 4 ประเด็น คือ 1) สาเหตุของปัญหา 2) สิ่งที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลง 3) สิ่งที่จะต้องแก้ไขในระยะสั้น และ 3) สิ่งที่จะต้องแก้ไขในระยะยาว

Martinez ได้สรุปการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดเป็นจิตสำนึก (Consciousness) เกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่น สภาพแวดล้อม และสังคม ดังนี้ 1) การกำหนดประเด็นปัญหา 2) การวิเคราะห์ประเด็นปัญหา 3) การปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหา โดยทำกิจกรรมการเรียนรู้ซ้ำๆ กับสถานการณ์หรือสภาพที่เกิดขึ้นที่แตกต่างกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ กล่าวได้ว่าแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีภาพ ได้วิพากษ์วิจารณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในประเด็นสถานการณ์ต่างๆ และสิ่งที่สำคัญคือการนำสื่อประเภทต่างๆ มาใช้ซึ่งจะเป็นสิ่งที่จะสามารถกระตุ้นความคิดและความสามารถ พร้อมทั้งสะท้อนให้เห็นความเป็นจริงที่ผู้เรียนประสบอยู่อันจะนำไปสู่การถกเถียง การเสวนา และการหาข้อสรุป

3.3 ระดับจิตสำนึกตามแนวคิดมโนธรรมสำนึก

โดยที่เป้าหมายในการสอนของแพร์ นอกจากการให้ความรู้แล้วยังมีสิ่งที่สำคัญยิ่งไปกว่าก็คือ การทำให้เกิดจิตสำนึก (Consciousness) ขึ้นในผู้เรียนซึ่งหมายถึงกิจกรรมทางสังคม (Social Activity) การที่มนุษย์จะมีความรู้กับสิ่งใดได้นั้น ก็ด้วยการสื่อความ และการสนทนาระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เปาโล แพร์ (1970) ได้แบ่งระดับจิตสำนึกของมนุษย์ออกเป็น 4 ระดับ

ระดับที่ 1. เป็นระดับต่ำสุดของจิตสำนึก คือจิตสำนึกที่ยังไม่เปลี่ยนแปลง (Intransitive Consciousness) สภาพของประชาชนที่มีจิตสำนึกชนิดนี้ จะมีมากในสังคมประเทศโลกที่สาม โดยเฉพาะในพื้นที่เขตชนบทที่ประชาชนยังมีสภาพความเป็นอยู่แบบท้องถิ่นที่ยากจน ต้องดิ้นรนเพื่อตอบสนองความต้องการในระดับ พื้นฐานที่ต่ำสุด ยังมีความเชื่อในโชคลาง และโชคชะตา

ระดับที่ 2. เป็นระดับที่สูงขึ้นถัดมาเรียกว่าเป็นระดับจิตสำนึกกึ่งเปลี่ยนแปลง (Semi-Intransitive Consciousness) ในระดับนี้ จิตสำนึกของประชาชนจะยังคงมีแบบครึ่งๆ กลางๆ กล่าวคือยังไม่เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ เป็นเพราะว่า ประชาชนยอมลดค่าของตนเองลง มีความคิดที่ผิดๆ

รับแต่ค่านิยมผิดๆ ซึ่งสภาพดังกล่าวนี้จะเป็นลักษณะที่พบได้โดยทั่วไปในสังคมประเทศโลกที่สาม หรือประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนา โดยเฉพาะประเทศที่เคยตกเป็นอาณานิคมมาก่อน จะมีระดับจิตสำนึกที่รุนแรงและใช้อารมณ์มาก

ระดับที่ 3. เป็นจิตสำนึกการเปลี่ยนแปลงที่ไร้เดียงสา (Naïve-Transitiveness Consciousness) กล่าวคือ ประชาชนซึ่งเคยอยู่สงบเงียบจะเปลี่ยนแปลง คือเริ่มตระหนักและเห็นปัญหาในสังคมที่เขาดำรงชีวิตอยู่ แต่การตื่นตัวของประชาชนยังไม่ได้ทำให้วัฒนธรรมเงียบสลายไป แต่ประชาชนจะเริ่มประท้วงวิพากษ์ วิจารณ์ ต่อกลุ่มผู้ปกครอง แต่ในการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ประชาชนจะถูกปลุกกระดมให้เป็นเครื่องมือของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ทำให้เกิดความสับสนวุ่นวาย ทั้งนี้ประชาชนก็ยังคงอยู่ในระยะที่ไร้เดียงสา ยังไม่มีความถนัดในเรื่องการวิเคราะห์สังเคราะห์ ปรากฏการณ์ต่างๆ อย่างไรก็ตามแม้จิตสำนึกในระดับนี้จะมีจุดอ่อนดังกล่าว แต่ก็มีข้อดีคือประชาชนเริ่มตระหนักได้ว่าตัวเองมีส่วนในการกำหนดชะตาชีวิตในแบบของตนเองได้

ระดับที่ 4. เป็นจิตสำนึกในระดับสูงสุด คือ ระดับจิตสำนึกขั้นวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Consciousness) กล่าวคือ จิตสำนึกในระดับสูงสุดนี้จะเกิดขึ้นได้จากการที่บุคคลได้ผ่านระดับต่ำสุดของจิตสำนึกมาสู่ระดับสูงสุดด้วยการคิดแบบใคร่ครวญ และการกระทำในระดับจิตวิพากษ์ วิจารณ์ ประชาชน จะใช้วิธีการสนทนา (Dialogue) ถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ยอมรับฟังผู้อื่น และไม่หลีกเลี่ยงภาระหน้าที่ของตน ดังนั้นในกระบวนการของจิตสำนึก (Conscientization) จึงหมายถึง การปฏิเสธหรือการประณามสภาพของทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้มนุษย์ไร้ศักดิ์ศรี หมกมุ่นค่าแห่งความเป็นคน และการยอมรับว่ามนุษย์เป็นผู้มีความสามารถที่จะสร้างสภาพความเป็นอยู่ที่ดีกว่า การปฏิเสธและประณามสภาพการณ์และโครงสร้างของสังคมที่ถูกกดขี่มนุษย์อยู่นั้น จะต้องใช้วิจักษณ์ญาณที่ลึกซึ้ง เพื่อพิจารณาถึงแนวคิดและเหตุผลที่มาของสิ่งต่างๆ และการที่จะบรรลุถึงขั้นวิพากษ์วิจารณ์ได้จะต้องเป็นการผสมผสานกันระหว่างการกระทำและการใคร่ครวญ (Praxis) เข้าด้วยกัน

จึงสรุปได้ว่าวิธีการของแพร์ (1970) จิตสำนึกถือว่าเป็นส่วนที่ละเอียดอ่อน โดยผ่านการขัดเกลาปลูกฝัง ลึกลงไปในจิตใจ โดยที่จิตสำนึกขั้นสูงสุดคือ จิตสำนึกขั้นวิพากษ์วิจารณ์ ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี มีการวิพากษ์วิจารณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในประเด็นหรือสถานการณ์แวดล้อมที่เป็นปัญหา โดยใช้วิธีการเข้ารหัส และการถอดรหัส โดยใช้สื่อประเภทต่างๆที่สามารถกระตุ้นความคิดหรือสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงที่ผู้เรียนประสบอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่การเสวนาเพื่อหาข้อสรุป สู่เป้าหมายที่จะทำให้ผู้เรียนมีมโนธรรมสำนึก โดยสามารถวิพากษ์วิจารณ์ถึงปัญหาหรือสถานการณ์ต่างๆในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง

3.4 ลักษณะของการคิดเชิงวิพากษ์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2549) กล่าวว่า ความคิดเชิงวิพากษ์ หมายถึง ความตั้งใจที่จะพิจารณาตัดสินเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการไม่เห็นคล้อยตามข้อเสนอง่ายๆ แต่ตั้งคำถามท้าทายหรือโต้แย้งสมมุติฐาน และข้อสมมุติฐานที่ตั้งอยู่เบื้องหลังและพยายามเปิดแนวทางความคิด ที่แตกต่างจากข้อเสนออื่นนั้นเพื่อให้สามารถได้คำตอบที่สมเหตุสมผลมากกว่าข้อเสนอเดิม โดยที่การคิดเชิง

วิพากษ์อาจเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ สามารถจัดลำดับขั้นของการคิดวิพากษ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติได้ 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 เผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่ไม่คาดหวัง เมื่อสมมุติฐานที่เราคาดหวังว่าน่าจะเป็นจริง ไม่สอดคล้องกับความจริงที่ประสบ ทำให้เรารู้ถึงความผิดปกติไปจากสิ่งที่ควรจะเป็น หรือเกิดการกระทำในทางตรงข้าม ก่อให้เกิดความไม่สบายใจ สับสน เช่น การหย่าร้าง ตกงาน พุพพลภาพจากอุบัติเหตุ เป็นต้น ส่งผลให้เราเริ่มเปลี่ยนมุมมอง และเรียนรู้ที่จะคิดในเชิงโต้แย้ง

ขั้นที่ 2 การประเมินสถานการณ์ โดยตรวจสอบด้วยตนเองอย่างละเอียดว่าเกิดสิ่งใดขึ้น เพื่อประเมินค่าว่าจะตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไร คนที่ต้องเผชิญกับเรื่องร้ายแรงอย่างกะทันหัน เช่น รู้ตัวว่าเป็นมะเร็ง เป็นโรคหัวใจ ติดเอดส์ เสียโฉมจากอุบัติเหตุ เป็นต้น คนเหล่านี้ อาจจะไม่สามารถรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ส่งผลให้เกิดการสูญเสียระเบียบในการดำเนินชีวิต มักจะเกิดความคิดที่ว่า “เหตุใดต้องเป็นเรา” คนบางคนไม่สามารถหาทางออกให้กับตนเองได้ และถึงขนาดคิดสั้นได้หากไม่ได้รับการช่วยเหลือให้คิดอย่างถูกต้อง

ขั้นที่ 3 การวินิจฉัยตรวจสอบอย่างละเอียด เริ่มยอมรับความขัดแย้งและพยายามหาทางอธิบายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเพื่อลดความรู้สึกไม่สบายใจ อันอาจนำไปสู่ขั้นที่สี่ ทำให้เกิดการค้นหาทางเลือกใหม่ แนวคิดใหม่ๆ คำตอบใหม่ๆ การจัดระเบียบโลกทัศน์ใหม่ๆ

ขั้นที่ 4 พัฒนามุมมองที่แตกต่างไปจากเดิม เมื่อพบว่าสิ่งที่เคยเชื่อเคยยึดถือไม่สามารถเป็นจริงได้อีกต่อไป จึงพยายามหาทางเลือกใหม่ มุมมองใหม่และพัฒนามุมมองใหม่เหล่านั้น ในทางปฏิบัติโดยคิดว่าจะต้องดีกว่าเดิม

ขั้นที่ 5 บูรณาการวิธีคิดและพฤติกรรมใหม่ ที่เกิดขึ้นโดยคิดว่าสิ่งนั้นถูกต้องและมีเหตุมีผล ขั้นนี้เป็นลำดับขั้นของการเปลี่ยนแปลงขั้นสุดท้ายทำให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ ทัศนคติใหม่ สมมุติฐานใหม่ และเริ่มเกิดความคุ้นเคยต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ดังนั้นความคิดวิพากษ์จึงเป็นความคิดที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับ การตอบสนองสถานการณ์ที่แตกต่างกัน คนที่คิดเป็นใช้เหตุผลได้ดี มีข้อมูลความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ มากในทางตรงกันข้าม คนที่ขาดความสามารถในการคิด ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ มีอคติ อาจจะตัดสินใจเลือกในทางที่ผิดได้เช่นกัน

นิลบล ฉวยศรี (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่อง วิธีการสอนโดยผสมผสานระหว่างการสอนแบบคิดเป็นกับการสอนของเปาโล แพร์ นิยามความหมายลักษณะดังกล่าวไว้ดังนี้

1. มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนก่อนที่จะมีการตัดสินใจ

มนุษย์ทุกคนมีสติปัญญาที่จะคิดอ่านร่วมกันและเป็นตัวของตัวเอง ขณะเดียวกันในการตกลงใจของกลุ่มคนแบบประชาธิปไตยนั้น จะต้องร่วมกันตัดสินใจ ก่อนที่จะร่วมกันตัดสินใจจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในประเด็นที่จะตัดสินใจ ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นนั้น แต่ละคนจะเสนอสิ่งที่ตนเชื่อว่าเป็นข้อเท็จจริง (fact) และความคิดเห็น (idea) ของตนให้ผู้อื่นได้ฟัง พยายามเอาความสมเหตุสมผลมาหักล้างเพื่อหาข้อยุติ ควรตัดสินใจโดยอาศัยเสียงข้างมาก เพราะทุกคนมีสิทธิ มีเสียง มีผลประโยชน์ในสังคมไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ดังนั้นสิ่งที่คนส่วนมากยอมรับ ถือ

ได้ว่าเป็นความต้องการของคนส่วนใหญ่ แต่บุคคลที่มีเสียงข้างน้อยหรือไม่เห็นด้วยในมตินั้น จะได้รับความคุ้มครองเท่ากับบุคคลอื่น

2. ไม่ตัดสินข้อโต้แย้งด้วยวิธีการรุนแรง รู้จักประนีประนอม

เมื่อเกิดข้อขัดแย้งกันย่อมจะเกิดการถกเถียงกัน แต่สำหรับผู้มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยจะไม่กล่าวหาผู้ใดง่ายๆ แต่จะฟังความคิดเห็นตามไปด้วยด้วยการพยายามหาเหตุผลมาโต้แย้ง หักล้าง ประนีประนอมความคิดเห็นของกลุ่ม ไม่เอาความคิดเห็นตนเป็นใหญ่ พิจารณาตนเองและผู้อื่น คือดูทั้งด้านดีและด้านเสียของตนเองและผู้อื่น การประนีประนอมนั้น อาจทำได้โดยการออกเสียงว่า สถานการณ์แบบนี้ควรจะดำเนินการเช่นไร

3. อดทนรับฟังความคิดเห็นซึ่งแตกต่างไปจากตนเอง

ความคิดเห็นของแต่ละคนย่อมมีค่าเสมอกัน ไม่ถือเอาความเห็นของตนเป็นใหญ่ฝ่ายเดียว โดยควรต้องเคารพความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น อธิบายได้ว่าการเคารพความคิดเห็นตนเอง หมายถึงความเชื่อมั่นในความคิดของตนเองว่ามีความสำคัญเท่าเทียมกับความคิดเห็นของผู้อื่น และการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น หมายถึง การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นซึ่งแสดงออกได้ทั้งกาย วาจา ใจ เช่น การแสดงกริยามารยาทที่สุภาพ ไม่พูดแทรก เยาะเย้ย และตั้งใจให้เป็นธรรม เว้นอคติ

4. เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ยอมรับความเสมอภาคระหว่างบุคคล

ตามแนวคิดนี้ถือว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน เสมอภาคกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ ความเสมอภาคนี้ มนุษย์จะต้องเหมือนกันหรือเท่าเทียมกันในทุกๆ ด้าน ย่อมเป็นไปได้ ดังนั้น ความเสมอภาคจึงหมายถึง จะต้องมีความยุติธรรมแก่บุคคลทุกๆ คน เท่าเทียมกัน

5. การวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์

ในประเด็นนี้หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงความคิดเห็นออกมาทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก เจตคติที่เป็นคำพูด โดยเป็นคำพูดที่มีการไตร่ตรอง พิสูจน์ให้เห็นว่าไม่อยู่ในลักษณะมง่าย เป็นการพูดคุยอย่างมีความยับยั้งชั่งใจ ไม่ผูกพันอย่างมีอารมณ์ ไม่เอาอารมณ์เป็นใหญ่ ไม่ยึดมั่นกับความคิดที่มีอยู่เดิม ใช้สติปัญญาในการพูด มีความสมเหตุสมผล คือเป็นเหตุผลที่มีข้อเท็จจริงยอมรับ และยังรวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์สิ่งใหม่ๆ ประสพการณ์ใหม่ๆ อย่างเป็นตัวของตัวเอง กล่าวแสดงออกอย่างอิสระ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเทียบได้กับลักษณะของบุคคลที่มีจิตสำนึกวิพากษ์วิจารณ์ที่ดี ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านการวิพากษ์วิจารณ์ การรับฟังผู้อื่น และมารยาทในการวิพากษ์วิจารณ์ คือ พฤติกรรมของการเสวนา เป็นการแสดงออกด้วยคำพูด กล่าวแสดงความคิดเห็น มีความเชื่อมั่น ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ซึ่งจะนำไปสู่ข้อสรุปเพื่อการตัดสินใจหรืออยู่ในลักษณะการแพร่กระจาย ด้วยภาษาต่างๆ ของผู้เรียนเอง

สรุปได้ว่าการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ คือการวิเคราะห์ วิจารณ์ และการตั้งคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับ การเรียนรู้ทางสังคม วัฒนธรรม หรือการใช้เทคโนโลยีมาเป็นสื่อ ที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นแค่ผู้ฟัง เริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาในสังคมที่เขาดำรงอยู่ และจากกระบวนการนี้เองผู้เรียนก็จะมีวิธีการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้ง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง เพราะผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีภาพ ได้วิพากษ์ วิจารณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในสิ่งที่ปัญหาหรือสิ่งใกล้ตัว

สรุปรายละเอียดขั้นตอนการเรียนรู้จิตสำนึกเชิงวิพากษ์ ที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 2 แนวคิด ดังนี้

ขั้นตอนการเรียนรู้จิตสำนึกเชิงวิพากษ์ ของ เปาโล แฟร์ (1970)

1) การเสนอรหัส (codification)

การนำเสนอสถานการณ์ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ที่มีความขัดแย้งกับวัฒนธรรมของคนไทย ในรูปแบบกิจกรรมผ่านสื่อประเภทต่างๆ เช่น รูปภาพ รูปถ่าย สิ่งพิมพ์ วีดีโอ และสื่อจากสังคมออนไลน์

2) การถอดรหัส (decoding)

การถอดความหมายจากสถานการณ์ที่นำเสนอในขั้นแรก ด้วยการสนทนาพาที ระหว่างกลุ่มผู้เรียนและผู้สอน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันเพื่อให้ได้ความหมายในแง่มุมต่างๆ

3) การวิพากษ์วิจารณ์

ผู้เรียนต้องมีการคิด วิพากษ์ สนทนาในลักษณะการแพร่กระจายด้วยภาษาง่ายๆ ทำให้เริ่มตระหนัก มองเห็นปัญหา แล้วเกิดการคิดอย่างใคร่ครวญ เพื่อสร้างจิตสำนึกขั้นการวิพากษ์วิจารณ์ (critical consciousness)

ขั้นตอนการเรียนรู้จิตสำนึกเชิงวิพากษ์ ของ Martinez (2004)

1) การกำหนดประเด็น

ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนดประเด็น โดยผู้สอนทำความเข้าใจกับผู้เรียน เช่น พื้นฐานการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน เป็นต้น

2) การสื่อสารประเด็นปัญหา

ผู้สอนและผู้เรียนนำเสนอสถานการณ์หรือประเด็นปัญหา ที่เกี่ยวข้อง ผ่านสื่อต่างๆ ที่ได้คิดขึ้นมาได้ เช่น ภาพวาด ภาพกราฟฟิก ข้อความ วีดีโอ สื่อออนไลน์

3) การพิจารณาสถานการณ์จากประสบการณ์

ผู้เรียนอภิปรายประสบการณ์เกี่ยวกับสถานการณ์ หรือประเด็นปัญหา ที่สรุปได้จากการสื่อสารทำความเข้าใจร่วมกัน

4) การวิเคราะห์สถานการณ์

ผู้สอนและผู้เรียนหาสาเหตุปัญหาในมิติต่างๆ คือด้านบุคคล ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม อาจารย์รวบรวมสถานการณ์หรือปัญหา เพื่อหาสาเหตุและผลที่เกิดจากปัญหา โดยผู้เรียนอาจารย์รวบรวมปัญหาที่ได้วาดรูปออกมาเป็นแผนภาพต้นไม้แห่งปัญหา โดยแบ่งเป็นสาเหตุของปัญหา ผลของปัญหา และปัญหาที่มีร่วมกัน

5) การปฏิบัติการ เพื่อเปลี่ยนแปลงสถานการณ์

เขียนแผนปฏิบัติการ ประกอบไปด้วยปัญหาที่เกิดขึ้น สิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลง และแผนการแก้ไขในระยะสั้น และระยะยาว

ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ โดยบูรณาการใช้ขั้นตอนที่สังเคราะห์จากแนวคิดของ เปาโล แฟร์ (1970) และ แนวคิดที่ Martinez (2004) ได้บูรณาการขึ้นมา โดยมีรายละเอียดตามตารางขั้นตอนการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การกำหนดประเด็น
มาจากขั้นตอนที่ 1 ของ ขั้นตอนที่ 1 ของ เปาโล แฟร์ และ Martinez
- 2) การสื่อสารประเด็นปัญหา
มาจากขั้นตอนที่ 1 ของ เปาโล แฟร์ และขั้นตอนที่ 2 ของ Martinez
- 3) การพิจารณาสถานการณ์จากประสบการณ์
มาจากขั้นตอนที่ 2 ของ เปาโล แฟร์ และขั้นตอนที่ 3 ของ Martinez
- 4) การวิเคราะห์สถานการณ์
มาจากขั้นตอนที่ 3 ของ เปาโล แฟร์ และขั้นตอนที่ 4 ของ Martinez
- 5) การปฏิบัติการ เพื่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์
มาจากขั้นตอนที่ 3 ของ เปาโล แฟร์ และขั้นตอนที่ 5 ของ Martinez

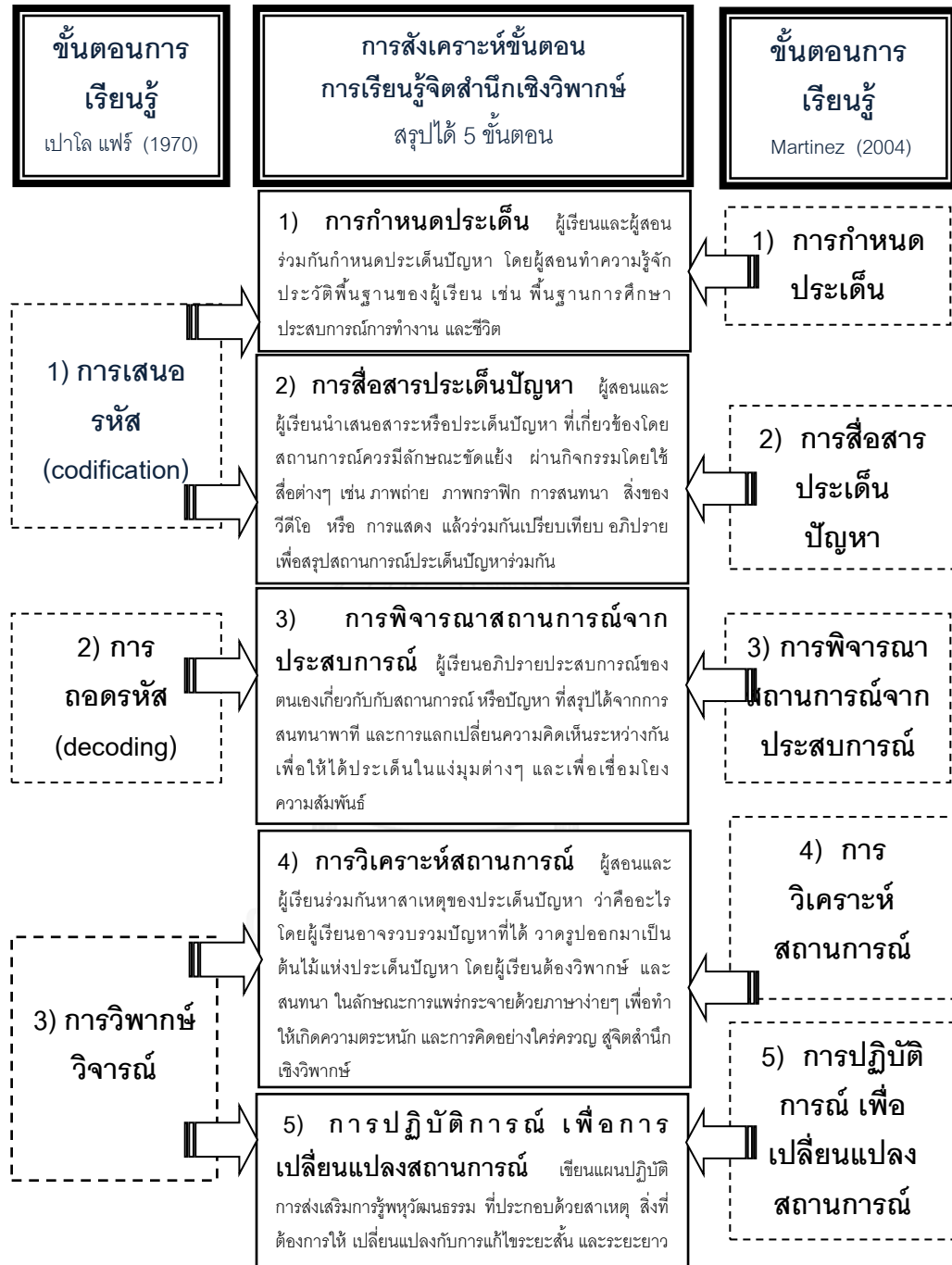

ตารางที่ 3 กรอบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์

<p>กรอบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ สังเคราะห์จากแนวคิดของ เปาโล แฟร์ (1970) และ Martinez (2004) สรุปรวมได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้</p>
<p>1) การกำหนดประเด็น</p> <p>ผู้เรียนและผู้สอน ร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหา โดยผู้สอนทำความเข้าใจกับประวัติ พื้นฐานของผู้เรียนได้แก่ พื้นฐานการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน</p>
<p>2) การสื่อสารประเด็นปัญหา</p> <p>ผู้สอนและผู้เรียนนำเสนอสาระหรือประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง โดยสถานการณ์ควร มีลักษณะขัดแย้ง ผ่านกิจกรรมโดยใช้สื่อได้แก่ ภาพถ่าย ภาพกราฟิก การสนทนา ข้อความ สิ่งของ วิดีโอ หรือการแสดง แล้วร่วมกันเปรียบเทียบ อภิปราย เพื่อสรุปสถานการณ์ประเด็นปัญหาร่วมกัน</p>
<p>3) การพิจารณาสถานการณ์จากประสบการณ์</p> <p>ผู้เรียนอภิปรายประสบการณ์ของตนเองเกี่ยวกับกับสถานการณ์ หรือปัญหา ที่สรุปได้จากการสนทนาพาที และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน เพื่อให้ได้ประเด็นในแง่มุมต่างๆ และ เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์</p>
<p>4) การวิเคราะห์สถานการณ์</p> <p>ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันหาสาเหตุของประเด็นปัญหา ว่าคืออะไร โดยผู้เรียนอาจ รวบรวมปัญหาที่ได้ วาดรูปออกมาเป็นต้นไม้แห่งประเด็นปัญหา โดยผู้เรียนต้อง วิพากษ์ และสนทนาในลักษณะการแพร่กระจาย ด้วยภาษาต่างๆ เพื่อให้เกิดความ ตระหนัก และการคิดอย่างใคร่ครวญ นำสู่จิตสำนึกเชิงวิพากษ์</p>
<p>5) การปฏิบัติการ เพื่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์</p> <p>เขียนแผนปฏิบัติการส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม ที่ประกอบด้วยสาเหตุ สิ่งที่ต้องการ ให้เปลี่ยนแปลงกับการแก้ไขระยะสั้น และระยะยาว</p>

แผนภาพที่ 2 การสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนรู้จิตสำนึกเชิงวิพากษ์

ตอนที่ 4 แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน

4.1 แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน

การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิด ที่ว่าการเรียนรู้เป็นปฏิริยาทางสังคมที่ต้องมีการพูดคุยกัน ในกลุ่มผู้เรียนร่วมกัน โดยการพูดคุยกันนั้นทำให้เกิดการเรียนรู้ การพูดแม้เหมือนการเขียนก็จริง แต่ว่ามีปฏิริยาทันทีต่อผู้ฟังที่เชื่อมโยงตัวเองเข้ากับปมหลังของผู้ฟัง อาจจะเป็นคนเดียวหรือทั้งกลุ่ม หรือทั้งชั้นเรียน จากนั้นก็จะเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างรวดเร็ว ด้วยการสนทนาขยายความ ทำให้ชัดเจนขึ้น การแลกเปลี่ยนกัน แสดงให้เห็นด้วยท่าทางแสดงออกถึงความสงสัย หากบางอย่างไม่ชัดเจนก็ช่วยกันหาคำตอบให้ชัดเจนขึ้น การเรียนรู้จากการแบ่งปันความคิด ความเชื่อ และการเขียนออกมา เช่น การที่ครูผู้สอน เพื่อนๆ ช่วยดูรายการประเด็นที่จะสอน การช่วยดูปรับเรียงหัวข้อแนะนำให้แก้ไขจากเพื่อน ก็เป็นการเรียนรู้ร่วมกันอีกรูปแบบหนึ่ง (Smith และ Mac Greger , 1992) องค์ประกอบการเรียนรู้มีหลากหลายมิติเช่น

1. การเรียนรู้คือการปฏิบัติเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนรู้บูรณาการ สื่อใหม่เข้ากับความรู้ก่อนหน้า เพื่อสร้างแนวคิดใหม่และความหมายใหม่
2. การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับบริบทที่เต็มไปด้วยการชักชวนให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมกับเพื่อนเพื่อกำหนดและแก้ปัญหา โดยการลำดับเหตุผลและทักษะการแก้ปัญหา
3. ผู้เรียนรู้มีความต่างและประสบการณ์ปมหลังที่แตกต่างกันในกลุ่มการเรียนรู้
4. การเรียนรู้เป็นปฏิริยาทางสังคมที่ผู้เรียนต้องพูดคุยกัน การมีปฏิริยาต่อสังคมจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจมากขึ้นอันเกิดจากการตัดสินใจ

5. ผู้เรียนมีประสิทธิภาพที่จะเลือกหัวข้อการเรียนรู้ การเรียนรู้ร่วมกันจึงเป็นกิจกรรมทางสังคม และทางอารมณ์ที่มีการพูดและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผู้เรียนได้รู้ว่าพวกเขาสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสร้างองค์ความรู้เองได้ ความรู้ไม่ได้อยู่ในหนังสือหรือผู้สอนเท่านั้น

เชมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม (2554) กล่าวถึงการเรียนรู้ร่วมกันว่า เป็นการเรียนรู้ที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง เนื่องจากกิจกรรมและผลลัพธ์ที่ได้จากการเรียนการสอนนั้นสามารถตอบสนองแนวทางปฏิรูปการศึกษา โดยผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนการสอนจากผู้สอนสู่ผู้เรียนเป็นสำคัญ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) การเรียนแบบร่วมกันถือเป็นบการเรียนแบบต้นตัว (Active Learning) ที่ให้ประโยชน์หลายอย่างแก่ผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและมีส่วนรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง

การเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้แบบดั้งเดิม เป็นว่าบทบาทของผู้สอนไม่ใช่เป็นเพียงผู้ให้ความรู้และประเมินการเรียนรู้เหมือนก่อนเช่นเคย แต่ผู้สอนต้องทำหน้าที่อย่างกว้างขวางตั้งแต่การกำหนดความสำเร็จ การออกแบบการสอน การอำนวยความสะดวก เป็นต้นแบบ และเป็นผู้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กับผู้เรียน เนื่องจากการเรียนรู้ร่วมกันนั้น ผู้เรียนจะมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้อย่างมาก การทำกิจกรรมร่วมกันทำให้ต้องใช้สถานที่ ทรัพยากร อุปกรณ์ และวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม ซึ่งผู้สอนจะทำหน้าที่ช่วยเหลือ จัดหา และกำกับด้านเวลา โดยที่ผู้เรียนนั้นจะถูกแบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ เพื่อสร้างชิ้นงานและกิจกรรมต่างๆ คู่มือที่ใช้ในการเรียนรู้จึงไม่ต้องการคู่มือที่เป็นวิชาการ แต่ผู้เรียนและผู้สอนช่วยกันสร้างขึ้นตามที่ทั้งสองฝ่ายเห็นว่า เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้และเหมาะสมกับ บริบทของผู้เรียน รูปแบบในการบรรยายเปลี่ยนไปสู่การให้ผู้เรียนได้ตั้งประเด็นแล้ว

พูดคุยแลกเปลี่ยนกัน และการทบทวนนั้นทำได้ตลอดเวลา การเรียนในด้านวิธีการประเมินนั้นผู้เรียนร่วมกันกับผู้สอน ทั้งนี้ผู้เรียนทุกคนจะได้ทำงานร่วมกันกับเพื่อนๆโดยมีแนวทางและคำแนะนำจากผู้สอน

การจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ยังเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนตื่นตัวและมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ได้ร่วมทำกิจกรรมกลุ่มย่อย ซึ่งผู้เรียนจะได้มีโอกาสในการทำงานเป็นทีม ได้พูดคุยสื่อสารกัน เคารพความคิดเพื่อน รับฟังความคิดเห็นเพื่อน เข้าใจมุมมองที่แตกต่าง ได้มีการฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ไตร่ตรอง เปรียบเทียบ การรู้จักประเมินตนเอง ช่วยเหลือกันเพื่อให้งานกลุ่มสัมฤทธิ์ผล ทักษะเหล่านี้เป็นทักษะที่สำคัญ มีประโยชน์มาก แต่ผู้สอนก็ต้องมีการเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนร่วมกัน เช่น การแสดงความคิดเห็น การแบ่งงาน และการทำงานร่วมกัน การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การแก้ไขความขัดแย้ง การเรียนรู้ร่วมกันนั้นเน้นที่ความต้องการ ความพร้อม และวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียน แต่การเรียนรู้แบบเดิมนั้นเน้นที่ครูผู้สอนและเนื้อหา ผู้เรียนจึงมีหน้าที่เรียนตามวิธีการที่ผู้สอนกำหนดขึ้น ซึ่งอาจไม่ได้เหมาะสมกับผู้เรียนทุกคน ทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้เท่าที่ควร การนำเอาแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันมาใช้นั้นเพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ที่เหมาะสมเนื่องจากผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ การแบ่งกลุ่มย่อย ๆ ให้ได้ทำงานร่วมกันยังทำให้เกิดทักษะทางด้านสังคม และทางด้านทัศนคติด้วย ซึ่งพบว่าการเรียนรู้แบบนี้ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากขึ้น

4.2 ความหมายของการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

การเรียนรู้ร่วมกัน มีนักการศึกษาได้กล่าวไว้หลายคำด้วยกัน เช่น การเรียนแบบทำงาน รับผิดชอบร่วมกัน การเรียนแบบช่วยเหลือกัน การเรียนแบบรับผิดชอบร่วมกัน การเรียนแบบร่วมมือ การเรียนแบบร่วมมือกันเรียน การเรียนแบบร่วมมือประสาน เป็นต้น สำหรับการวิจัยในครั้งนี้จะเรียกว่า การเรียนรู้ร่วมกัน Collaborative Learning (CL)

สุพิน ดิษฐสกุล (2543) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนให้ความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อศึกษาในสิ่งที่สนใจเหมือนกัน โดยร่วมกันสร้างชิ้นงานหรือทำโครงการร่วมกัน แล้วนำเสนอข้อมูล เป็นเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้และความสามารถที่แตกต่างกัน แต่ละคนต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง และความสำเร็จของกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นกำลังใจแก่กันและกัน คนที่เก่งกว่าจะช่วยเหลือคนที่อ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองเท่านั้นแต่จะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้เพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคลถือเป็นความสำเร็จของกลุ่ม

กรมวิชาการ (2545) อธิบายการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันในกลุ่ม ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือพึ่งพาสังกันและกัน และรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม (2555) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นวิธีการเรียนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยผู้เรียนต้องพึ่งพาอาศัยกัน มีความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกันโดยการปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

Barkley, Cross, and Major (2004) ให้ความหมายไว้ว่า การทำงานร่วมกับผู้เรียนอื่น โดยผู้เรียนจะถูกแบ่งการทำงานเป็นคู่ หรือถูกแบ่งเป็นกลุ่มเล็ก โดยให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในความสำเร็จ โดยการเรียนรู้จะต้องอยู่ในรูปแบบของกลุ่มย่อยไม่ใช่คนเดียว

Penn State University College of Education (2004) ให้คำจำกัดความ Collaborative learning ว่ามีคุณลักษณะของการแบ่งปัน เข้าใจเป้าหมาย มีการยอมรับซึ่งกันและกัน เชื่อมมั่น มีขอบเขตความรับผิดชอบที่ชัดเจน มีการติดต่อสื่อสารในสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการตัดสินใจจากการลงความเห็นร่วมกัน ซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้เอื้ออำนวย และชี้แนะให้นักเรียนได้มองเห็นทางออกของปัญหานั้นๆ

สรุปว่าความหมายของการเรียนรู้ร่วมกันนั้น ครอบคลุมตั้งแต่การช่วยกันเรียน ช่วยกันทำงาน การนำเสนอผลงาน และช่วยกันประเมินผลการเรียนรู้ของสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกทุกคนมีหน้าที่ต่างๆ กันไปตามที่ตกลงกันได้ เกิดการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างเรียน ทำให้ได้เรียนรู้ทางด้านสังคมที่จะช่วยเหลือให้กำลังใจกันและแบ่งปันทรัพยากรในการเรียนรู้ ผู้เรียนพึ่งพาตนเองก่อนแล้วช่วยเหลือผู้อื่นในกลุ่มต่อไป ซึ่งการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มนี้ทำให้เกิดการเรียนรู้มากกว่าเรียนรู้ด้วยตนเองเพียงลำพัง มีการแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนรับผิดชอบสนับสนุนช่วยเหลือการเรียนซึ่งกันและกัน เป็นวิธีการเรียนแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้อยู่ในสถานการณ์ที่ตนเองเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างสิ่งที่ตัวเองชอบหรือสนใจ โดยที่แต่ละคนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่มทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเท่านั้น แต่จะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่มเป็นการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์และจากการทำงานร่วมกับผู้ที่มีความรู้ความสามารถ โดยเน้นที่ความมีอิสระของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งสามารถพัฒนาได้พูดคุยระหว่างกันทำให้เกิดการเรียนรู้ สมาชิกแต่ละคนเชื่อมั่นกันและมีขอบเขตความรับผิดชอบที่ชัดเจน มีการติดต่อสื่อสารในสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้เอื้ออำนวย และชี้ให้นักเรียนได้เห็นทางออกของปัญหา

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบบทบาทการเรียนรู้ของผู้เรียนในห้องเรียนแบบเดิมกับห้องเรียนแบบ CL

ห้องเรียนแบบเดิม	ห้องเรียนแบบ Collaborative Learning
ฟัง สังเกต จดบันทึก	แก้ปัญหา ผู้มีส่วนร่วม อภิปราย
มีการเตรียมตัวน้อยถึงปานกลาง	มีการเตรียมตัวสูง
ความเป็นตัวของตัวน้อยมาก ไม่ทำทนาย	มีรูปแบบของความทำทนายมาก
ทำตามผู้นำ	ทำตามด้วยการทำงานเป็นกลุ่ม
มีความรับผิดชอบของแต่ละคน	มีความรับผิดชอบร่วมกัน
ฟังครูเขียนตามจากแหล่งที่เป็นความรู้	รับฟังเพื่อน ชุมชน ให้ความสำคัญกับแหล่งความรู้

(จาก Mac Greger , 1990)

4.3 องค์ประกอบของการเรียนรู้ร่วมกัน

Smith และ Mac Gregor, 1992 ได้สร้างองค์ประกอบการเรียนรู้จากแนวคิดที่ว่า การพูดคุยนั้นทำให้การเรียนรู้ในระดับจิตพิสัย โดยอาศัยองค์ประกอบการเรียนรู้มีหลากหลายมิติ

1. การเรียนรู้คือการปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการบูรณาการสื่อใหม่เข้ากับความรู้ก่อนหน้านี้อันเพื่อสร้างแนวคิดใหม่และความหมายใหม่

2. การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับบริบทที่เต็มไปด้วยการชักชวนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับเพื่อนเพื่อกำหนดและแก้ปัญหาโดยการลำดับเหตุผลและทักษะการแก้ปัญหา

3. ผู้เรียนมีความต่างกันทั้งในประสบการณ์และมุมมองที่แตกต่างกันในกลุ่มผู้เรียน

4. การเรียนรู้เป็นการปฏิบัติทางสังคมที่ผู้เรียนต้องพูดคุยกัน การมีปฏิริยาต่อสังคมนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดจากการตัดสินใจ

5. ผู้เรียนมีประสิทธิภาพที่จะเลือกหัวข้อการเรียนรู้ การเรียนรู้ร่วมกัน จึงเป็นกิจกรรมทางสังคมและทางอารมณ์ที่มีการพูดและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และผู้เรียนได้รู้ว่าพวกเขาสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสร้างองค์ความรู้เองได้ ความรู้ไม่ได้อยู่ในหนังสือหรือกับผู้สอน

Gerlach, 1994 การเรียนรู้ร่วมกันมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการจกกลุ่มการทำงานที่ทำให้สมาชิกที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน ขนาดของกลุ่มแต่ละกลุ่มอาจมีไม่เท่ากันสมาชิกในกลุ่มมีพื้นฐานประสบการณ์ ทัศนคติที่หลากหลาย

2. ลักษณะงานเป็นงานที่ต้องทำร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มเห็นชอบ และมีการวางแผนกิจกรรมร่วมกันและตรงกับสิ่งที่ตนสนใจ

3. มีการแบ่งปันความรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยการที่ผู้สอนจัดห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้มีการสื่อสารระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้เอื้อต่อการแบ่งปันความรู้ ผู้สอนให้ความสำคัญกับความรู้ ประสบการณ์ กลวิธี วัฒนธรรมของผู้เรียนและผู้สอนเพิ่มเติม ต่อสิ่งที่ขาดไปให้สมบูรณ์

4. ผู้เรียนมีความเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น แบ่งปันความรู้ที่ตนมีกับสมาชิกในกลุ่ม เน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในระดับสูงไม่ใช่แค่การหาคำตอบถูกหรือผิด แต่ผู้สอนมีส่วนร่วมในการสนทนา สนับสนุนความรู้

5. การเรียนรู้ร่วมกันสามารถพัฒนาอารมณ์และทักษะทางสังคมของผู้เรียน รับฟังมุมมองของผู้อื่น ทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักว่า ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อสร้างความรู้ใหม่

6. ผู้เรียนสามารถประเมินการเรียนรู้ของตนเอง ประเมินสมาชิกในกลุ่ม ประเมินกระบวนการและผลงานของกลุ่ม การประเมินไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้สอนเพียงคนเดียว แนวคิดจะสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน

The Faculty of Social and Flinders University (2004) ได้สรุปว่า Collaborative Learning มีองค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้

1. มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวก คือ การมีสมาชิกในกลุ่มทำงานอย่างมีเป้าหมาย และมีการทำงานร่วมกันโดยที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานนั้น มีการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลต่างๆ ในการทำงาน ทุกคนมีหน้าที่ บทบาท และประสบความสำเร็จร่วมกัน ครูผู้สอนสามารถ

จัดกิจกรรมให้นักเรียนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวกมีหลายวิธี เช่น การกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม ให้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน การจัดสรรทรัพยากรของกลุ่มให้เท่าๆ กัน

2. มีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ในระหว่างการทำงานกลุ่ม ด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอธิบายความรู้ให้เพื่อนในกลุ่มฟัง

3. มีการตรวจสอบความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน การจัดกิจกรรมเพื่อให้ความแน่ใจ สมาชิกทุกคนต้องรับผิดชอบต่องานของกลุ่ม มีหลายวิธี เช่น สุ่มจากปากเปล่า การกำหนดหน้าที่สังเกตและบันทึกการทำงานกลุ่มให้สมาชิกตรวจสอบกันเอง ให้ผู้เรียนเล่าสิ่งที่ตนได้เรียนรู้ให้เพื่อนฟังหรือทดสอบรายบุคคล

4. มีการใช้ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย ผู้เรียนควรได้รับการฝึกทักษะที่จะช่วยให้งานกลุ่มประสบความสำเร็จ ได้แก่ การทำความเข้าใจและไว้วางใจผู้อื่น การยอมรับและช่วยเหลือกัน การสื่อสาร การวิจารณ์ความคิดเห็นโดยไม่วิจารณ์เจ้าของความคิด การแก้ปัญหาขัดแย้ง การให้ความสำคัญ และการเอาใจใส่ต่อทุกคนเท่าเทียมกัน

5. กระบวนการกลุ่มจะต้องร่วมกันรับผิดชอบโดยสมาชิก ที่มีต่อการเรียนรู้ของสมาชิก เปลี่ยนไปจากเป็นผู้สั่งให้ผู้เรียนทำหน้าที่อะไร โดยช่วยกำหนดหน้าที่ให้ผู้เรียนไปถึงเป้าหมายได้อย่างไร ต่อกิจกรรมและเวลาว่าเป็นไปอย่างที่ตั้งใจ และช่วยเติมเต็มบทบาทให้ผู้เรียน เช่น การให้เขาเป็นเป็นนักรายงาน นักสังเคราะห์ และการจัดการห้องเรียนมีประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้

องค์ประกอบของกลุ่มจะต้องประกอบด้วยอายุและระดับของผู้เข้าร่วม ขนาดของกลุ่ม และความต่างด้านอื่นๆ กลุ่มเล็กจะดีกว่ากลุ่มใหญ่ เพราะทุกคนจะสนใจเรียนรู้มากกว่า หากเป็นการเรียนแบบออนไลน์อาจมีพื้นที่ปิดเฉพาะกลุ่ม เพื่อเฝ้าดูว่าไม่มีใครหลบเลี่ยงและก็จะไม่มีความต่างในด้านที่มาของผู้เรียน (Pierre Dillenbourg และ Daniel Schneider, 2010)

สรุปองค์ประกอบโดยรวมของการเรียนรู้ร่วมกันนั้น ประกอบไปด้วย 1) ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวก 2) การมีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มเป็นกระบวนการทางสังคม 3) มีการตรวจสอบความรับผิดชอบของสมาชิก 4) มีการใช้ทักษะระหว่างบุคคลทักษะการทำงาน 5) สมาชิกต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของสมาชิกในกลุ่ม 6) การเรียนรู้กลุ่มย่อย 7) สมาชิกภายในกลุ่มมีความต่างกันทางด้านประสบการณ์ อายุ ระดับของการเข้าร่วม 8) ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น 9) ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก 10) กระบวนการบูรณาการความรู้เก่าเข้ากับความรู้ใหม่ 11) ทักษะการแก้ไขปัญหา 12) ขนาดกลุ่มเล็กดีกว่ากลุ่มใหญ่ ซึ่งการเรียนรู้นี้ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสในการร่วมเรียนรู้กับสมาชิกในกลุ่ม มีการทำงานร่วมกันและเกิดการสื่อสารกัน เมื่อสมาชิกมีความต่างกันทั้งในด้านประสบการณ์ อายุ เพศ การศึกษา จึงเป็นการสะท้อนความต่างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่ต่างออกไป และยังมีการเชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่และเก่าเข้าด้วยกันให้เกิดความรู้ใหม่เกิดขึ้น

4.4 เทคนิค แนวคิด การเรียนรู้ร่วมกัน

เทคนิคของ Collaborative Learning นักการศึกษา Barkley, Cross และ Major (2004) ได้แบ่งเทคนิควิธีการ collaborative ออกเป็น 5 ลักษณะดังนี้

1. เทคนิคสำหรับการอภิปราย (Techniques for Discussion) เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ความคิด ความเห็น ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กัน เนื่องจากการอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนความ

คิดเห็นจะช่วยผู้เรียนได้ในการหาวิธีการใช้ความคิด และเรียนรู้ด้วยการสื่อสาร กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดเกี่ยวกับหลักการ ลักษณะนิสัย และภาษา ทำให้ผู้เรียนได้มุมมองหลากหลายมีความท้าทาย ชวนคิด ชับซ้อน ซึ่งเทคนิคนี้จะช่วยให้ผู้เรียนลึกซึ้งและอยู่ในความจำได้นาน เทคนิคนี้ค่อนข้างยากที่จะทำให้ผู้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ถ้านักเรียนยังแสดงบทบาทเป็นเพียงผู้ฟังเฉยๆ เทคนิคนี้ต้องการการพูดคุย แสดงความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ซึ่งนักเรียนมักไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เพราะกลัวว่ามุมมองของตนเองอาจจะไม่ถูกต้องหรือถูกมองว่าไม่ฉลาด อย่างไรก็ตามครูต้องสร้างบรรยากาศให้เกิดความท้าทายในชั้นเรียนเพื่อให้เกิดการอภิปราย ยุทธศาสตร์ที่จะนำมาใช้เพื่อสนับสนุนให้เกิดการอภิปราย มีดังนี้

ตารางที่ 5 เทคนิคสำหรับการอภิปราย CL

เทคนิคการเรียนรู้	ลักษณะการเรียนรู้	ประโยชน์
1. Think-Pair-Share	นำความคิดของแต่ละคนที่ใช้เวลาไม่มากในการคิดมาเปรียบเทียบกับ คู่ ของ ตัว เอง ก่อน ที่ จะ แลกเปลี่ยนกับกลุ่มในชั้นเรียน	เป็นการเตรียมผู้เรียนเพื่อจะมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ในการอภิปรายทั้งชั้นเรียน
2. Round Robin	สร้างความคิดและพูดเพื่อจะย้ายผู้เรียนจากผู้เรียนคนหนึ่งไปยังผู้เรียนคนต่อไป	ร่วมกันระดมสมองระหว่างผู้เรียนที่มีส่วนร่วมกัน
3. Buzz Groups	อภิปรายกันถึงคำถามที่ได้รับเป็นกลุ่มที่มีการจับคู่เล็กๆ	สร้างข้อมูลและความคิด ในช่วงเวลาสั้นๆเพื่อเตรียมตัวอภิปรายในชั้นเรียนใหญ่
4. Talking Chips	มีกลุ่มอภิปรายและต้องยอมจำนนต่อการพูดที่มีหลักฐาน	ผู้มีส่วนร่วมทุกคนจะได้รับ ความยุติธรรม
5. Three-Step Interview	สัมภาษณ์แต่ละคนและรายงานสิ่งที่พวกเขาได้เรียนรู้ให้คนอื่นฟัง	ช่วยผู้เรียนให้มีการเรียนรู้ เป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มทักษะการสื่อสาร
6. Critical Debates	สมมติให้มีการขัดแย้งกันในเรื่อง มุมมองที่ตรงข้ามกัน	สามารถพัฒนาการคิดอย่าง มีวิจารณ์ญาณ กระตุ้นผู้เรียน ในการตั้งสมมติฐาน

2. เทคนิคสำหรับการสลับกันสอน (Reciprocal Teaching) สิ่งที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการสอนแต่ละครั้งคือ ครูและผู้เรียนต้องมีเป้าหมาย ซึ่งวิธีการที่น่าสนใจคือ ให้ผู้เรียนสอนผู้เรียนด้วยตนเอง วิธีการแลกเปลี่ยนหรือสลับกัน (Reciprocal) นักเรียนจะเป็นทั้งครูและผู้เรียน ซึ่งจะมีการร่วมมือเพื่อช่วยเหลือในการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผ่านคู่ของตนเองการสอนแบบแลกเปลี่ยนนี้ในการปฏิบัติจริงพบว่ามีประสิทธิภาพ ต่อการเรียนรู้มากเป็นการลงมือปฏิบัติมากกว่าจะเป็นผู้รับ ผู้เรียนจะช่วยเหลือ

ซึ่งกันและกันเพื่อให้ได้รับความรู้หรือความเข้าใจ จะทำให้นักเรียนมีความรู้สูงขึ้นในการทำ ความเข้าใจ และเพียงพอที่จะเป็นโค้ชเพื่อช่วยเหลือคนอื่น การสลับกันสอนนี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้และเกิด ทักษะความเข้าใจกับคู่ของตนเอง สำหรับเทคนิคของการสลับกันสอน มีดังนี้

ตารางที่ 6 เทคนิคสำหรับการสลับกันสอน CL

เทคนิคการเรียนรู้	ลักษณะการเรียนรู้	ประโยชน์
7. Note-Taking Pairs	รวมสารสนเทศของแต่ละคนเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างความเข้าใจเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในลักษณะบันทึก	ช่วยนักเรียนที่สูญเสียสารสนเทศและข้อผิดพลาดด้วยการบันทึก และเรียนรู้ดีขึ้นจากการเป็นนักบันทึก
8. Learning cell	ตั้งคำถามขึ้นมาด้วยตนเองเกี่ยวกับการอ่าน หรือการเรียนรู้ในการทำกิจกรรม	นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยการคิดเกี่ยวกับเนื้อหากระตุ้นให้ได้ทำทหายเพื่อใช้ระดับความคิดขั้นสูง
9. Fishbowl	ใช้กลุ่มขนาดเล็ก อภิปรายภายในกลุ่ม และกลุ่มใหญ่ภายนอกเป็นผู้สังเกตรับฟัง	เตรียมโอกาสสำหรับผู้เรียนเพื่อเป็นต้นแบบ กระบวนการสังเกตการทำงานเป็นกลุ่ม
10. Role Play	เป็นลักษณะการแสดงออกที่ต่างกันไปเหมือนกับฉากละคร	ปลูกฝังให้ผู้เรียนสร้างกิจกรรมขึ้นเองเพื่อช่วยเหลือให้นักเรียนเรียนรู้จากกัน
11. Jigsaw	พัฒนาเกี่ยวกับหัวข้อและใช้สอนกับคนอื่น	จูงใจให้เรียนรู้กระบวนการลึกซึ้งเพียงพอในการสอนกลุ่ม
12. Test-Taking Teams	เตรียมการทดสอบการทำงานในกลุ่มทดสอบเป็นบุคคล และกลุ่ม	ช่วยให้เข้าถึงผู้เรียน และพัฒนาความเข้าใจเนื้อหาด้วยการทดสอบยุทธศาสตร์

3. เทคนิคสำหรับการแก้ปัญหา (Techniques for Problem solving) ครูส่วนมากสนใจพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียน เนื้อหาที่ยุ้งยากจะเป็นแบบฝึกความคิด ปัญหาที่ใช้นำเสนอผู้เรียนที่เป็นยุทธศาสตร์การสอนที่มีประสิทธิภาพคือ การใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ (Problem-based Learning) เป็นแรงจูงใจให้เกิดการค้นหาความรู้ที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหาจนประสบความสำเร็จ การนำเสนอปัญหาต้องท้าทาย ผู้เรียนจำเป็นต้องฝึกคิด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทฤษฎีทางพุทธิปัญญาสามารถนำมาสนับสนุนความคิดได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาคือ ผู้เรียนประยุกต์ใช้ปัญหาได้ทั่วไป ตารางต่อไปนี้เป็นารออกแบบที่ช่วยผู้เรียนในการเรียนรู้และการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 7 เทคนิคสำหรับการแก้ปัญหา CL

เทคนิคการเรียนรู้	ลักษณะการเรียนรู้	ประโยชน์
13. Think-Aloud Pair Problem Solving	แก้ปัญหาดด้วยความพยายามที่จะให้เหตุผลให้กับคู่	สิ่งสำคัญอยู่ที่กระบวนการแก้ปัญหาช่วยผู้เรียนในการนิยาม กระบวนการที่ผิดพลาด
14. Send-A-Problem	พยายามแก้ปัญหากลุ่มผ่านปัญหา และวิธีการแก้ไขไปยังกลุ่มใกล้เคียงที่มีปัญหาล้ายกัน	ฝึกทักษะการคิดเพื่อแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพและแยกแยะระหว่างความแตกต่างของปัญหาทั้งสอง
15. Case Study	ทบทวนการเขียนจากเหตุการณ์สมมติที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน และพัฒนากระบวนการแก้ปัญหา	นำเสนอหลักการที่เป็นนามธรรมและทฤษฎีในหลายวิธีซึ่งจะทำให้ผู้เรียนค้นพบความเกี่ยวข้องกัน
16. Structured Problem Solving	การแก้ปัญหตามโครงสร้างที่ได้วางไว้ตามกำหนด	แบ่งกระบวนการแก้ปัญหาเป็นลำดับขั้นตอน ทำให้ผู้เรียนสามารถนิยาม วิเคราะห์และจัดการกับปัญหาได้
17. Analytic Teams	เป็นบทบาทของภารกิจเฉพาะที่ดำเนินการ ต้องอ่านอย่างมีวิจารณญาณ กำหนดหน้าที่ในการฟังแล้วจดบันทึกหรือดูจากวิดีโอ	ช่วยผู้เรียนทำความเข้าใจกิจกรรมที่แตกต่างกันไป
18. Group Investigation	วางแผน รวบรวม และรายงานสิ่งที่ไปศึกษามาอย่างลึกซึ้ง	สอนผู้เรียนให้รู้จักกระบวนการวิจัยและช่วยให้ได้รับความรู้ที่ลึกซึ้ง

4. เทคนิคการใช้กราฟิกและการจัดระเบียบสารสนเทศ (Techniques Using Graphic Information Organizer) บางครั้งภาพมีคุณค่ามากกว่าคำเป็นพันคำ การจัดระเบียบกราฟิกเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการเปลี่ยนสารสนเทศที่ซับซ้อน เป็นการแสดงภาพอย่างมีความหมายสารสนเทศที่มีการจัดระเบียบแล้วจะช่วยผู้เรียนให้ค้นพบรูปแบบและการเชื่อมโยงระหว่างความคิดซึ่งบางครั้งอาจจะเป็นไปได้ถ้าทำเพียงลำพัง นอกจากเทคนิคดังกล่าวจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ทั้งหมดที่เป็นภาพรวมและรายละเอียดย่อๆ แล้ว ยังช่วยผู้เรียนในการตีความหมายการทำความเข้าใจ และทำให้ยังรู้ได้ง่ายยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการจัดระเบียบกราฟิกจะใช้

คำเดี่ยวหรือวลีสั้นๆ แล้วผสมผสานกับการแสดงภาพหรือไดอะแกรม การจัดระเบียบกราฟิกจะมีความยืดหยุ่นในการใช้ตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป การใช้กราฟิกในการเรียนรู้ร่วมกัน มีดังนี้

ตารางที่ 8 เทคนิคการใช้กราฟิก และการจัดระเบียบสารสนเทศ CL

เทคนิคการเรียนรู้	ลักษณะการเรียนรู้	ประโยชน์
19. Affinity Grouping	ก่อให้เกิดความคิด การนิยามหัวข้อต่างๆ และจัดลำดับระเบียบความคิด	ช่วยผู้เรียนคลายปมหัวข้อที่ยุ่งยากและทำการพิสูจน์พร้อมจัดประเภท
20. Group Grid	เป็นชิ้นส่วนของความรู้และถามถึงสิ่งที่อยู่ในเซลล์ช่องที่เว้นว่างหรือที่เรียกว่ารูบริกส์	ช่วยทำให้เกิดความชัดเจนในความคิดรวบยอด และพัฒนาทักษะตามลำดับ
21. Team Matrix	แยกระหว่างสิ่งที่เหมือนกันด้วยการทำข้อสังเกต และเครื่องหมายไว้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่สำคัญ	แยก ระหว่าง ความคิด ที่เหมือนกันมาก
22. Sequence Chains	วิเคราะห์และวาดให้เห็นเป็นภาพกราฟิกที่เป็นเหตุการณ์การกระทำ บทบาท การตัดสินใจ	กระบวนการทำความเข้าใจเป็นเหตุและผลตามลำดับที่เกิดขึ้น
23. World Webs	สร้างรายชื่อที่แสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างความคิด และจัดระเบียบในกราฟิก ระบุความสัมพันธ์วาดภาพให้เห็นหรือใช้ลูกศรเพื่อแสดงการเชื่อมต่อ	นำเสนอความสัมพันธ์ที่เป็นแผนที่สามารถแสดงให้เห็นถึงปลายทางและที่ตั้ง ทำให้เห็นถึงเส้นทาง

5. เทคนิคที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเขียน (Techniques Focusing on Writing) ผู้เรียนใช้การเขียนเพื่อแสดงความคิดเห็น ซึ่งการเขียนเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้ง สร้างความเข้าใจในหลักการและเนื้อหาสำคัญต่อการได้มาซึ่งทักษะการคิด การเรียนรู้อย่างร่วมมือที่เน้นเกี่ยวกับการเขียน มีดังนี้

ตารางที่ 9 เทคนิคที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเขียน CL

เทคนิคการเรียนรู้	ลักษณะการเรียนรู้	ประโยชน์
24. Dialogue Journals	บันทึกความคิดลงในบทความที่มีการแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะจากคู่และตั้งคำถาม	เชื่อมโยงวิชากับชีวิตส่วนตัวและการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ใช้เนื้อหาเชื่อมโยง วิธีการคิด
25. Round Table	หมุนเวียนกันไปรอบๆ เพื่อให้เขียนหนึ่งคำหรือสองคำ วลีหรือประโยค ก่อนที่ส่งกระดาษไปให้คนอื่นทำอย่างเดียวกัน	ฝึกปฏิบัติการเขียนอย่างไม่เป็นทางการ และบันทึกความคิดเห็นลงไป
26. Dyadic Essay	เขียนเรื่องราวคำถามและคำตอบสำหรับแต่ละคน แลกเปลี่ยนคำถามกัน หลังจากนั้นตอบและเปรียบเทียบคำตอบกับเฉลย	มีความสำคัญ กับการทำกิจกรรมการเรียนรู้วิธีการคิด และการตอบคำถามเกี่ยวกับกิจกรรม
27. Peer Editing	ทบทวนวิพากษ์ และให้ผลย้อนกลับร้อยกรองที่คู่เขียนส่งมา ซึ่งรายงานให้ความเห็นเกี่ยวกับการค้นคว้าเอกสาร	พัฒนาการเขียนวิพากษ์และสร้างการวิพากษ์เพื่อทำความเข้าใจในกระดาษก่อนที่จะให้ระดับคะแนน
28. Collaborative Writing	เขียนลงในกระดาษในรูปแบบอย่างเป็นทางการ	เรียนรู้ขั้นตอนการเขียนที่มีประสิทธิภาพ
29. Team Anthologies	รวบรวมรายวิชาเชื่อมโยงกับการอ่านของนักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ	ให้ ประสบการณ์ กระบวนการวิจัยที่ไม่ต้องเขียนในรูปแบบอย่างเป็นทางการ
30. Paper Seminar	เขียนและนำเสนอต้นฉบับของเอกสารแล้วรับการสะท้อนกลับอย่างเป็นทางการจากคู่และมีส่วนร่วมในการอภิปรายประเด็นต่างๆ ในกลุ่ม	มีส่วนร่วมในการอภิปรายอย่างลึกซึ้ง เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาและให้ผลสะท้อนกลับกับนักเรียนแต่ละคนที่ทำงาน

4.5 การจัดการการเรียนรู้ร่วมกัน

บทบาทของครูในการเรียนรู้ร่วมกัน

สุพิน ดิษฐสกุล (2542) อธิบายไว้ว่า ครูที่สนใจจะใช้วิธีการเรียนรู้ร่วม จะต้องเป็นผู้ที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทั้งในด้านการงานที่นักเรียนอาจประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลว เป็นผู้ที่ยืดหยุ่น ปรับตัวได้กับภาวะกดดันต่างๆที่ต้องเผชิญ โดยครูจะมีบทบาทดังนี้

1. เป็นผู้อำนวยการความสะอาด โดยทำหน้าที่ บริการ ให้ความสะอาด และจัดหาสิ่งต่างๆที่นักเรียนต้องการ

2. เป็นผู้ให้คำแนะนำโดยเป็นผู้ให้ข้อมูลบางอย่างกับนักเรียน เพื่อดูแลไม่ให้ความคิดของนักเรียน เพื่อดูแลไม่ให้ความคิดของนักเรียนกระจัดกระจายจนหาประเด็นไม่ได้
3. เป็นผู้จัดการ โดยจะวางแผนการจัดกลุ่ม การใช้เวลาในการจัดการกับข้อมูล การสร้างชิ้นงาน สร้างข้อตกลงร่วมกับนักเรียน
4. เป็นผู้ประเมินผล โดยจะเป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบความเข้าใจ ความรู้และมโนคติของนักเรียนบทบาทของนักเรียนในการเรียนรู้ร่วมกัน

Mac Greger (1990) กล่าวว่าไว้ว่าบทบาทของผู้สอน มีดังนี้

1. วางแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบ และจัดทำแผนการสอน
2. ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากผู้ให้ความรู้ เป็นผู้จัดการเรียนรู้ แนะนำ ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้
3. พัฒนาผู้เรียน เติมเต็มความรู้ของผู้เรียนให้สมบูรณ์
4. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข ให้ความรัก ความมั่นคง อิสระภาพ การยอมรับ
5. จัดทรัพยากรการเรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้
6. รู้จักและเข้าใจผู้เรียน
7. มีวิธีสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
8. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียน

บทบาทของนักเรียนในการเรียนรู้ร่วมกัน

สุพิน ดิษฐสกุล (2542) อธิบายไว้ว่า การเรียนด้วยวิธีการเรียนนี้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ โดยมีบทบาทดังนี้

1. เป็นผู้สร้างจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้
2. เป็นผู้วางแผนในการศึกษาค้นคว้า และแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง
3. เป็นผู้ดำเนินการในการจัดทำข้อมูลความรู้ สร้างชิ้นงานหรือโครงการ
4. รับผิดชอบในการนำเสนองานของตนเองและตรวจสอบเพื่อนนักเรียนในกลุ่มอื่นขณะที่มีการนำเสนอเพื่อให้แน่ใจว่าเพื่อนสามารถความเข้าใจและรับรู้ ในข้อมูลความรู้ที่ตนเองนำเสนอ
5. เป็นผู้ประเมินผล ทั้งประเมินตนเอง เพื่อนนักเรียน และชิ้นงาน

Mac Greger, 1990 กล่าวว่าไว้ว่าบทบาทของผู้เรียน มีดังนี้

1. เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล
2. เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้จากผู้รับมาเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง
3. มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน
4. ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาให้เหมาะสมกับความถนัดและความสามารถรู้วิธีการเรียนรู้ สามารถปรับเปลี่ยนได้เมื่อมีความจำเป็น
5. เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น
6. มีการประเมินตนเองและพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ

7. มีประสบการณ์เดิมที่จะนำมาใช้ในการเรียนรู้ เน้นการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหา และค้นพบคำตอบด้วยตัวเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใดๆจากประสบการณ์ตนเองนั้น ผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี มีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

8. ต้องการมีความสัมพันธ์แบบเพื่อนกับครู
9. ชอบการแนะนำมากกว่าการถูกสอน ต้องการที่จำแนกตนเองมากกว่า
10. ต้องการคำชมเชยหรือสนับสนุนให้กำลังใจมากกว่าการตำหนิหรือลงโทษ

บรรยากาศของห้องเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนรู้ร่วมกัน

สุพิน ดิษฐสกุล (2542) อธิบายไว้ว่า ห้องเรียนที่มีการเรียนรู้ร่วมกัน จะมีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีจำนวนสมาชิก 3-5 คน การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้สึกสบาย มีอิสระ ดังนั้นการจัดที่นั่งภายในห้องเรียน ควรมีความยืดหยุ่น มีการเคลื่อนย้ายโต๊ะเรียนของนักเรียนได้ เพื่อความสะดวกในขณะที่ทำกิจกรรมต่างๆ เช่นการวางแผนร่วมกัน การปรึกษากัน และจากการที่นักเรียนต้องวุ่นวายกับกิจกรรมของตนเองอยู่ตลอดเวลา ทำให้ครูไม่ต้องควบคุมนักเรียนว่าต้องทำอะไร

วิธีการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

ในการดำเนินการเพื่อให้เด็กเรียนรู้ร่วมกันนั้น มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ครูเสนอหัวข้อเรื่องต่างๆที่ต้องการให้นักเรียนศึกษา
2. จัดนักเรียนเข้ากลุ่มโดยให้นักเรียนแต่ละคนเลือกหัวข้อเรื่องที่สนใจจะศึกษา (Face-to-face Interaction) เพียง 1 เรื่อง จำนวนสมาชิกภายในกลุ่ม นักเรียน 3-5 คน
3. นักเรียนและครูสร้างข้อตกลงร่วมกันกำหนดเวลาในการสร้างชิ้นงานเพื่อนำเสนอเรื่อง
4. นักเรียนร่วมมือกัน ระดมสมองเพื่อ กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ กำหนดขอบข่ายของเนื้อหา วางแผนในการนำเสนอเรื่องที่ศึกษา มอบหมายงานให้แต่ละคนไปทำงาน และนำเสนอข้อมูลความรู้ ความคิด โดยมีการปรึกษาหารือ อภิปราย ซักถาม
5. ดำเนินการสร้างโครงงาน หรือชิ้นงาน
6. นำเสนอผลงาน
7. ประเมินผลชิ้นงานที่นำเสนอโดยตนเอง เพื่อนในชั้นเรียน และครู

การประเมินผล

ในการประเมินผล การเรียนวิธีนี้ สิ่งที่ต้องพิจารณาในการประเมินได้แก่

1. กระบวนการทำงานร่วมกันที่แสดงให้เห็นในขณะที่มีการเรียนรู้ร่วมกัน
2. ผลงานที่ได้
3. การแสดงออก

สรุปได้ว่าการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นวิธีการเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนซึ่งสนใจในสิ่งเดียวกันมารวมกลุ่มกันเพื่อสร้างชิ้นงานหรือทำโครงงานร่วมกัน แล้วนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาในการทำงานร่วมกัน นักเรียนจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์จุดมุ่งหมายของการศึกษา บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของสมาชิกด้วยตนเอง ซึ่งในการนี้จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการคิดเอง ทำเอง

และแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วยตัวเองในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นหาวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตัวเอง และทำให้นักเรียนได้เห็นว่าการเรียนรู้นั้นมีหลายรูปแบบ ไม่จำเป็นต้องฟังคำบอกเล่าของครูก็ได้ การเรียนไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียน วิธีการเรียนนี้น่าจะเป็นวิธีหนึ่งที่ตอบสนองการเรียนในยุคปฏิรูปการเรียนรู้ และเพิ่มทางเลือกให้กับครูไปใช้เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

4.6 ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ร่วมกัน

Gerlach, 1994 ได้อธิบายถึงลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ร่วมกัน ไว้ดังนี้

1. การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการจัดกลุ่มการทำงานที่เกิดจากสมาชิกที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน
2. ลักษณะงานเป็นงานที่ต้องทำร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มเห็นชอบและมีการวางแผนกิจกรรมร่วมกันและตรงกับสิ่งที่ตนสนใจ
3. มีการแบ่งปันความรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การที่ผู้สอนจัดห้องเรียนให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้มีการสื่อสารระหว่างกันเกิดมีประสิทธิภาพให้เอื้อต่อการแบ่งปันความรู้ ผู้สอนให้ความสำคัญกับความรู้ ประสบการณ์ ประสบการณ์ของผู้เรียนและผู้สอนเพิ่มเติมสิ่งที่ขาดไปให้สมบูรณ์
4. ผู้เรียนมีความเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น แบ่งปันความรู้ที่ตนมีในกลุ่มกับสมาชิก เน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจในระดับสูง ผู้สอนมีส่วนร่วมในการสนทนา สนับสนุนความรู้
5. การเรียนรู้ร่วมกันสามารถพัฒนาอารมณ์ และทักษะทางสังคมของผู้เรียน รับฟังมุมมองของผู้อื่น ทำให้ผู้เรียนตระหนักว่าผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ได้จากการทำงานร่วมกับผู้อื่น
6. ผู้เรียนสามารถประเมินการเรียนรู้ของตนเอง ประเมินสมาชิกในกลุ่ม ประเมินกระบวนการและผลงานของกลุ่ม ในด้านการประเมินนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้สอนคนเดียว

4.7 ขั้นตอนการเรียนรู้ร่วมกัน

Elizabeth F. Barkley, K. Patricia Cross, and Claire Hewell Major (2004) ได้กล่าวในการจัดการเรียนการสอนแบบด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้สอนจะต้องยอมเปลี่ยนบทบาทจากผู้อำนวยความสะดวก (Teacher) มาเป็นผู้ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้ (Facilitator) โดยทำหน้าที่ต่างๆ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมผู้เรียน (Orientating students) เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในด้านเป้าหมาย วัตถุประสงค์ รูปแบบ วิธีการเรียนการสอนร่วมกัน และบทบาทผู้เรียน พร้อมทั้งฝึกทักษะในการเรียนร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่ม ทักษะที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะในการสื่อสารปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal skills) ทักษะในการบริหารการทำงานในกลุ่ม (Group Management) ทักษะในการเรียนรู้แบบสืบสอบ (Inquiry skills) ทักษะการแก้ไขความขัดแย้งกลุ่ม (Conflict resolution) ทักษะในการสรุปสังเคราะห์ความรู้และนำเสนอ (Synthesis and presentation skills) เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและปฏิบัติตัวถูกต้อง ปกติผู้สอนจะเตรียมผู้เรียนโดยการเรียนเริ่มจาก 1) การนำเข้าสู่การเรียนรู้โดยกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยละลายพฤติกรรมสมาชิกกลุ่ม (Ice breakers) เปิดโอกาสให้สมาชิกทำความรู้จักกันเพื่อให้พร้อมในการทำงานร่วมกัน 2) แนะนำวิชาการเรียน กิจกรรม และ

ประเมินผล 3) แนะนำวิธีการเรียนรู้ร่วมกัน ขั้นตอน ข้อดี ข้อจำกัด และการปฏิบัติตัวที่ดีของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

2. การจัดกลุ่มเรียน (Forming groups) ผู้สอนจะต้องจัดกลุ่มผู้เรียนให้เหมาะสม โดยได้คำนึงถึงขนาดของกลุ่ม (Group Size) ระยะเวลาในการทำกิจกรรม (Duration) การดำเนินกิจกรรมในกลุ่ม (Operation of the learning group) โดยทั่วไปกลุ่มมี 3 ประเภทคือ 1) กลุ่มแบบ Informal เป็นการจัดกลุ่มแบบสุ่มเร็ว เพื่อให้ทำกิจกรรมในระยะเวลาสั้น เช่น การระดมความคิดเพื่อตอบคำถาม การทำกิจกรรมเล็กๆ แทรกระหว่างการฟัง เป็นต้น 2) กลุ่มแบบ Formal เป็นการจัดกลุ่มเพื่อทำงานที่ซับซ้อนขึ้น เช่น การค้นคว้าและนำเสนอโครงการ ทำรายงานร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มจะทำงานร่วมกันจนงานสำเร็จ 3) กลุ่มแบบ Base มีระยะเวลาการทำกิจกรรมร่วมกันนาน อาจจะเป็นภาคการศึกษา หรือปีการศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ของวิชาหรือ หลักสูตร ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบไหน เทคนิคการเลือกสมาชิกเข้ากลุ่มอาจจะเป็นได้ทั้งสุ่มผู้เรียนเข้ากลุ่ม ผู้เรียนเลือกกลุ่มตามสมัครใจ หรือผู้สอนจัดผู้เรียนเข้ากลุ่ม นอกจากนี้กระบวนการทำงานในกลุ่มก็ขึ้นกับแต่ละกิจกรรม โดยปกติจะมีการแบ่งหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มเพื่อให้การทำงานเป็นระบบ

3. การวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ (Structuring the learning tasks) เป็นการวางแผนกิจกรรมและลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ สิ่งสำคัญควรต้องพิจารณาในการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ในคือ 1) กิจกรรมนั้นต้องเกี่ยวข้องและส่งเสริมการเรียนรู้ไปสู่เป้าหมาย 2) กิจกรรมการเรียนรู้ต้องเหมาะสมกับทักษะและระดับความสามารถของผู้เรียน 3) กิจกรรมการเรียนรู้ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียนในการทำกิจกรรม โดยกิจกรรมควรซับซ้อนในระดับหนึ่งเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความร่วมมือระหว่างสมาชิกกลุ่มในการทำกิจกรรม 4) จะต้องสามารถตรวจสอบได้ว่าสมาชิกคนใดในกลุ่มทำอะไรบ้างในกิจกรรมการเรียนรู้ 5) ลำดับการนำเสนอกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นจัดกลุ่ม การทำกิจกรรมในกลุ่มและการประเมินผลงานกลุ่ม

4. ส่งเสริมและช่วยให้ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (Facilitating student collaborative) เพื่อความต่อเนื่องในการเรียนรู้และการทำกิจกรรมกลุ่ม ส่งเสริมและช่วยให้ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (Facilitating student collaborative) ผู้สอนมีหน้าที่ช่วยให้กลุ่มทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล มีขั้นตอนต่างๆ คือ 1) การแนะนำกิจกรรมต่างๆ ที่จะต้องทำ ทั้งวัตถุประสงค์ เป้าหมายและขั้นตอน พร้อมตัวอย่าง 2) การสังเกตและการเข้าร่วมปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม ให้ทราบปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม ความขัดข้องของกลุ่ม และประเมินว่ากลุ่มบรรลุเป้าหมายของกิจกรรมหรือยัง เพื่อที่จะได้ช่วยให้คำแนะนำหรือข้อมูลป้อนกลับได้เหมาะสม 3) การค้นหาปัญหา ที่เกิดขึ้นในกระบวนการกลุ่มซึ่งโดยปกติส่วนใหญ่สมาชิกในกลุ่มจะเป็นผู้ช่วยกันแก้ไข แต่ในบางปัญหาผู้สอนอาจจะต้องเข้าไปช่วยดูแล เช่น ผู้เรียนบางคนมีอิทธิพลเหนือคนอื่น ผู้เรียนไม่ทำงานกลุ่ม ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่อาจจะก่อปัญหาในขั้นตอนการทำงาน 4) การแนะนำเทคนิคในการนำเสนอ 5) การนำเสนอผลการเรียนรู้ในกลุ่มต่อทั้งชั้นเรียนจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม และการนำเสนอจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความรู้ใหม่และมั่นใจมากขึ้นหากความรู้ที่ได้ตรงกับกลุ่มอื่นๆ 6) การช่วยให้กลุ่มเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ความรู้ด้วยการเติมเต็ม หรือเชื่อมโยงในความรู้แต่ต้องระวังอย่าให้เป็นการสอนซึ่งทำให้กลุ่มรอคอยและหวัง การช่วยของผู้สอนจะช่วยสร้างแรงจูงใจ และการเตรียมผู้เรียนเข้าสู่กิจกรรมหรือบทเรียน

5. การให้คะแนนและการประเมินผลงาน (Grading and evaluating collaborative learning) ในการประเมินผลการเรียนการสอนแบบเรียนรู้ร่วมกัน สิ่งสำคัญควรคำนึงคือ จะต้องสามารถตรวจการมีส่วนร่วมและผลงานของผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มได้ (Individual accountability) ขณะเดียวกันต้องส่งเสริมบรรยากาศการพึ่งพากันในกลุ่ม (Positive group interdependence) ซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนการสอนแบบเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้นเกณฑ์การให้คะแนนจะต้องสะท้อนผลงานรายบุคคลและผลงานกลุ่ม ซึ่งมีแนวทางดังนี้ 1) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะต้องอาศัยความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนร่วมกับการทำงานเป็นกลุ่มจึงจะสำเร็จ 2) งานรายบุคคลและงานกลุ่มจะต้องสามารถแสดงและแยกแยะได้ชัดเจน เพื่อให้ผู้สอนประเมินผลได้ นอกจากนี้ในขั้นตอนการให้คะแนนและประเมินผลต้องคำนึงถึงว่าจะประเมินผลอะไร ผลงานชิ้นไหน ผลงานขั้นตอนไหน เพื่อไม่ใช้เวลามากเกินไปในการประเมิน หรือหากประเมินน้อยเกินไปคะแนนที่ได้อาจจะไม่สามารถสะท้อนความพยายาม หรือความรู้ของผู้เรียน โดยกำหนดการวัดผลประสงค์การประเมินผลแต่ละครั้งให้ชัดเจนว่าจะประเมินผลเพื่อพัฒนา (Formative evaluation) หรือประเมินเพื่อตัดสิน (Summative evaluation) ซึ่งมีวิธีการต่างกัน และสุดท้ายใครจะเป็นผู้ประเมิน ผู้สอนประเมิน ผู้เรียนประเมิน ประเมินตนเอง ประเมินเพื่อนร่วมกลุ่ม ประเมินการทำงานกลุ่ม

Gerlach, Jenner M. (1994) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนรู้ว่ามี 8 ขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 การแบ่งกลุ่มผู้เรียน คณะผู้เรียน เช่น เพศ ประสบการณ์ กลุ่มละประมาณ 5 คน
- ขั้นที่ 2 การให้ศึกษางาน โดยผู้สอนให้โดยอาจเป็นบทความเนื้อหา ผู้สอนตั้งคำถามหรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนหาคำตอบหรือแก้ปัญหา
- ขั้นที่ 3 ผู้สอนช่วยชี้แนะผู้เรียน ถึงวิธีคิดแนวคิดและหาคำตอบตามทิศทางที่ควร
- ขั้นที่ 4 สมาชิกในกลุ่มค้นหาข้อมูล เพื่อให้ได้คำตอบในงานที่ผู้สอนให้
- ขั้นที่ 5 สมาชิกในกลุ่มบันทึกผล เมื่อได้คำตอบในงานแล้วจดบันทึก
- ขั้นที่ 6 การรายงานผล ให้กลุ่มอื่นได้ทราบและช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นผลงานที่ได้ ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ขึ้นมา (knowledge) ไม่ใช่ข้อเท็จจริง
- ขั้นที่ 7 ผู้สอนได้แสดงความคิดเห็น
- ขั้นที่ 8 สรุปสิ่งที่ได้เรียนจากการเรียนรู้แบบร่วมมือ และประเมินผล

สุพิน ดิษฐสกุล (2542) กล่าวว่า เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนให้ความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อศึกษาในสิ่งที่สนใจเหมือนกัน โดยร่วมกันสร้างชิ้นงานหรือทำโครงการร่วมกันแล้วนำมาเสนอข้อมูล การเรียนรู้ให้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้และความสามารถที่แตกต่างกัน แต่ละคนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่มทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน คนที่เก่งกว่าจะช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเท่านั้น แต่จะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่มโดยจัดลำดับขั้นตอนในการเรียนรู้ร่วมกันไว้ดังนี้

1. ครูเสนอหัวเรื่องที่ต้องการให้ผู้เรียนศึกษา
2. ผู้เรียนเลือกหัวข้อเรื่องตามความสนใจ
3. ผู้เรียนประชุมวางแผนสร้างข้อตกลงร่วมกัน

4. นำเสนอเค้าโครงร่างของหัวข้อเรื่องที่สนใจ
5. ผู้เรียนรวบรวมและเรียบเรียงเนื้อหาให้เป็นไปตามเค้าโครงร่าง
6. ผู้เรียนเสนอโครงงานหรือโครงการ
7. อภิปรายและสรุปผล
8. วัดและประเมินผล

Reid and Cook (1989) ได้ออกแบบรูปแบบในการเรียนรู้ร่วมกันว่า Reid and Cook model of Collaborative learning แบ่งได้ 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 The engagement phase ผู้เรียนค้นหาข้อมูลเบื้องต้นในการทำโครงงานหรือชิ้นงานโดยการพูดคุยกันแบ่งปันประสบการณ์กัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผู้สอนมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจัดหาข้อมูลความรู้เบื้องต้น สื่อวัสดุอุปกรณ์ในการศึกษา และแนะนำทิศทางของการทำโครงงานหรือชิ้นงาน

ขั้นที่ 2 The exploration phase ผู้เรียนค้นพบแนวคิดในการทำโครงงานหรือชิ้นงาน โดยมีการตั้งวัตถุประสงค์ของโครงงานหรือชิ้นงานร่วมกัน คิดและหาข้อมูลเพิ่มเติมร่วมกัน ผู้สอนมีหน้าที่ในการจัดหาแหล่งการเรียนรู้ เช่น หนังสือ ตำรา วารสาร เว็บไซต์ความรู้ต่างๆ และแหล่งข้อมูลอื่นๆ ผู้สอนมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกตอบสนอง และการสะท้อนความคิด

ขั้นที่ 3 The transformation phase ผู้เรียนปรับแต่งเสริมสร้างแนวคิด และเสริมสร้างข้อมูลให้สมบูรณ์ โดยอาจเพิ่มลดข้อมูลหรือแนวคิดให้ตรงตามวัตถุประสงค์ มีการวางแผนและดำเนินงานร่วมกันตามที่คิดไว้ ผู้สอนมีหน้าที่ตรวจสอบ อำนวยความสะดวก ให้ข้อมูลที่จำเป็น

ขั้นที่ 4 The presentation phase ผู้เรียนนำเสนอแนวคิดการวางแผนหรือขั้นตอนการดำเนินงานของกลุ่มมาเสนอให้กลุ่มใหญ่ฟัง โดยการวิพากษ์งานของแต่ละกลุ่ม แล้วดูผลสะท้อนจากการนำเสนอ ผู้สอนอำนวยความสะดวกในการนำเสนอและตรวจสอบให้ตรงตามเป้าหมาย

ขั้นที่ 5 The reflection phase ผู้เรียนสะท้อนความคิดในสิ่งที่ได้เรียนรู้ กระบวนการที่พร้อมนำเสนอ ผู้สอนร่วมสรุปความรู้ที่ได้เรียนรู้ตามกระบวนการการตอบสนอง ของผู้เรียนและการวางแผนเรียนในอนาคต

เชมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม (2554) พิจารณาขั้นตอนการเรียนรู้ร่วมกันพบว่ามี 5 ขั้นตอนหลัก

ขั้นตอนที่ 1 การนำเสนอสถานการณ์ ผู้สอนเสนอหัวข้อที่ต้องการให้ผู้เรียนศึกษาจากบทเรียน ผู้เรียนเลือกศึกษาหัวข้อเรื่องตามความสนใจ ผู้เรียนที่สนใจเลือกหัวข้อเรื่องเดียวกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน กลุ่มละ 4-6คน ซึ่งแต่ละกลุ่มอาจมีจำนวนสมาชิกที่แตกต่างกัน ผู้สอนอาจจะให้ผู้เรียนจับฉลาก หรือวิธีอื่นใดที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนคนที่เลือกในหัวข้ออื่นที่สนใจในระดับรองลงไป

ขั้นตอนที่ 2 การประชุมวางแผนสร้างข้อตกลงร่วมกัน ผู้เรียนประชุมวางแผนสร้างข้อตกลงร่วมกัน กำหนดเวลาในการศึกษาค้นคว้า กำหนดจุดมุ่งหมาย ขอบเขตของเนื้อหาของหัวข้อเรื่อง กำหนดวิธีการดำเนินงาน การแบ่งความรับผิดชอบให้สมาชิก โดยผู้เรียนแต่ละคนต้องร่วมแสดงความคิดเห็น ปรัชญาหรือ อภิปราย ซักถามโต้แย้ง เสนอแนะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในการกำหนดหรือระบุว่าจะนำเสนอหัวข้อเรื่องในประเด็นที่สนใจ แล้วเสนอผลการปฏิบัติงานของกลุ่ม

ให้ผู้สอนตรวจสอบขอบเขตของเนื้อหา เพื่อได้ตัดส่วนที่ไม่สอดคล้องหรือไม่จำเป็นออก หรือเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายหรือบกพร่องไป และให้เพื่อนเสนอสิ่งที่อยากรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับหัวข้อนั้นๆด้วย

ขั้นตอนที่ 3 การร่วมมือกันระดมสมอง สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบการเรียนรู้และภาระงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม ผู้เรียนเรียนรู้ไปพร้อมกับการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลและผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่างๆ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากนั้นสมาชิกในกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปราย และสกัดเป็นความรู้ของกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอผลงาน สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันจัดเตรียมเนื้อหาและนำเสนอสิ่งที่เรียนรู้ตามแผนปฏิบัติงานกลุ่มไว้ โดยให้แต่ละกลุ่มประเมินการนำเสนอของกลุ่มอื่นๆ และกลุ่มตนเองด้วย หรือผู้สอนอาจร่วมกับผู้เรียนทั้งชั้นให้ช่วยออกแบบประเมินการนำเสนองาน

ขั้นตอนที่ 5 การอภิปรายและสรุปผล เพื่อซักถามข้อสงสัยระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน หรือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียนและร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของกลุ่มเพื่อพิจารณาข้อบกพร่องและข้อควรปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติงานกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น

สรุปกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน เน้นถึงการร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อวางแผนการสร้างโครงการและผลงานของกลุ่ม เป็นการระดมสมอง การช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากการเรียนรู้ที่ได้ และแนวคิด เพื่อแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันในการทำงานสมาชิกของกลุ่มจะได้รับรู้ถึงปัญหาและได้ทำความเข้าใจร่วมกับปัญหา เมื่อได้ทราบถึงสาเหตุของปัญหา สมาชิกกลุ่มก็จะแสดงความคิดเห็นเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหา โดยมีการอภิปรายให้เหตุผลซึ่งกันและกัน จนกระทั่งวิธีการในการแก้ปัญหานั้นจะเหมาะสม แล้วจึงลงมือร่วมกันแก้ปัญหามาตามขั้นตอนที่ได้รวบรวมตามที่กำหนดไว้ ตลอดจนทำการประเมินกระบวนการแก้ปัญหากลุ่มด้วย

ตารางที่ 10 แสดงการสังเคราะห์ขั้นตอนของแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันของนักวิชาการ

ขั้นตอน	Barkley, Cross, and Major. (2004)	Reid and Cook (1989)	Gerlach (1994)	สุพิน ดิษฐสกุล (2542)	เชมณัญญ์ มิ่งศิริ ธรรม (2554)
1.การแบ่งกลุ่มเตรียมผู้เรียน	√	√	√	√	√
2.การปรับแนวคิดของผู้เรียน		√	√	√	
3.การวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้	√	√	√	√	√
4.การร่วมมือกันแลกเปลี่ยน ความคิด	√	√	√	√	√
5.การนำเสนอผลงาน	√	√	√	√	√
6.การประเมินผลการเรียนรู้	√	√	√	√	√

ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน โดยบูรณาการใช้ขั้นตอนที่สังเคราะห์จาก Barkley, Cross, and Major (2004), Gerlach (1994), Reid and Cook (1989), สุพิน ดิษฐสกุล (2542) และ เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม (2555) จากการสังเคราะห์แนวคิดที่เหมาะสมกับกลุ่มนักศึกษา การศึกษานอกระบบ โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้ดังนี้

1) การแบ่งกลุ่มเตรียมผู้เรียน

มาจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 ของ Barkley, Cross and Major

ขั้นตอนที่ 1 ของ Reid and Cook, Gerlach, สุพิน และ เขมณัฏฐ์

2) การปรับแนวคิดของผู้เรียน

มาจาก ขั้นตอนที่ 3 ของ Reid and Cook, Gerlach และขั้นตอนที่ 2 ของสุพิน

3) วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้

มาจาก ขั้นตอนที่ 3 ของ Barkley, Cross and Major และสุพิน

ขั้นตอนที่ 2 ของ Reid and Cook, Gerlach และ เขมณัฏฐ์

4) การร่วมมือกันแลกเปลี่ยนความคิด

มาจาก ขั้นตอนที่ 4 ของ Barkley, Cross and Major

ขั้นตอนที่ 4 และ 5 ของ Gerlach

ขั้นตอนที่ 5 ของสุพิน

ขั้นตอนที่ 3 ของเขมณัฏฐ์

5) การนำเสนอผลงาน

มาจาก ขั้นตอนที่ 4 ของ Reid and Cook และเขมณัฏฐ์

ขั้นตอนที่ 6 ของสุพิน

ขั้นตอนที่ 6 และ 7 ของ Gerlach

6) การประเมินผลการเรียนรู้

มาจาก ขั้นตอนที่ 4 ของ Barkley, Cross and Major, Reid & Cook และ เขมณัฏฐ์

ขั้นตอนที่ 8 ของ Gerlach

ขั้นตอนที่ 7 และ 8 ของสุพิน

ตารางที่ 11 กรอบการสังเคราะห์การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน

<p>กรอบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน</p> <p>โดยสังเคราะห์จากแนวคิดของ Barkley, Cross, and Major (2004), Gerlach (1994), Reid and Cook (1989), สุพิน ดิษฐสกุล (2542) และ เขมณัญญ์ มิ่งศิริธรรม (2554) สรุปรวมได้ 6 ขั้นตอน ดังนี้</p>
<p>1) การแบ่งกลุ่มเตรียมผู้เรียน</p> <p>คณะผู้เรียนตามประสบการณ์ โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 5 คน เตรียมทักษะในการเรียนรู้ร่วมกัน ได้แก่ ทักษะและวิธีการในการสื่อสาร เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนรู้จักคุ้นเคยกัน เพื่อความพร้อมที่จะดำเนินกิจกรรมกลุ่มปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน</p>
<p>2) การปรับแนวคิดของผู้เรียน</p> <p>ผู้สอนชี้แนะผู้เรียนถึงแนวคิด และการหาคำตอบในทิศทางที่ควรจะเป็นให้ตรงตามวัตถุประสงค์ ที่มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน</p>
<p>3) วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>ส่งเสริมการเรียนรู้สู่เป้าหมายโดยต้องอาศัยการทำงานร่วมกัน ผู้สอนกำหนดสถานการณ์และกิจกรรมโดยสร้างข้อดกกลร่วมกัน โดยให้ผู้เรียนแต่ละคนแสดงความคิดเห็น ผู้สอนมีบทบาทอำนวยความสะดวกตอบสนอง และสะท้อนความคิด</p>
<p>4) การร่วมมือกันแลกเปลี่ยนความคิด</p> <p>ส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และทำกิจกรรม โดยมีการสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม ในกลุ่มเพื่อประเมินเป้าหมาย โดยสมาชิกร่วมกันระดมสมองวิเคราะห์ แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นเพื่อสกัดออกมาเป็นความรู้ของกลุ่ม</p>
<p>5) การนำเสนอผลงาน</p> <p>สมาชิกในกลุ่มร่วมกันนำเสนอสิ่งที่เรียนรู้ตามแผนปฏิบัติ ตามขั้นตอน ให้มีการรายงานผู้สอน เป็นระยะเพื่อการตรวจสอบให้ตรงตามเป้าหมาย จากนั้นรายงานผลให้กลุ่มอื่นด้วยการอภิปราย เพื่อช่วยกันวิจารณ์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผลงานที่ได้</p>
<p>6) การประเมินผลการเรียนรู้</p> <p>ตรวจสอบการมีส่วนร่วมของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม โดยยังคงไว้ซึ่งบรรยากาศ การฟังพากัน เป็นการประเมินผลงานกลุ่ม เพื่อการพัฒนา</p>

แผนภาพที่ 3 การสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนรู้ร่วมกัน

ตอนที่ 5 แนวคิดพหุวัฒนธรรม

วัฒนธรรม คือความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์ หรือลักษณะประจำกลุ่มชนใดชนหนึ่งในสังคม ดังนั้น เมื่อมีความแตกต่างระหว่างชนแต่ละกลุ่มก็ย่อมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ดังนั้นความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรมจะนำไปสู่ความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม

5.1 ความหมายของวัฒนธรรม

พระยาอนุมานราชธน (2525) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้หลายความหมาย คือ หมายถึง นิสัยความประพฤติในส่วนรวม ซึ่งไม่มีขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่มีขึ้นเพราะมนุษย์สร้าง หมายถึง มรดกแห่งสังคม เพราะมนุษย์เป็นทายาทรับช่วงไว้ และรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม หมายถึง จารีตประเพณี เพราะมนุษย์สืบต่อกันมา เป็นศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบประเพณี หมายถึง วิธีชีวิตของสังคม เพราะมนุษย์มีวัฒนธรรมขึ้นเพื่อความเจริญในชีวิต หมายถึง สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีของชีวิต แห่งส่วนรวมโดยถ่ายทอดกันได้ เอาอย่างกันได้ รวมถึงผลิตผลส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคน และได้สืบทอดเป็นประเพณีกันมา ตลอดจนความรู้สึก ความคิดเห็น ความประพฤติ และกริยาอาการ หรือการกระทำใดๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมเป็นพิมพ์เดียวกัน และแสดงออกมาหรือปรากฏออกมาเป็น ภาษา ความเชื่อ ระเบียบ และประเพณี

สุนทรวิวัฒน์ (2537) อธิบายว่า วัฒนธรรม คือ วิธีการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นความเจริญงอกงามของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการแสดงออกและการสื่อความหมายของความรู้สึกนึกคิด ขอบเขตของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มชน เป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ที่เห็นได้ทั่วไปในรูปธรรม และนามธรรม และวัฒนธรรมเป็นผลแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นเพื่อนมนุษย์ ธรรมชาติ และเทคโนโลยีทั้งปวง

งามพิศ สัตย์สงวน (2543) กล่าวว่า วัฒนธรรม (Culture) มาจากรากศัพท์ภาษาละติน 2 คำ คือ คำว่า Colere แปลว่า ปลูกฝังหรือสั่งสอน และคำว่า Cultus แปลว่า การปลูกฝังหรือการอบรม เมื่อรวมคำทั้งสองจึงได้คำว่า Culture ในภาษาอังกฤษ ซึ่งหมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ถ่ายทอดเป็นมรดกทางสังคม

แมนมาส ซวลิต และคณะ (2543) ได้ประมวลความหมายของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต หรือรูปแบบแห่งพฤติกรรม และบรรดาผลงานทั้งปวงที่มนุษย์สร้างขึ้น ตั้งแต่เริ่มแรกมีมนุษย์ในโลก เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ท่ามกลางธรรมชาติแวดล้อม โดยใช้ความรู้และสติปัญญาอันเกิดแต่ลักษณะพิเศษของสมองมนุษย์ที่แตกต่างจากสัตว์อื่น รวมทั้งสัญชาตญาณดั้งเดิมที่ธรรมชาติให้ไว้ เพื่อให้สามารถต่อสู้กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการอยู่รอด

Edward B. Tylor (1871) ได้ให้คำจำกัดความของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรม คือ ผลรวมของระบบความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม กฎหมาย ประเพณี ตลอดจนความสามารถและอุปนิสัยต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการเป็นสมาชิกของสังคม และอาจมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้นๆ เพื่อเป็นมรดกแก่ชนรุ่นต่อไป

Cuber (1968) ได้ให้คำนิยามว่า วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ที่ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ รวมทั้งผลผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้ เช่น ทักษะ ค่านิยม

สิ่งของต่างๆ ที่คนทำขึ้น และความรู้ที่มีอยู่ร่วมกันในกลุ่มชนหนึ่งๆ และมีการถ่ายทอดไปยังสมาชิกคนอื่นๆ ในสังคม

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญงอกงามของแนวทางการดำเนินชีวิตตามแบบแผนความประพฤติที่มนุษย์กำหนดขึ้น เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่คณะ ความกลมเกลียว ความดีงาม และเป็นการแก้ปัญหาพัฒนาสังคม และวิถีการอยู่ร่วมกันให้เกิดสันติสุข เพื่อหล่อหลอมให้คนในสังคมมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม เป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม นับตั้งแต่วิถีกิน วิถีอยู่ วิถีแต่งกาย วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ วิถีสื่อความ วิถีแสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต แบ่งวัฒนธรรมอย่างกว้างๆ ได้ 2 ประการคือ วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับปัจจัยสี่ และ วัฒนธรรมทางจิตใจ ได้แก่ เรื่องความเชื่อ ศาสนา ศิลปะ และระเบียบต่างๆ ที่ส่งเสริมในเรื่องจิตใจ

5.2 ลักษณะของวัฒนธรรม

งามพิศ สัตย์สงวน (2543) และ อมรา พงศาพิชญ์ (2541)

ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) หมายถึง ส่วนของวัฒนธรรมที่จับต้องสัมผัสได้ อาทิ เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวก สิ่งประดิษฐ์ทางศิลปะวัตถุ เป็นต้น
2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-Material Culture) หมายถึง วัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้แต่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต สำหรับวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุนี้สามารถแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ย่อย ดังนี้ คือ 1) สถาบันสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันชาติ 2) วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการควบคุมสังคม เช่น ศาสนา ความเชื่อทางสังคม ค่านิยม ประเพณี 3) วัฒนธรรมด้านศิลปะการสร้างสรรค์ ความคิดที่แสดงออกผ่านศิลปะ การละคร วรรณกรรม 4) วัฒนธรรมด้านภาษา 5) วัฒนธรรมด้านพิธีกรรม

ณรงค์ เส็งประชา (2539) ได้สรุปลักษณะของวัฒนธรรมไว้ดังนี้ คือ

1. เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นสิ่งช่วยในการดำเนินชีวิต
2. เป็นผลรวมของหลายสิ่งหลายอย่าง
3. เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ มิได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
4. เป็นมรดกทางสังคมที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากคนรุ่นก่อนๆ
5. เป็นวิถีชีวิต หรือ แผนดำเนินชีวิตของมนุษย์
6. เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัว
7. มีความหมายแตกต่างกันออกไปตามสภาพของแต่ละบุคคล
8. มิใช่เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นของส่วนรวม

นอกจากนี้ ยศ สันตสมบัติ (2544) ได้อธิบายถึง ลักษณะของวัฒนธรรมไว้ 6 ประการ

1. วัฒนธรรมเป็นมโนทัศน์ หรือแนวความคิดร่วม และค่านิยมทางสังคมของผู้คนในวัฒนธรรมนั้นๆ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดมาตรฐานแห่งแบบแผนของพฤติกรรม มีผลทำให้ผู้คนในวัฒนธรรมเดียวกันคาดคะเนพฤติกรรมของกันและกันได้ สถานการณ์ต่างๆ ทำให้พฤติกรรมของคนๆ หนึ่งสอดคล้องกับผู้อื่น

2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ การเกิดและเติบโตของสังคม วัฒนธรรมจึงไม่ใช่สิ่งที่ติดกับตัวมนุษย์มาตามธรรมชาติ แต่ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านการถ่ายทอดหรือเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ซึ่งจากกระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอด หรือผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมนี้ มนุษย์สามารถเข้าใจและตัดสินใจได้ว่าควรมีพฤติกรรมอย่างไร จึงเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ มนุษย์จึงรับเอาอุดมการณ์ ทักษะคติ ค่านิยมทางสังคม และความเชื่อที่สังคมยอมรับมาเป็นของตน

3. วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ พฤติกรรมของมนุษย์ที่ปรากฏออกมาในความสัมพันธ์ด้านต่างๆ ระหว่างมนุษย์ จึงมีต้นกำเนิดและดำเนินไปบนการใช้สัญลักษณ์ต่างๆ ภาษาจึงกลายเป็นระบบสัญลักษณ์หนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์สามารถเก็บรวบรวมความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ต่างๆ และถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังต่อไปได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

4. วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญาทั้งหมด ด้วยเหตุนี้วัฒนธรรมจึงทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพื่อวางกฎเกณฑ์ให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีแบบแผน เป็นพื้นฐานการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีเพื่อความเจริญ ความอยู่รอดของสภาพแวดล้อมมนุษย์ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

5. วัฒนธรรมเป็นที่มาของกระบวนการ ที่มนุษย์กำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิต ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่อยู่รอบตัว รวมทั้งการสร้างอัตลักษณ์ หรือความเป็นตัวตนของแต่ละคนที่อยู่ภายในวัฒนธรรมนั้น กระบวนการนี้อาจปรากฏในรูปของความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม ตำนาน แพ้ชั้น การแต่งเพลง และดนตรี ในสังคมที่มีและกำลังสร้าง “อนุวัฒนธรรม” ของกลุ่มตน

6. วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งตายตัวการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจึงอาจเกิดจาก การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จากความขัดแย้งและการปรับตัวภายใน และจากการเผยแพร่ผลักดันวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งเข้าสู่อีกสังคมหนึ่ง โดยวิธีการที่รุนแรงหรือวิธีการที่ไร้ความรุนแรง

จึงอาจสรุปได้ว่า วัฒนธรรมมีลักษณะ 1) เป็นมรดกของสังคม หมายถึง เป็นสิ่งที่คนในอดีตสั่งสมหรือประพจน์โดยที่เห็นว่าดีและมีประโยชน์ร่วมกัน 2) เป็นประเพณี หมายถึง การสืบต่อกันมานาน โดยที่สังคมนั้นรักษาไว้และถ่ายทอดสืบเนื่องกันให้เจริญงอกงาม และข้อ 3) เป็นวิถีชีวิต หมายถึง เป็นแนวทางหรือคติในการดำรงชีวิต หรือใช้ชีวิตดำเนินร่วมกันในสังคมได้ด้วยควมราบรื่นและผาสุก

5.3 องค์ประกอบของวัฒนธรรม

อานันท์ กาญจนพันธ์ (2528) ได้สรุปถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นองค์รวมซึ่งจะประกอบไปด้วยระบบใหญ่ๆ อย่างน้อย 3 องค์ประกอบที่มีสัมพันธ์กัน ได้แก่

1. ระบบคุณค่า หมายถึง ศีลธรรมของส่วนรวมและจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ที่สร้างสรรค์ มักแสดงออกในรูปของความคิดที่ให้ความสำคัญกับความ เป็นธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ และความยั่งยืนของสังคมและธรรมชาติที่อยู่บนพื้นฐานของการเคารพต่อส่วนรวม ของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ในสังคมจะเห็นคุณค่าในรูปของศาสนา ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ

2. ระบบภูมิปัญญา ซึ่งครอบคลุมถึงวิถีคิดของสังคม โดยเฉพาะการจัดการกับความสัมพันธ์ทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับธรรมชาติแวดล้อม มักปรากฏให้เห็นในรูปของ

กระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตใหม่และการถ่ายทอดความรู้ผ่านทางองค์การทางสังคมในท้องถิ่นเพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม นอกจากนี้ยังสามารถเห็นได้จากแบบแผนของความสัมพันธ์ทางสังคม

3. ระบบอุดมการณ์อำนาจ หมายถึง ศักดิ์ศรีและสิทธิของความเป็นมนุษย์ ซึ่งถือเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่จะเสริมสร้างความมั่นใจ และให้อำนาจกับคนในชุมชนหรือสังคมท้องถิ่น เพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้ สร้างสรรค์ และถ่ายทอดภูมิปัญญาในการพัฒนาสังคมให้เป็นไปตามหลักของศีลธรรม ความเป็นธรรมและความยั่งยืนของธรรมชาติ นอกจากนี้อุดมการณ์อำนาจนี้แสดงถึงศักยภาพของชุมชนในการผลิตใหม่ของความเป็นชุมชนเพื่อรักษาความเป็นอิสระ ของตนเอง เมื่อต้องเผชิญหน้ากับการครอบงำจากภายนอก เพราะอุดมการณ์อำนาจเป็นระบบสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่างๆ เช่น ชุมชน ท้องถิ่น เพศ หรือชาติพันธุ์

พระยาอนุমানราชชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539) ได้จัดองค์ประกอบแห่งวัฒนธรรมไว้ 5 ด้าน คือ

1. เผ่าพันธุ์การดำรงชีพ (Life) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรูปร่าง หน้าตา เผ่าพันธุ์ของการดำรงชีพ เช่น อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ตลอดจนที่อยู่อาศัย

2. ศาสนาและจริยธรรม (Religion) เป็นเรื่องของความเชื่อพื้นฐาน กริยามารยาท การประพฤติปฏิบัติตลอดจนจารีตประเพณี

3. ภาษาและวรรณกรรม (Language) เป็นเรื่องราวของการสื่อสาร สืบทอดความรู้ เช่น การพูด การเขียน การอ่าน เพื่อการสื่อสารในเผ่าพันธุ์ตน

4. สังคมศาสตร์ (Social) เกี่ยวข้องกับครอบครัว ระบบความสัมพันธ์ การอยู่ร่วมกัน ตลอดจนพัฒนาการทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองหรือเรียกว่า สังคมเศรษฐกิจการเมือง

5. สุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) เป็นเรื่องของรสนิยมความงาม ตลอดถึงการละเล่นพื้นบ้านประจำท้องถิ่น เช่น ลักษณะที่แสดงออกในด้านดนตรี การละคร ฟ้อนรำ การละเล่นพื้นเมือง ภาพลักษณ์และที่อยู่อาศัย เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, (2535) ได้ให้ความหมายเชิงปฏิบัติการของวัฒนธรรม โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมด้านจิตใจ หมายถึง สิ่งที่เป็นพื้นฐานของความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่โน้มนำให้มนุษย์คิดและพูด ทำด้วยความรักและความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์เป็นไปด้วยความอบอุ่น ได้แก่ ภูมิปัญญา ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ เป็นต้น

2. วัฒนธรรมด้านสังคม หมายถึง ระเบียบแบบแผนแห่งการดำเนินชีวิตที่ช่วยให้มนุษย์อาศัยและทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความเรียบร้อยได้แก่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

3. วัฒนธรรมด้านวัตถุ หมายถึง สิ่งประดิษฐ์และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่แสดงออกซึ่งความปราณีตแห่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ อาคาร เครื่องประดับ ตกแต่งศิลปกรรม ตลอดจนผลงานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งองค์การสหประชาชาติ UNESCO ได้แบ่งวัฒนธรรมไว้ 2 สาขา

1. มรดกทางวัฒนธรรม มีสาขาย่อย คือ

1.1 ภาษาและวรรณกรรม เช่น จารึก หนังสือ เอกสารต่างๆ

1.2 อนุสรณ์สถาน เช่น อนุสาวรีย์ สถาปัตยกรรม สัญลักษณ์ประจำเมือง ย่านประวัติศาสตร์ อุทยานประวัติศาสตร์ โบราณสถานและแหล่งโบราณคดีต่างๆ

1.3 วัตถุหลักฐานร่องรอย เช่นหลักฐานทางโบราณคดี ศิลปกรรมต่างๆ

2. วัฒนธรรมร่วมสมัย มีสาขาย่อย คือ

2.1 การดำรงชีพ เช่น การทำมาหากิน อาหาร เสื้อผ้าการแต่งกาย สุขภาพ พละนาามัย ที่อยู่อาศัย

2.2 ภาษาและวรรณกรรมทั้งภาษาถิ่น ภาษาประจำชาติ และ ภาษาสากล เช่น การพูด การเขียน การอ่าน เอกลักษณะในการสื่อความหมาย ฐานันดรทางภาษา

2.3 ศิลปะ การละเล่น และรสนิยม ดังนี้

2.3.1 ศิลปะ เช่น ที่อยู่อาศัย ช่างศิลป์ การขับกล่อม และนาฏศิลปะ

2.3.2 การละเล่น เช่น ดนตรี กีฬา การพนัน การนันทนาการต่างๆ

2.3.3 รสนิยม เช่น ศิลปะชั้นสูง ศิลปะพื้นบ้าน

5.4 ความหมายพหุวัฒนธรรมและการรู้พหุวัฒนธรรม

Collins English Dictionary (2003) ให้ความหมายของพหุวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้คนและสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติของชุมชนจากต่างวัฒนธรรม

Banks and Banks (1989) ให้คำจำกัดความของพหุวัฒนธรรม ว่าเป็นลักษณะวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง และหลายๆ กลุ่ม รวมตัวกันเป็นสังคมใหญ่ ศาสนา เชื้อชาติ ชนชั้นทางสังคม การศึกษา ความเชื่อ และวิถีชีวิตของบุคคล

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ให้ความหมายของพหุวัฒนธรรม คือ ความคิด ความเชื่อ ของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์เกี่ยวกับ ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิต

วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง (2556) อธิบายว่า พหุวัฒนธรรม คือ ความหลากหลายแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม รวมถึง วิถีชีวิต ของคนในประเทศ

กฤษฎิกา คงสมพงษ์ (2552) ให้นิยามพหุวัฒนธรรม คือ กลุ่มคนที่มีความหลากหลาย แสดงออกทางวัฒนธรรม โดยที่สมาชิกเห็นคุณค่าและประโยชน์ของความหลากหลาย และพร้อมที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมของกลุ่มคนอื่นๆ

สรุปรวมได้ว่าพหุวัฒนธรรม หมายถึง ความหลากหลายของวิถีชีวิตของผู้คนที่มีความแตกต่างในภูมิหลังและอยู่ร่วมกันหรือมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคม และพร้อมที่จะเรียนรู้ โดยให้

ความสำคัญแก่ความหลากหลายของวิถีชีวิตด้าน การแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ แล้ว แสดงออกทางวัฒนธรรมในรูปแบบความคิด เจตคติ และพฤติกรรม ที่หลากหลายต่างกัน

ตารางที่ 12 สรุปความหมายของการรู้พหุวัฒนธรรม

เอกสาร หรือ นักวิชาการ	ความหมาย
National Council for Accreditation of Teacher Education (2002)	ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และ ประวัติศาสตร์ โดยใช้โครงสร้างของกลุ่มชน เชื้อชาติ สถานะ ครอบครัวยุค ความสามารถพิเศษ ภาษา ศาสนา และพื้นที่ทาง ภูมิศาสตร์
Lemke Cheryl (2003)	ความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง ให้เกิดการยอมรับ และ เกิดการเห็นคุณค่า ของความเหมือนและความแตกต่างในวิถี ชีวิต ได้แก่ ประเพณี ค่านิยม และ ความเชื่อ ในวัฒนธรรมของ ตนเอง และผู้อื่น
Jaime Wurzel (1988)	การยอมรับ และ การอยู่ร่วมกัน ท่ามกลางความแตกต่างในสังคม ได้โดยสันติ และมีความเคารพซึ่งกันและกัน
Bank A. Jame (1996)	ความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเอง พร้อมทั้งยอมรับและเข้าใจใน วัฒนธรรมของผู้อื่น
Canen and Canen (2008)	การเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม ในด้าน ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ เพศ ศาสนา วิถีชีวิต และลักษณะเฉพาะอื่นๆ
Taylor and Hoechsmann (2011)	การเห็นคุณค่า และ การยอมรับ ในสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมที่มี พื้นฐานการปฏิบัติในสังคมต่างกัน โดยสามารถปรับตัว และพร้อมที่ จะเรียนรู้สิ่งเหล่านั้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การรู้พหุวัฒนธรรม เป็นความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกัน และพัฒนา ตนเองให้เกิด 1) ความเข้าใจในความแตกต่าง 2) การยอมรับในความแตกต่าง และ 3) การเห็น คุณค่าในความแตกต่าง ในวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่ต่างกันทางเชื้อชาติมาอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน

5.5 องค์ประกอบพฤติกรรม

5.5.1. วัฒนธรรมวิถีชีวิต อมรา พงศาพิชญ์ (2537) ได้สรุปไว้ในหนังสือวัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ ในประเด็นวิถีชีวิต ไว้ว่าการที่มนุษย์อยู่ด้วยกันย่อมจะต้องมีข้อตกลง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ หรืออะไรคือข้อตกลงที่ไม่เป็นทางการแต่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัตินี้เรียกว่าขนบธรรมเนียมประเพณี คนไทยเมื่อพบกันมักจะมีธรรมเนียมยกมือไหว้เป็นการแสดงความเคารพ โดยที่ผู้มีอาวุโสหน่อยเป็นผู้ยกมือไหว้ ผู้มีอาวุโสกว่า เมื่อย้ายบ้านก็อาจมีธรรมเนียมขึ้นบ้านใหม่ พฤติกรรมหลายอย่างที่คนไทยทำเป็นประจำ โดยที่ถ้ามองอย่างผิวเผินแล้วจะรู้สึกว่าไม่มีประโยชน์แต่หลายคนก็จะทำเพื่อเป็นการทำตามธรรมเนียม ฉะนั้นขนบธรรมเนียมประเพณีก็คือแนวปฏิบัติที่ยึดถือกันมาในสังคมโดยคนรุ่นหลังเรียนรู้จากคนรุ่นก่อน แล้วยึดถือปฏิบัติต่อๆ กันมาเรื่อยๆ อาจมีการปรับปรุงธรรมเนียมนี้ มีทั้งการประพฤติกฎปฏิบัติในระดับบุคคล ต่างคนต่างทำแต่ทุกคนก็ยังปฏิบัติเหมือนกัน เช่น การถอดรองเท้าก่อนเข้าบ้าน และการประพฤติกฎปฏิบัติในระดับสังคมคือการร่วมทำกิจกรรมพร้อมๆ กันในลักษณะพิธีกรรม เป็นการจัดงานประเพณี เช่น ประเพณีทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น ในสังคมทุกสังคมกำหนดค่านิยมว่า สิ่งใดควรปฏิบัติ สิ่งใดไม่ควรปฏิบัติเป็นวิธีการจัดระเบียบทางสังคม ทำให้คนมีวิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน เมื่อคนในสังคมมีกฎเกณฑ์และความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในแนวเดียวกัน การจัดระเบียบทางสังคมก็เป็นไปอย่างไม่ลำบาก ในสังคมขนาดเล็กวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมใช้เป็นแนวกำหนดกฎเกณฑ์ในสังคมได้ ขนบธรรมเนียมประเพณียังเป็นส่วนประกอบของชีวิตประจำวัน เช่น คนไทยกินข้าวแต่คนฝรั่งกินขนมปัง หรือคนไทยไหว้เมื่อพบกัน แต่พวกฝรั่งใช้วิธีจับมือ หรือแม้แต่กิจกรรมที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตอยู่ เช่น ลักษณะการสร้างบ้านเรือน ลักษณะของภาษาที่ใช้ ลักษณะการแต่งกาย การกิน และกิจกรรมยาของของคนในสังคม ที่กล่าวมานี้จะเห็นว่าวัฒนธรรมนั้นรวมสิ่งต่างๆ รอบตัวเราแทบทุกสิ่งและการประพฤติกฎปฏิบัติของมนุษย์เราแทบทุกอิริยาบถ ในสังคมสองสังคมอาจจะมีวัฒนธรรมบางอย่างที่เหมือนกันหรือคล้ายกัน และวัฒนธรรมบางอย่างที่แตกต่างกัน แต่อย่างน้อยส่วนที่แตกต่างกันนั้นมีมากพอที่จะชี้ให้เห็นถึงข้อแตกต่างระหว่างสังคมสองสังคมได้

สรุปว่าวิถีการดำเนินชีวิต คือ พฤติกรรมการดำเนินชีวิต หรือ แบบแผนของการแสดงพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเป็นไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ ที่บุคคลนั้นได้เลือกปฏิบัติเพื่อคงไว้หรือส่งเสริมให้เกิดความสุขสมบูรณ์ในชีวิตตนเอง และเป็นการปฏิบัติ จนเป็นกิจวัตร ซึ่งผลการปฏิบัติอาจส่งผลกระทบต่อทั้งด้านดีหรือไม่ดีต่อบุคคลนั้นได้ และความสามารถในการเลือกแสดงพฤติกรรมนั้น

5.5.2. วัฒนธรรมประเด็นการแต่งกาย พวงผกา คุโรวาท (2540) กล่าวถึงความสำคัญของการแต่งกายว่าเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ (Biological Needs) ได้แก่ ปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ในด้านความต้องการด้านร่างกาย (Physical Needs) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่มนุษย์ต้องการ ในด้านความต้องการด้านจิตวิทยา (Psychological Needs) เป็นความต้องการทางด้านจิตใจ ของมนุษย์ด้านความงาม จากความจำเป็นนี้จึงเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญในอันที่จะแต่ง

กาย เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์เอง โดยมีสังคมและสิ่งอื่นๆ ประกอบกัน และเครื่องแต่งกายก็มีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามสาเหตุ ต่างๆ คือ 1) สภาพภูมิอากาศ ประเทศที่อยู่ในภูมิอากาศที่หนาวเย็น มนุษย์ในแถบภูมิภาคนี้จะสวมเสื้อผ้าซึ่งทำมาจากหนังหรือขนของสัตว์ เพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ส่วนในภูมิภาคที่มีอากาศร้อนอบอ้าว เสื้อผ้าที่สวมใส่จะทำจากเส้นใยจากฝ้าย 2) สภาพของการทำงานและอาชีพ เสื้อผ้ามีการวิวัฒนาการเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้สวมใส่ เช่น ให้มีความคงทนต่อสารเคมี ทนต่อพิษ และ อุณหภูมิ นอกจากนี้ยังมีการตกแต่งพิเศษอื่นอีก อาทิเช่น ทนต่อการทำความสะอาด ไม่ดูดซึมน้ำ และไม่นำความร้อน 3) ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและศาสนา สมัยโบราณเมื่อมีการเฉลิมฉลองประเพณีสำคัญต่างๆ เช่น การเกิด การตาย การเก็บเกี่ยวพืชผล หรือเริ่มมีการสังคมกับกลุ่มอื่นๆ ก็จะมีการประดับหรือตกแต่งร่างกายให้เกิดความสวยงามด้วยเครื่องประดับต่างๆ เช่น ขนนก หนังสัตว์ ลูกปัด มีการสัก หรือเจาะ ศาสนาก็มีบทบาทสำคัญในการแต่งกายด้วยเหมือนกัน 4) ความต้องการดึงดูดจากเพศตรงข้ามธรรมชาติของมนุษย์เมื่อเจริญเติบโตขึ้น ย่อมมีความต้องการความสนใจจากเพศตรงกันข้าม โดยจะมีการแต่งกายเพื่อให้เกิดความสวยงาม มีการจับจ่ายใช้สอยในเรื่องเสื้อผ้ามากยิ่งขึ้น นักออกแบบเสื้อผ้าได้พยายามออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามระดับของสังคมและเศรษฐกิจของผู้สวมใส่ 5) สถานะภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของมนุษย์ แต่ละบุคคลย่อมไม่เหมือนกัน จึงทำให้เกิดการแต่งกายที่แตกต่างกันออกไป สังคมทั่วไปมีหลายระดับชนชั้นมีการแบ่งแยกกันตามฐานะทางเศรษฐกิจ เช่น ชนชั้นระดับเจ้านาย ชาวบ้าน และกรรมกร การแต่งกายสามารถบอกได้ถึงสถานภาพทางสังคมของผู้สวมใส่

5.5.3. วัฒนธรรมประเพณีอาหารการกิน พวงผกา คุโรวาท (2540) กล่าวถึงความสำคัญของอาหารว่า เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ในหมวดปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค อาหารมีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตทุกชนิดและความต้องการอาหารของสิ่งมีชีวิตต่างก็มีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับกลุ่มของสิ่งมีชีวิตนั้นๆ มนุษย์มีความต้องการอาหารเพื่อวัตถุประสงค์ คือเพื่อการเจริญเติบโตและซ่อมแซมอวัยวะส่วนที่สึกหรอของร่างกาย สร้างพลังงานในการทำงานของอวัยวะต่างๆ ให้เป็นไปตามปกติและเพื่อให้เกิดความสดชื่น กระปรี้กระเปร่า รวมถึงความแข็งแรงและมีความต้านทานต่อโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ อาหารยังเป็นวัฒนธรรมที่เกิดการแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดกัน ที่เก่าแก่ที่สุด การดำรงชีพได้ด้วยพลังงานจากอาหาร จึงล้วนดำเนินไป เพื่อการหาอาหารบริโภค เรียกว่าการทำมาหากิน เมื่อวันเวลาผ่านไปวิถีชีวิตได้ถูกสั่งสมก่อกำเนิดเป็นอารยธรรมนานาอาหาร และวิถีหรือรูปแบบการกิน เป็นกระแสหลักแห่งเหตุและผลในเนื้อหาทุกอารยธรรม การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเรื่องอาหารการกิน เช่น ในยุคการเดินทางเรือเข้ามาค้าขายกับคนเอเชีย และยุคล่าอาณานิคม เช่น คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส เมื่อได้มาค้นพบทวีปอเมริกา ได้เป็นผู้นำเอาพริกซึ่งเป็นพืชพื้นเมืองของทวีปอเมริกาไปสเปน และยังเอาไปเผยแพร่ใน

ที่อื่นๆ อีก เช่น อังกฤษ โปรตุเกส โดยชาวโปรตุเกสก็นำไปปลูกในทวีปเอเชีย ในจีน อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลี อีกต่อหนึ่ง ชาวเกาหลีทำอาหารก็มีพริกและมีอาหารเกาหลีหลายชนิดที่มีรสเผ็ด หรือคนจีนใน มณฑลเสฉวน ก็ทำอาหารที่มีพริกเป็นส่วนประกอบ จะเห็นได้ว่า พริกกลายเป็นส่วนผสมสำคัญใน การทำอาหารของชนชาติต่างๆ แพร่กระจายไปทุกมุมโลก ทั้งยุโรป อเมริกา เอเชีย และตะวันออก กลาง

5.5.4. วัฒนธรรมประเด็นความเชื่อ อมรา พงศาพิชญ์ (2537) ได้กล่าวถึงประเด็น ในลักษณะความเชื่อ ว่า หมายถึงความเชื่อทางศาสนาหรือความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ สังคม ทุกสังคมมีความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ไม่รูปแบบใดก็รูปแบบหนึ่ง คำว่าศาสนาที่ใช้ในที่นี้ หมายถึงความเชื่อใน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถึงแม้ว่าคำสอนเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะไม่ได้ เป็นคำสอนของ ศาสนา ความเชื่อ ในภุคตผีปีศาจก็รวมเรียกเป็นความเชื่อทางศาสนา เพราะเป็นความเชื่อในสิ่งที่มี อำนาจเหนือมนุษย์ ลักษณะสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์มีตัวอย่าง เช่น พระภูมิเจ้าที่ ผีปู่ตา เจ้า เข้าทรง เทพเจ้า ส่วนประกอบของศาสนาและความเชื่อที่สำคัญมี 3 ส่วน ส่วนแรกคือ ความเชื่อ ในปรมาตมี เป็นความจริงสุดยอดที่ไม่มีสิ่งใดมาลบล้างได้ในกรณีของพระพุทธ ศาสนาหมายถึงคำสอน ของพระพุทธเจ้า ศาสนาอิสลามหมายถึงคำสอนของพระอัลลาะห์ และศาสนาคริสต์หมายถึง คำสอน ของพระเยซู หรือสิ่งที่เขียนอยู่ในพระคัมภีร์ ส่วนที่สองคือ ส่วนพิธีกรรม เมื่อมีความเชื่อ ซึ่งเป็น ภาคทฤษฎีก็มีพิธีกรรม ซึ่งเป็นภาคปฏิบัติ พิธีกรรมทางศาสนาอาจเป็นสิ่งเดียวกับขนบธรรมเนียม ประเพณีซึ่งสมาชิก ของสังคมยึดถือสืบเนื่องกันมา หมายความว่าในสังคมนั้นศาสนามีบทบาทใน สังคมมาก และคนในสังคมเดียวกันมีความเชื่อในศาสนาเดียวกัน ส่วนที่สามคือ ผู้ประกอบพิธีกรรม หมายถึงพระสงฆ์ในศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ พราหมณ์ในศาสนาฮินดู และคนทรงหรือหมอผีใน สังคมที่เชื่อในผีบางเทวดา สังเกตว่าผู้ประกอบพิธีกรรมนี้ ไม่ใช่ศาสดาผู้สอนปรัชญาของศาสนานั้นๆ

ไม่ว่าความเชื่อทางศาสนาจะมีรูปแบบใด ความเชื่อทางศาสนาก็ยังเป็นส่วน ประกอบที่สำคัญ มากของวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เพราะเป็นตัวกำหนดขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่าง รวมทั้ง เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกของสังคมด้วย ทั้งนี้เพราะความเชื่อทางศาสนามักจะระบุถึง ความดี และความชั่ว ซึ่งทำให้ศาสนามีลักษณะที่เป็นศีลธรรม และมีบทบาทต่อการกำหนดพฤติกรรม ของสมาชิกในสังคมได้ โดยปกติแล้วเมื่อกล่าวคำว่าศาสนา เรามักจะเข้าใจว่า หมายถึงศาสนาที่เป็น ศาสนาสากล เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และมักจะถือว่าความเชื่อในภุคตผีปีศาจ ไม่ใช่ศาสนา แต่ถ้ามองศาสนาตามคำจำกัดความที่ให้ไว้นี้ ศาสนาจะรวมถึงความเชื่อที่เกี่ยวกับสิ่งที่มี อำนาจเหนือมนุษย์ทั้งหมด ศาสนาบางศาสนามีลักษณะเป็นปรัชญาและให้ข้อคิดในหลักธรรมและ ความดีความชั่วมาก แต่ศาสนาบางศาสนาให้ข้อคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวันและการอยู่ร่วมกันใน สังคมมากกว่า ตัวอย่างของศาสนาในลักษณะแรกคือ พุทธศาสนา และตัวอย่างในลักษณะที่สองคือ ศาสนาอิสลาม เต๋า และขงจื้อ เนื่องจากพุทธศาสนามุ่งสอนถึงหลักธรรมในลักษณะปรัชญา ซึ่งมุ่งสอน ให้มนุษย์แต่ละคนเป็นคนดี และเน้นในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์หรือหลักปฏิบัติระหว่างบุคคลน้อย

5.6 พหุวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

งามพิศ สัตย์สงวน (2543) กล่าวว่า วัฒนธรรมนั้นไม่อยู่นิ่ง แต่จะค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไป เมื่อ ผู้มีอำนาจทางสังคมบอกว่า “ให้พยายามรักษาวัฒนธรรมของเราไว้” พวกเขาใช้คำว่า วัฒนธรรม

อย่างหลวม ๆ และคิดว่าวัฒนธรรมนั้นอยู่หนึ่ง ถ้ามนุษย์ไม่ตั้งใจจะเปลี่ยนมันก็จะเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ในความเป็นจริงแล้ววัฒนธรรมจะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ไม่ว่าจะมนุษย์จะวางแผนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ก็ตาม วัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของวัฒนธรรม

ณรงค์ เส็งประชา (2539) ได้จำแนกสาเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ดังนี้

1. การทำนุบำรุง ส่งเสริมวัฒนธรรม เพื่อปรุงแต่งวัฒนธรรมสังคมของตนให้เจริญงอกงามขึ้นมีการคิดค้นวัฒนธรรมที่ใหม่ๆ มีการปรับปรุง ประยุกต์วัฒนธรรมเดิมให้เหมาะกับสังคมปัจจุบัน

2. การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ อันได้แก่ สภาพของดิน ฟ้า อากาศ ซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น ความเสื่อมคุณภาพของดิน น้ำท่วม ลมพายุ ความแห้งแล้ง และความหนาวเย็น การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติดังกล่าว กระตุ้นให้มนุษย์ประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ เพื่อควบคุมการเปลี่ยนแปลง เช่น การผลิตปุ๋ยเพื่อให้เนื้อดินอุดมสมบูรณ์ ประดิษฐ์เครื่องปรับอากาศเพื่อขจัดความร้อนอบอ้าวของอากาศ ทำให้วิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป

3. การเปลี่ยนแปลงในความต้องการของมนุษย์ โดยเหตุที่มนุษย์มีสติปัญญาสูง และความนึกคิดของมนุษย์จึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง และความนึกคิดนี้ ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในความต้องการของมนุษย์ ฉะนั้นมนุษย์จำเป็นต้องแสวงหาสิ่งตอบสนองความต้องการของตนเพิ่มตามลำดับ

4. การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางสังคม สังคมมนุษย์ย่อมไม่อยู่คงที่แต่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่ตลอดเวลา เช่น ประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทำให้มีการแข่งขันสูงขึ้น รวมถึงการขัดแย้งระหว่างชนชั้นเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นวัฒนธรรมของมนุษย์ย่อมเปลี่ยนแปลงไป

5. การแลกเปลี่ยนหิบบัมีวัฒนธรรม มนุษย์ในสังคมต่างๆ มีการติดต่อสื่อสารตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน การคมนาคมติดต่อถึงกันสะดวกรวดเร็ว การแลกเปลี่ยนหิบบัมีวัฒนธรรมจึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง

6. การพัฒนาของความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สังคมสร้างขึ้นเอง หรือรับมาจากสังคมอื่น นำมาใช้ เช่น จากการที่ผู้คนมีความรู้มากขึ้น ทำให้เปลี่ยนทัศนคติ และความเชื่อเดิม

7. ความประสงค์ของผู้มีอำนาจในสังคม ดังตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกาย และด้านอื่นๆ ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม อดีตนายกรัฐมนตรีนครี เมื่อประมาณ พ.ศ. 2481-2487.

8. การมองเห็นประโยชน์และความจำเป็นของสิ่งนั้นๆ ทำให้ผู้คนรับเอาวัฒนธรรมนั้นๆ มาใช้ในการดำรงชีวิต เช่น เมื่อมีประชากรมากขึ้นก็จำเป็นต้องอาศัยการผลิตแบบอุตสาหกรรม การใช้เครื่องมือเครื่องจักรช่วยในการผลิต หรือการผลิตในระบบโรงงาน

สนธิ สมัครการ (2544) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงในระเบียบ ประเพณี ธรรมเนียม วิถีปฏิบัติต่างๆ ของคนในสังคม วัฒนธรรมจึงเปลี่ยนแปลงไป เพราะสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ

1. การประดิษฐ์ คิดค้น (Invention) ซึ่งรวมทั้งการสร้างเทคนิควิทยาการใหม่ๆ และการคิดสร้างธรรมเนียมประเพณีหรือระบบความเชื่อใหม่ๆ ด้วยเทคนิควิทยาหรือธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งความเชื่อใหม่ๆ เมื่อได้รับการยอมรับและนำไปใช้กันแพร่หลายในสังคมแล้วย่อมถือได้ว่า มีแบบแผนการดำเนินชีวิตอย่างใหม่เกิดขึ้น และถ้าแบบแผนนั้นมีความคงทนอยู่นานมากกว่าหนึ่งชั่วอายุคนขึ้นไป ก็นับว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นแล้วอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (Enculturation or Socialization) ได้มีโอกาสดำเนินไปได้

2. การขอยืมหรือลอกเลียนแบบ (Cultural Borrowing) การหยิบยืมทางวัฒนธรรม หรือการลอกเลียนแบบแผนวิธีการดำเนินชีวิตมาจากวัฒนธรรมอื่นนั้น ปรากฏว่ามีอยู่เสมอมาในสังคมมนุษย์ต่างๆ ที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมอื่น การติดต่อทางวัฒนธรรม (Cultural Contact) อาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การติดต่อโดยตรง คือ การที่คนต่างวัฒนธรรมได้มีโอกาสมาพบปะ สัมผัสและแลกเปลี่ยนความคิด ค่านิยมและพฤติกรรมต่อกัน ซึ่งอาจเป็นไปได้ในหลายรูปแบบ การที่คนต่างวัฒนธรรมมีโอกาสได้เห็นแบบอย่างของวัฒนธรรมอื่น ที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของตนอยู่ในเวลานานพอสมควร อาจเป็นสาเหตุให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง หรือบางส่วนของวัฒนธรรมทั้งสองก็ได้ นอกจากการติดต่อโดยตรงแล้ว วัฒนธรรมยังอาจติดต่อกันได้โดยผ่านสื่อต่างๆ ที่มีใช้ตัวบุคคลได้อีก คือ สื่อมวลชน ซึ่งรวมทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์และภาพยนตร์

กล่าวได้ว่า การศึกษาการรู้พหุวัฒนธรรม ต้องเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ถ้าจะแบ่งวัฒนธรรมต่างๆ ให้ได้โดยเป็นที่ยอมรับของสากล ก็ต้องแบ่งตามประเทศ เนื่องจากแต่ละประเทศมีวัฒนธรรมแตกต่างกันไป การที่เราจะมีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือทำการร่วมมือกันกับผู้คนในประเทศอื่นๆ ย่อมต้องยอมรับและเห็นคุณค่าถึงวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ เหล่านั้นด้วย ซึ่งก็ไม่จำเป็นที่เราต้องรู้วัฒนธรรมของเขาทุกเรื่อง เพราะคนในชาติเขาเอง ก็ยังไม่สามารถเข้าใจวัฒนธรรมตนเองหมด แต่เราควรจะศึกษาวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นของชาตินั้นๆ และทำความเข้าใจคนในประเทศนั้นๆ เพื่อความราบรื่นในการติดต่อกัน ในประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันอาจมีวัฒนธรรม ลักษณะนิสัยหรือวิถีชีวิต ที่ใกล้เคียงกันได้ อย่างเช่น กลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีความนอบน้อมเป็นจุดเด่น มีการดำเนินชีวิตคล้ายคลึงกัน

5.7 พหุวัฒนธรรมกับปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม

อมรา พงศาพิชญ์ (2537) ได้สรุปแนวคิดวิวัฒนาการและแพร่กระจายวัฒนธรรม ไม่ได้ขัดแย้งกัน และมีส่วนเสริมซึ่งกันและกันด้วย ในการพิจารณาเรื่องความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมต่อไปนี้ จึงรวมถึงความสัมพันธ์ที่เกิดจากพัฒนาการของสังคมที่ไม่เท่ากัน และความสัมพันธ์ของสังคมสิ่งแวดล้อมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบันชี้ให้เห็นความหลากหลายของรูปแบบความสัมพันธ์นี้ได้ดี การพิจารณาปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม (cultural interaction) ในการอธิบายกระบวนการที่เกิดขึ้นนี้มีศัพท์ที่ใช้ต่างกันอยู่หลายคำ เช่น การปรับตัว (adaptation) การสังสรรค์ทางวัฒนธรรม (acculturation) การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม

(cultural assimilation) การบูรณาการทางวัฒนธรรม (cultural integration) และความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (cultural conflict)

5.7.1. การปรับตัว (adaptation)

ด้านการปรับตัวทางชีวภาพและการปรับตัวทางวัฒนธรรม ผู้ที่ใช้คำว่าปรับตัวมักจะใช้ในความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ศึกษา ซึ่งอาจเป็นมนุษย์และสัตว์กับสภาพแวดล้อมรอบตัวและแหล่งที่อยู่ การศึกษาในลักษณะนี้มักเป็นการพิจารณาเชิงประวัติศาสตร์ว่าได้มี ก) การเปลี่ยนแปลงเพื่อจัดระบบความสัมพันธ์ให้สอดคล้องกัน ข) การปรับเปลี่ยนตัวมนุษย์หรือสัตว์เพื่อให้ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเป็นความสัมพันธ์ที่เหมาะสม ค) การปรับสภาพแวดล้อมเพื่อให้อัดคล้องกับสภาพของมนุษย์หรือสัตว์ การใช้คำว่าปรับตัวจึงมักใช้ในความหมายของการปรับเปลี่ยนส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนเพื่อให้ความสัมพันธ์ลงตัว ถ้าจะพิจารณาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมย่อมาความหมายว่า วัฒนธรรมในที่นี้ใช้ในความหมายที่รวมทั้งวัฒนธรรม ในรูปวัตถุ และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ซึ่งรวมถึงระบบความคิด วิถีชีวิต เช่น ความเชื่อ การแสดงออกพฤติกรรม และการกิน การแต่งกาย เป็นต้น ของสมาชิกในสังคม ในการพิจารณาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมนี้ Cohen (1968) เสนอข้อคิดว่า

1. การศึกษาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรม ควรพิจารณาองค์ประกอบด้านศิลปวัฒนธรรม และสังคมวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต ความเชื่อ
2. องค์ประกอบต่างๆ ของวัฒนธรรม เรียงร้อยประสานเข้าเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นองค์รวม มีลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคมวัฒนธรรม
3. การปฏิสัมพันธ์กับสังคมข้างเคียง หรือการค้นพบสิ่งใหม่ภายในสังคมตนเองจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อการคงอยู่ของสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ
4. วัฒนธรรม คือระบบสัญลักษณ์ องค์ประกอบแต่ละส่วนมีความหมาย และสื่อความหมายที่ลึกซึ้งและกว้างขวางกว่าข้อเท็จจริง เช่น ธงมีความหมายมากกว่าผ้าผืนหนึ่ง
5. การดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องดำเนินเป็นกลุ่ม การปรับเปลี่ยนสังคมวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนในกลุ่มมากกว่าในระดับปัจเจกบุคคล การสืบทอดวัฒนธรรมต้องถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งเป็นกลุ่ม การปรับตัวทางวัฒนธรรมจึงเป็นการปรับเปลี่ยนของกลุ่ม
6. พฤติกรรมของมนุษย์ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ ไม่มีพฤติกรรมใดที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยน ได้เลย
7. การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง มีกระบวนการและขั้นตอนข้อคิดที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ หมายถึงการปรับตัวที่นอกเหนือจากการปรับตัวทางชีวภาพเพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์มนุษย์หรือสัตว์ แต่เป็นการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อเกิดปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือกลุ่มคนอื่น การปรับตัวนี้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทางธรรมชาติโดยสิ้นเชิง หรือเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถกำหนดได้ควบคุมและบังคับทิศทางได้ ปัจจุบันคงต้องยอมรับว่าการปรับตัวนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นแต่มนุษย์สามารถควบคุมได้

5.7.2. การสังสรรค์ทางวัฒนธรรม (acculturation) และการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (assimilation)

การแพร่กระจายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ไม่เป็นปัญหาในช่วงเวลาที่จำนวนประชากรที่ไม่มากและความหนาแน่นของประชากรต่ำ พื้นที่ในโลกที่อยู่มากพอที่จะตอบสนองการขยายตัวได้ แต่ต่อมาเมื่อจำนวนประชากรมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ การแพร่กระจายของวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีทั้งลักษณะที่เข้ากันได้และลักษณะที่ขัดแย้งกัน

การสังสรรค์ทางวัฒนธรรมใช้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมระหว่าง 2 กลุ่มคนที่มีสังคมวัฒนธรรมต่างกัน และมีการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันแต่ในกรณีที่สังคมวัฒนธรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กันมีพลังไม่เท่ากัน คนกลุ่มหนึ่งจะมีแนวโน้มที่จะยอมรับวัฒนธรรมของกลุ่มหนึ่ง พบได้ว่ากลุ่มที่วัฒนธรรมมีพลังน้อยกว่าจะถูกผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่วัฒนธรรมมีพลังมากกว่า ในขณะที่เดียวกันอาจมีการแลกเปลี่ยนกันได้ สุดท้ายถ้าวัฒนธรรม 2 ชุด ถูกผสมรวมกันเป็นชุดเดียวกันไม่ว่าจะมีส่วนของชุดใดมากกว่ากัน ก็จะเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ที่เกิดการยอมรับ ซึ่งกันและกัน เช่น ในสภาพปัจจุบันส่วนใหญ่แล้วพบว่าวัฒนธรรมอินเดียแดงและวัฒนธรรมตะวันตกในสหรัฐอเมริกา ได้มีการผสมกลมกลืนกันเกือบหมดแล้ว โดยที่คนผิวขาวรับการปลูกข้าวโพดจากอินเดียแดง และคนอินเดียแดงรับวัฒนธรรมหลายๆ อย่างของคนผิวขาว

การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมนี้อาจเกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือเกิดขึ้นด้วยความตั้งใจของฝ่ายที่มีอำนาจก็ได้ กรณีของสหรัฐอเมริกาเห็นได้ชัดว่ารัฐบาลกลางมีนโยบายที่จะผสมกลมกลืนอินเดียแดงเข้าสู่สังคมคนผิวขาว หรือกรณีของประเทศไทยในบางช่วงเวลานโยบายของรัฐก็มีแนวโน้มเอียงให้เกิดการผสมกลมกลืนชาติพันธุ์อื่นๆ ให้เป็นไทย

5.7.3. การบูรณาการทางวัฒนธรรม (cultural integration) หรือทวิลักษณ์ทางวัฒนธรรม (double ethnic identity)

พหุวัฒนธรรมคือการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมคือการมีวัฒนธรรมที่หลากหลายร่วมกัน ไม่ได้มีการพยายามครอบงำซึ่งกันและกัน ในสังคมปัจจุบันเมื่อเกิดรัฐประเทศและพบว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มตั้งถิ่นฐานอยู่ในอาณาเขตของรัฐประเทศ ถ้าปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมสมัยใหม่มีลักษณะยอมรับซึ่งกันและกัน ย่อมหมายความว่าเกิดบูรณาการทางวัฒนธรรม บางครั้งใช้คำว่าพหุวัฒนธรรม คือรัฐประเทศที่มีหลายวัฒนธรรม ประเทศที่เกิดขึ้นใหม่มักจะเป็นรัฐพหุวัฒนธรรม เพราะประเทศเหล่านี้เกิดขึ้นภายหลังการอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ คือตัวอย่าง รัฐประเทศที่ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเทศสิงคโปร์และมาเลเซียก็ประกาศตัวเองเป็นประเทศพหุวัฒนธรรม เพราะหลังจากได้รับเอกราชจากอังกฤษได้มีการยอมรับความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์และได้กำหนดนโยบายที่ชัดเจนเรื่องนี้

การยอมรับพหุวัฒนธรรม หมายความว่า กฎหมายและกฎระเบียบที่ใช้ในการบริหารหรือจัดการมีลักษณะไม่เคร่งครัด เปิดโอกาสให้มีทางเลือกในการปฏิบัติ โดยไม่มีวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งครอบงำ (dominant culture) และวัฒนธรรมอื่นถูกครอบงำ (subordinate culture) ในการพิจารณาเรื่องพหุวัฒนธรรม รายละเอียดเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นเรื่องสำคัญ และข้อแตกต่างระหว่างกฎระเบียบที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร กับการบังคับใช้ในการปฏิบัติจริงเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาด้วย ตัวอย่างของมาเลเซียและสิงคโปร์ เป็นตัวอย่างที่รัฐใช้คำว่า พหุวัฒนธรรม

เพื่อเป้าหมายทางการเมือง แต่ในทางปฏิบัติวัฒนธรรมชุดหนึ่งยังมีบทบาทในสังคมเหนือชุดอื่น แม้เมื่อรัฐพยายามสนับสนุนให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม การผสมกลมกลืนอาจมีได้หลายลักษณะ คนบางกลุ่มรับวัฒนธรรมหลักของรัฐ (dominant culture) และผสมกลมกลืนกลายเป็นส่วนของวัฒนธรรมหลัก คนกลุ่มนี้มักจะอยู่ใกล้ศูนย์อำนาจและยินดีถูกกลืนโดยกลุ่มอำนาจ แต่กลุ่มที่อยู่ห่างไกลอำนาจรัฐ ความต้องการธำรงวัฒนธรรมเดิมของตนยังมีอยู่ แต่ก็ยอมรับวัฒนธรรมหลักด้วย ในบางเรื่อง ในประเทศไทยช่วงเปลี่ยนผ่านจะพบเห็นคนหลายกลุ่มมีวัฒนธรรมที่ผสมผสานในลักษณะทวิลักษณ์ (double identity) กลุ่มแรกที่มีการกล่าวถึงคือกลุ่มคนจีนซึ่ง Cough lin (1960) เป็นผู้แรกที่เสนอแนวคิดทวิลักษณ์ในกลุ่มคนจีน รายงานรูปแบบทวิลักษณ์ในกลุ่มอื่นๆ และเห็นชัดในการเรียกชื่อกลุ่มโดยใช้คำสมาส คือ กลุ่มไทยมุสลิม ไทยเขมร ไทยลาว

5.7.4. ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (cultural conflict)

การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและการสังสรรค์ทางวัฒนธรรม อาจสร้างความขัดแย้งถ้าสมาชิกในกลุ่มไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน โดยปกติกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรม ธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และภาษาพูดร่วมกัน มักจะไม่มี ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นเมื่อมีการปะทะสังสรรค์ของวัฒนธรรมที่ต่างกัน การปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมนี้เกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งหรือทั้งสองชุด ทั้งนี้อาจเกิดจาก 1) การอพยพย้ายถิ่นของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเข้ามาสู่อาณาบริเวณ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมอื่นอยู่แล้ว ถ้าการอพยพย้ายถิ่นนี้ไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการจะเกิดความขัดแย้งได้ 2) การขยายดินแดนของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อเสริมอาณาเขตของตนซึ่งมีผลในการรุกรานกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้ว ทั้งนี้รวมทั้งการยกทัพไปสู้รบกัน เช่นสงครามในสมัยโบราณ 3) การล่าอาณานิคมของสังคมตะวันตกโดยกลุ่มที่มีอำนาจ สามารถเข้าไปครอบครองและเข้าไปเผยแพร่วัฒนธรรมของตน 4) นอกจากนี้ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม อาจเกิดจากการแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยการสื่อสารถ่ายทอดผ่านสื่อมวลชน ระบบการศึกษา และเทคโนโลยีต่างๆ

กรณีที่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มีสูง เพราะสังคมวัฒนธรรมขัดแย้งกัน การปรับรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันไม่เกิดขึ้น ปัญหาเรื่องความขัดแย้งของกลุ่มชาติพันธุ์เกิดจากการที่แต่ละฝ่ายพยายามรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน และไม่ยอมรับวัฒนธรรมของสังคมข้างเคียง หรือถ้าความขัดแย้งเกิดจากกรณีของการช่วงชิงอำนาจ ความสัมพันธ์จะอยู่ในลักษณะศัตรูหรือคู่ปรับ เกิดสงครามช่วงชิงพื้นที่หรือผู้คน ข้อมูลในประวัติศาสตร์ชี้ให้เห็นตัวอย่างของความขัดแย้งของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีสังคมวัฒนธรรมภาษาพูดต่างกันอยู่เป็นประจำ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและอิทธิพลต่อวัฒนธรรม

5.8 พหุวัฒนธรรมกับการถ่ายทอดวัฒนธรรม

เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของวัฒนธรรมตามที่มีคำกล่าวไว้ว่า “การศึกษาคือการถ่ายทอดวัฒนธรรม” การปรับเปลี่ยน หรือการเปลี่ยนแปลงจึงขึ้นอยู่กับการรณรงค์ ให้เกิดความตื่นตัวตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรม ตลอดจนให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์จากทุกฝ่ายอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม การตื่นตัวและความตระหนักในคุณค่าทาง

วัฒนธรรมตลอดจนการอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้น Kroeber อ้างถึงใน ผจญจิตต์ อธิคมนันทะ (2526) ได้กล่าวไว้ 5 ขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่

1. ขั้นที่มีการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาและนำไปใช้ในสังคม
2. การที่คนในสังคมยอมรับเอาสิ่งประดิษฐ์ใหม่ นั้นเข้ามาใช้ในสังคมจนถึงจุดอิ่มตัว
3. ขั้นอิ่มตัวของวัฒนธรรมในสังคมนั้นๆ เป็นระยะที่มีความเจริญก้าวหน้าถึงขั้นสุดยอด
4. ขั้นที่มีการทำซ้ำแบบเดิมอยู่เป็นปกติไม่มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้น
5. เมื่อถึงจุดอิ่มตัวแล้ว ลักษณะวัฒนธรรมเป็นไปตามแบบเดิม คนในสังคมเกิดความเบื่อหน่ายจึงคิดสิ่งใหม่ขึ้นมา

วัฒนธรรมย่อมไม่อยู่คงที่ ต้องมีการเปลี่ยนแปลงเสมอ ถ้ายึดมั่นอยู่ในสิ่งเดิมโดยไม่ยอมเปลี่ยนแปลงก็ จะไม่มีความสามารถในการริเริ่มความก้าวหน้าให้แก่วัฒนธรรม สิ่งใดถ้าอยู่คงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงนานเกินไป สิ่งนั้นจะอยู่ตัวแข็งกระด้างและเข้าไม่ได้กับเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมใหม่ที่สลายตัวลง ถ้าต้านเหตุการณ์ใหม่ไม่อยู่ ความเจริญงอกงามได้ก็ต้องมีหลักในการเปลี่ยนแปลง คือต้องมีการเคลื่อนไหว และเปลี่ยนแปลงอยู่อย่างสม่ำเสมอ แต่ในขณะเดียวกันก็มีเสถียรภาพอยู่ด้วยไม่เช่นนั้นความเจริญก้าวหน้าของวัฒนธรรมก็จะมีขึ้นไม่ได้การเปลี่ยนแปลงใดๆ วัฒนธรรมจึงควรยึดหลักของขงจื้อที่ว่า “สิ่งเก่าไม่ใช่จะดีเสมอไปและสิ่งใหม่ก็ไม่ใช่ว่าจะไม่ดีเสมอไป ผู้มีปรีชาญาณย่อมรู้จักเลือกเฟ้น เมื่อได้ทดลองชิม ดูแล้ว”

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม อาทิ เรื่องการขอยืม หรือการลอกเลียนแบบทางวัฒนธรรมนั้นจะมีข้อน่าสังเกตอยู่ประการหนึ่งคือ ตามปกติแล้วคนจะไม่ยอมรับเอาวัฒนธรรมที่ตนถือว่า มีสถานภาพต่ำต่อยกกว่าวัฒนธรรมของตน แต่มีความโน้มเอียงรับเอาแบบแผนทางวัฒนธรรมที่ตนเห็นว่า มีคุณค่าสูงกว่าหรือดีกว่าวัฒนธรรมของของตนเข้ามา แนวคิดที่ว่าวัฒนธรรมหนึ่งเด่นกว่า (Dominant Culture) วัฒนธรรมเด่นนั้นเปรียบเสมือนกับกระแสน้ำซึ่งอยู่ในที่สูงย่อมไหลบ่าลงสู่ที่ต่ำกว่าเสมอ ซึ่งเขาหมายความว่าวัฒนธรรมที่มีสถานภาพต่ำต่อทั้งหลาย (Inferior Culture) ปรากฏการณ์ทางสังคม นักสังคมศาสตร์รุ่นต่อมาอีกไม่น้อยเห็นว่าวัฒนธรรมตะวันตก ปัจจุบันเป็นวัฒนธรรมที่เด่นและมีการแพร่ขยายตัว (Diffuse) เข้าไปยังวัฒนธรรมอื่นๆ ทั่วโลก วัฒนธรรมของสังคมต่างๆ ทั้งในเอเชียและแอฟริกาต่างก็พยายามจะลอกเลียนแบบหรือขอยืมแบบแผน การดำเนินชีวิตของคนตะวันตกในหลายประการมาใช้ภายในแต่ละสังคมของตนมากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่กรณี บางครั้งก็ได้มีการต่อต้านวัฒนธรรมตะวันตกเกิดขึ้นซึ่งอาจมีสาเหตุหลายประการ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมโดยวิธีการขอยืมหรือการลอกเลียนแบบปัจจุบันว่าเป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมที่แพร่หลาย นอกจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมแล้ว ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมก็ถืออีกสิ่งหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับ การยอมรับในวัฒนธรรม ในส่วนของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมนั้นก็เพื่อการยอมรับ ปรับปรุงรับเอาหรือสร้างสรรค์วัฒนธรรมที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิต

ดังนั้นการยอมรับเอาวัฒนธรรมต่างสังคม จะแพร่กระจายจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง และจะมีการรับเอาวัฒนธรรมที่เข้ามานั้น ซึ่งการรับเอาจะนำมาทั้งหมดหรือนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับสังคมของตน การรับเอาวัฒนธรรมชาติอื่นมาใช้เป็นเรื่องราวธรรมดาซึ่งพบกันในทุกสังคมปัจจุบันซึ่งโลกได้แคบลงเพราะการสื่อสารคมนาคมที่สะดวก วัฒนธรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการ

ดำเนินชีวิตของมนุษย์ ช่วยให้มีมนุษย์และสังคมพัฒนาขึ้นโดยลำดับอย่างไม่สิ้นสุด แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของเราในการปรับปรุง รับเอาหรือสร้างสรรค์วัฒนธรรมที่เหมาะสมนั้นมาใช้ ถ้าวัฒนธรรมมีคุณค่าเหมาะสมมากก็สามารถช่วยให้สังคมเจริญขึ้นได้มากเป็นเงาตามตัวและความเหมาะสมของวัฒนธรรม ก็คือการก่อให้เกิดประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตในสังคม

5.9 พหุวัฒนธรรมกับสังคม

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2551) อธิบายถึงความหมายของวัฒนธรรมในทางวิชาการ ที่คนมักมองว่าวัฒนธรรมเป็นระบบคุณค่า ระบบความคิด ระบบความหมาย ที่คนในพื้นที่หรือในดินแดนหนึ่งมีอยู่ร่วมกัน เช่น ในประเทศไทยคนในประเทศต้องมีระบบคิด ระบบความหมาย คุณค่า ทุกอย่างเหมือนกัน ดังนั้นการมองในลักษณะนี้เป็นการมองที่ตายตัว หยุดนิ่ง คล้ายๆ ว่าเป็นแก่นแท้ในทางมานุษยวิทยาได้ให้ความหมายวัฒนธรรม ซึ่งในความหมายที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือเป็นอย่างมากในแวดวงวิชาการ ที่มองความหมายวัฒนธรรมที่มีลักษณะสัมพัทธ์ (Cultural Relative) ซึ่งมีความหมายว่า ต่างคนต่างมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ที่แตกต่างกันซึ่งความคิดเช่นนี้ช่วยให้เราลดความมีอคติต่อกัน ดูถูกดูแคลนระหว่างวัฒนธรรมลงไปได้บ้าง โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม ที่ผู้คนส่วนใหญ่มักมองว่า ความเป็นพหุสังคมนั้นเป็นเรื่องดี แต่เราต้องพิจารณาว่ามันดีได้อย่างไร ตรงไหน ซึ่งมีเรื่องหลายๆ เรื่อง ที่เราควรนำมาพิจารณาศึกษา อันดับแรกที่เราต้องสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับพื้นฐานทางทฤษฎีและแนวคิดที่ว่าด้วยพหุวัฒนธรรม ความเป็นพหุวัฒนธรรมได้ถูกยอมรับและถูกพูดถึงอย่างกว้างขวางมากในแวดวงวิชาการ และสังคม โดยเฉพาะสังคมตะวันตกที่ได้ถกเถียงเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมในแนวความคิดเสรีนิยมและแนวคิดหลังสมัยใหม่ ได้ดังนี้

1. ความคิดแบบเสรีนิยม จะเชื่อว่า ปัจเจกทำคนเท่าเทียมกันหมด โดยไม่คำนึงถึงชาติพันธุ์ เพศและศาสนา แต่อย่างไรก็ตาม ก็ได้ยอมรับความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม บนพื้นฐานอิสรภาพเสรีภาพ นักคิดในแนวนี้นั้นเห็นว่ามี ความซับซ้อนของพหุวัฒนธรรม ที่มีมุมมองเรื่องลักษณะลูกผสมทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์เชิงซ้อน ดังนั้นแนวความคิดนี้ จึงมองวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและเลื่อนไหลได้

2. ความคิดแนวหลังสมัยใหม่ จะเน้นลักษณะลูกผสมทางวัฒนธรรม โดยใช้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์สามารถซ้อนทับกันได้ ซึ่งทำให้คนสามารถเป็นสมาชิกหลายๆ ชุมชนได้ ไม่ต้องผูกติดกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ตายตัว ความเป็นชาติพันธุ์เป็นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ที่ไม่มีวันจบ

องค์การยูเนสโก (2501) ได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วย ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เน้นย้ำว่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นมรดกร่วมกันของมนุษยชาติ ดังได้ระบุไว้ในมาตราที่ 1 “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม มรดกร่วมกันของมนุษยชาติ” เสนอให้ทุกประเทศมีการยอมรับและดำเนินการในประเด็นเหล่านี้ให้มีการเคารพในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม พร้อมด้วยการมีส่วนร่วมของทุกคนภายใต้กรอบแห่งประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศแห่งความสร้างสรรค์ และทำให้วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคมนั้นๆ จากนั้นให้ขยายผลให้ทุกชาติได้คำนึงถึงปัจจัยความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นหลักในการพัฒนาประเทศ

5.10 พหุวัฒนธรรมในไทยและต่างประเทศ

อานันท์ กาญจนพันธ์ (2551) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของแนวคิดพหุวัฒนธรรมในประเทศไทยว่าแนวคิดนี้ได้เข้ามาพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงผ่านทางสังคมวัฒนธรรม ทำให้คนไทยไม่คุ้นเคยกับคำนี้มากนัก นอกจากในแวดวงวิชาการ อาจเป็นเพราะประเทศไทยในช่วงระยะเวลา 50 ปี ที่ผ่านมาเป็นช่วงการสร้างชาติที่เน้นอุดมการณ์ ความเป็นหนึ่งเดียวทางวัฒนธรรมและความเป็นไทย ส่งผลความหลากหลายทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ได้ถูก บดบัง และกลบกลืน ไปอย่างมากในช่วงการสร้างชาติ ต่อมาผู้คนส่วนใหญ่เริ่มมองเห็นว่าความเป็นพหุสังคมนั้นเป็นเรื่องดี เราต้องพิจารณาว่ามันดีอย่างไร อันดับแรกเราต้องสร้างความเข้าใจ และการยอมรับ ในช่วงปี พ.ศ. 2550 เป็นยุคที่วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิต เป็นยุคที่การคมนาคมขนส่ง และการติดต่อสื่อสารเจริญก้าวหน้ากว่ายุคก่อน เช่น รถยนต์ รถไฟฟ้า เครื่องบิน เรือเดินสมุทร โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต ด้วยลักษณะความเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต และความเป็นอยู่ในลักษณะดังกล่าว ก่อให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นกันเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบนักท่องเที่ยวต่างชาติต่างวัฒนธรรมเดินทางท่องเที่ยว ไปยังประเทศต่างๆ เพื่อพักผ่อน หาความรู้ หาประสบการณ์ ดังนั้นความหลากหลายของผู้คนต่างเชื้อชาติ ต่างวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ จะพบเห็นได้โดยทั่วไปในแทบทุกสังคม

ความเป็นมาทางพหุวัฒนธรรมในแคนาดา ว่าได้มีการใช้นโยบายพหุวัฒนธรรม เพราะที่นี้มีคนพื้นเมืองดั้งเดิมอาศัยอยู่มาก ซึ่งในระเทศแคนาดาปกครองประเทศแบบเสรีนิยม เป็นเรื่องง่ายสำหรับการยอมรับความหลากหลาย เพราะฐานคิดของรัฐเป็นเสรีนิยม ที่เคารพและยอมรับความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าในแคนาดา มีการพูดถึงในเรื่อง สิทธิทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น กรณีของชาวอินเดียนแดง สามารถใช้พื้นที่ป่าในการล่าสัตว์ หาปลา หรือหาของป่า ที่กระทำไปตามจารีตประเพณีในเขตอุทยานแห่งชาติได้ ยกเว้นคนผิวขาว ที่ไม่สามารถใช้พื้นที่ได้ การใช้พื้นที่ของชาวอินเดียนแดงในเขตอุทยานสามารถกระทำได้นั้น เพราะว่า เป็นสิทธิทางวัฒนธรรมที่มีมาอยู่ก่อนหน้านั้นเลย ซึ่งเป็นจารีต วัฒนธรรมที่ชาวอินเดียนแดงอาศัยร่วมกับพื้นที่ป่า ทำให้เห็นถึงความเข้าใจในมิติของวัฒนธรรม หากมองย้อนกลับสู่ประเทศไทย ถ้ารัฐสามารถดำเนินนโยบายได้เช่นเดียวกับแคนาดา ก็คงไม่ต้องไปสร้างความเดือนร้อนกับชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ป่า

ความเป็นพหุวัฒนธรรมในมาเลเซีย สิงคโปร์ ว่าถ้าจะเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศ ประเด็นแรกที่ต้องทำความเข้าใจคือ ประวัติศาสตร์ยุคอาณานิคมอังกฤษ ที่อังกฤษเป็นคนสร้างให้เกิดความแตกต่างทางชาติพันธุ์หรือความแตกต่างในสถานะภาพ คือ อังกฤษเป็นผู้ที่นำเข้ามาชาวพหุอินเดียน และชาวจีน มาเป็นแรงงานให้อังกฤษ มาเลเซียซึ่งอังกฤษได้กำหนดหรือมอบหมายให้ทำหน้าที่ตายตัว เช่น ชาวอินเดียนทำหน้าที่แรงงานในสวนยาง คนจีนเป็นแรงงานในเมืองแร่ ส่วนชาวมลายูเป็นข้าราชการ ทำการเกษตร อย่างไรก็ตามเมื่ออังกฤษได้ให้อังกฤษแก่มาเลเซียแล้ว จึงกลายเป็นปัญหาใหญ่ในการปกครองประเทศ แต่กระนั้นจากเดิมที่อังกฤษได้จัดระบบแยกส่วนในการทำหน้าที่ในสังคม ทำให้คนมาเลย์ซึ่งมีสถานะเป็นผู้ปกครองอยู่เดิมแล้ว ได้เข้ามาจัดระบบใหม่ในการปกครอง แต่อย่างไรก็ตามจะเห็นว่า การจัดระบบการปกครองนั้น ยังเป็นรูปแบบที่ไม่ต่างอะไรจากสมัยอาณานิคม อานันท์ กาญจนพันธ์ (2551) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การเป็นอาณานิคมภายในที่มีความไม่เท่าเทียมกันในสังคมอย่างเห็นได้ชัด และเป็นการมองหาประโยชน์จากผู้คนในสังคม อาจ

เข้าใจได้ว่า ความเป็นพหุสังคมในมาเลเซียก็ดี ในสิงคโปร์ก็ดี ดังที่เห็นเป็นการสร้างความแตกต่างเพื่อสร้างความได้เปรียบ ดังนั้นมีความเป็นพหุสังคมวัฒนธรรมก็จริง แต่ไม่เสมอภาค ในสังคมพหุวัฒนธรรมนั้นมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่มีการต่อรอง ปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตนเอง

ในปัจจุบันแนวคิดที่ว่าด้วย การประกอบสร้าง (Constructionism) ได้ถูกใช้และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เพราะว่าเป็นการมองชาติพันธุ์ว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ มีการสร้างสัญลักษณ์ แบบตัวแทน เพื่อเป็นการกำหนดความสัมพันธ์กับคนอื่น วัฒนธรรมก็เป็น เรื่องความสัมพันธ์แบบเชิงอำนาจ ซึ่งความสูงต่ำของความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับบริบท และเงื่อนไขอื่นๆ เช่น เรื่องป่าชุมชน ที่ชาวกะเหรี่ยงพยายามเรียกร้องต่อสู้และนิยามว่าเป็นการอนุรักษ์จัดการป่าแบบ วัฒนธรรม ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่า เป็นการนิยามเพื่อใช้ในการต่อรอง และเห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ อย่างไรก็ตามเราจะเห็นว่าผู้คนที่เป็นชายขอบ ที่ไม่มีสิทธิทางสังคมหรือการเข้าไม่ถึงทรัพยากร หรือ การถูกมองว่าเป็นคนอื่น โดยที่คนกลุ่มใหญ่นิยามให้แก่ผู้คนเหล่านั้น เช่น การที่รัฐนิยามว่า คนที่อยู่ บนดอยว่าเป็นชาวเขา ในการนิยามนี้ไม่ได้ถูกยอมรับจากผู้คนเหล่านั้น แต่ในขณะที่เดียวกันจึงมีการ สร้างอัตลักษณ์ตนเองขึ้นมาใหม่ ให้กลุ่มต่างๆ ยอมรับเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ ไม่มีอคติต่อกัน

สรุปได้ว่าพหุวัฒนธรรมต่อสังคมและกลุ่มชน ก็คือ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่ผู้คนกลุ่มหนึ่ง แสดงอำนาจเหนือกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง และอีกกลุ่มแสดงการตอบโต้ ที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ มีการสร้างสัญลักษณ์ สร้างภาพตัวแทน เหล่านี้เพื่อใช้ในการต่อรองระหว่างกลุ่ม แต่อย่างไรก็ตามก็ต้องดูที่บริบททางสังคมที่มีส่วนในการกำหนดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ดังเช่น ต้องพิจารณา ชุมชนนั้นว่าเป็นลักษณะเปิดหรือปิด ความเป็นชาติพันธุ์เป็นเรื่องที่สมมุติขึ้น เพื่อใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ดังนั้น ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้นำความแตกต่างทางชาติพันธุ์ มาใช้ในการ ปฏิบัติทางสังคมที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทและเงื่อนไข ฉะนั้นในสังคม ประชาธิปไตยต้อง ยอมรับ และเคารพ ความแตกต่างระหว่างกัน ความแตกต่างในที่นี้ต้องไม่ใช่การ หาความได้เปรียบ แต่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค

ตอนที่ 6 ประเทศเพื่อนบ้าน เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา

6.1 กลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

ไพศาล ภูโพบูลย์ อังคณา ตติรัตน์ และปนัดดา มีสมบัติงาม . (2550) อธิบายถึงลักษณะทาง ภูมิศาสตร์ประเทศเพื่อนบ้านว่าแนวพรมแดนของประเทศไทยมีความยาวทั้งสิ้น 5,326 กิโลเมตร เป็น แนวพรมแดนที่อาศัยสภาพธรรมชาติ ได้แก่ สันปันน้ำของเทือกภูเขา ร่องน้ำลึกของแม่น้ำ แนว เส้นตรงในพื้นที่ราบ และชายฝั่งทะเล ประเทศไทยมีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งทางบก และทางทะเล 4 ประเทศด้วยกัน คือ เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย ประเทศไทยกับประเทศ เพื่อนบ้านมีประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันเป็นผลมาจากปัจจัยทาง ภูมิศาสตร์ รากฐานทางวัฒนธรรมและการนับถือศาสนา ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมในประเทศ เพื่อนบ้าน มีดังนี้

1. เป็นวัฒนธรรมสังคมเกษตรกรรม ประเทศเพื่อนบ้านส่วนใหญ่ของไทยมีวัฒนธรรมแบบ สังคมเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศจะทำอาชีพเพาะปลูกเป็นหลัก ซึ่ง

พืชผลที่เพาะปลูกมีหลายชนิด โดยมีข้าวเป็นผลผลิตที่สำคัญวิถีชีวิตของผู้คนขึ้นอยู่กับปัจจัยทางธรรมชาติ เป็นหลัก

2. เป็นวัฒนธรรมที่มีศาสนาและลัทธิความเชื่อเป็นรากฐาน วัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านมารากฐานสำคัญจากศาสนาและลัทธิความเชื่อ ที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเคารพนับถือติดต่อกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตโดยศาสนาในภูมิภาคนี้ ได้แก่ พระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม ศาสนาพราหมณ์ และศาสนาคริสต์

3. เป็นวัฒนธรรมแบบผสมผสาน โดยรับวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาปรับใช้ เช่นวัฒนธรรมจีน วัฒนธรรมอินเดีย วัฒนธรรมอิสลาม และวัฒนธรรมตะวันตก และสังเกตได้ว่าประเทศเพื่อนบ้านได้รับวัฒนธรรมภายนอกจากแหล่งเดียวกันมาปรับใช้ วัฒนธรรมของแต่ละประเทศจึงคล้ายคลึงกัน

4. เป็นวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะของตน ได้แก่ ภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย อาหารการกิน ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เมื่อพบเห็นก็ทราบได้ว่าเป็นของประเทศใด

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยศึกษาวัฒนธรรมขอประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทย 3 ประเทศ คือ เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

สหภาพเมียนมาร์ เป็นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีลักษณะพิเศษคือ เป็นเพียงประเทศเดียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีพรมแดนทางแผ่นดินติดต่อกับสองประเทศ ซึ่งเป็นแหล่งอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ของโลก ได้แก่ จีน และอินเดีย แต่เดิมชาวตะวันตกเรียกประเทศนี้ว่า Burma จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2532 พม่าได้เปลี่ยนชื่อประเทศเป็น Myanmar ชื่อใหม่นี้เป็นที่ยอมรับจากองค์การสหประชาชาติ คำว่าเมียนมาร์ เป็นการทับศัพท์มาจากภาษาอังกฤษว่า Myanmar แต่ความจริงแล้ว ชาวพม่าเรียกชื่อประเทศตนเองว่า มยะหมา

กัมพูชา ชื่ออย่างเป็นทางการว่า ราชอาณาจักรกัมพูชา เป็นประเทศตั้งอยู่ในส่วนใต้ของคาบสมุทรอินโดจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพรมแดนทิศ ตะวันตกติดต่อกับประเทศไทย ทิศเหนือติดกับประเทศไทยและลาว ทิศตะวันออกและทิศใต้ติดกับเวียดนาม และทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดอ่าวไทย ศาสนาพุทธนิกายเถรวาทเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งประชากรกัมพูชานับถือประมาณ 95% ชนกลุ่มน้อยในประเทศมีชาวเวียดนาม ชาวจีน ชาวจามและชาวเขากว่า 30 เผ่า เมืองหลวงและเมืองใหญ่สุด คือ พนมเปญ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของกัมพูชา

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ เรียกโดยย่อว่า สปป.ลาว ตั้งอยู่ในดินแดนสุวรรณ หรืออินโดจีน เป็นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งไม่มีทางออกสู่ทะเล มีพื้นที่ 236,800 ตารางกิโลเมตร ล้อมรอบด้วยชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน 5 ประเทศ ดังนี้ ประเทศจีนทางด้านทิศเหนือ ประเทศไทยทางด้านทิศใต้และทิศตะวันตก ประเทศกัมพูชาทางด้านทิศใต้ ประเทศเวียดนามทางด้านทิศตะวันออก และประเทศเมียนมาร์ทางด้านทิศตะวันตก

6.2 ความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรมในประเทศเพื่อนบ้าน

ความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ความร่วมมือเฉพาะด้าน” คือ ความร่วมมือด้านอื่นๆ ที่มีใช้ด้านการเมืองและเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อในระดับภูมิภาค พัฒนาและเสริมสร้างสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรใน

ภูมิภาคให้ดีขึ้น การส่งเสริมและรักษาเอกลักษณ์ ประเพณีและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ ตลอดจนส่งเสริมความเข้าใจอันดี ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการสร้างการตระหนักรับรู้ส่งเสริมและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม การมีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน

ความร่วมมือในความเข้าใจกับประเทศเพื่อนบ้านในแบบรัฐเรา รัฐเรา วินัย พงศ์ศรีเพียร (2555) กล่าวว่า การที่แต่ละประเทศจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข จำเป็นที่จะต้องเอาใจเขาไปใส่ใจเรา โดยเราจะต้องมีความเข้าใจเขา ถ้ามีความเข้าใจเขา เราก็จะรู้ว่าใจเขานั้นเป็นอย่างไร ฉะนั้น ประการแรกที่เราจะต้องทำ คือค่อยๆ ปรับทัศนคติของเราที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน เพราะส่วนใหญ่เรามักจะมองประเทศเพื่อนบ้านไม่เป็นเชิงสร้างสรรค์มากนัก ซึ่งเรื่องนี้ต้องทำให้เกิดเป็นกระแสหลัก ประการที่สอง เรามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านจากมิติภายในของประเทศเพื่อนบ้านอย่างจำกัด ฉะนั้นเราจำเป็นต้องปรับปรุงความรู้ชุดนี้ ซึ่งต้องเป็นความรู้ที่นำไปสู่ความเข้าใจถึงจิตวิญญาณของประเทศเพื่อนบ้านประการที่สาม ต้องมีการวางยุทธศาสตร์ในเชิงกลไกที่จะส่งผ่านทัศนคติและความรู้ความเข้าใจประเทศเพื่อนบ้านในเชิงสร้างสรรค์ว่าทำอย่างไร คนไทยในอนาคตจะมองประเทศเพื่อนบ้านในมุมมองที่เปลี่ยนไป และประการที่สี่ ทำอย่างไรที่จะทำให้สิ่งที่ เป็นแนวคิดที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ไม่ใช่เป็นการขับเคลื่อนเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น แต่เข้าไปอยู่ในกลไกการสร้างการรับรู้และเข้าใจในประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีประเทศไทยเป็นต้นแบบในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันว่าจะ เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดประชาคมอาเซียนที่สมบูรณ์ โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง

6.3 วัฒนธรรมของกลุ่มคนจากประเทศเมียนมาร์

กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมเรื่องการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ เพื่อให้สามารถนำความรู้ข้อมูลเหล่านี้ไปสังเคราะห์ เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้นักศึกษาศึกษานอก ระบบมีความรู้ที่ถูกต้อง และมีเจตคติยอมรับ และเห็นคุณค่า ในวัฒนธรรมผู้อื่นเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

มณฑลทวาย (2549) อธิบายวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมียนมาร์ไว้ว่า เครื่องแต่งกายชาวเมียนมาร์ทั้งหญิงและชาย นิยมนุ่งโจงที่เรียกว่า “ลองยี” (Longye) ซึ่งมีทั้งผ้าฝ้ายและไหม ที่มีสีสด ของผู้หญิงจะมีลายเชิงด้านล่างและมีลวดลายเล็กๆ กระจายทั่วผืนผ้า ลวดลายของแต่ละท้องถิ่นจะต่างกันผ้าที่ทอมาจากเมืองอมรปุระเป็นลวดลายดอกไม้ เครือไม้หรือเป็นดอกเป็นลายตามขวาง ไม่นิยมใช้เข็มขัด สวมเสื้อตัวสั้นคอกลมผ่าอกติดกระดุม 5 เม็ด แขนกระบอกยาวจรดข้อมือ บางครั้งเป็นแขนสั้นเลยไหล่ลงมาเล็กน้อยผ้าตัดเสื้อนิยมใช้ผ้าเนื้อบางสีสด เช่น ผ้ามีสลิน ผ้าปาน หรือผ้าไนลอนสวมรองเท้าคิบบ รองเท้าแตะทั้งหญิงชาย แต่ของหญิงจะเป็นสีมีลวดลายเป็นดอกดวงปักด้วยลูกปัด หรือดินเงินดินทอง สะพายย่ามซึ่งเป็นผ้าไหมสีสวยสดทอจากรัฐฉาน ผมหอมทั่วไปไว้ผมยาวเกล้าสูง บางทีก็ปล่อยชายห้อยลงมาไว้ทางซ้ายข้างขวาบ้าง มีดอกไม้แซมผม เครื่องประดับนิยมหินและพลอยที่มีค่า เช่น ทับทิม นิลและหยก ชาย นุ่งโจงเช่นเดียวกับหญิง แต่สีไม่ฉูดฉาดเป็นลายตารางโตบ้างเล็กบ้างหรือเป็นลายทางยาวบ้าง โดยทั่วไปใส่เสื้อขาว เมื่อมีพิธีจะสวมเสื้อเงินแขนยาวถึงข้อมือแบบหนึ่ง เรียกว่า “กวยตั้ง” เป็นเสื้อชายสั้นๆ ติดคุมถักแบบจีนป้ายมาข้างๆ อีกแบบเรียกว่า “กวยเฮง” ตัวยาวถึงสะโพกและติดกระดุมตั้งแต่คอตรงมาจรดชายเสื้อ ใช้สีสุภาพ เช่น ขาว ดำหรือนวล ถ้าอากาศหนาวจะสวมเสื้อกั๊กทอสักหลาดทับอีกชั้นหนึ่ง จะสวมรองเท้าหุ้มส้นเมื่อมีพิธี

ทรงผมตัดผมสั้น ไม่นิยมสวมหมวกหรือโพกศีรษะตามประเพณีเดิม เมื่อมีพิธีจะมีผ้าหรือแพรโพกศีรษะทำเป็นกระจุกปล่อยชายทิ้งไว้ทางด้านขวา

ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวินวัฒน์ (2553) อธิบายวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมียนมาร์ ว่าได้รับอิทธิพลทั้งจากมอญจีน อินเดีย และไทยมาช้านานดังสะท้อนให้เห็นในด้านดนตรี และอาหาร ด้านการแต่งกาย ชาวเมียนมาร์ก็ยังคงวิถีชีวิตเดิมไว้ได้มาก ผู้ชายยังนิยมนุ่งโสร่ง ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่น ทั้งยังชอบสวมรองเท้าแตะ และทาแป้งชะนาคา การแต่งหน้าทาเล็บ แป้งชะนาคาเป็นเครื่องประทินผิวของผู้หญิงพม่ามานับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวเมียนมาร์เริ่มใช้สมุนไพรชะนาคารักษาผิวตั้งแต่ยุคอาณาจักรศรีเกษตร หรือกว่า 2,000 ปีที่แล้ว มาปัจจุบันนี้ก็ยังคงใช้แป้งชะนาคาอยู่อย่างเหนียวแน่น เพราะสรรพคุณของแป้งชะนาคา ไม่เพียงช่วยทำให้ผิวพรรณเต่งตึงผุดผ่องเท่านั้น แป้งชนิดนี้ยังช่วยรักษาผิวหนัง รักษาและดูดซับสิ่งสกปรกบนใบหน้า รักษาผดผื่น ช่วยป้องกันแสงแดดให้ผิว ส่วนต้นชะนาคานั้นก็สามารถนำไปทำยาพื้นบ้านได้หลายอย่าง อาทิ ใบสดใช้รักษาลมบ้าหมู ผลใช้แก้พิษเปลือกใช้ต้มแก้อาการวิงเวียน ฯลฯ ในสมัยโบราณเวลาจะ ใช้แป้งชะนาคา ชาวเมียนมาร์จะนำท่อนจากต้นชะนาคาไปฝน โดยเจือน้ำลงไปเล็กน้อย จากนั้นจะนำผงแป้งผสมน้ำที่ได้จากการฝนมาทาหน้าทาผิว ต่อมาจากเดิมที่ต้องฝนท่อนไม้กับแผ่นหินก็มีการปรับรูปแบบไปตามสมัยนิยม เป็นแป้งฝุ่นเป็นตลับ เป็นก้อนผสมน้ำ เป็นครีม เป็นสบู่ เป็นน้ำหอมใส่ขวดแบบน้ำอบไทย แล้วยังมีการผสมกลิ่นที่หลากหลายให้เลือกซื้อเลือกหา ไม่ว่าจะเป็ กลิ่นมะนาวยอดนิยมที่สาวเมียนมาร์เชื่อว่าสรรพคุณของชะนาคานั้นดีอยู่แล้วยิ่งบวกกับผิวมะนาวเข้าไปก็ยิ่งจะทำให้หน้าใสขึ้น ส่วนกลิ่นใหม่ที่กำลังมาแรงตอนนี้ก็คือกลิ่นสเปา นอกจากนี้ก็มีกลิ่นจำปา กลิ่นมะลิ กลิ่นกุหลาบ กลิ่นพิบูล มาวันนี้แม้รูปแบบการใช้ ชะนาคาของชาวเมียนมาร์จะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่กระนั้นก็ยังคงไม่ทอดทิ้งในภูมิปัญญาชะนาคาที่มีมาแต่โบราณ ผู้หญิงเมียนมาร์ไม่ว่าหน้ารูปไข่ หน้ากลม หน้าเหลี่ยม ก็ยังคงใช้แป้งชะนาคามาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เด็กเล็กไปจนเฒ่าแก่ชรา โดยแทบทุกบ้านจะมีแป้งชะนาคาติดประจำบ้านไว้ และจะทาหลังอาบน้ำเสมอเพื่อบำรุงผิวพรรณ ส่วนผู้ชายก็จะทาชะนาคาเพื่อรักษาผดผื่นและให้ร่างกายสดชื่น

วัฒนธรรมด้านอาหารการกิน ชาวเมียนมาร์ทั่วไปนิยมบริโภคข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก เช่นเดียวกับชาวไทยภาคกลาง ส่วนกับข้าวก็มีทั้งแกง ต้ม ผัด และน้ำพริก จึงคล้ายกับอาหารไทย เว้นแต่องค์ประกอบและรสชาติของอาหารจะแตกต่างจากอาหารไทยอยู่พอสมควร กับข้าวพม่ามีองค์ประกอบเป็น เนื้อและผักนานาชนิด เนื้อที่นิยมบริโภคมีทั้งเนื้อแพะ เนื้อวัว เนื้อหมู เนื้อไก่ และปลา แต่เมื่อยามถือศีลคนเมียนมาร์มักงดอาหารที่ปรุงด้วยเนื้อวัว ด้วยถือว่าวัวเป็นสัตว์ให้คุณใช้แรงงาน บางเชื่อว่าเนื้อวัวเป็นอาหารแสลง สะท้อนอิทธิพลฮินดูที่นับถือวัว ยิ่งกว่าสัตว์อื่นในบรรดาอาหารเนื้อ ปลา นับว่ามีราคาสูง และมักเป็นปลาน้ำจืด เช่น ปลาตะเพียน ปลาค้าว ปลาเกด ปลาหมอบ ปลากระดี่ และที่นิยมกินกันมาก คือ งามตะเล่าก ซึ่งน่าจะเป็นปลาตะลุมพุก ไข่ปลาชนิดนี้ชาวพม่าถือเป็นอาหารชั้นดี ในประเทศพม่านั้นปลาเกือบทุกชนิดมีแต่ตัวใหญ่ๆ ปลาบางชนิดต้องแล่แบ่งขายเป็นท่อนๆ ในส่วนของปลาทะเลนั้น แล่อย่างกึ่งแม่จะอยู่ไม่ห่างจากทะเลมากนักแต่ก็ไม่ค่อยพบอาหารทะเล อาหารประเภท ขนมจีนน้ำยาตำรับเมียนมาร์ เรียกว่า มังฮิงคา แปลว่า "ขนมแกงขม" ถือเป็นอาหารยอดนิยมของเมียนมาร์ เช่นกัน แต่น้ำยาของเมียนมาร์จะต่างไปจากน้ำยาไทยตรงที่นิยมใส่ขมิ้นขิง หยวกกล้วย และมีเครื่องเคียงน้ำยาเป็นจำพวกของทอดอย่าง เช่น น้ำเต้าทอด และไม่นิยมกิน

ขนมจีนกับผักสด ส่วนอาหารว่าง เช่น ซาลาเปา ปาท่องโก๋ และโรตีสี มักจะกินกับชาร้อนใส่นมที่พม่า เรียกว่า ละแพะเหย่ ของกินเล่นอีกอย่างที่คนพม่านิยมคือ เมี่ยงใบชาตอง นำมาคลุกเครื่องเรียกว่า ละแพะโตะ กินกับของทอด เช่น ถั่วทอด กระทบทอด ชิงทอด และงาคั่ว คนเมียนมาร์นิยมดื่มน้ำชาร้อนอย่างคนจีน และดื่มกันตลอด คนเมียนมาร์ ถือว่าน้ำชาเป็นเครื่องดื่มที่มีประโยชน์ ช่วยแก้เลี่ยน แก้กระหาย และช่วยขับเสลด เรื่องการกินหมาก เมียนมาร์เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่นิยมเคี้ยวหมากมากที่สุด สิ่งที่เป็นข้อพิสูจน์ได้ดีก็คือร้านขายหมากที่มีอยู่จำนวนมากในกรุงย่างกุ้งที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวเมียนมาร์แท้ เรียกได้ว่าแทบจะมีอยู่หัวซอยท้ายซอย ขนาดของร้านจะค่อนข้างกะทัดรัด มีอุปกรณ์สำคัญคือโตะเล็กๆ บนโตะมีขวดและกระบุงเครื่องปรุงรสหลากหลายให้เลือกสรร สิ่งที่ขาดไม่ได้คือใบพลูสีเขียวสดวางเรียงเป็นชั้น เมื่อลูกค้ามาสั่งซื้อใบพลูจึงถูกนำมาวางเรียงที่ละใบ แล้วปรุงรสตามความต้องการของลูกค้าหมาก ไม่ได้เป็นเพียงแค่นี้เป็นสารเสพติดอ่อนๆ สำหรับเคี้ยวเล่นในยามว่างเท่านั้น แต่ยังเป็นภูมิปัญญาของคนโบราณในยุคที่ยาสีฟันสมัยใหม่ยังไม่มีการผลิตคิดค้นขึ้น การเคี้ยวหมากจึงเป็นวิธีดูแลสุขภาพในช่องปากของคนในสมัยนั้น ซึ่งการเคี้ยวหมากถือเป็นการขัดฟันและเคลือบฟันและยังทำให้ลมปากหอมสดชื่นไม่มีกลิ่นปาก

วิถีชีวิตความเชื่อ ในเรื่องการบูชา นัต ของชาวเมียนมาร์ พวกเขาติดต่อกับนัตในหลายรูปแบบ มีทั้งการกราบไหว้ เช่น สรวง ลงทรง เพื่อขอความคุ้มครอง บนบานสานกล่าว รูปแบบของการเซ่นไหว้ นัตในเรือน นัตตามศาล และนัตที่อยู่รอบพระเจดีย์นั้นส่วนใหญ่กระทำคล้ายๆกัน มีพิธีรีตองและเครื่องเซ่นแตกต่างกันอยู่บ้างขึ้นอยู่กับนัตแต่ละตน นัตบางตนนิยมมังสวิรัต ผลไม้ดอกไม้ ใบไม้ นัตบางตนชอบอาหารดิบ อาทิ ปลาดิบ เนื้อดิบ นัตบางตนชอบของมีเงินเมา ดื่มเหล้าเมายายามประทักษิณ บางตนชอบดนตรี ขลุ่ย บางตนชอบหุ่นม้า และบางตนชอบบุหรี เป็นต้นนอกจากเซ่นไหว้ด้วยสิ่งโปรดของ นัตแต่ละตนแล้ว คนเมียนมาร์ยังนิยมเซ่นไหว้ด้วยเครื่องบูชาที่จัดวางบนถาดหรือพาน ประกอบด้วยผลมะพร้าว กล้วย หมาก พลู และยาเส้น เป็นสำคัญ มะพร้าวที่ถวายต้องเป็นมะพร้าวสด คัดผลงามไร้ตำหนิ บางทีก็ทาผลมะพร้าวเป็นสีทอง อาจชะโลมด้วยน้ำหอมหรือน้ำอบกลิ่นจันทน์ ส่วนกล้วยนั้นต้องเป็นกล้วยดิบ อาจเป็นกล้วยน้ำว่าหรือกล้วยนาก ที่ทาสีทองก็มีเช่นกัน บ้างก็ตกแต่งด้วยมาลัยมะลิหรือกุหลาบ การเซ่นไหว้ด้วยมะพร้าวและกล้วยนั้น พบว่าคล้ายกับการบูชาเทพของชาวฮินดู ต่างกันที่ฮินดูจะบูชาเทพด้วยมะพร้าวที่ปอกเปลือก ส่วนมะพร้าวที่ใช้บูชานัตของชาวเมียนมาร์นั้นจะถวายทั้งผล โดยไม่ปอกเปลือก และต้องเป็นผลที่มีก้านจุกติดอยู่กับขั้วอีกด้วย

6.4 วัฒนธรรมของกลุ่มคนจากประเทศลาว

กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมเรื่องการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ เพื่อให้สามารถนำความรู้ข้อมูล เหล่านี้ไปสังเคราะห์ เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้นักศึกษาการศึกษานอกกระบวนมีความรู้ที่ถูกต้อง และมีเจตคติยอมรับ และเห็นคุณค่า ในวัฒนธรรมผู้อื่นเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

มณฑิรา ตาเมือง (2549) อธิบายวัฒนธรรมการแต่งกายของคนลาวว่า มีลักษณะวัฒนธรรม มีความคล้ายคลึงกับคนภาคอีสานของไทยเป็นอย่างมาก ยังมีคำกล่าวที่ว่า “มีลาวอยู่แห่งใด มีมัดหมี่ แลลายจกอยู่ที่นั่น” การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ อย่างหนึ่งของลาวคือผู้หญิงจะนุ่งผ้าซิ่นและนุ่งผ้าถุงคล้ายผ้าถุงของไทยนิยมทำเป็นลายต่างๆ เชิงผ้าเป็นสีแดงแก่หรือน้ำตาลเข้ม ถ้า

ผ้าถุงเป็นไหมเชิงก็จะเป็นไหมด้วย มักจะทอทองและเงินแทรกเข้าไป ไว้ผมเกล้ามวยประดับดอกไม้ ผู้ชายนิยมนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อชั้นนอก กระดุมเจ็ดเม็ด การทอผ้าเป็นการปลูกฝังค่านิยมในการต่ำ หูกให้เป็นคุณสมบัติประจำตัวของแม่หญิงลาว จะทำให้เป็นคนมีคุณค่า เป็นที่ยอมรับของสังคม ทำให้ ผู้เป็นแม่ได้พยายามถ่ายทอดวิธีการต่ำหูกให้ลูกสาว และเป็นแบบอย่างที่ดีในการนุ่งซิ่นที่ทอจากฝีมือตัวเอง จึงทำให้การนุ่งซิ่นกลายเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่รัฐบาลลาวได้ส่งเสริมและสนับสนุน สังคมลาวยกย่องแม่หญิงที่ “นุ่งซิ่น เบี่ยงแพ” นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดที่ทำให้ผู้หญิงต้องนุ่งซิ่น เช่น ชุดเครื่องแบบนักเรียนหญิงตั้งแต่ชั้น ป. 1 จนถึงมหาวิทยาลัย ชุดเครื่องแบบข้าราชการ หรือชุดทำงาน รวมทั้งการมาติดต่อกับราชการ ซึ่งกำหนดให้ต้องนุ่งซิ่น ดังนั้นซิ่นจึงเป็นอาภรณ์คู่กายของแม่หญิงลาวและไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังนั้นหากผู้ชายจำเป็นต้องใช้ตลอดไป ด้วยความเต็มใจ และภาคภูมิใจ ผู้ต่ำหูกก็จะทำงานอย่างมีความสุข และมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนสำคัญ ในการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ การต่ำหูกของแม่หญิงลาว โดยเฉพาะการต่ำหูก ต่ำแพผ้าซิ่น จึง เป็นเป็นการกิจสำคัญของแม่หญิงลาวที่ส่งผลให้การอนุรักษ์วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ คงอยู่ตลอดไป เช่น ผ้าซิ่นตาหรือผ้าซิ่นหมี่ตา กลุ่มวัฒนธรรมลาวครั้ง ผ้าซิ่นเป็นผ้าที่ผู้หญิงในกลุ่ม วัฒนธรรมลาวครั้งทอไว้ใช้ในโอกาสพิเศษ อาทิ นุ่งเป็นผ้าซิ่นเจ้าสาวในประเพณีแต่งงาน และใช้นุ่งไปในงานบุญประเพณีสำคัญ ตลอดจนใช้นุ่งไปทำบุญที่วัด ฝีมือความประณีตงดงามของผ้าซิ่นตา แสดงถึงความละเอียดอ่อนของจิตใจผู้ทอเป็นความภาคภูมิใจในความดีงาม ฝีมือความสามารถในการทอผ้าของตนให้ผู้อื่นได้ชื่นชม

ทวีวัฒน์ ปุณทริกวีวัฒน์ (2553) กล่าวถึงวัฒนธรรมลาว เรื่องความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์ของ ตนเอง คนลาวนับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาทที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย และได้รับอิทธิพลจาก วัฒนธรรมจีนด้วย ลาวมีประเพณีทางพระพุทธศาสนาและอื่นๆ เช่น วันมาฆบูชา วันสงกรานต์ วัน ออกพรรษา บุญเข้าประดับดิน บุญเข้าฉลาก บุญสว่างเฮือ (แข่งเรือ) บุญธาตุหลวงเวียงจันทน์ ความเชื่อด้านศาสนาชาวลาวส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ซึ่งเป็นศาสนา ประจำชาติ (ร้อยละ 60 ของชาวลาวทั้งหมด) ควบคู่ไปกับลัทธิขงจื้อ ศีบบรรพบุรุษของชนชาติส่วนน้อยในแถบภูเขาสูง ส่วนชาวลาวที่นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลามมีจำนวนที่ค่อนข้างน้อยมาก ศาสนาคริสต์ ส่วนมาก จะมีผู้นับถือเป็นกลุ่มชาวเวียดนามอพยพและชาวลาวเชื้อสายเวียดนาม ส่วนศาสนาอิสลาม พบว่ามีกรนับถือในหมู่ชนชาติส่วนน้อย มีชุมชนมุสลิมที่มีเชื้อสาย เอเชียใต้ และจาม ในเวียงจันทน์ การตักบาตรข้าวเหนียว ถือเป็นจุดเด่นของเมืองหลวงพระบาง ซึ่งโดยปกติแล้วนิยมใส่บาตรด้วยข้าวเหนียวเพียงอย่างเดียว เพราะเมื่อถึงเวลานั้น ชาวบ้านจะยกสำรับกับข้าวไปถวายที่วัด เรียกว่า “ถวายจิ้งห้น” โดยเวลาใส่บาตรจะนั่งคุกเข่าและผู้หญิงนิยมนุ่งซิ่น ส่วนผู้ชายนุ่งกางเกงขายาว และมี ผ้าพาดไหล่ไว้สำหรับเป็นผ้ากราบพระเหมือนกัน เป็นวิถียามเช้าของชาวหลวงพระบางที่ยังคงดงามมีเอกลักษณ์และเปี่ยมไปด้วยเสน่ห์ ที่ในทุกๆ เช้าของแต่ละวัน ชาวหลวงพระบางแนบแน่นในพระพุทธศาสนาจะตื่นขึ้นมาแต่เช้า เพื่อเตรียมข้าวของไว้สำหรับตักบาตรข้าวเหนียว หลังจากนั้นพอฟ้าเริ่มสว่าง เสียงตุ้มๆ ของ “กะล่อ” (เครื่องเคาะของลาวมีลักษณะคล้ายกลอง) ดังขึ้นจากหลายๆ วัด บรรดาญาติโยมต่างก็จะหอบหิ้วข้าวของมานั่งอย่างสงบรอพระออกบิณฑบาต ซึ่งหากเป็นวันพระจะมี

เหล่าขรรवास มารอดักบาตรข้าวเหนียวเป็นจำนวนมาก แต่หากเป็นวันปกติก็จะมีอยู่พอประมาณ การดักบาตรข้าวเหนียวของหลวงพระบางยุคใหม่ในวันนี้ จึงมีการผสมผสานกันระหว่างภาพพระ-ณรงที่ออกบิณฑบาตเป็นแถวยาวเหยียด ภาพญาติโยมชาวหลวงพระบางในชุดพื้นเมืองนั่งใส่บาตรอย่าง นอบน้อมแต่ว่องไวในการจกข้าวเหนียวลงบาตร ภาพนักท่องเที่ยวร่วมดักบาตรข้าวเหนียวด้วยความ ศรัทธาผสมความตื่นเต้นและอยากลอง

วัฒนธรรมอาหารการกินของคนลาว มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาหารลาวให้อิทธิพลแก่อาหารในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเป็นอย่างมากและอิทธิพล ของอาหารลาวก็แผ่ไปถึงประเทศกัมพูชา และภาคเหนือของไทยอาหารหลักของลาว ได้แก่ ข้าวเหนียว ซึ่งจะทานด้วยมือ ในความเป็นจริงชาวลาวจะรับประทานข้าวเหนียวมากกว่ากลุ่มใด ในโลก ข้าวเหนียว ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่หมายถึงการเป็นชาวลาว ชาวลาวหลายคนมักเรียกตนเองว่า ลูกข้าวเหนียว ซึ่งแปลว่า เด็ก หรือ ลูกหลานของข้าวเหนียว พวกข้าว ตะไคร้ และ ปลาแดก (ปลาร้า ในชื่อไทย) เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในอาหารลาว อาหารลาวที่มีชื่อเสียงที่สุดคือ ลาบ โดยนำ เนื้อสัตว์ที่ยังดิบผสมคลุกเข้ากับเครื่องเทศ และอาหารหลักของลาวอีกอย่างคือ ตำหมากหุ่ง โดยนำ มะละกอ มาตำลงพร้อมพริก กระเทียม มะเขือเทศ มะนาว และอื่นๆ ตำหมากหุ่ง หรือชื่อเรียกที่เป็น ที่รู้จักกันมากคือ ส้มตำ อาหารลาวจะมีความแตกต่างกันไปตามภูมิภาคต่าง ๆ และยังคงมีอิทธิพลของ อาหารฝรั่งเศสซึ่งเคยเป็นเจ้าอาณานิคมหลงเหลืออยู่และยังเป็นที่ยิยมในลาว โดยเฉพาะข้าวจีปาเต๊ะ หรือข้าวจีลาวที่นำขนมปังฝรั่งเศสมาอัดใส่ต่างๆ เช่น หมูยอ หมูหยอง แจ่วบอง ผักสด ซึ่งก็แตกต่างกันไปตามภูมิภาค ข้าวจีปาเต๊ะนี้ ยังเป็นที่ยิยมในประเทศเวียดนามและกัมพูชาอีกด้วย

6.5 วัฒนธรรมของกลุ่มคนจากประเทศกัมพูชา

กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมเรื่องการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ เพื่อให้สามารถนำความรู้ข้อมูลเหล่านี้ไปสังเคราะห์ เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ให้นักศึกษาการศึกษานอก ระบบมีความรู้ที่ถูกต้อง และมีเจตคติยอมรับ และเห็นคุณค่า ในวัฒนธรรมผู้อื่นเพื่อการอยู่ร่วมกันได้ อย่างสงบสุข

ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์ (2553) อธิบายวัฒนธรรมการแต่งกายของคนกัมพูชาไว้ว่า การ แต่งกายต่างกันไปตามชั้นของสังคม ชาวกัมพูชาพื้นเมืองนิยมใช้ผ้าขาวม้าหรือ กร้อมา ซึ่งเป็นจุดที่ทำให้ ชาวกัมพูชาต่างไปจากเพื่อนบ้าน คือลาว ไทย และเวียดนาม กร้อมา นี้ใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย เช่น กันแดด ช่วยในการปั่นปายใช้ห่อทารก ใช้เป็นผ้าขนหนูหรือ ใช้นุ่งเป็นโสร่ง หรืออาจทำเป็นตุ๊กตา ผ้าสำหรับเด็ก ในสมัยเขมรแดง กร้อมาถือเป็นเครื่องแต่งกายมาตรฐาน ชุดประจำชาติที่มีความนิยม อย่างยาวนานคือสัมพต เป็นเครื่องแต่งกายที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียตั้งแต่สมัยอาณาจักรพูนัน มี อิทธิพลมากต่อการแต่งกาย มีการสวมสัมพตและเครื่องประดับต่างๆ เมื่อชาวเขมรหันมานับถือ ศาสนาพุทธมากขึ้น ชาวเขมรเริ่มสวมเสื้อและกางเกง มีเครื่องแต่งกายที่เรียกสไป การนุ่งห่มร่างกาย

ช่วงล่างด้วยผ้าฝ้ายเดี่ยวแบบนี้ ได้รับอิทธิพลการแต่งกายมาจากอินเดีย อาจจะมีการประยุกต์นุ่งผ้าแบบผ้าโจงกระเบน และเลือกใช้วัสดุที่แตกต่างกันออกไปทอถุง ขึ้นอยู่กับฐานะของกลุ่มคน ต่อมาเขมรแดงได้ครองอำนาจช่วงทศวรรษ 1970 ได้สร้างวัฒนธรรมการแต่งกายที่ทำให้คนทั่วโลกนึกถึงกัมพูชา โดยการบังคับให้ชายหญิง ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ แต่งตัวเหมือนกันทั้งประเทศด้วยเสื้อไม่มีปก และกางเกงขายาวสีดำหรือสีน้ำเงินเข้ม และมีผ้าขาวม้า หรือที่เรียกว่า ผ้ากร้อมา สีขาวสลับสีแดง พันรอบคอไว้หลวมๆ

วัฒนธรรมด้านความเชื่อ ยุคทองของกัมพูชาอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 14-19 ในยุคนครซึ่งมีอำนาจครอบคลุมพื้นที่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สิ่งก่อสร้างทางศาสนาที่สำคัญในสมัยนี้คือปราสาทหิน นครวัดและนครธม นาฏศิลป์ ในประเทศกัมพูชานิยมแสดงเกี่ยวกับเรื่องเรียมเกออร์หรือรามเกียรติ์ เช่น ระเบาสวรรณมัจฉา และระบำฉนิเมขลา ระบำอัปสรเป็นการแสดงของกัมพูชาที่กำหนดจากรูปนางอัปสรสมัยพระนคร เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ศาสนาที่สำคัญในกัมพูชา คือศาสนาพุทธ มาตั้งแต่สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 โดยก่อนหน้านั้น ศาสนาฮินดูเป็นศาสนาที่มีความสำคัญมากมาเป็นเวลากว่าพันปี ศาสนาอิสลามนิกายสุหนี่ เป็นที่นับถือในหมู่ชาวจาม ส่วนชาวเขมรเชื้อสายจีน นับถือศาสนาพุทธนิกายมหายาน ลัทธิขงจื้อ และความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีน ชาว กัมพูชา 90% นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท นอกจากนั้นเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสดั้งเดิม ศาสนาพุทธเข้ามาสู่กัมพูชาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 10 และศาสนาพุทธนิกายเถรวาทได้เป็นศาสนาประจำรัฐตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 18 ยกเว้นสมัยเขมรแดงครองอำนาจ ชนเผ่าบนที่สูงในกัมพูชามีระบบความเชื่อดั้งเดิมเป็นของตนเอง มีผู้นับถือราว 100,000 คน โดยเป็นการนับถือสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ ผู้นำศาสนาคือหมอผี สังคมเขมรในสมัยโบราณ (ปัจจุบันด้วย) มีความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณ สิ่งที่น่าอหือธรรมชาติเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ หรือเป็นที่พึ่งทางใจ จนกลายเป็นธรรมเนียมในการปฏิบัติต่อ ๆ กันแม้ว่าในสมัยปัจจุบันความเชื่อเหล่านี้เริ่มเห็นห่างไป แต่ตามชนบทยังมีการปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง ผีบรรพบุรุษ หรือดวงวิญญาณของบุรุษนี้ เมื่อให้ความเชื่อและนับถือ กลายเป็นสิ่งที่มีพลัง อำนาจเหนือวิสัยของมนุษย์ เป็นสิ่งลึกลับ ถ้าในภาษาคนธรรมดาเรียกว่าดวงวิญญาณโดนตา ถ้าเป็นในลักษณะทรงเจ้าหรือทรงร่างวิญญาณ เรียกอีกแบบหนึ่งว่า อารักษ์เนียะตา ความเชื่อเรื่องวิญญาณอารักษ์เนียะตา ในความหมายของสังคมเขมร หมายถึงสิ่งที่ทำให้อบอุ่น เป็นที่พึ่งทางใจ และเป็นสิ่งที่ให้คำตอบได้และช่วยแก้ปัญหาได้ในกรณีไม่สบาย เจ็บไข้ ป่วย โดยเชื่อว่าเมื่อมีคนตายไป แต่ดวงวิญญาณยังมีชีวิตอยู่ และอาศัยอยู่ใกล้ลูกหลานเพื่อช่วยดูแล หรือลงโทษหากมีความประพฤติไม่เหมาะสม หรือทำให้มีการแตกแยก

กันในครอบครัว หรือมีความประพฤติดื้อต่อกฎธรรมนิยมสังคม เรื่องยาเส้นที่นับเป็นสิ่งเลื่องชื่อของชาวเขมร เช่นกัน ใช้สำหรับทำให้เพศตรงข้ามลุ่มหลง ใช้ได้ทั้งหญิง ชาย ไม่จำกัดวัยและฐานะ เท่าที่สืบค้นมา ยาเส้นที่ อยู่ในรูปของขี้ผึ้ง มีอาคมกำกับ ใส่ในตลับบรรจุไว้ อาจมีชิ้นส่วนของสายสิญจน์ ถ่านจากเชิงตะกอน น้ำมันอื่น ๆ การใช้ อาจดีดใส่ ทาไว้กับภาชนะ สิ่งของ เครื่องใช้ แม้ทั้งของกิน เมื่อถูกแล้วทำให้ลุ่มหลงอย่างแรง แต่การทำเช่นนั้น มีอายุขัยแค่สิบปี หลังจากนั้นจะตรงกันข้าม ที่เคยหลงจะซังอย่างรุนแรง แดกแยก

วัฒนธรรมอาหารการกินของกัมพูชา หรืออาหารเขมร มีทั้งผลไม้ ข้าว กว๊วยเตี้ยว เครื่องดื่มขนม และซूपต่างๆ ที่รับประทานเกือบทุกมื้อ แต่กว๊วยเตี้ยวยังเป็นที่นิยม กับข้าวมีความหลากหลาย ทั้งที่เป็นแกง ซุป ทอดและผัด มีพันธุ์ข้าวจำนวนมากในประเทศกัมพูชา รวมทั้งข้าวหอม และข้าวเหนียว นิยมรับประทานเป็นของหวานกับกับผลไม้ เช่น มะม่วง อาหารเขมรส่วนมากมีความคล้ายคลึงกับอาหารของเพื่อนบ้านอย่างประเทศไทย แม้ว่าโดยทั่วไปจะไม่เผ็ดเท่า และประเทศลาว มีประวัติศาสตร์ร่วมกันกับเวียดนาม ในการเป็นอาณานิคมฝรั่งเศสในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่เคยมีอิทธิพลต่อกัมพูชาในประวัติศาสตร์ กว๊วยเตี้ยวเส้นหลายรูปแบบแสดงอิทธิพลของอาหารจีน กะทิเป็นส่วนผสมหลักของแกงกะหรี่เขมร และของหวานขนมปังฝรั่งเศสเป็นอาหารที่ได้รับอิทธิพลจากยุคอาณานิคม อิทธิพลจากอาหารฝรั่งเศสที่สำคัญ คือบาแกตที่เรียก นมปัง ในภาษาเขมร ชาวกัมพูชา กินนมปังกับปลาซาร์ดีนหรือไข่ หรือกาแฟใส่นม อาจจะนำบาแกตไปทำแซนด์วิช ซึ่งเรียกนมปังเช่นกัน โดยจะใส่แยมกับเนื้ออย่าง นอกจากนั้น ฝรั่งเศสยังได้นำกาแฟ ช็อกโกแลต หัวหอม แครอท บร็อกโคลี่ มันฝรั่งและอื่นๆ เข้ามาเป็นส่วนประกอบในอาหารกัมพูชา โดยปกติ อาหารกัมพูชาในแต่ละมื้อจะมี 3-4 อย่าง โดยทั่วไปประกอบด้วยซूपหรือส้มลอร์กินคู่กับอาหารจานหลักที่มีรสชาติได้ทั้ง หวาน เปรี้ยว เค็ม ขมจัด พริกแห้ง พริกสด พริกดอง พริกแห้งมาพร้อมกับการปรุงแต่งรสตามชอบ วัตถุดิบสำหรับปรุงอาหารส่วนมากหาได้ในท้องถิ่น ทั้งพืชผักพื้นบ้าน เช่น โหระพา มะกรูด นอกจากบรรดาผักแล้ว ปลาน้ำจืดเป็นวัตถุดิบที่สำคัญรวมถึง เป็นแหล่งโปรตีนหลักของคนกัมพูชาด้วย ไม่ว่าจะเป็นปลาช่อน ปลาดุก ปลากระพง ปลาทุ เนื่องจากกัมพูชาเป็นประเทศที่มี โตนเลสาบที่เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติขนาดใหญ่ที่อุดมด้วยปลามากมาย มีการนำปลามาทำเป็นปลาเค็ม ปลาตากแห้ง ปลาจ่อม และปลาร้า เช่น อาหารจานเด็ดที่เรียกว่า อาม็อก มีลักษณะคล้ายทอดหมกของไทย ใช้เนื้อปลาน้ำจืดหั่นเป็นชิ้นปรุงกับน้ำกะทิ และเครื่องแกง ใส่ในกระทงใบตองแล้วนำไปนึ่งจนสุก

6.6 ความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน

ประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงกัน มีประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน เป็นผลมาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ รากฐานทางวัฒนธรรม สรุปลงให้เห็นเป็นภาพรวม 3 ประเด็นดังนี้

1. การแต่งกาย ผู้คนในภูมิภาคนี้ หากไม่นับชุดพื้นเมืองและชุดประจำชาติแล้ว ก็จะมีแต่งกายไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ สังคมเมืองในปัจจุบันผู้ชายสวมเสื้อ กางเกง ส่วนผู้หญิงสวมเสื้อ กางเกง หรือกระโปรง แต่ในชนบทผู้หญิงจำนวนมากก็ยังคงสวมใส่ผ้าซิ่น ผ้าถุง กันอยู่ ทั้งนี้ชุดประจำชาติของประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ล้วนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนกัน ทำให้เมื่อดูแล้วสามารถบอกได้ทันทีว่าชุดแต่งกายนั้นๆ เป็นของชนชาติใดผู้คนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หากไม่นับชุดพื้นเมืองและชุดประจำชาติแล้ว

2. อาหารการกิน อาหารของประชากรในภูมิภาคนี้ส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วย ข้าว พืชผัก เนื้อสัตว์ ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น การปรุงอาหารโดยมากจะใช้เครื่องเทศประเภท กะทิ น้ำมันรสชาติจัดจ้าน สีสันทุน่ารับประทาน รสชาติเผ็ดร้อน ประเทศที่รับประทานอาหารไม่แตกต่างจากคนไทยก็ยังคงเป็นเมียนมาร์ ลาว และ กัมพูชา ขณะเดียวกันก็มีอาหารจากชาติอื่นๆ เช่น ยุโรป ญี่ปุ่น เกาหลี เข้ามาเผยแพร่ด้วยอาหารของประชากรในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3. ความเชื่อ หากชาติใดที่มีรากฐานการนับถือศาสนาเป็นพระพุทธศาสนา ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ก็จะคล้ายคลึงกับของไทย เช่น การทำบุญเลี้ยงพระ การเวียนเทียน เนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีเข้าพรรษา เป็นต้น ส่วนประเพณีอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับ ศาสนา พบว่าหากเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับไทย เช่น เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ก็จะมีประเพณีหลายอย่างคล้ายคลึงกับไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เพียงแต่รายละเอียดของการจัดพิธีจะแตกต่างกันออกไป ขณะเดียวกันวัฒนธรรมไทยในการแสดงความเคารพ โดยการไหว้ของคนไทย ชาติเหล่านี้ก็จะมีธรรมเนียมการไหว้เช่นเดียวกัน

ตอนที่ 7 การสังเคราะห์ยุทธศาสตร์

7.1 ความหมายของแผนกลยุทธ์

แผนยุทธศาสตร์ หรือ แผนกลยุทธ์ เป็นการดำเนินงานที่ใช้ในความหมายเดียวกัน แต่บางองค์กรโดยเฉพาะองค์กรภาครัฐ นิยมใช้คำว่า แผนยุทธศาสตร์เพื่อใช้เรียกแผนระยะปานกลางที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นทิศทางในการดำเนินงานและการประสานความร่วมมือ ระหว่างหน่วยงานทุกระดับภายในองค์กร โดยหน่วยงานแต่ละหน่วยต้องนำยุทธศาสตร์ขององค์กร (กลยุทธ์หลัก) ไปจัดทำเป็นแผนกลยุทธ์ของหน่วยงาน (กลยุทธ์ระดับปฏิบัติการหรือระดับหน้าที่) โดยสอดคล้องกับภาพรวมขององค์กร อย่างไรก็ตามในส่วนขององค์กรภาคเอกชน หรือในทางธุรกิจนิยมใช้คำว่าแผนกลยุทธ์

ยุกพล เบญจรงค์กิจ (2548) กล่าวว่า แผนกลยุทธ์ เกิดขึ้นจากกระบวนการตัดสินใจอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นระบบเพื่อให้หน่วยงานสามารถบริหารจัดการเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นและมี

ผลกระทบต่อหน่วยงานในอนาคตรวมถึงการจัดการ เพื่อให้แผนที่วางไว้ดำเนินการได้ตามกำหนด โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดผลงานที่จะได้จากการดำเนินงาน ตามแผนเพื่อใช้ในการประเมิน และปรับปรุงแผนการดำเนินงานต่อไป

อุทิศ ขาวเขียว (2550) อธิบายไว้ว่า แผนกลยุทธ์ เป็นแผนชี้แนะยุทธศาสตร์ทางปฏิบัติ เฉพาะที่มีการจัดลำดับความสำคัญ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างสอดคล้องกับสภาพสังคม แวดล้อม เป็นแผนการที่ยกร่างจากกระบวนการที่มีส่วนร่วมระดมสมองของสมาชิกในองค์กร

เสนาะ ดิยาว (2551) กล่าวไว้ว่า แผนกลยุทธ์ เป็นแผนการที่รวมทุกอย่างซึ่งสามารถระบุ ทิศทางของการดำเนินงานในอนาคตได้ สามารถกำหนดการใช้ทรัพยากรขององค์กร ให้บรรลุตาม ภารกิจและวัตถุประสงค์ จนสามารถแข่งขันกับคู่แข่งอื่นได้

สรุปได้ว่า แผนกลยุทธ์ เป็นทิศทางกระบวนการ หรือขั้นตอนการดำเนินงานที่กำหนดขึ้น เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินกิจการตามภารกิจหลักและความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อย่างต่อเนื่องทั้งภายในและภายนอกองค์กร

7.2 แนวคิดการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์

การพัฒนาองค์กรให้ปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรใหม่ในอนาคต ต้องมีแผนกลยุทธ์ที่ดีซึ่งแผน กลยุทธ์ที่ดีต้องมีเส้นทางการเดินทาง (Mapping) ที่ชัดเจน เพราะองค์กรใช้กลยุทธ์ในการทำงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ โดยกลยุทธ์ของแต่ละองค์กรจะถูกกำหนดตามลักษณะขององค์กรนั้นๆ ทั้งนี้ องค์กรจะกำหนดกลยุทธ์ได้นั้นต้องรู้สถานภาพหรือสภาวะขององค์กรเสียก่อน ซึ่งแผนกลยุทธ์ที่ดีจะ ทำให้องค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ยังต้องมีกระบวนการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม สำหรับตนเอง วิธีการและเทคนิคในการวิเคราะห์สภาวะขององค์กรและกระบวนการกำหนดกลยุทธ์มี หลายวิธีด้วยกัน หนึ่งในวิธีการเหล่านี้ คือกระบวนการวิเคราะห์ SWOT ซึ่งเป็นวิธีการที่รู้จักและใช้กัน อย่างแพร่หลาย (สมยศ นาวิการ , 2538)

วัตถุประสงค์

1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์กรโดยใช้เทคนิค SWOT analysis
2. สามารถวิเคราะห์องค์กรโดยใช้เทคนิค SWOT Analysis และนำไปใช้ได้
3. สามารถกำหนดแผนกลยุทธ์จากการวิเคราะห์ SWOT Matrix ได้
4. มีทัศนคติที่ดีในการทำงานเป็นทีม

การวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารกำหนด จุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบต่อการทำงานขององค์กร SWOT มาจากตัวย่อภาษาอังกฤษ 4 ตัว ดังนี้

S (Strengths) หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน ความสามารถ และสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก องค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ดี เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อม ภายในบริษัท เช่น จุดแข็งด้านการเงิน จุดแข็งด้านการผลิต จุดแข็งด้านทรัพยากรบุคคล องค์กร จะต้องใช้ประโยชน์จากจุดแข็งในการกำหนดกลยุทธ์

W (Weaknesses) หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้อยความสามารถ ซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ไม่ดีเป็นปัญหา หรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่างๆ ของบริษัท ซึ่งบริษัทจะต้องหาวิธีในการ แก้ปัญหา

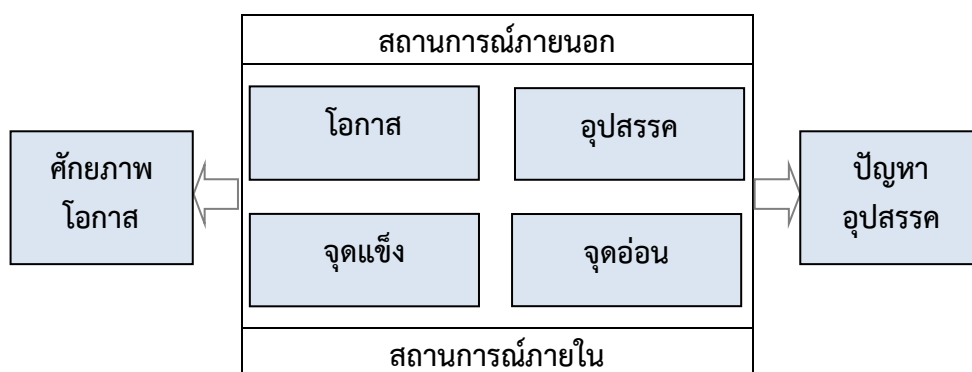
O (Opportunities) หมายถึง โอกาส ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการขององค์กร เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกของบริษัทเอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กร โอกาสแตกต่างจากจุดแข็งตรงที่โอกาสนั้น เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอก แต่จุดแข็งนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายใน นักการตลาดที่ดีจะต้องเสาะแสวงหาโอกาสอยู่เสมอ และใช้ประโยชน์จากโอกาสนั้น

T (Threats) หมายถึง อุปสรรค ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็น ปัญหาต่อองค์กร บางครั้งการจำแนกโอกาสและอุปสรรคเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะทั้งสองสิ่งนี้สามารถ เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอาจทำให้สถานการณ์ที่เคยเป็นโอกาสกลับกลายเป็นอุปสรรคได้ และในทางกลับกัน อุปสรรคอาจกลับกลายเป็นโอกาสได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้องค์กรมีความจำเป็นอย่าง ยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ของตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์แวดล้อม เป็น ข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งธุรกิจจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องและ พยายามขจัดอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น

7.3 วิธีการทำ SWOT Analysis

การสังเคราะห์ SWOT ทีมงานต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างของตัวองค์กรเอง ข้อมูลคู่แข่ง และข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบัน ข่าวสารทางการศึกษาทั้งภายในและภายนอกประเทศมาเป็นตัวช่วยใน การวิเคราะห์ ทีมงานต้องวิเคราะห์โดยอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นจริงไม่ใช่จินตนาการ SWOT ต้องทำให้เป็นไปในทางเดียวกันกับ วิสัยทัศน์ พันธกิจ/ภารกิจ หรือ เป้าหมาย (Vision, Mission หรือ Objective) เข้ากับทรัพยากรในองค์กรและความสามารถที่เข้ากับสิ่งที่องค์กรถนัด แล้วนำ SWOT มา เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวางแผนกลยุทธ์องค์กร

แผนภาพที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ SWOT Analysis

ขั้นตอนที่สำคัญของการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT Analysis

นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2545) ได้กล่าวถึงขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT ไว้ 5 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในหน่วยงาน

วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในหน่วยงาน ที่มีผลกระทบต่อหน่วยงานโดยมีตัวแปรที่สำคัญในการวิเคราะห์ กล่าวคือ

สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ ด้านสังคม การปกครอง ด้านเศรษฐกิจและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่าย

สภาพแวดล้อมภายใน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในหน่วยงาน ซึ่งมีมาตรการหรือตัวแปรที่สำคัญในการวิเคราะห์ กล่าวคือ

- ด้านทรัพยากร ได้แก่ บุคลากร/องค์กร ประชาชน และงบประมาณ

- โครงสร้างวัฒนธรรม ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงการรวมกลุ่มงาน ความสัมพันธ์ทางอำนาจหน้าที่ การไหลเวียนของงาน การติดต่อสื่อสารภายใน ซึ่งวัฒนธรรมองค์กร จะหมายถึงความเชื่อ ความคาดหวัง และค่านิยมร่วมกัน โดยทั่วไปจะปรากฏขึ้นมาเป็นบรรทัดฐานที่ระบุดึงพฤติกรรมที่ยอมรับกันของบุคคลตั้งแต่ผู้บริหารลงมาจนถึงพนักงานระดับล่างสุด

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวิสัยทัศน์/กำหนดทางเลือก เป็นปัจจัยเชิงคุณภาพ ที่จะสามารถกำหนดขั้นตอน ของการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT Analysis ปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อกำหนดวิสัยทัศน์/กำหนดทางเลือก คือ การมองการณ์ไกลของผู้นำ และการเสริมข้อมูลจากวิทยากรภายนอก

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ เมื่อได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยจากสภาพแวดล้อมแล้วนำส่วนที่วิเคราะห์ได้กำหนดแผนกลยุทธ์ต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 วางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ต้องกำหนดปัจจัยที่มีความจำเป็นเร่งด่วนและสามารถเสริมสร้างหรือแก้ไขได้อยู่ในระดับต้นๆของแผน ซึ่งแบ่งออกเป็นแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว แผนระยะสั้นคือแผนที่มุ่งแก้ไขจุดบกพร่องขององค์กรอย่างเป็นรูปธรรม ไม่มีความยุ่งยาก แผนระยะยาวเป็นการแก้ไขปัญหา โดยทำแบบเป็นขั้นตอน ต้องการเวลาและกระบวนการในการดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 5 สร้างความเข้าใจร่วมกันทุกระดับ ควรสร้างความยอมรับ และสร้างแรงกระตุ้นในการมุ่งมั่นแก้ปัญหาอย่างพร้อมเพรียงกัน

เทคนิคที่ใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ SWOT

อุทิศ ขาวเสียร (2552) อธิบายถึงการวางแผนกลยุทธ์ ไว้ดังนี้

1. การเขียนความคิดในกระดาษสี่ ช่วยให้ผู้ใช้ร่วมวิเคราะห์ ได้คิดกลั่นกรอง และเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนอภิปรายความคิดและขยายความคิดของผู้เข้าร่วมให้กว้างขวางขึ้นด้วย นอกจากนี้กระดาษสี่ยังช่วยในการจัดกลุ่มความคิด และเคลื่อนย้ายจัดกลุ่มใหม่ได้

2. การกระตุ้นให้เกิดการอภิปราย เป็นเทคนิคที่ช่วยให้เขากระตือรือร้นในการเข้าร่วมกระบวนการ การใช้คำถามเป็นเทคนิคที่ช่วยกระตุ้นให้เขาตอบ อาจต้องใช้คำถามนำบ้างเพื่อกระตุ้น

ให้คิด การเขียนข้อความหรือวาดภาพสิ่งที่เขาเสนอหรือพูดบนกระดานเป็นอีกเทคนิคหนึ่งที่จะช่วยให้การอภิปรายเกิดความต่อเนื่องขึ้นได้ หากปล่อยให้ผู้เข้าร่วมฟังเป็นเวลานาน จะเกิดความเบื่อหน่าย การกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายเป็นเทคนิคที่สำคัญอย่างยิ่ง

3. เทคนิคการจับคู่ (SWOT Matching) เป็นเทคนิคที่ดัดแปลงมาจาก งานของ Davis (1993) เทคนิคการจับคู่ใช้ในการสร้างกลยุทธ์ทางเลือก โดยใช้วิธีการจับคู่ที่ละคู่ระหว่างปัจจัยจุดอ่อนและโอกาส จุดอ่อนและอุปสรรค จุดแข็งและโอกาส จุดแข็งและอุปสรรค ทั้งนี้ ในการจับคู่แต่ละครั้ง อาจจะใช้ปัจจัยหลายตัวก็ได้ หรือโดยตัวมันเองอาจไม่จับคู่กับตัวใดเลยก็ได้ จากการใช้เทคนิคนี้พบว่ากลยุทธ์ที่ได้มีความละเอียดและเป็นจุดเล็กๆ จึงต้องจัดกลุ่มกลยุทธ์ที่คล้ายกัน แล้วสังเคราะห์เป็นกลยุทธ์ทางเลือก

4. การจัดลำดับความสำคัญ เทคนิคการจับคู่เปรียบเทียบแบบพบกันหมดช่วยในการจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์ โดยเฉพาะเมื่อมีกลยุทธ์ที่ต้องการเปรียบเทียบจำนวนมาก เทคนิคการจับคู่เปรียบเทียบนี้จะช่วยให้การเปรียบเทียบกระทำได้ง่ายขึ้น

7.4 วิเคราะห์ตัวแปร จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

ตัวแปรคือสิ่งที่มีอิทธิพลที่สำคัญต่อองค์กรให้เกิดความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก

- จุดแข็ง (S) = สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก ที่นำมาใช้ในการทำงานหรือให้บรรลุวัตถุประสงค์
- จุดอ่อน (W) = สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบ ที่ไม่สามารถนำมาใช้ในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
- โอกาส (O) = ปัจจัย หรือสถานการณ์ภายนอกองค์กร ที่เอื้อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์
- อุปสรรค (T) = ปัจจัย หรือสถานการณ์ภายนอกองค์กร ที่ขัดขวางการทำงานไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์

การกำหนดระดับช่วงคะแนนในแต่ละระดับชั้น (RANKING SCALE) โดยใช้เกณฑ์ปริมาณมาคำนวณเป็นคะแนนโดยให้ค่า ต่ำมาก = 1, ต่ำ = 2, กลาง = 3, สูง = 4, สูงมาก = 5 แล้วรวมเป็นคะแนนของแต่ละข้อ

ตารางที่ 13 ตัวอย่างตารางการทำ SWOT Analysis

ตัวแปร	จุดแข็ง/จุดอ่อน โอกาส/อุปสรรค ที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อกลุ่ม					จุดแข็ง/จุดอ่อน ที่มีความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ โอกาสที่มีความเป็นไปได้ความสำเร็จ อุปสรรคที่มีความเป็นไปได้เกิดขึ้น					รวม
	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	สูง มาก	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ มาก	
1.	/					/					10
2.	/							/			8
3.				/				/			5
4.		/				/					9

7.5 การทำ SWOT Matrix

การยกย่องยุทธศาสตร์ การสร้างกลยุทธ์ทางเลือกกระทำในขอบเขตจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคของกลุ่ม โดยใช้วิธีการเรียกว่า SWOT Matrix ดังนี้

1. แยกจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ตามประเภทหน้าที่ของกลุ่ม
2. คัดเฉพาะจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคที่มีคะแนนสูง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ ส่วนจุดอ่อน จุดแข็งที่มีคะแนนต่ำจะไม่นำมาพิจารณา แต่สามารถย้อนกลับไปพิจารณาปัจจัยที่มีคะแนนต่ำได้

3. เรียงจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ตามลำดับคะแนน
4. สร้างตาราง Matrix ของแต่ละประเภท โดยจุดแข็งและจุดอ่อนที่เรียงคะแนนไว้แล้วอยู่ในแนวนอน และโอกาสและอุปสรรคที่เรียงคะแนนไว้แล้วอยู่ในแนวตั้ง

กลยุทธ์ทางเลือกในตาราง SWOT MATRIX กลยุทธ์ทางเลือกขององค์กรจะมีอยู่ 4 ประเภท

1. ยุทธศาสตร์เชิงรุก (SO STRATEGIES)
เมื่อผลของการพิจารณาปัจจัยที่เป็นกุญแจแห่งความสำเร็จทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอยู่ในช่องจุดแข็ง (S) และโอกาส (O) เป็นยุทธศาสตร์เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อผู้ดำเนินการมีจุดแข็งและโอกาสเอื้ออำนวย
2. ยุทธศาสตร์เชิงพัฒนา (WO STRATEGIES)
เมื่อปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายในไปอยู่ในช่องจุดอ่อน (W) แต่ปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายนอกอยู่ในช่องโอกาส (O) เป็นยุทธศาสตร์ที่ปรับจุดอ่อนให้เป็นจุดแข็ง เพื่อให้สามารถดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกได้เมื่อโอกาสเอื้ออำนวย แต่ผู้ดำเนินการมีจุดอ่อน

3. ยุทธศาสตร์เชิงรับ (ST STRATEGIES)

เป็นยุทธศาสตร์ที่ปรับอุปสรรคให้เป็นโอกาสเพื่อให้ดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกได้ หากผู้ดำเนินการมีจุดแข็งแต่โอกาสไม่เอื้ออำนวยให้เนื่องจากปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายในอยู่ในช่องจุดแข็ง (S) แต่ปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายนอกในช่องอุปสรรค (T)

4. ยุทธศาสตร์เชิงถอย (WT STRATEGIES)

เป็นยุทธศาสตร์ที่ปรับการดำเนินงานเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ไปเป็นรูปแบบอื่น เนื่องจากปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายในอยู่ในช่องจุดอ่อน (W) และปัจจัยแห่งความสำเร็จของสภาพแวดล้อมภายนอกอยู่ในช่องอุปสรรค (T) ทั้งนี้ ในการจับคู่ที่นี้อาจใช้จุดแข็งหรือโอกาสมากกว่าหนึ่งข้อก็ได้

ตารางที่ 14 ตัวอย่างตารางการทำ SWOT Matrix

	จุดแข็ง (S) 1.------(10) 2.------(10) 3.------(9) 4.------(8) 5.------(8)	จุดอ่อน (W) 1.------(10) 2.------(10) 3.------(9) 4.------(8) 5.------(8)
โอกาส (O) 1.------(10) 2.------(10) 3.------(9) 4.------(8) 5.------(8)	SO = ยุทธศาสตร์เชิงรุก S1 O1..... S2 O2.....	WO = ยุทธศาสตร์เชิงพัฒนา W1 O2..... W2 O1.....
อุปสรรค (T) 1.------(10) 2.------(10) 3.------(9) 4.------(8) 5.------(8)	ST = ยุทธศาสตร์เชิงรับ S1 T1..... S2 T2.....	WT = ยุทธศาสตร์เชิงถอย W1 T2..... W2 T1.....

7.5 การกำหนดยุทธศาสตร์สถานศึกษา

พลโท อุทุมสุภรัตน์ (2554) ได้กล่าวถึงการกำหนดทิศทางของสถานศึกษา โดยมี การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ/ภารกิจ และเป้าประสงค์ ไว้ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ (Vision)

วิสัยทัศน์ คือ ภาพในอนาคตของสถานศึกษาที่ ผู้นำหรือผู้สอน และ สมาชิกหรือ ผู้เรียน ทุกคนร่วมกันวาดฝันหรือจินตนาการขึ้น โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเป็นจริงในปัจจุบัน เชื่อมโยง วัตถุประสงค์ ภารกิจ ค่านิยม และความเชื่อเข้าด้วยกัน พรรณนาให้เห็นทิศทางของสถานศึกษาอย่าง ชัดเจน มีพลังท้าทาย ทะเยอทะยาน และมีความเป็นไปได้ เน้นถึงความมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่ หรือ ดีที่สุดให้กับสังคม วิสัยทัศน์จะเกี่ยวกับการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนด ทิศทาง เป็นการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการอยู่รอด สถานศึกษาจึงต้องมีวิสัยทัศน์เพราะต้องสร้างพลัง ให้กับสถานศึกษา ทำให้ได้เปรียบในแข่งขัน และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ว่าต้องการทำอะไรให้ สำเร็จคือภารกิจ ทำไมจึงต้องการทำให้สำเร็จคือวัตถุประสงค์ คาดหวังผลเช่นไรคือผล

กระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์นั้นทำได้หลายรูปแบบ ซึ่งกำหนดร่วมกันโดยการประชุมสัมมนา ระดมความคิดเห็นวิสัยทัศน์ ต้องมีความชัดเจน ความยาวเหมาะสมกับโครงสร้าง ขนาด และลักษณะของ สถานศึกษา บอกได้ว่าสถานศึกษาจะเป็นอย่างไร และทำอะไรในอนาคต รวมทั้งระบุความเชื่อที่เป็น พื้นฐานนำไปสู่วิสัยทัศน์นั้น วิสัยทัศน์ของแต่ละสถานศึกษา ควรมีเอกลักษณ์พิเศษเฉพาะตัว เพื่อจำแนก ให้ความแตกต่างจากสถานศึกษาอื่นๆ ได้ นอกจากนี้วิสัยทัศน์ของแต่ละหน่วยงานย่อยในสถานศึกษา จะต้องสอดคล้องหรือสนับสนุนวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาด้วย ซึ่งการสร้างวิสัยทัศน์มีกระบวนการ ดังนี้

1.1 การระบุวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน โดยการประชุมคณะกรรมการออกแบบสร้างวิสัยทัศน์ ให้แต่ละคนระบุเหตุการณ์ หรือการตัดสินใจในอดีต แล้วสมาชิกแต่ละคนเขียนวัตถุประสงค์ของเขาใน การทำงานให้กับสถานศึกษา เป็นกิจกรรมกลุ่ม ให้จินตนาการว่าในอนาคต ควรจะประสบความสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ หรือยังบกพร่องด้านใดบ้าง จากนั้นนำข้อคิดที่ได้ทั้งหมดมารวมเข้าเป็นข้อความที่ระบุ วัตถุประสงค์

1.2 การระบุภารกิจให้ชัดเจน เป็นการพิจารณาว่าสถานศึกษาของท่านควรจะทำ อะไรที่พิเศษหรือยิ่งใหญ่ให้สังคม เมื่อเปรียบเทียบกับสถานศึกษาอื่นที่มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน แล้ว พบว่าภารกิจสถานศึกษาของท่านควรแตกต่างจากสถานศึกษาเหล่านั้นอย่างไร ให้เขียนภารกิจ ลงไปให้ชัดเจน

1.3 การวิเคราะห์สถานศึกษา เนื่องจากวิสัยทัศน์ต้องอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง จึง จำเป็นต้องวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษา เพื่อดูความเป็นไปได้ และดูว่าอะไรทำให้ สถานศึกษาของเราแตกต่างจากสถานศึกษาอื่นในวงการเดียวกัน อะไรคือสิ่งที่ถูกค่าคาดหวังจากเรา ขณะเดียวกันก็ให้วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาด้วย

1.4 การสร้างวิสัยทัศน์ ย้อนกลับไปดูวัตถุประสงค์และภารกิจที่เขียนไว้แล้วนำมา กำหนดเป็นวิสัยทัศน์พิจารณาความเป็นไปได้จากการวิเคราะห์สถานศึกษา แล้วปรับแก้ไขอีกครั้ง จากนั้นทดสอบประสิทธิภาพของวิสัยทัศน์ที่เขียนโดยตอบคำถามให้ได้ว่าวิสัยทัศน์นั้นเป็นที่เข้าใจของ คนในสถานศึกษา หรือวงการเดียวกันนี้หรือไม่ เราได้ดูความเป็นไปได้ของวิสัยทัศน์แล้วหรือยัง เป็นที่ ชัดเจนหรือไม่ว่าเมื่อบรรลุตามวิสัยทัศน์แล้วจะเกิดผลอะไรขึ้นกับสถานศึกษา

2. พันธกิจ/ภาระกิจ (Mission)

พันธกิจ คือ จุดมุ่งหมายพื้นฐานซึ่งแสดงเหตุผลหรืออธิบายว่าทำไมสถานศึกษาจึงถือกำเนิดขึ้นมาหรือดำรงอยู่ เป็นหลักการที่ใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และยุทธศาสตร์การวิเคราะห์ภารกิจหรือพันธกิจของสถานศึกษา (Mission Analysis) เพื่อตรวจสอบว่างานหลักของสถานศึกษาที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ยังมีความเป็นอยู่หรือไม่ ภารกิจหรือพันธกิจใดควรยกเลิก และควรดำรงอยู่เพราะเหตุใด ภารกิจหรือพันธกิจใดควรปรับเปลี่ยนใหม่หรือเพิ่มขึ้นใหม่ เพราะเหตุใด บุคลากรในสถานศึกษาต้องตระหนักว่าภารกิจหรือภาระกิจใดคือภารกิจหลัก ภารกิจรอง ควรต้องพิจารณาให้นำหนักความสำคัญต่อกลุ่มภายนอก เช่น ผู้มีส่วนได้เสีย ชุมชน บุคลากรและอื่นๆ ในเรื่องอะไรบ้างหรือไม่เมื่อได้มีการถามคำถามแล้วนำมาาร่วมกันปรึกษาและพิจารณาออกความเห็นกันแล้ว จากนั้นก็จะนำไปประมวลและเขียนขึ้นเป็นข้อความเพื่อนำมาพิจารณาอนุมัติอีกครั้ง

3. เป้าประสงค์ (Object)

เป้าประสงค์ของสถานศึกษา หมายถึง การระบุหรือบอกให้ทราบเกี่ยวกับสิ่งที่สถานศึกษาจะทำได้ หรือสิ่งที่สถานศึกษาต้องการ จะเป็นสำหรับระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่อยู่ไกลออกไป เป้าประสงค์ที่กำหนดขึ้นมานี้ ในทางปฏิบัติควรจะต้องสามารถวัดผลได้ตามสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าประสงค์ระยะสั้น ซึ่งเป็นเป้าประสงค์จากการดำเนินงานที่เป็นผลงานประจำปี นั้นการระบุออกมาเป็นจำนวนตัวเลขที่ชัดเจนและวัดได้ นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่ง ที่จะช่วยให้การวางแผนมีคุณภาพสำหรับที่จะนำมาใช้บริหารงานในทางปฏิบัติ แต่สำหรับเป้าประสงค์ระยะยาวนั้น โดยที่มีลักษณะเป็นการพิจารณาในทางกลยุทธ์ และมุ่งที่จะระบุให้เห็นถึงตำแหน่งฐานะที่ต้องการจะได้หรือต้องการจะเป็น มากกว่าการระบุถึงสิ่งที่จะทำให้เสร็จ การระบุเป้าประสงค์ระยะยาว จึงมีลักษณะเป็นการบรรยายความเป็นข้อความกะทัดรัด สั้นๆ แต่ชัดเจนแต่ในเวลาเดียวกัน ขณะที่มีการจัดทำแผนดำเนินงานที่ทำควบคู่ตามกันมานั้นเอง การระบุเป้าประสงค์ออกเป็นเป้าหมายผลสำเร็จต่างๆ ที่แยกย่อยลงมาอย่างครบถ้วน และมีความชัดเจนในตัวเหล่านี้ ย่อมจะสามารถส่งผลสนับสนุนให้สถานศึกษาโดยส่วนรวมประสบผลสำเร็จเป็นไปตามที่ตั้งไว้ได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์หมายถึงการกำหนดทิศทางอย่างชัดเจนซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อขึ้นนำการปฏิบัติในอนาคตการมองไปสู่อนาคต ภายใต้การพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการใช้ความสามารถขององค์กร บุคลากร เพื่อระดมทรัพยากรมาใช้และการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการพิจารณาทางเลือกต่างๆ อย่างรอบคอบและชัดเจน ในการนำองค์กรไปสู่ภารกิจและเป้าหมายที่กำหนดไว้ ตามขั้นตอนกระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์ประกอบด้วย 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) 2) การกำหนดภารกิจ/พันธกิจ (Mission) 3) การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategy Issue) และ 4) การกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy)

ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน กับ แนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์

งานวิจัยในประเทศ

ประภาภรณ์ ธิติมาพงษ์ (2542) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง โภชนาการและการแก้ปัญหาทุพโภชนาการโดยใช้ บทเรียนมโนธรรมสำนึกและบทเรียนแบบ เบ็ดเสร็จตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่านักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนด้วยบทเรียนแบบมโนธรรมสำนึกมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เจตคติ อยู่ในระดับสูงทั้ง 2 แบบ แต่บทเรียนมโนธรรมสำนึกอยู่ในระดับสูง

ไพบุลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ (2548) ศึกษาเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนตามแนวคิดของเปาโล แพร่ และแพทริก จี บอยเออร์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และ มโนธรรมสำนึกเพื่อส่งเสริมการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ของผู้ออกเสียงเลือกตั้งชาวไทยกะเหรี่ยง พบว่าโปรแกรมที่ได้พัฒนาขึ้นสามารถทำให้ผู้เรียนมีระดับความรู้ และมโนธรรมสำนึก เพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าแนวคิดมโนธรรมสำนึก ของเปาโล แพร่ สามารถสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ทักษะ และสร้างพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นให้กับผู้ร่วมเรียนรู้

ชนิทร สุขเจริญ (2551) ได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ เสริมสร้างมโนธรรมสำนึกเกี่ยวกับภัยพิบัติธรรมชาติ สำหรับเยาวชนที่อาศัยอยู่บนเกาะบริเวณอ่าว ไทยจากการสังเคราะห์พบว่าโปรแกรมที่ได้พัฒนาขึ้นเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม และมโนธรรมสำนึก ให้กับผู้ร่วมทดลอง ในระดับมากถึงมากที่สุด

นิธิตา วรวิทย์าคม (2551) ศึกษาเรื่องผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกเชิงวิพากษ์สำหรับเยาวชนในสถานแรกรับเด็กหญิงธัญญพร โดยใช้แนวคิด การปลุมนมโนธรรมสำนึกของเปาโล แพร่ ด้วยกระบวนการละครสร้างสรรค์ พบว่ากลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยจากแบบประเมินคุณลักษณะของบุคคล ที่มีจิตสำนึกเชิงวิพากษ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เสาวณีย์ แสนคำ (2552) ได้พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ประถมศึกษาปีที่5 ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยเป็นการปฏิบัติการร่วมกัน ระหว่างผู้เกี่ยวข้องได้แก่ผู้วิจัย ผู้บริหาร ครูและผู้ปกครอง พบว่านักเรียนมีความสามารถในการคิด อย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนการทำการทำวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยต่างประเทศ

Pienaar (1999) ได้ศึกษาเรื่อง “Critical Thinking of Adolescents with regard to political Issues“ ผลการศึกษาพบว่า ระดับสติปัญญาและความสามารถทางการศึกษามี ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความสามารถในการคิดอย่างวิพากษ์ ในขณะที่ตัวแปรเพศ สิ่งแวดล้อม และบุคลิกภาพในบริบททางการเมือง ซึ่งตีความได้ว่า การคิดอย่างวิพากษ์เป็นเงื่อนไข เฉพาะบุคคล และในประการสุดท้าย ภูมิหลังทางวัฒนธรรมก็มีส่วนสำคัญกับการคิดอย่างวิพากษ์ใน บริบททางการเมืองเช่นเดียวกัน

Dunn (1998) ได้ศึกษาเรื่อง “Freire’s Lessons for Liberating Women Workers” ผล การศึกษาพบว่า กรณีศึกษานี้ได้ใช้แนวคิดเรื่องมโนธรรมสำนึกของแพร่ เพื่อช่วยให้ผู้ใช้แรงงานเพศ หญิงในประเทศกำลังพัฒนาได้การร่วมมือกันก่อตั้งสหภาพแรงงานโดยใช้แนวทางด้าน Gendered Approach ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาคือการสอนให้รู้หนังสือของหน่วยงานต่างๆ ที่มาให้บริการ ซึ่งได้ เลือกใช้วิธีการของแพร่ ในการสร้างเสริมประสบการณ์ให้กับกลุ่มผู้ใช้แรงงานหญิงเหล่านี้ กรณีศึกษา

นี้จึงยืนยันถึงคุณค่าของการเกิดมโนธรรมสำนึกของผู้ใช้แรงงานหญิง และประโยชน์ของแนวทางการแก้ไขปัญหาแบบการใช้ปัญหาเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมในสังคม และคุณค่าของหน่วยงานที่ทำหน้าที่สอน ให้รู้หนังสือด้วยวิธีการที่นำเสนอภาพรวมอย่างโปร่งใส โดยให้ผู้ใช้แรงงานหญิงที่เข้าเรียนสามารถพัฒนาความตระหนักรู้ในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ ในโลกของความเป็นจริงต่างๆ ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนที่กตัญญูต่างๆได้ ทำให้ผู้ใช้แรงงานหญิงสามารถพัฒนาศักยภาพของความเป็นผู้นำให้เกิดขึ้น และนำไปสู่การมีความคิดในเชิงวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับโลกรอบตัวได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ พบว่าทำให้ผู้เรียนมีระดับความรู้ และมโนธรรมสำนึก เพิ่มขึ้น และสามารถสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ทักษะคิด และสร้างพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นให้กับผู้ร่วมเรียนรู้

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน กับ แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน

งานวิจัยในประเทศ

สารีพันธ์ ศุภวรรณ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อน ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดกิจกรรม การประเมินผล โดยมีองค์ประกอบของโปรแกรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของโปรแกรม กลุ่มเป้าหมาย คุณสมบัติผู้สอน รูปแบบการเรียน เนื้อหาสาระ กิจกรรมทางการเรียนรู้ สื่อการสอน การวัดและการประเมินผล และสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน และผลการทดลองโปรแกรมพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาหลังการใช้โปรแกรมของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

กিজจา เวสประชุม (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จากส่วนกลางและภูมิภาค 11 จังหวัด โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหา หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และคะแนนพฤติกรรมด้านทักษะการแก้ปัญหาของกลุ่มทดลอง หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่ในระดับมาก

พันตำรวจเอกคมสัน สุขมาก (2553) ได้พัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ผลการทดลองใช้โปรแกรมพบว่าระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของกลุ่มทดลอง มีระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะสูงกว่ากลุ่มควบคุม

งานวิจัยต่างประเทศ

Gilly (2003) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ใหญ่ ว่าโดยธรรมชาติแล้วกลุ่มผู้ใหญ่มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างไร โดยผู้ได้เข้าไปมีส่วนร่วมปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มการเรียนรู้ในระดับปริญญาเอก โดยแบ่งการศึกษาเป็น 3 ระยะ ในระยะแรก เป็นการค้นคว้าข้อมูลทั่วไป โดยสังเกตการณ์สนทนาในกลุ่มผู้ใหญ่ ว่าใครทำอะไร อย่างไร มีมุมมองอย่างไร ในระยะที่สอง เป็นการ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยบันทึกข้อมูลจากการสนทนาต่างๆ ลงในเครื่องบันทึกเสียง พบปัจจัยในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ดังนี้ การดำรงชีพ ความสัมพันธ์ การสะท้อน การคาดคะเน การฝึกฝน การสืบค้น และการสร้างความรู้ ในระยะที่สาม ผลวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้เรียนผู้ใหญ่เรียนรู้ด้วยกันภายใต้ประสบการณ์เดิมรวมทั้งการพัฒนาฝึกฝน ผลสะท้อนกลับในการทำงานร่วมกัน และกิจกรรมเด่นในการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มผู้เรียนคือ เพื่อการสร้างความรู้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน พบว่าหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มทดลองมีความสามารถในการแก้ปัญหา มีพฤติกรรมด้านทักษะการแก้ปัญหา และระดับมโนทัศน์ อยู่ในระดับมากและสูงขึ้น

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน กับ แนวคิดพหุวัฒนธรรม

งานวิจัยในประเทศ

จารุณี มณีกุล (2551) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในการศึกษาพิเศษและการสะท้อนความคิดจากโครงการพัฒนาวิชาชีพด้านการอบรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน สำหรับครูผู้สอนการศึกษาพิเศษ คือกระบวนการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่มีพื้นฐานอยู่บนความเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคม เช่น ชาติพันธุ์ การดำเนินชีวิต ภาษา และความเชื่อ ในโรงเรียนร่วมพบว่าผู้เข้าอบรมมีความรู้ความสามารถในการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยสามารถระบุปัญหา วิธีดำเนินการสะท้อนความคิดตามวงจรของการวิจัย การบูรณาการ สามารถนำความรู้ไปสอนได้

โอภาส เกาไศยาภรณ์ (2554) ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบเครือข่ายสังคมเชิงเสมือนพหุวัฒนธรรม เพื่อสร้างความรู้ และความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรม สำหรับนิสิตนักศึกษา ระดับบัณฑิต ด้วยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้บนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรม ด้วยกระบวนการสร้างความรู้และการติดตามพฤติกรรมผู้เรียน พบว่าคะแนนเฉลี่ยความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

งานวิจัยต่างประเทศ

Barrett (2006) ได้ศึกษาหาแนวปฏิบัติในองค์กรพหุวัฒนธรรมเพื่อสร้างการยอมรับ สรุปได้แนวปฏิบัติ 2 แนวคิดดังนี้ 1) ในแต่ละชาติมีวัฒนธรรมของตนเอง แต่ละองค์กรในชาติมีวัฒนธรรมองค์กรที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมของคนที่แตกต่างกันไป คือต้องมีความไวต่อวัฒนธรรมของบุคคลและขององค์กร 2) การสร้างกลไกสำหรับบุคคลเพื่อแยกแยะความแตกต่างทางวัฒนธรรม และหาหนทางเชื่อมความต่างนั้น เช่น การอบรมเรื่องการข้ามวัฒนธรรม การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูลวัฒนธรรมผ่านเทคโนโลยีสุดท้ายคือต้องยอมรับและเคารพวัฒนธรรมของกันและกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับแนวคิดพหุวัฒนธรรม พบว่าผู้เข้าอบรมมีความรู้ความสามารถการบูรณาการนำความรู้ไปใช้ และเกิดความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมหลังการทดลองสูงขึ้น

ตอนที่ 9 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการ รู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบ สามารถนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการ วิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า

1.1 เนื้อหาความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ในวัฒนธรรมประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ

1.2 แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเชิงสถาบัน ของ Boyle (1981) มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดกลุ่ม 2) การระบุขอบเขตเนื้อหาวิชา 3) การกำหนดแนวการสอนและแผนการเรียนรู้ 4) การนำแผนการเรียนรู้ไปปฏิบัติ. 5) การ ประเมินผลโปรแกรม

1.3 แนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ สังเคราะห์จากแนวคิดของ เปาโล แพร์ (1970) และ Martinez (2004) ได้ 5 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดประเด็น 2) การสื่อสารประเด็นปัญหา 3) การ พิจารณาสถานการณ์ประสบการณ์ 4) การวิเคราะห์สถานการณ์ 5) การปฏิบัติการณ์ เพื่อการ เปลี่ยนแปลงสถานการณ์

1.4 แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน สังเคราะห์จากแนวคิดของ Barkley, Cross, and Major (2004), Gerlach (1994), Reid and Cook (1989), สุพิน ดิษฐสกุล (2542) และ เขมณัญญ์ มิ่งศิริ ธรรม (2555) ได้ 6 ขั้นตอน คือ 1) การแบ่งกลุ่มเตรียมผู้เรียน 2) การปรับแนวคิดของผู้เรียน 3) การวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การร่วมมือกันแลกเปลี่ยนความคิด 5) การนำเสนอผลงาน 6) การประเมินผลการเรียนรู้

2. กระบวนการ

เป็นขั้นตอนที่ดำเนินการนำปัจจัยนำเข้าทั้งหมดมากำหนดเป็นโปรแกรมการฝึกอบรมทาง การศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยกำหนดเป็น 5 ขั้นตอน โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเชิง สถาบัน Boyle (1981)

ขั้นที่ 1. การกำหนดกลุ่ม

-ประสานงานกับศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตยานนาวา เพื่อ ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการพัฒนาโปรแกรมเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม

-รับสมัครและคัดเลือกนักศึกษาการศึกษานอกระบบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่พร้อมเข้า ร่วมโปรแกรม โดยมีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อยเพื่อการทำกิจกรรมร่วมกัน กลุ่มละ 5 คน

-ผู้สอนทำความเข้าใจประวัติพื้นฐานด้านต่างๆ ของผู้เรียน

-เตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน และการวิพากษ์ร่วมกัน

ขั้นที่ 2. การระบุขอบเขตเนื้อหาวิชา

-ทดสอบนักศึกษาเบื้องต้นเพื่อเปรียบเทียบความสามารถกับแผนการเรียนรู้ที่กำหนด

-วิธีการสะท้อนประเด็นปัญหาจากการศึกษาประสบการณ์จริง และภูมิหลังของผู้เรียน

-ความแตกต่างทางเชื้อชาติของคนจากประเทศ เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา

-ความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ

ขั้นที่ 3. การกำหนดแนวการสอนและแผนการเรียนรู้

-ศึกษากระบวนการจัดการสอนผ่านสื่อๆ ต่างๆ และกิจกรรมที่ผู้เรียนจะได้ร่วมกันทำ

-ขั้นตอนการเรียนรู้จากแนวคิดจิตสำนักเชิงวิพากษ์ และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันที่สังเคราะห์ได้

-จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เข้าใจ ยอมรับ และเห็นคุณค่า ในวัฒนธรรมที่หลากหลายแตกต่าง ของผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา

-จัดการให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถสื่อสาร พิจารณาประสบการณ์ วิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อสกัดความรู้ที่ถูกต้อง เจตคติเชิงบวก และพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสม ต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีหลากหลาย

-จัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมกลุ่มตามใบงานความรู้ ด้วยสื่อต่างๆ ที่ทันสมัยและน่าสนใจ โดยแจกแจงหน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้เข้าร่วมโปรแกรมทั้งหมด

ขั้นที่ 4. การนำแผนการเรียนรู้ไปปฏิบัติ

-ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และการนำเสนอสิ่งที่ได้ร่วมกันเรียนรู้ จากแผนการเรียนรู้ตามใบงานความรู้ ที่สามารถตั้งเอาประสบการณ์และความสามารถของผู้เรียนออกมา

-นำเสนอสาเหตุปัญหาที่ขาดความเข้าใจ การยอมรับ และการเห็นคุณค่า ในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีความยืดหยุ่น

-รายงานผู้สอนเป็นระยะระหว่างแผนปฏิบัติเพื่อตรวจสอบขั้นตอน

-อภิปรายผ่านประสบการณ์ ถึงสถานการณ์ความแตกต่างทางวัฒนธรรม

-ร่วมกัน วิพากษ์ วิจาร์ณ สะท้อนความคิด และการคิดอย่างใคร่ครวญ

-ร่วมกันสรุปเขียนแผนปฏิบัติการ จากการเล่น และแลกเปลี่ยนความเห็นร่วมกัน

ขั้นที่ 5. การประเมินผลโปรแกรม

-ผลการเรียนรู้และดำเนินงาน จากแบบทดสอบและแบบประเมินก่อนและหลังการทดลอง

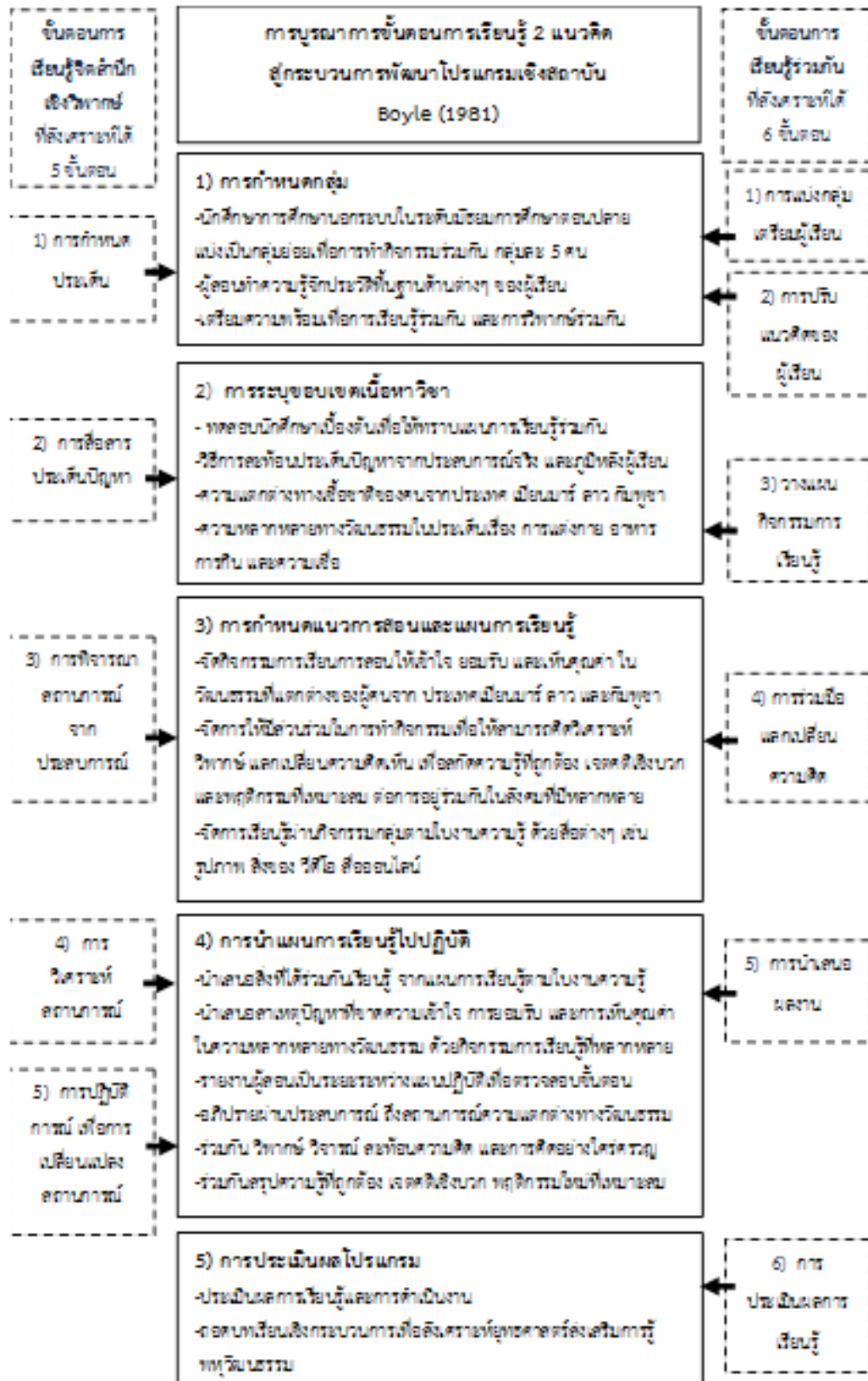
-ร่วมกันถอดบทเรียนเชิงกระบวนการสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรม

3. ผลลัพธ์

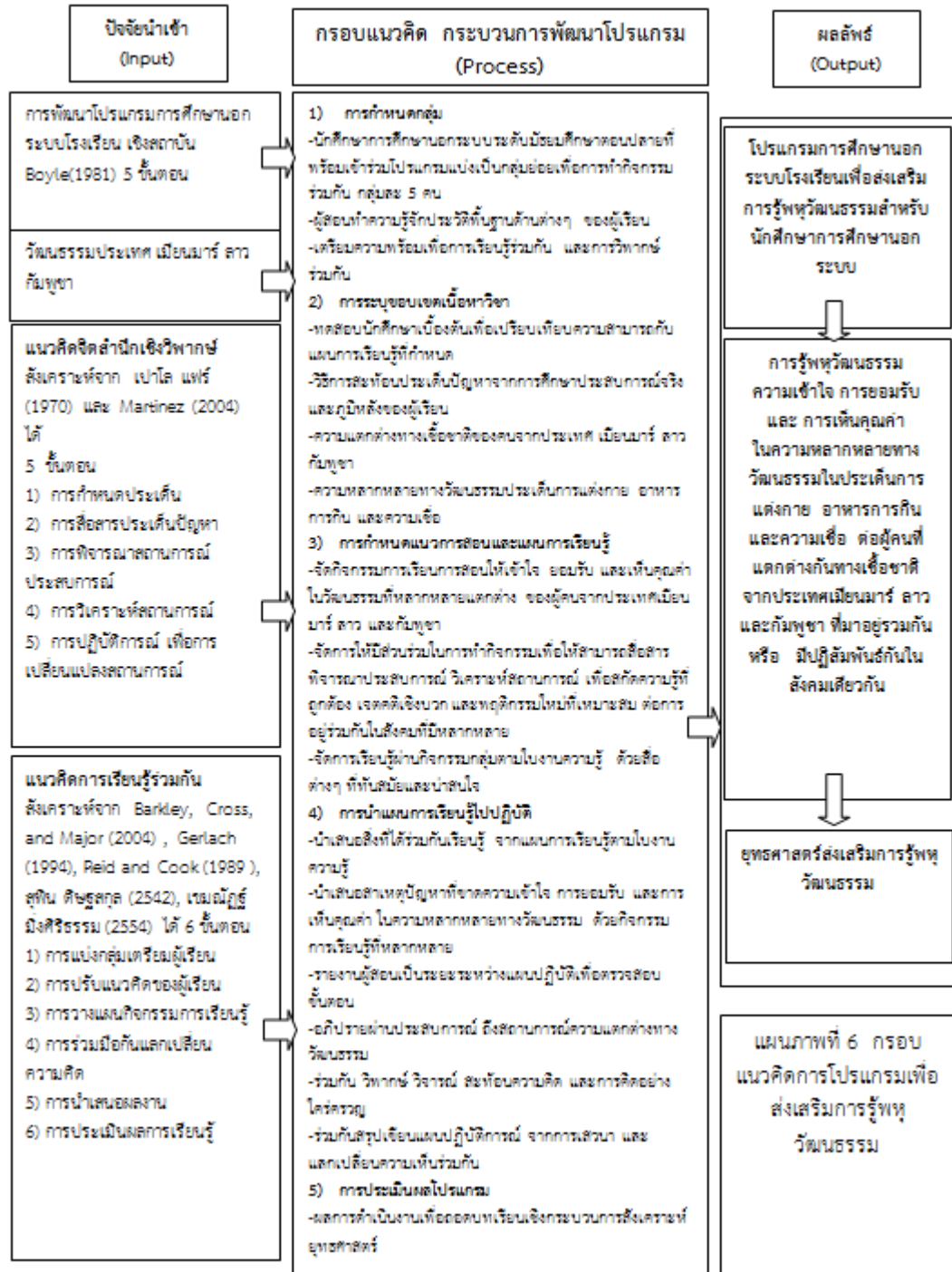
การเรียนรู้วัฒนธรรม ความเข้าใจ การยอมรับ และการเห็นคุณค่า ในความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ต่อผู้คนที่แตกต่างกันทางเชื้อชาติจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ที่มาอยู่ร่วมกันหรือมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคมเดียวกัน

โดยสามารถนำเสนอเป็นแผนภาพการบูรณาการขั้นตอนการเรียนรู้ 2 แนวคิด และแผนภาพกรอบแนวคิดของการวิจัยในครั้งนี้ ได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 5 การบูรณาการขั้นตอนการเรียนรู้ 2 แนวคิด

แผนภาพที่ 6 กรอบแนวคิดการโปรแกรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาธรรม

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาการศึกษา นอกระบบ ผู้วิจัยได้ศึกษาก่อนการลงเก็บข้อมูลภาคสนามโดยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นก็ทำการสร้างและคัดเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แล้วติดต่อประสานงานกับศูนย์ การศึกษานอกและการศึกษาตามอัธยาศัยในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้เลือกใช้การวิจัยกึ่งทดลองใน รูปแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว กลุ่มตัวอย่างไม่มีการสุ่มและไม่มีการควบคุม โดยวัดผลก่อนและหลัง การทดลอง (The Single Group, Pretest-posttest Design) โดยมีการดำเนินการอบรม การจัด การทำข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบ แบบประเมิน และ แบบการสังเกต

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

โดยผู้วิจัยศึกษาปัจจัยนำเข้าทั้งหมด ที่ใช้ในการจัดสร้างการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอก ระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันวัฒนธรรม เพื่อให้ได้แนวคิดหัวข้อต่างๆ รูปแบบการสร้างเครื่องมือ และแนวทางในการปฏิบัติของ การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการ เรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันวัฒนธรรม โดยดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมเพื่อ ส่งเสริมการรู้เท่าทันวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษา นอกระบบ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอก ระบบโรงเรียนเชิงสถาบัน ของ Boyle (1981) แนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ สันเคราะห์จากแนวคิด ของ Paulo freire (1970) และ Martinez (2004) แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน สันเคราะห์จาก แนวคิดของ Barkley, Cross, and Major (2004), Gerlach (1994), Reid and Cook (1989), สุพิน ดิษฐสกุล (2542) และ เขมณัฐ มิ่งศิริธรรม (2554) และข้อมูลวัฒนธรรมกลุ่มประเทศ เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ การแต่งกาย อาหารการกิน ความเชื่อ

2. ดำเนินการสร้างโปรแกรมตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน มาผสมผสาน และดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) มีขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเชิงสถาบันไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

ดำเนินการด้วยการหาข้อมูลจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อหา กลุ่มศูนย์ที่เหมาะสมเพื่อขอรับคำปรึกษาในการหากกลุ่มทดลอง ในการจัดการทดลองโปรแกรม

การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม จากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยใน 2 กลุ่มศูนย์ คือกลุ่มศูนย์รามาศึกษาจากศูนย์การศึกษานอกระบบเขตราชภัฏบุรีรัมย์ เขตบางบอน และกลุ่มศูนย์เจ้าพระยาจากศูนย์การศึกษานอกระบบเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา เนื่องจาก 2 กลุ่มศูนย์นี้ อยู่ในเขตพื้นที่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ที่มีคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา มาอยู่อาศัยและทำงานอยู่จำนวนมาก รวมถึงยังมีชุมชน ตลาด และวัด ของกลุ่มคนชนชาติเหล่านี้พักอาศัยดำเนินชีวิตอยู่มาก ทำให้นักศึกษาจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่อาศัยในเขตพื้นที่ดังกล่าวมีโอกาสได้คลุกคลี พบเห็น หรืออยู่ร่วมกับกลุ่มคนจากกลุ่มประเทศดังกล่าว ทำให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูล ขั้นตอนต่อมาผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตยานนาวา ให้เข้าไปจัดกลุ่มทดลองตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมในครั้งนี้ และให้ผู้วิจัยนำแบบทดสอบเข้าไปทำการทดสอบก่อนการทดลองเพื่อหาคุณภาพเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยได้รับทราบถึงปัญหาในประเด็นการอยู่ร่วมกันกับคนที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ รวมถึงข้อมูลปัญหาและความต้องการในการรู้พหุวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ข้อมูลพื้นฐานอย่างละเอียด เช่น วัตถุประสงค์การเข้ามาศึกษา สภาพแวดล้อมที่อาศัย ประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการ ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงของนักศึกษาการศึกษานอกระบบที่มีต่อวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านใกล้ชิดโดยเฉพาะเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา รวมถึงเจตคติของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ที่มีต่อผู้คนในกลุ่มประเทศเหล่านี้ ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำและวางแผนหากกลุ่มทดลองสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตยานนาวา ในช่วงต้นเดือนมิถุนายน เพื่อที่จะได้ทำการทดลองโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นนี้ในปลายเดือนมิถุนายนถึงเดือนปลายเดือนกันยายน พ.ศ. 2558

ผู้วิจัยดำเนินการรับสมัครนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เพื่อจัดเป็นกลุ่มทดลองโดยใช้หนังสือเชิญชวนและการเข้านั่งรับสมัครเองที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตยานนาวา เพื่อให้ได้ผู้เข้าร่วมอบรมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม สำหรับการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโดย ผู้เข้าอบรมต้องมีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป เป็นนักศึกษาที่กำลังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และเป็นผู้ที่มีความเต็มใจให้ความร่วมมือในการวิจัย โดยสรุปได้ผู้เข้าร่วมโปรแกรม 25 คน จากนั้นแบ่งกลุ่มทดลองออกเป็นกลุ่มย่อยๆ กลุ่มละ 5 คน เพื่อการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยการแบ่งกลุ่มย่อยจะทำการคัดเลือกผู้เรียน ได้แก่ เพศ อายุ และประสบการณ์ส่วนตัวทั้งในด้านการทำงาน การเรียน และสังคมรอบตัวของผู้เรียน

2) การระบุขอบเขตเนื้อหาวิชา

มีการทำข้อตกลงกับนักศึกษาที่ร่วมโปรแกรมเบื้องต้นเพื่อเปรียบเทียบความสามารถกับแผนการเรียนรู้ที่กำหนด ด้วยวิธีการสะท้อนประเด็นปัญหาจากการศึกษาประสบการณ์จริง และภูมิหลังของผู้เรียน ส่วนเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ได้แบ่งรายละเอียดเนื้อหาที่สอนโดยเน้นในเรื่องส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมให้กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้คนที่แตกต่างกันทาง

เชื้อชาติจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ที่มาอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกันและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน โดยแบ่งประเด็นการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ

2.1 ความหลากหลายแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยมุ่งศึกษาวัฒนธรรมในมิติวิถีชีวิต เพราะเป็นการรับรู้และเป็นพฤติกรรมที่บุคคลนั้นได้เลือกแล้ว และส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นยอมรับได้หรือไม่ได้ และการเห็นคุณค่ามีมากน้อยเพียงใด งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาหัวข้อความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1) การแต่งกาย 2) อาหารการกิน และ 3) ความเชื่อ

2.2 เรื่องความแตกต่างกันทางเชื้อชาติของผู้คนที่มาอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน โดยมุ่งศึกษาพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มคนในประเทศเพื่อนบ้านใกล้ชิดกับประเทศไทย 3 ประเทศ คือ 1) ประเทศเมียนมาร์ 2) ประเทศลาว และ 3) ประเทศกัมพูชา

เมื่อได้ข้อมูลเบื้องต้นในประเด็นและสถานการณ์เรื่องวัฒนธรรมที่แตกต่างในกลุ่มประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชาแล้ว ทำการสรุปขอบเขตของเนื้อหาวิชาและกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้สู่หน่วยการเรียนรู้ ใบงานความรู้ ผ่านสื่อรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย โดยกลุ่มผู้สอน คือผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย วิทยากรพิเศษ และผู้สอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3) การกำหนดแนวการสอนและแผนการเรียนรู้

ศึกษากระบวนการ และวิธีการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อๆ ต่างๆ และกิจกรรมที่ผู้เรียนจะได้ร่วมกันทำ และขั้นตอนการเรียนรู้จากแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันที่สังเคราะห์ได้ โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักศึกษาที่เข้าร่วมโปรแกรมมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถสื่อสาร พิจารณาประสบการณ์ วิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อสกัดความรู้ที่ถูกต้อง เจตคติเชิงบวก และพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสม ต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีหลากหลาย โดยผู้วิจัย นำผลข้อมูลที่ได้มาประกอบการออกแบบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการเรียนรู้และสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 เนื้อหาสาระเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรม ให้เกิดความเข้าใจ การยอมรับ และการเห็นคุณค่า ในมิติวิถีชีวิต ด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของผู้คนที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ที่มาอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความรู้ที่ถูกต้อง เจตคติเชิงบวก และการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม

3.2 แนวคิดการเรียนรู้ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ใช้ขั้นตอนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ที่สังเคราะห์ได้ 5 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดประเด็น 2) การสื่อสารประเด็นปัญหา 3) การพิจารณาสถานการณ์จากประสบการณ์ 4) การวิเคราะห์สถานการณ์ 5) การปฏิบัติการณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ ร่วมกับขั้นตอนการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน ที่สังเคราะห์ได้ 6 ขั้นตอน 1) การแบ่งกลุ่มเตรียมผู้เรียน 2) การปรับแนวคิดของผู้เรียน 3) วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การร่วมมือกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 5) การนำเสนอผลงาน 6) การประเมินผลการเรียนรู้

3.3 กิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ได้สังเคราะห์แนวคิดดังกล่าวข้างต้นสู่กระบวนการเรียนการสอน โดยจัดกิจกรรมผ่านหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 11 หน่วย ประกอบไปด้วยรายละเอียดของเนื้อหา และจำนวนชั่วโมงการดำเนินการ ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 15 รายละเอียดการดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้

รายละเอียดการจัดกิจกรรม	จำนวนชั่วโมง
1. แจกกำหนดการและการทดสอบก่อนการฝึกอบรม	4
2. กิจกรรมกลุ่มปฏิบัติสัมพันธ์เพื่อสร้างความคุ้นเคย	4
3. หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องการแต่งกายของคนที่มาจากประเทศเมียนมาร์	8
4. หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องอาหารการกินของคนที่มาจากประเทศเมียนมาร์	8
5. หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องความเชื่อของคนที่มาจากประเทศเมียนมาร์	8
6. หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องการแต่งกายของคนที่มาจากประเทศลาว	8
7. หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องอาหารการกินของคนที่มาจากประเทศลาว	8
8. หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่องความเชื่อของคนที่มาจากประเทศลาว	8
9. หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่องการแต่งกายของคนที่มาจากประเทศกัมพูชา	8
10. หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 เรื่องการแต่งกายของคนที่มาจากทั้ง 3 ประเทศ	12
11. หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 เรื่องอาหารการกินของคนที่มาจากประเทศกัมพูชา	8
12. หน่วยการเรียนรู้ที่ 10 เรื่องความเชื่อของคนที่มาจากประเทศกัมพูชา	8
13. หน่วยการเรียนรู้ที่ 11 เรื่องอาหารการกินของคนที่มาจากทั้ง 3 ประเทศ	8
14. การประเมินกิจกรรมและการทดสอบหลังการฝึกอบรม	4
รวม	104

3.4 เนื้อหาการเรียนการสอน

รายละเอียดเนื้อหาการจัดใช้กิจกรรมใช้เทคนิคในรูปแบบต่างๆ และสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ที่ได้ประยุกต์มาจากแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ผ่านหน่วยการเรียนรู้ 11 หน่วย โดยมีเทคนิคและเนื้อหาการเรียนการสอน สรุปในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 16 สรุปเนื้อหาวิธีการเรียนการสอนที่นำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ เทคนิคที่ใช้	วัตถุประสงค์ ของเทคนิค	ลักษณะการเรียนรู้	ผลที่คาดว่าจะ ได้รับเกี่ยวกับ การรู้พหุวัฒนธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1. การอภิปรายแบบ ประชุมกลุ่มย่อย	สร้างข้อมูล และความคิด จากการแยก ประเด็นต่างๆ เป็นส่วนย่อยๆ ให้กว้างขวาง มากขึ้นเพื่อ เตรียมตัว อภิปรายกัน ในชั้นเรียนใหญ่	จัดแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยให้มีหัวข้อไปพิจารณากลุ่มละ หัวข้อ โดยอาจเป็นประเด็นเดียวกัน หรือคนละประเด็นก็ได้ ในเรื่อง วัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมียน มาร์ โดยใช้เวลาในการอภิปรายแต่ ละกลุ่มประมาณ 20 นาที สำหรับ กลุ่มของสมาชิกที่มีความแตกต่างกัน ในด้านทัศนคติและความคิด จากนั้น อภิปราย	ประเด็นการแต่งกาย ของคนเมียนมาร์ -มีข้อมูลความรู้มากขึ้น -ยอมรับในรูปแบบ เสื้อผ้าวิธีการแต่ง โดยไม่ ดูถูก -เห็นคุณค่าของลักษณะ เสื้อผ้าด้วยความชื่นชม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2. การอภิปราย โดยการ สัมภาษณ์ 3 ขั้นตอน	เพื่อพัฒนา และการสรุป สาระความรู้ แบบเป็น เครือข่ายโดย การตั้งคำถาม และพัฒนา ทักษะการ สื่อสาร	การจัดกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย จากนั้นกำหนดปัญหา หรือเรื่องราว เกี่ยวกับวัฒนธรรมการกินของคน เมียนมาร์ โดยให้แต่ละกลุ่มช่วยกัน ตั้งคำถามให้เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่ กำหนด โดยรวบรวมให้เป็น แบบสอบถาม แล้วให้สมาชิกแต่ละ คนในกลุ่มนำแบบสอบถามของกลุ่ม ไปสัมภาษณ์สมาชิกอีกกลุ่มหนึ่ง และ สลับบทบาทกัน จากผู้ที่ถามเป็น ผู้ตอบ แล้วแต่ละกลุ่มย่อยช่วยกัน สรุปสาระจากแบบสอบถามที่ได้จาก การสัมภาษณ์แล้วนำเสนอ	ประเด็นอาหารการกิน ของคนเมียนมาร์ -เข้าใจและรู้มากขึ้น -ยอมรับวิธีการกินและ อาหาร โดยไม่รังเกียจ -เห็นคุณค่าทาง โภชนาการด้วยความ ชื่นชม

หน่วยการเรียนรู้ เทคนิคที่ใช้	วัตถุประสงค์ ของเทคนิค	ลักษณะการเรียนรู้	ผลที่คาดว่าจะได้รับเกี่ยวกับ การรู้เท่าทันวัฒนธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3. การสลับกันสอนด้วยวิธีการกลุ่มซ้อน	เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้กว้างขวางขึ้นอย่างทั่วถึง โดยการสังเกตการทำงานเป็นกลุ่ม	การจัดกลุ่มผู้เรียนมีลักษณะเป็นกลุ่มซ้อนกัน 2 วง คือกลุ่มวงในและกลุ่มวงนอก โดยใช้เวลาในการอภิปรายประมาณ 15-20 นาที เวลาในการสรุป 10-15 นาที ในขณะที่สมาชิกกลุ่มวงในประชุมอภิปรายกันในเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคนเมียนมาร์ ในขณะที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ นั้น กลุ่มวงนอกจะเป็นแค่ผู้สังเกตการณ์ มีหน้าที่ฟังหรือจดบันทึกโดยไม่เข้าไปมีส่วนร่วมจากนั้นกลับเข้ากลุ่มอภิปราย	ประเด็นความเชื่อต่อคนเมียนมาร์ -มีข้อมูลเข้าใจมากขึ้น -ยอมรับรูปแบบพิธีกรรมการนับถือ โดยไม่ดูถูก -เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม การปฏิบัติ ด้วยความชื่นชม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4. การสลับกันสอนด้วยบทบาทสมมุติ	ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตน โดยการสร้างกิจกรรมขึ้นเอง	จัดกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ จากนั้นกำหนดวัตถุประสงค์และสร้างสถานการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมการแต่งกายของคนลาว แล้วมอบหมายให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มได้วางแผนและซักซ้อมบทบาทตามที่ได้รับบทบาท และพยายามให้แสดงในเวลากำหนด ให้ผู้ชมวิจารณ์และสามารถซักถามประเด็นต่างๆ ได้	ประเด็นการแต่งกายของคนลาว -มีข้อมูลความรู้มากขึ้น -ยอมรับในรูปแบบเสื้อผ้าวิธีการแต่ง โดยไม่ดูถูก -เห็นคุณค่าของลักษณะเสื้อผ้า วัสดุที่ใช้ ด้วยความชื่นชม พอใจ

หน่วยการเรียนรู้ เทคนิคที่ใช้	วัตถุประสงค์ ของเทคนิค	ลักษณะการเรียนรู้	ผลที่คาดว่าจะได้รับเกี่ยวกับ การรู้พหุวัฒนธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5. การสลับกัน สอนด้วย การต่อ ความรู้	เพื่อจูงใจให้ ผู้เรียนได้ เรียนรู้ กระบวนการ ที่ลึกซึ้ง เพียงพอใน การสอนกลุ่ม	แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก จากนั้นผู้สอนแบ่งหัวข้อเรียนรู้ เกี่ยวกับวัฒนธรรมการกินของคน ลาว โดยแบ่งเป็นหัวข้อย่อยๆ เท่ากับ จำนวนสมาชิกของแต่ละกลุ่ม มอบ ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มค้นคว้าคนละ หัวข้อ ผู้เรียนต่างกลุ่มที่ได้รับ มอบหมายให้ค้นคว้าหัวข้อเดียวกัน จะศึกษาบทเรียนร่วมกัน จากนั้นแต่ ละคนจะกลับเข้ากลุ่มเดิมของตนเพื่อ อธิบายหัวข้อที่ตนศึกษาให้เพื่อนร่วม กลุ่มฟัง เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้รู้ เนื้อหาครบเพื่อการอภิปราย	ประเด็นอาหารการกิน ของคนลาว -เข้าใจและรู้มากขึ้น -ยอมรับวิถีการกิน และ อาหาร โดยไม่รังเกียจ -เห็นคุณค่าทาง โภชนาการด้วยความ ชื่นชม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6. การแก้ ปัญหาด้วย วิธีการส่ง ต่อปัญหา	เพื่อฝึกทักษะ การคิดให้ สามารถแก้ ปัญหาที่มี ประสิทธิภาพ แยกแยะ ระหว่างความ แตกต่างของ ปัญหาทั้งสอง	จัดกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยๆ ให้แต่ ละกลุ่มตั้งคำถามเกี่ยวกับวัฒนธรรม ความเชื่อของลาว กลุ่มละ 1 คำถาม เขียนไว้หน้าซอง และเขียนคำตอบ ของกลุ่มตนใส่ไว้ในซอง จากนั้นให้ส่ง ซองปัญหานี้เวียนไปแต่ละกลุ่ม โดย แต่ละกลุ่มวิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหา ของกลุ่มเพื่อน เขียนคำตอบไว้ในซอง เวียนส่งซองปัญหาสลับกันจนครบทุก กลุ่ม จากนั้นกลุ่มเจ้าของซองปัญหา นำคำตอบที่รวมได้มาวิเคราะห์ และ เสวนา	ประเด็นความเชื่อ ต่อคนลาว -มีข้อมูลเข้าใจมากขึ้น -ยอมรับรูปแบบพิธีกรรม การนับถือ โดยไม่ดูถูก -เห็นคุณค่าของความ ศรัทธา การปฏิบัติ ด้วย ความชื่นชม

หน่วยการเรียนรู้ เรียนรู้ เทคนิคที่ใช้	วัตถุประสงค์ ของเทคนิค	ลักษณะการเรียนรู้	ผลที่คาดว่าจะได้รับเกี่ยวกับ การรู้พหุวัฒนธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7. การแก้ปัญหาด้วยวิธีทีมวิเคราะห์	เพื่อช่วยผู้เรียนทำความเข้าใจกิจกรรมที่แตกต่างที่ต้อฟังอย่างตั้งใจแล้วจดบันทึก	จัดกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ใช้เวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 30 นาที ผู้สอนบรรยายโดยฉายวิดีโอเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมการแต่งกายของคนกัมพูชา ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน พร้อมทั้งเตรียมนำเสนอรายงานหน้าชั้นด้วยวิธีการพูดสรุปจากการวิเคราะห์ ของทีม	ประเด็นการแต่งกายของคนกัมพูชา -มีข้อมูลความรู้มากขึ้น -ยอมรับในรูปแบบเสื้อผ้าวิธีการแต่ง โดยไม่รังเกียจ -เห็นคุณค่าของลักษณะเสื้อผ้าด้วยความชื่นชม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 8. การเรียนรู้ด้วยการไปทัศนศึกษา	ช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงในเรื่องที่เรียนรู้อตามสภาพความเป็นจริงทำให้เกิดความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อสถานที่นั้นและการเรียนรู้	ผู้สอนทำความเข้าใจกับผู้เรียนถึงสถานที่ตลาดบางบอน ถ.เอกชัย เป็นตลาดชุมชนชาวเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ที่อาศัยอยู่จำนวนมากในย่านนั้น ทำให้เป็นตลาดที่มีสินค้าประเภทเสื้อผ้า เครื่องใช้และอาหาร รวมถึงผู้คนจากประเทศดังกล่าวมาค้าขาย เดินจับจ่ายสินค้ากันมาก แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มแยกกันเดินสำรวจวิถีชีวิต การแต่งกาย อาหารการกิน ของพวกเขา ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันจดบันทึก เปรียบเทียบสิ่งที่พบเจอของวิถีชีวิตแต่ละชนชาติ ผู้สอนก็ต้องเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละกลุ่มและจดบันทึก เพื่อนำข้อมูลมาอภิปราย	ประเด็นการแต่งกายและอาหารการกิน ของคนเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา -ได้ข้อมูล เรื่องราวทำให้เข้าใจพวกเขามากขึ้น -ยอมรับในวิธีการแต่งกาย และอาหารการกิน โดยไม่รังเกียจ หรือ ดูถูก -เห็นคุณค่าในลักษณะการแต่งตัว และลักษณะรสชาติอาหารพวกเขาด้วยความชื่นชม ยินดี

หน่วยการเรียนรู้ เรียนรู้ เทคนิคที่ใช้	วัตถุประสงค์ ของเทคนิค	ลักษณะการเรียนรู้	ผลที่คาดว่าจะ ได้รับเกี่ยวกับ การรู้พหุวัฒนธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 9. การจัด ระเบียบ สารสนเทศ โยแมงมูม	เพื่อนำเสนอ ความสัมพันธ์ ที่เป็นแผนที่ สามารถแสดง ให้เห็นต้นทาง สู่ปลายทาง ของประเด็น ปัญหา	แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ใช้ เวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 30 นาที โดยให้ผู้เรียนเขียนแนวคิดที่ เกี่ยวกับวัฒนธรรมการกินของคน กัมพูชา โดยหลักและองค์ประกอบ ย่อยบนแผ่นกระดาษที่มีลักษณะเป็น เครือข่ายคล้ายโยแมงมูม ผู้สอนคอย แนะนำโดยให้สมาชิกในแต่ละกลุ่ม ช่วยกันระดมสมองและเติมคำโยงสิ่ง ที่คิดได้ให้สมบูรณ์ แล้วสรุปผลการ ระดมสมองด้วยการเสวนา	ประเด็นอาหารการกิน ของคนกัมพูชา -เข้าใจและรู้มากขึ้น -ยอมรับวิถีการกินโดยไม่ รังเกียจ -เห็นคุณค่าทาง โภชนาการอาหารพวก เขาด้วยความชื่นชม
หน่วยการเรียนรู้ที่10. การจัด ระเบียบ สารสนเทศ ห่วงโซ่ สัมพันธ์	เป็นกระบวน การทำความเข้าใจ ที่เป็นผล ตามลำดับ ความสัมพันธ์ ที่เกิดขึ้น	จัดกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย แล้ว ผู้สอนกำหนดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมในประเด็นความเชื่อของ คนกัมพูชา โดยให้ผู้เรียนเรียงลำดับ ความสัมพันธ์ของข้อมูลจากที่คุ้นเคย มากไปสู่ความคุ้นเคยน้อย สมาชิกใน แต่ละกลุ่มต้องหาความสัมพันธ์ และ วิพากษ์ถึงความสัมพันธ์ที่ได้มา	ประเด็นความเชื่อต่อ คนกัมพูชา -มีข้อมูลเข้าใจมากขึ้น -ยอมรับรูปแบบพิธีกรรม การนับถือ โดยไม่ดูถูก -เห็นคุณค่าของความ ศรัทธา การปฏิบัติ ด้วย ความชื่นชม
หน่วยการเรียนรู้ที่11. การเรียนรู้ ด้วยผัง ต้นไม้ เจ้าปัญหา	เพื่อให้ผู้เรียน สามารถระบุ ถึงสาเหตุที่ทำให้ เกิดปัญหา โดยร่วมกันหา สาเหตุของ ปัญหา	แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ จากนั้นให้ผู้เรียนดูรูปภาพวัฒนธรรม เกี่ยวกับประเด็นอาหารการกินของ ผู้คนที่มาจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา จากนั้นผู้เรียนรวบรวมที่มา และปัญหาดังกล่าวโดยวาดรูป ออกมาเป็นต้นไม้แห่งประเด็นปัญหา โดยให้ส่วนต้นคือปัญหาที่กลุ่มเห็น คุณค่าเป็นปัญหาร่วมกัน ใบไม้เป็น ผลที่เกิดจากปัญหา โดยแยกฝั่งซ้าย เป็นการยอมรับ เห็นคุณค่า และฝั่ง ขวาเป็นการไม่ยอมรับ ไม่เห็นคุณค่า และส่วนราก คือ สาเหตุของ รากเหง้าแห่งปัญหา	ประเด็นอาหารการกิน ของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา -ได้ข้อมูลทำให้เข้าใจ พวกเขามากขึ้น -ยอมรับในวิถีการกิน และลักษณะอาหาร โดย ไม่รังเกียจ -เห็นคุณค่าในส่วนผสม ของอาหารและรสชาติ ด้วยความชื่นชม

4) การนำแผนการเรียนรู้ไปปฏิบัติ

ดำเนินการตามวัตถุประสงค์และการนำเสนอสิ่งที่ได้ร่วมกันเรียนรู้ จากแผนการเรียนรู้ตามใบงานความรู้ ที่สามารถจะดึงเอาประสบการณ์และความสามารถของนักศึกษาที่เข้าร่วมโปรแกรมออกมา เพื่อให้พวกเขาเสนอสาเหตุปัญหาและสถานการณ์ที่ทำให้ขาดความเข้าใจ การยอมรับ และการเห็นคุณค่า ในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีความยืดหยุ่น แล้วอภิปรายผ่านประสบการณ์ ร่วมกันวิพากษ์ วิเคราะห์ สะท้อนความคิด สำหรับการทดลองโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบนี้ มีระยะเวลาในการจัดกิจกรรมตั้งแต่วันที่ 28 มิถุนายน ถึงวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2558 รวม 104 ชั่วโมง โดยมีกิจกรรมต่างๆ ที่กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เริ่มตั้งแต่การปฐมนิเทศ การแบ่งกลุ่มทำความเข้าใจกันผ่านกิจกรรมที่จัดให้ มีการทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง การปฏิบัติงานตามแผนการเรียนรู้ที่ต้องร่วมมือกันดำเนินการ การร่วมกันศึกษาวิเคราะห์หาข้อมูลต่างๆ จากประสบการณ์ตามที่ได้สอนได้มอบหมายให้ผู้เรียน จากนั้นทำแบบทดสอบวัดความรู้ แบบประเมินเจตคติ และแบบประเมินพฤติกรรม รวมถึงแบบบันทึกผลการทำกิจกรรมโดยผู้เรียน และการประเมินกลุ่มจากแบบสังเกตที่บันทึกโดยผู้สอน จากนั้นผู้วิจัยสรุปรายละเอียดการปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน

การดำเนินการทดลอง คือจัดกลุ่มนักศึกษาการศึกษาและผู้สอนศูนย์การศึกษานอกระบบผู้จัดโปรแกรม ให้เข้าร่วมโปรแกรมตามระยะเวลา และขั้นตอนที่กำหนด เพื่อนำเสนอสิ่งที่ได้ร่วมกันเรียนรู้จากการสังเคราะห์ใบงานความรู้จากหน่วยการเรียนรู้ เพื่อหาสาเหตุปัญหาหรือสถานการณ์ที่นักศึกษาขาดความเข้าใจ การยอมรับ การเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างของผู้คนที่มาจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ซึ่งในตามแผนปฏิบัติการจะต้องมีการตรวจสอบขั้นตอนด้วยการบันทึกผลสู่แบบประเมินการทำใบงาน จากนั้นก็นำสู่การคิดวิเคราะห์ เสนอ วิพากษ์วิจารณ์และสะท้อนความคิดจากการทำงานกลุ่มร่วมกัน โดยใช้การทดลองแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง

T₁	X	T₂
----------------------	----------	----------------------

สัญลักษณ์ที่ใช้ในรูปแบบการวิจัย One group pretest – posttest design

- T₁ หมายถึงการทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้
- X หมายถึงการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน
- T₂ หมายถึงการทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้

5) การประเมินผลโปรแกรม

ทำการประเมินผล โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1. การประเมินผลการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบทดสอบความรู้เพื่อวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการรู้พหุวัฒนธรรม แบบประเมินเจตคติเพื่อวิเคราะห์ผลการรู้พหุวัฒนธรรมว่ามีเจตคติในการยอมรับและการเห็นคุณค่าในระดับใด และแบบประเมินพฤติกรรมเพื่อวิเคราะห์ผลการรู้พหุวัฒนธรรมว่ามีพฤติกรรมการยอมรับและการเห็นคุณค่าอย่างไร

ส่วนที่ 2. การประเมินผลการดำเนินงาน

เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนแบบสังเกตการทำใบงานที่บ้านที่ก โดยผู้สอนเพื่อสรุปผลที่ได้จากการทำกิจกรรมการเรียนรู้แบบประเมินกลุ่มจากการทำใบงานที่บ้านที่ก โดยผู้เรียนเพื่อสรุปผลที่ได้จากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ว่าขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้สามารถดำเนินได้อย่างต่อเนื่อง ราบรื่น เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. วิธีการสร้างเครื่องมือ

1.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับวิธีการและแนวทางในการสร้างเครื่องมือในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้คนที่แตกต่างกันทางเชื้อชาติจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา

1.2 จัดทำเครื่องมือฉบับร่าง นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมพิจารณาแก้ไข จากนั้นนำเครื่องมือฉบับร่างที่ผ่านการพิจารณาแก้ไขไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้อง ความเหมาะสมด้านภาษา และการสื่อความหมาย เพื่อขอรับข้อเสนอแนะ

1.3 นำเครื่องมือฉบับร่างที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและตรวจสอบโปรแกรมการศึกษานอกระบบที่สร้างขึ้นในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน คือผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการคิดเชิงพากษ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย (รายชื่อตามภาคผนวก ก) โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินความตรงเชิงเนื้อหา คือค่าดัชนี IOC (Index of item objective congruence) เมื่อปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เขตยานนาวากลุ่มที่ศึกษาอยู่ที่วัดदान จำนวน 25 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มทดลอง

1.4 เครื่องมือที่เป็นแบบทดสอบความรู้จะมีการวิเคราะห์ความยากง่าย และวิเคราะห์ดัชนีอำนาจจำแนก

1.5 เครื่องมือที่เป็นแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรม เป็นลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Likert Scale) มีผลการพิจารณาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยดังนี้

4.50 – 5.00	ระดับ	ความพึงพอใจมากที่สุด
3.50 – 4.49	ระดับ	ความพึงพอใจมาก
2.50 – 3.49	ระดับ	ความพึงพอใจปานกลาง
1.50 – 2.49	ระดับ	ความพึงพอใจน้อย
1.00 – 1.49	ระดับ	ความพึงพอใจน้อยที่สุด

1.6 เครื่องมือที่เป็นแบบประเมินเจตคติ ตัวเลือกแต่ละตัวจะมีคะแนนและระดับการยอมรับ ระดับการเห็นคุณค่า โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตัวเลือกแต่ละข้อตามเกณฑ์ของ Rogers and Shoemaker (1971) กล่าวถึงรายละเอียดการยอมรับ (Adoption process) ว่าเป็นกระบวนการทางจิตใจของบุคคล ซึ่งเริ่มต้นด้วยการเริ่มรู้หรือได้ยินเกี่ยวกับแนวความคิดใหม่ แล้วไปสิ้นสุดลงด้วยการตัดสินใจยอมรับไปปฏิบัติ กระบวนการนี้มีลักษณะคล้ายกับการเรียนรู้และการตัดสินใจโดยแบ่งกระบวนการยอมรับและเห็นคุณค่า ออกเป็น 5 ขั้นตอน ร่วมกับเกณฑ์การยอมรับของ กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์ (2542) ได้กล่าวรายละเอียดถึงขั้นการยอมรับ หรือ การรับเอามาใช้เป็นของตนเองเป็นกระบวนการอีกด้านหนึ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กับกระบวนการเผยแพร่ (Diffusion) นวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ สำหรับประเทศไทยแล้วเนื่องจากสังคมไทยมีระบบสังคมที่มีความเฉพาะจะต้องมีการประยุกต์ การตัดสินใจ ยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากผู้อื่นหรือจากที่อื่นที่อาจเป็นวัตถุ สิ่งของ วิธีคิด การกระทำ วิธีการทำงาน การใช้ชีวิต การแต่งกาย ค่านิยม และความเชื่อ มีอิทธิพลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในตัวเองในลักษณะที่เป็นการรับเอามาเป็นส่วนหนึ่งของตัวเองถือได้ว่าเป็นการยอมรับทั้งทางตรงและโดยปริยาย และอาจแสดงออกมาให้ปรากฏหรืออยู่ในความรู้สึกนึกคิดและพร้อมสำหรับการแสดงออก โดยมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 17 ประยุกต์การยอมรับและการเห็นคุณค่า พร้อมระดับคะแนนในแบบประเมินเจตคติ

ตัวเลือกและระดับ	ประยุกต์จาก Rogers and Shoemaker	ประยุกต์จาก กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์
ก = 1 คะแนน	1. ขั้นเริ่มรู้หรือเพิกเฉย การรับรู้ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญหรือด้วยการพบเห็น หรือจากการเผยแพร่ของสื่อ	1. ขั้นการได้รับรู้ การได้รับข้อมูลข่าวสารจากสังคมและจากอิทธิพลของสื่อมวลชนที่เผยแพร่
ข = 2 คะแนน	2. ขั้นสู่ความสนใจ เริ่มมีความสนใจ และพยายามหาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อแยกแยะประโยชน์ความเหมาะสม	2. ขั้นการสร้างความเชื่อถือ เริ่มสนใจในข้อมูลข่าวสารจากตนเองและผู้อื่นที่ได้รับอิทธิพลจากการเผยแพร่ของสื่อ
ค = 3 คะแนน	3. ขั้นไตร่ตรอง ศึกษารายละเอียดเพื่อเปรียบเทียบผลว่าดีหรือไม่ดี เพื่อให้เกิดความแน่ใจก่อนที่จะรับมาใช้ หรือปฏิบัติจริง	3. ขั้นการตัดสินใจ การรับมาปฏิบัติตามความเชื่อของตนเอง แม้จะมีข้อมูลมาขัดแย้งก็ตาม
ง = 4 คะแนน	4. ขั้นทดลองทำ ทดลองปฏิบัติ เพื่อดูว่าเหมาะกับตนเองและสังคมแล้วแสวงหาข้อมูล เพื่อประกอบการรับมาปฏิบัติ	4. ขั้นการแสดงออกยอมรับ การได้รับผลประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เกี่ยวข้องกับการแสดงออก
จ = 5 คะแนน	5. ขั้นนำไปปฏิบัติ การตัดสินใจรับปฏิบัติอย่างเต็มที่ หลังจากได้พิจารณาทดลอง เมื่อทราบผลเป็นที่พอใจ และสนับสนุน	5. ขั้นการยืนยันตัดสินใจบอกต่อ เกิดความเชื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจการรับมาปฏิบัติมากขึ้นเรื่อยๆ และแนะนำ

2. วิธีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ผู้วิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา การใช้ภาษาและความเหมาะสมของข้อคำถาม โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ต้องมากกว่า 0.5 ($IOC > 0.5$) จึงถือว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับโครงสร้างและนิยามที่ต้องการวัด (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544) มีบางข้อที่คะแนนค่าดัชนี IOC น้อยกว่า 0.5 จึงทำการตัดออก ถือว่าร่างโปรแกรมมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการทดลองได้ (ผลการวิเคราะห์ค่าตามภาคผนวก ข)

2.2 เครื่องมือที่เป็นแบบทดสอบความรู้จะมีการวิเคราะห์ความยากง่าย ซึ่งต้องมีค่าระหว่าง 0.2-0.8 และวิเคราะห์ดัชนีอำนาจจำแนก ซึ่งต้องมีค่าระหว่าง 0.2 ขึ้นไป โดยการวิเคราะห์เป็นรายข้อ (ผลตามภาคผนวก ข)

2.3 เครื่องมือนำไปทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบ กลุ่มที่ศึกษาอยู่ที่วัดด่าน จำนวน 25 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยมีเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า .60 หรือ 60% ขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสอบถาม ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมโปรแกรม จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) ศาสนา 4) สัญชาติ 5) ภูมิลำเนา 6) สถานภาพ 7) สภาพปัจจุบัน 8) ในสถานประกอบการของคุณมีคนเมียนมาร์หรือไม่ 9) ในสถานประกอบการของคุณมีคนลาวหรือไม่ 10) ในสถานประกอบการของคุณมีคนกัมพูชาหรือไม่ จากการวิเคราะห์ได้ค่า (IOC) ความสอดคล้องระดับ 1.00 แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าข้อคำถามชัดเจนเหมาะสมและครอบคลุม

เครื่องมือชุดที่ 2 แบบทดสอบวัดความรู้ในเรื่องพหุวัฒนธรรม เป็นแบบเลือกตอบ ผู้วิจัยสรุปเนื้อหาองค์ความรู้ที่ผู้เข้าร่วมโปรแกรมพึงทราบ จำนวน 30 ข้อ โดยมีเนื้อหาประกอบไปด้วย วัฒนธรรมในด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อของประเทศเมียนมาร์ 10 ข้อ วัฒนธรรมในด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อของประเทศลาว 10 ข้อ วัฒนธรรมในด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของประเทศกัมพูชา 10 ข้อ ได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิว่าตัวคำถามไม่ควรเป็นประโยคปฏิเสธ ค่าแสดงคำถามควรอยู่ที่ท้ายของประโยค และรายละเอียดตัวเลือกของคำตอบไม่ควรใช้คำซ้ำกัน ถ้ามีคำซ้ำก็ควรยกขึ้นเป็นส่วนของคำถาม ผู้วิจัยได้ปรับปรุงประโยคคำถาม และคำตอบใหม่ตามคำแนะนำ จากการวิเคราะห์ได้ค่า (IOC) ความสอดคล้องระดับ 0.80 แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาในแบบวัดความรู้นำไปใช้ในการประเมินผลโปรแกรมได้จริง ได้ข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.23-0.57 ข้อสอบที่มีความเหมาะสมจำนวน 30 ข้อ และมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.23-0.63 แสดงว่าข้อคำถามมีความตรงตามเนื้อหาและการใช้ภาษาที่เหมาะสม

เครื่องมือชุดที่ 3 แบบสอบถาม ประเมินเจตคติในด้านการยอมรับพหุวัฒนธรรม เป็นแบบเลือกตอบให้ตรงกับเจตคติของผู้เรียนมากที่สุดไม่มีตัวเลือกใดผิด โดยในแต่ละข้อมีคะแนนต่างกันคือ 5, 4, 3, 2, และ 1 คะแนน จำนวน 18 ข้อ มีเนื้อหาประกอบไปด้วยประเด็นเรื่องการแต่งกาย

ประเทศละ 2 ข้อ ประเด็นเรื่องอาหารการกินประเทศละ 2 ข้อ ประเด็นเรื่องความเชื่อประเทศละ 2 ข้อ ได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิว่าตัวเลือกที่เป็นคำตอบนั้นไม่มีข้อใดผิด แต่ให้ผู้ตอบตอบตรงกับความคิดมากที่สุดโดยตัวเลือกจะมีระดับคะแนนดังนั้นควรทำเกณฑ์การให้คะแนนตัวเลือกซึ่งแบบประเมินตัวเดิมที่ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาไม่ได้รับอนุญาตการให้คะแนนตัวเลือกไว้ ผู้วิจัยจึงศึกษาแนวคิดเพิ่มเติมเพื่อจะได้ทำการสร้างตารางเพื่อระบุระดับคะแนนตัวเลือก ดังนั้นข้อความเดิมในตัวเลือกฉบับเดิมจึงปรับปรุงใหม่ ให้สอดคล้องกับความหมายในตารางที่ 17 เกณฑ์การให้คะแนนตัวเลือก รวมถึงคำแนะนำเพิ่มเติมที่ว่าไม่ควรถามนักศึกษาโดยสมมุติผู้ตอบเป็นเพศหญิงหรือชาย ซึ่งได้แก้ไขตามคำแนะนำ จากการวิเคราะห์ได้ค่า (IOC) ความสอดคล้องระดับ 0.80 แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาในแบบประเมินเจตคตินำไปใช้ในการประเมินผลโปรแกรมได้จริง

เครื่องมือชุดที่ 4 แบบสอบถาม ประเมินเจตคติในด้านการเห็นคุณค่าพหุวัฒนธรรม เป็นแบบเลือกตอบให้ตรงกับเจตคติของผู้เรียนมากที่สุดไม่มีตัวเลือกใดผิด โดยในแต่ละข้อมีคะแนนต่างกัน คือ 5, 4, 3, 2, และ 1 คะแนน จำนวน 18 ข้อ มีเนื้อหาประกอบไปด้วยประเด็นเรื่องการแต่งกายประเทศละ 2 ข้อ ประเด็นเรื่องอาหารการกินประเทศละ 2 ข้อ ประเด็นเรื่องความเชื่อประเทศละ 2 ข้อ ได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิว่าตัวเลือกที่เป็นคำตอบนั้นไม่มีข้อใดผิด แต่ให้ผู้ตอบตรงกับความคิดมากที่สุดโดยตัวเลือกจะมีระดับคะแนนดังนั้นควรทำเกณฑ์การให้คะแนนตัวเลือกซึ่งแบบประเมินตัวเดิมที่ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาไม่ได้รับอนุญาตการให้คะแนนตัวเลือกไว้ ผู้วิจัยจึงศึกษาแนวคิดเพิ่มเติมเพื่อจะได้ทำการสร้างตารางเพื่อระบุระดับคะแนนตัวเลือก ดังนั้นข้อความเดิมในตัวเลือกฉบับเดิมจึงปรับปรุงใหม่ ให้สอดคล้องกับความหมายในตารางที่ 17 เกณฑ์การให้คะแนนตัวเลือก รวมถึงคำแนะนำเพิ่มเติมที่ว่าไม่ควรถามนักศึกษาโดยสมมุติผู้ตอบเป็นเพศหญิงหรือชาย ซึ่งได้แก้ไขตามคำแนะนำ จากการวิเคราะห์ได้ค่า (IOC) ความสอดคล้องระดับ 0.80 แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาในแบบประเมินเจตคตินำไปใช้ในการประเมินผลโปรแกรมได้จริง

เครื่องมือชุดที่ 5 แบบสอบถาม ประเมินพฤติกรรมด้านการยอมรับพหุวัฒนธรรม เป็นแบบเลือกตอบที่สื่อย่างอมรับหรือไม่ยอมรับ และให้เขียนอธิบายเหตุผลประกอบการให้คะแนน จำนวน 9 ข้อ มีเนื้อหาประกอบไปด้วยประเด็นเรื่องการแต่งกายรวม 3 ข้อ ประเด็นเรื่องอาหารการกินรวม 3 ข้อ ประเด็นเรื่องความเชื่อรวม 3 ข้อ ได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องตัวเลือกที่เป็นคำตอบในการแสดงออกทางพฤติกรรม ซึ่งมีบางข้อไม่ได้แสดงการตอบรับและปฏิเสธอย่างชัดเจนหรือบางข้อไม่แสดงคำตอบที่แสดงพฤติกรรมที่จะเลือกปฏิบัติและไม่ปฏิบัติอย่างชัดเจน จึงได้แก้ไขตามคำแนะนำ จากการวิเคราะห์ได้ค่า (IOC) ความสอดคล้องระดับ 0.80 แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาในแบบประเมินพฤติกรรมนำไปใช้ในการประเมินผลโปรแกรมได้จริง

เครื่องมือชุดที่ 6 แบบสอบถาม ประเมินพฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่าพหุวัฒนธรรม เป็นแบบเลือกตอบที่สื่อย่างเห็นคุณค่าหรือไม่เห็นคุณค่า และเขียนอธิบายเหตุผลประกอบการให้คะแนน จำนวน 9 ข้อ มีเนื้อหาประกอบไปด้วยประเด็นเรื่องการแต่งกายรวม 3 ข้อ ประเด็นเรื่องอาหารการกินรวม 3 ข้อ ประเด็นเรื่องความเชื่อรวม 3 ข้อ ได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่อง

ตัวเลือกที่เป็นคำตอบในการแสดงออกทางพฤติกรรม ซึ่งมีบางข้อไม่ได้แสดงการตอบรับและปฏิเสธอย่างชัดเจน หรือบางข้อไม่แสดงคำตอบที่แสดงพฤติกรรมที่จะเลือกปฏิบัติและไม่ปฏิบัติอย่างชัดเจน จึงได้แก้ไขตามคำแนะนำจากการวิเคราะห์ได้ค่า (IOC) ความสอดคล้องระดับ 0.80 แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่า เนื้อหาในแบบประเมินพฤติกรรมนำไปใช้ในการประเมินผลโปรแกรมได้จริง

เครื่องมือชุดที่ 7 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) มี 20 ข้อ แบ่งเป็นประเด็นความคิดเห็นที่ต่อหลักสูตร 8 ข้อ ต่อด้านการปฏิบัติการ 7 ข้อ และต่อด้านการจัดการ 5 ข้อ ได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องตัวเลือกที่เป็นความคิดเห็นนั้นสิ่งใดไม่จำเป็นต้องถามก็ไม่ต้องมี เช่น ความเห็นเรื่องการจัดอาหารว่างช่วงพัก เรื่องการต้อนรับบริการของทีมงาน ควรตัดออก จึงได้แก้ไขตามคำแนะนำ สรุปได้ 3 ประเด็นใหญ่ 20 ข้อย่อย จากการวิเคราะห์ได้ค่า (IOC) ความสอดคล้องระดับ 1.00 แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าเนื้อหาในแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมนำไปใช้ในการประเมินผลโปรแกรมได้

เครื่องมือชุดที่ 8 หน่วยการเรียนรู้และใบงาน แบ่งออกเป็น 11 หน่วยการเรียนรู้ ที่ระบุกิจกรรมการเรียนการสอน และแต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วยใบงานการเรียนรู้ 2 ใบงาน ได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิว่าโปรแกรมควรต้องนำไปใช้งานได้จริง ดังนั้นเรื่องกิจกรรมต้องไม่ใช้เวลานานเกินไป มีความเข้าใจง่าย น่าสนใจ แต่ต้องพึงระวังในเรื่องเน้นการทำงานร่วมกัน และเน้นให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ออกมาให้ได้ โดยผู้วิจัย ผู้สอน และวิทยากร ต้องหารื้อร่วมกันเพื่อเป็นผู้ช่วยให้นักศึกษามีความมั่นใจ และผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำอีกในเรื่องช่องทางการให้ข้อมูลความรู้เพิ่มเติมโดยใช้เว็บไซต์หรือเฟสบุ๊กของศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นสื่อในการให้ข้อมูลความรู้และถามตอบ ในเรื่องการจัดการเวลาการอบรมก็ต้องไม่ไปเบียดบังเวลาเรียนปกติ เรื่องการจัดไปทัศนศึกษานอกสถานที่ก็ต้องไม่ใช่จังหวัดที่อยู่ใกล้ด้วยเหตุผลในการขออนุญาตและความปลอดภัย ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำโดยได้รับความอนุเคราะห์อย่างสูงจากศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตยานนาวาโดยการให้ใช้พื้นที่เว็บไซต์หรือเฟสบุ๊กของครูผู้สอน และกิจกรรมการเรียนการสอนก็จัดในช่วงเช้าถึงเที่ยงเพื่อให้นักศึกษามีเวลาเรียนสำหรับวิชาประจำในช่วงบ่าย และการไปทัศนศึกษาก็ได้ปรับเปลี่ยนไปยังสถานที่ไม่ไกลมากเพื่อความสะดวก จากการวิเคราะห์ได้ค่า (IOC) ความสอดคล้องระดับ 0.80 แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหา และกิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้และใบงานนำไปใช้ในการดำเนินการจัดการตามโปรแกรมได้จริง

ขั้นตอนที่ 2 การสังเคราะห์ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม

การดำเนินการสังเคราะห์ยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกกระบบโดยการจัดเวทีสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ โดยได้ดำเนินการจัดการเป็น 2 ช่วง และมีกระบวนการสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 18 รายละเอียดการจัดเวทีสังเคราะห์ยุทธศาสตร์

เวที	แผนดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
เวทีย่อย ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย ครูผู้สอน 3 ท่าน ตัวแทนนักศึกษา 5 คน วันที่ 20 กันยายน 2558	1. ทบทวนโปรแกรมการศึกษานอกกระบวน 2. เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องอภิปราย 3. สรุปผลการอภิปรายเพื่อวิเคราะห์ SWOT 4. ร่างแผนยุทธศาสตร์	1. การมีส่วนร่วมในการประชุม 2. กระบวนการแสดงความคิดเห็นหา SWOT ร่วมกัน 3. ร่างแผนพัฒนากลยุทธ์ 4. ตารางวิเคราะห์ SWOT
เวทีใหญ่ ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย ผู้อำนวยการศูนย์ กศน. จาก 3 เขตพื้นที่ ครูผู้สอน 3 ท่าน วันที่ 25 กันยายน 2558	1. ระดมความเห็นเพื่อปรับแก้ร่างแผนยุทธศาสตร์ 2. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ และแผนกลยุทธ์ ของกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรม 3. กำหนดแผนยุทธศาสตร์	1. การสะท้อนความคิดเห็น 2. ข้อเสนอเพื่อการพัฒนา 3. แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษานอกกระบวน

1. การจัดประชุมเวทีย่อย ประกอบไปด้วยผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย ครูผู้สอน จำนวน 3 ท่าน เป็นครูผู้สอนที่สอนประจำของศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยและเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรมในครั้งนี้ด้วย ตัวแทนนักศึกษาจำนวน 5 คนโดยคัดเลือกจากกลุ่มทดลองที่แบ่งเป็นกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม เพื่อจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์ เริ่มต้นจากการทบทวนโปรแกรมการศึกษานอกกระบวนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรมในครั้งนี้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมช่วยกันอภิปรายและสรุปผลการอภิปรายเพื่อวิเคราะห์ SWOT จากนั้นจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์

1.1 วิเคราะห์ SWOT เพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายในหาโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย กลุ่มครูผู้สอนและกลุ่มตัวแทนนักศึกษา โดยให้แต่ละกลุ่มเขียน SWOT ออกมาเป็นรายชื่อเพื่อการวิเคราะห์ SWOT ที่ได้ของแต่ละกลุ่มมาจัดลำดับคะแนนจากสูงไปต่ำ SWOT ที่ได้มาจากของผลกระบวนการและผลของการเรียนรู้ของนักศึกษาศึกษานอกกระบวนหลังการเข้าร่วมโปรแกรมโดยศึกษาจากสิ่งแวดล้อมภายในและสิ่งแวดล้อมภายนอก (รายละเอียดในภาคผนวก ง)

1.2 วิเคราะห์ SWOT Matrix เพื่อสังเคราะห์กลยุทธ์เชิงรุกโดยใช้จุดแข็งและโอกาสที่ดี กลยุทธ์เชิงรับโดยการสลายจุดอ่อนหลีกเลี่ยงอุปสรรค กลยุทธ์เชิงแก้ไขโดยการเลี่ยงจุดอ่อนเพื่อให้ได้เปรียบในโอกาสที่มี กลยุทธ์เชิงป้องกันโดยการเอาจุดแข็งไปช้หม่อุปสรรค จากนั้น

จับคู่คะแนนของ SWOT ที่ได้ทีละคู่โดยดูจากลำดับคะแนนเพื่อจัดลำดับความสำคัญว่าควรปรับปรุง และแก้ไขรายการใด (รายละเอียดในภาคผนวก ง)

1.3 เขียนร่างแผนยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันวัฒนธรรม ที่ประกอบด้วย ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่เป็นประเด็นหลักของการรู้เท่าทันวัฒนธรรมที่ต้องคำนึงถึง ต้องมุ่งมั่นพัฒนา พิจารณาว่าต้องการให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงในทิศทางใด

2. การจัดประชุมเวทีใหญ่ ประกอบไปด้วยผู้วิจัย ครูผู้สอน ครูผู้สอนจำนวน 3 ท่าน เป็นครูผู้สอนที่สอนประจำของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและเข้าร่วม โปรแกรมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันวัฒนธรรมในครั้งนี้ด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิคือท่านผู้อำนวยการจากศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตยานนาวา เขตราชฎร์บูรณะ และเขตบางบอน เนื่องจากท่านเป็นผู้วางนโยบายและบริหารจัดการดำเนินงานและการเรียนรู้ภายในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มาประชุมร่วมกันเพื่อร่วมกันระดมความเห็นเพื่อปรับแก้ร่าง แผนยุทธศาสตร์ จากนั้นร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ และแผนกลยุทธ์ ของ กระบวนการส่งเสริมการรู้เท่าทันวัฒนธรรม จากการระดมความคิดเห็นสรุปเป็นแผนยุทธศาสตร์เพื่อ ส่งเสริมการรู้เท่าทันวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เพื่อกำหนดทิศทางของกระบวนการ ในโปรแกรมและการเรียนรู้ที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบพึงปฏิบัติเมื่อจะต้องอยู่ในสังคมรวมกันกับ ผู้คนที่มาจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา

ตารางที่ 19 สรุปการดำเนินงานในการศึกษาวิจัย

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่ทำ	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	เครื่องมือ	วิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ที่ถูกต้องในเรื่องวัฒนธรรมของผู้คนจากเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา	แบบทดสอบความรู้	ระดับความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง	- หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ และสื่อออนไลน์ - ผู้ทรงคุณวุฒิทาง กศน. และทางวัฒนธรรม	- แบบสอบถามวัดความรู้	- ใช้สถิติพื้นฐาน
เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีเจตคติเชิงบวกต่อการยอมรับและเห็นคุณค่าในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ของชาวเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา	- แบบประเมินเจตคติ - ตัวแบบกิจกรรมผ่านหน่วยการเรียนรู้	ระดับเจตคติต่อการยอมรับและการเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมที่แตกต่าง	- หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ และสื่อออนไลน์ - ผู้ทรงคุณวุฒิทาง กศน. วัฒนธรรม, การเรียนรู้ร่วมกันและจิตสำนึกเชิงวิพากษ์	- แบบประเมินเจตคติด้านการยอมรับ - แบบประเมินเจตคติด้านการเห็นคุณค่า	- ใช้สถิติพื้นฐาน - วิเคราะห์เนื้อหา
เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการยอมรับและเห็นคุณค่า ในแตกต่างทางวัฒนธรรม ของชาวเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา	- แบบประเมินเจตคติ - ตัวแบบกิจกรรมผ่านหน่วยการเรียนรู้	ระดับพฤติกรรมต่อการยอมรับและการเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมที่แตกต่าง	- หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ และสื่อออนไลน์ - ผู้ทรงคุณวุฒิทาง กศน. วัฒนธรรม, การเรียนรู้ร่วมกันและจิตสำนึกเชิงวิพากษ์	- แบบประเมินเจตคติด้านการยอมรับ - แบบประเมินเจตคติด้านการเห็นคุณค่า	- ใช้สถิติพื้นฐาน - วิเคราะห์เนื้อหา
เพื่อศึกษาวิเคราะห์ผลของการใช้โปรแกรมการศึกษา นอกกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม	แบบประเมินผลการใช้โปรแกรม	ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรม การศึกษานอกกระบบโรงเรียน	-หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ -ผู้ทรงคุณวุฒิทาง กศน. วัฒนธรรม, การเรียนรู้ร่วมกันและจิตสำนึกเชิงวิพากษ์	-แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรม	-ใช้สถิติพื้นฐาน -วิเคราะห์เนื้อหา
เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม	- ร่างและปรับปรุงตัวแบบ -จัดเวทีวิพากษ์เพื่อสรุปตัวแบบ	ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม	-เอกสารทางวิชาการ และสื่อออนไลน์ -ผู้ทรงคุณวุฒิทาง กศน. และทางวัฒนธรรม	แบบร่างยุทธศาสตร์ SWOT Analysis	การวิเคราะห์เนื้อหา

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษานอกระบบ โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษานอกระบบ
2. การสังเคราะห์ยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษานอกระบบ

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาโปรแกรมเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษานอกระบบ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษานอกระบบ

ตารางที่ 20 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษานอกระบบ

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	12	48
หญิง	13	52
รวม	25	100
2. อายุ		
18-22 ปี	3	12
23-27 ปี	6	24
28-32 ปี	2	8
32 ปี ขึ้นไป	14	56
รวม	25	100
3. ศาสนา		
พุทธ	23	92
คริสต์	2	8
รวม	25	100
4. สัญชาติ		
ไทย	24	96
อื่นๆ	1	4
รวม	25	100

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
5. ภูมิลำเนา		
กรุงเทพฯ	16	64
ต่างจังหวัด	9	36
รวม	25	100
6. สถานภาพ		
โสด	11	44
สมรส	11	44
หย่าร้าง	3	12
รวม	25	100
7. สภาพปัจจุบัน		
เรียนหนังสืออย่างเดียว	2	8
เรียนหนังสือและทำงานไปด้วย	23	92
รวม	25	100
8. ในสถานประกอบของคุณมีพนักงานเป็นคนจากประเทศเมียนมาร์ หรือไม่		
มี	18	72
ไม่มี	7	28
รวม	25	100
9. ในสถานประกอบของคุณมีพนักงานเป็นคนจากประเทศลาวหรือไม่		
มี	11	44
ไม่มี	14	56
รวม	25	100
10. ในสถานประกอบของคุณมีพนักงานเป็นคนจากประเทศกัมพูชา หรือไม่		
มี	15	60
ไม่มี	10	40
รวม	25	100

จากตารางที่ 20 พบว่ากลุ่มทดลองส่วนใหญ่ในครั้งนี เป็นเพศหญิงจำนวน 13 คน ร้อยละ 52 เพศชายจำนวน 12 คน ร้อยละ 48 นักศึกษาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 32 ปีขึ้นไป จำนวน 14 คน ร้อยละ 56 รองลงมาอายุระหว่าง 23-27 ปี จำนวน 6 คน ร้อยละ 24 อายุระหว่าง 18-22 ปี จำนวน 3 คน ร้อยละ 12 อายุระหว่าง 28-32 ปี จำนวน 2 คน ร้อยละ 8 นักศึกษาส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 23 คน ร้อยละ 92 รองลงมาศาสนาคริสต์ 2 คน ร้อยละ 8 นักศึกษาทั้งหมด

สัญชาติไทย จำนวน 25 ร้อยละ 100 นักศึกษาส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ จำนวน 16 คน ร้อยละ 64 มีภูมิลำเนาต่างจังหวัดจำนวน 9 คน ร้อยละ 36 นักศึกษาส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 11 คน ร้อยละ 44 เท่ากับสถานภาพสมรส จำนวน 11 คน ร้อยละ 44 สถานภาพหย่าร้าง จำนวน 3 คน ร้อยละ 12 นักศึกษาส่วนใหญ่เรียนหนังสือและทำงานไปด้วยจำนวน 23 คน ร้อยละ 92 เรียนหนังสืออย่างเดียวจำนวน 2 คน ร้อยละ 8 นักศึกษาทำงานในสถานประกอบการที่มีคนจากประเทศเมียนมาร์ จำนวน 18 คน ร้อยละ 72 นักศึกษาทำงานในสถานประกอบการที่มีคนจากประเทศลาว จำนวน 11 คน ร้อยละ 44 นักศึกษาทำงานในสถานประกอบการที่มีคนจากประเทศกัมพูชา จำนวน 15 คน ร้อยละ 60

2. ผลการวิเคราะห์การทดสอบวัดความรู้ ในเรื่องพหุวัฒนธรรม

ตารางที่ 21 แสดงคะแนนความรู้เรื่องพหุวัฒนธรรมในวัฒนธรรมประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ก่อนทดลองและหลังทดลอง

ลำดับที่ (25 คน)	กลุ่มทดลอง (คะแนนเต็ม 30)	
	คะแนนก่อนทดลอง	คะแนนหลังทดลอง
1	15	29
2	11	25
3	13	28
4	15	25
5	16	29
6	13	27
7	14	27
8	17	29
9	21	27
10	17	29
11	19	26
12	15	29
13	18	25
14	16	28
15	17	25
16	13	29
17	18	27
18	19	27
19	19	29
20	17	27
21	16	29
22	18	26
23	17	27
24	19	29
25	19	28
รวม	412	678

จากตารางที่ 21 พบว่าผลคะแนนความรู้เรื่องพฤติกรรมในประเด็นการแต่งกาย อาหาร การกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา มีคะแนนความรู้ หลังจากการ ทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองในทุกข้อ คะแนนก่อนการทดลองมีนักศึกษาที่ทำคะแนนไม่ผ่านครั้ง เพียง 5 คน หลังจากการทดลองนักศึกษาทำคะแนนผ่านครั้งทั้งหมด

ตารางที่ 22 เปรียบเทียบความแตกต่างด้านความรู้เรื่องพฤติกรรมในประเด็นการแต่งกาย อาหาร การกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

กลุ่มทดลอง	N	$\bar{X}$	SD	t-test	p-value
ก่อนการทดลอง	25	16.48	2.42	1.93	0.000
หลังการทดลอง	25	27.44	1.47		

*p < 0.05

จากตารางที่ 22 พบว่า ค่าเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองมีความรู้ เรื่องพฤติกรรมในประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศ เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 แสดงว่ากลุ่มทดลองหลังจาก เข้าโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการรู้พฤติกรรม มีค่าเฉลี่ยความรู้เรื่องพฤติกรรมสูงกว่าก่อนการทดลอง

3. ผลการวิเคราะห์การประเมินเจตคติในด้านการยอมรับพฤติกรรม

ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของเจตคติในด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเพณี การแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

ประเด็นวัฒนธรรม	ก่อน		หลัง		ความหมาย
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	
1. เจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเพณี การแต่งกายของคนเมียนมาร์	2.40	.80	3.62	.98	เพิ่มขึ้น
2. เจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเพณี การแต่งกายของคนลาว	2.66	.81	3.68	.89	เพิ่มขึ้น
3. เจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเพณี การแต่งกายของคนกัมพูชา	1.76	.77	3.52	.91	เพิ่มขึ้น
4. เจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเพณี อาหารการกินของคนเมียนมาร์	2.16	.80	3.52	.97	เพิ่มขึ้น
5. เจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเพณี อาหารการกินของคนลาว	1.74	.64	3.32	.87	เพิ่มขึ้น

ประเด็นวัฒนธรรม	ก่อน		หลัง		ความหมาย
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	
6. เจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเด็น อาหารการกินของคนกัมพูชา	3.75	.39	3.80	.46	เพิ่มขึ้น
7. เจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเด็น ความเชื่อของคนเมียนมาร์	2.30	.85	3.78	.87	เพิ่มขึ้น
8. เจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเด็น ความเชื่อของคนลาว	2.24	.70	3.64	.86	เพิ่มขึ้น
9. เจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเด็น ความเชื่อของคนกัมพูชา	1.56	.53	3.28	.88	เพิ่มขึ้น

จากตารางที่ 23 พบว่าค่าเฉลี่ยระดับเจตคติของกลุ่มทดลองหลังจากเข้าร่วมโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อ ส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม ที่เพิ่มขึ้นได้แก่เจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเด็นการแต่งกาย ของคนลาวอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 3.68$ $SD = .89$ เจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรม ประเด็นอาหารการกินของคนกัมพูชาอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 3.80$ $SD = .46$ และเจตคติด้านการ ยอมรับต่อวัฒนธรรมประเด็นความเชื่อของคนเมียนมาร์อยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 3.78$ $SD = .87$ เจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเด็นการแต่งกายของคนกัมพูชาอยู่ในระดับต่ำสุด $\bar{X} = 3.52$ $SD = .91$ เจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเด็นอาหารการกินของคนลาวอยู่ในระดับต่ำสุด $\bar{X} = 3.32$ $SD = .87$ และเจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเด็นความเชื่อของคนกัมพูชาอยู่ ในระดับต่ำสุด $\bar{X} = 3.28$ $SD = .88$

ตารางที่ 24 เปรียบเทียบความแตกต่างของเจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

กลุ่มทดลอง	N	$\bar{X}$	SD	t-test	p-value
ก่อนการทดลอง	25	2.05	0.18		
หลังการทดลอง	25	3.52	0.29	2.16	0.002

*p < 0.05

จากตารางที่ 24 พบว่า ค่าเฉลี่ยเจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ก่อนและหลังการ ทดลองของกลุ่มทดลองมีเจตคติด้านการยอมรับ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 แสดงว่ากลุ่มทดลองหลังจากเข้าโปรแกรมครั้งนี้ มีค่าเฉลี่ยเรื่องเจตคติด้านการยอมรับสูงกว่าก่อนการ ทดลอง

4. ผลการวิเคราะห์การประเมินเจตคติในด้านการเห็นคุณค่าพหุวัฒนธรรม

ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของเจตคติด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมประเด็น การแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

ประเด็นวัฒนธรรม	ก่อน		หลัง		ความหมาย
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	
1. เจตคติด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมประเด็นการแต่งกายของคนเมียนมาร์	3.44	.64	4.44	.68	เพิ่มขึ้น
2. เจตคติด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมประเด็นการแต่งกายของคนลาว	2.60	.82	3.62	.84	เพิ่มขึ้น
3. เจตคติด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมประเด็นการแต่งกายของคนกัมพูชา	2.28	.86	3.76	.90	เพิ่มขึ้น
4. เจตคติด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมประเด็นอาหารการกินของคนเมียนมาร์	2.40	.72	3.92	.78	เพิ่มขึ้น
5. เจตคติด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมประเด็นอาหารการกินของคนลาว	2.88	.62	3.94	.65	เพิ่มขึ้น
6. เจตคติด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมประเด็นอาหารการกินของคนกัมพูชา	3.20	.87	4.20	.87	เท่าเดิม
7. เจตคติด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมประเด็นความเชื่อของคนเมียนมาร์	2.56	.89	4.02	.96	เพิ่มขึ้น
8. เจตคติด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมประเด็นความเชื่อของคนลาว	2.96	.81	3.96	.86	เพิ่มขึ้น
9. เจตคติด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมประเด็นความเชื่อของคนกัมพูชา	2.54	.71	3.76	.79	เพิ่มขึ้น

จากตารางที่ 25 พบว่าค่าเฉลี่ยระดับเจตคติของกลุ่มทดลองหลังจากเข้าร่วมโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อ ส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม ที่เพิ่มขึ้นได้แก่เจตคติในด้านการเห็นคุณค่าพหุวัฒนธรรมต่อวัฒนธรรม ประเด็นการแต่งกายของคนเมียนมาร์อยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.44$ $SD = .68$ เจตคติด้านการ ยอมรับต่อวัฒนธรรมประเด็นอาหารการกินของคนกัมพูชาอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.20$ $SD = .96$ และเจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเด็นความเชื่อของเมียนมาร์อยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.02$ $SD = .96$ เจตคติในด้านการเห็นคุณค่าพหุวัฒนธรรมต่อวัฒนธรรมประเด็นการแต่งกายของ คนลาวอยู่ในระดับต่ำสุด $\bar{X} = 3.62$ $SD = .84$ เจตคติด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเด็น อาหารการกินของคนเมียนมาร์อยู่ในระดับต่ำสุด $\bar{X} = 3.92$ $SD = .78$ และเจตคติด้านการยอมรับ ต่อวัฒนธรรมประเด็นความเชื่อของกัมพูชาอยู่ในระดับต่ำสุด $\bar{X} = 3.76$ $SD = .79$

ตารางที่ 26 เปรียบเทียบความแตกต่างของเจตคติด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมประเพณีการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

กลุ่มทดลอง	N	$\bar{X}$	SD	t-test	p-value
ก่อนการทดลอง	25	2.76	0.38		
หลังการทดลอง	25	3.96	0.42	1.06	0.002

*p < 0.05

จากตารางที่ 26 พบว่าค่าเฉลี่ยเจตคติด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมประเพณีการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองมีเจตคติด้านการเห็นคุณค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 แสดงว่ากลุ่มทดลองหลังจากเข้าโปรแกรมในครั้งนี้ มีค่าเฉลี่ยเรื่องเจตคติด้านการเห็นคุณค่าสูงกว่าก่อนการทดลอง

5. ผลการวิเคราะห์การประเมินพฤติกรรมในด้านการยอมรับวัฒนธรรม

ตารางที่ 27 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเพณีการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

กลุ่มทดลอง	N	$\bar{X}$	SD	t-test	p-value
ก่อนการทดลอง	25	2.77	0.26		
หลังการทดลอง	25	2.95	0.11	3.22	0.003

*p < 0.05

จากตารางที่ 27 พบว่า ค่าเฉลี่ยความแตกต่างของพฤติกรรมด้านการยอมรับต่อวัฒนธรรมประเพณีการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมด้านการยอมรับ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 แสดงว่ากลุ่มทดลองหลังจากเข้าโปรแกรมในครั้งนี้ มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมด้านการยอมรับสูงกว่าก่อนการทดลอง

ผลการวิเคราะห์รายละเอียดข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิดในแบบประเมินพฤติกรรมด้านการยอมรับ นักศึกษาการศึกษานอกระบบได้เขียนเหตุผลอธิบายการตัดสินใจเพิ่มเติม โดยสรุปความคิดเห็นได้ตามตารางดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 28 สรุปการตอบคำถามในแบบประเมินพฤติกรรมด้านการยอมรับในประเด็นการแต่งกาย

การแสดงออก	ตัวอย่างข้อมูลที่สรุปได้
การไม่ดูถูก หรือ ไม่รังเกียจ	“พยายามเข้าใจวิถีการดำเนินชีวิต ประเพณีของคนเมียนมาร์”
	“เป็นเอกลักษณ์ในการแต่งกายโดยไม่ควรไปวิจารณ์ หรือล้อเลียน”
	“พบเห็นการแต่งตัวนุ่งซิ่นเสมอในงานบุญพิธี ก็ดูร่วมสมัย”
	“ผู้ใหญ่แถวบ้านก็ชอบใส่ผ้าถุงผ้าซิ่นกัน เวลาไปวัด”
เห็นถึง ข้อดี หรือ ข้อขัดแย้ง	“ชุดแบบเขมรก็ดูคล้ายคลึงกับชุดคนอีสานบ้านเรา”
	“การแต่งตัวแบบเขาได้เรียนรู้แม้จะไม่ค่อยชอบ แต่ก็ไม่ได้เขยมากมาย”
	“ยอมรับว่าคนเมียนมาร์นิยมทำตามวัฒนธรรมของตน”
	“เป็นการแต่งตัวที่พบเห็นได้ทั่วไปในกรุงเทพฯ แม้มันไม่ค่อยคุ้นเคย”
	“พบเห็นการแต่งตัวแบบนี้ได้เวลาไปอีสานและ ต่างจังหวัด”
	“เป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมลาวในแต่ละท้องถิ่น”
	“การแต่งชุดเขมรทำให้ได้เรียนรู้ ได้สัมผัสวิถีการแต่งที่ไม่คุ้นเคย”
	“พยายามเข้าใจเพื่อการยอมรับการนุ่งผ้าโฮลที่มากขึ้น”

จากตารางที่ 28 พบว่านักศึกษาแสดงการยอมรับในประเด็นการแต่งกายของคนเมียนมาร์ ด้วยการพยายามเข้าใจในลักษณะการแต่งกายของพวกเขาซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปในสังคมปัจจุบัน โดยไม่ ควรไปวิจารณ์หรือล้อเลียน นักศึกษาแสดงการยอมรับในประเด็นการแต่งกายของคนลาวที่พบเห็น การนุ่งซิ่นได้บ่อยครั้งในงานบุญพิธีหรือในต่างจังหวัดซึ่งเป็นการแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่นของพวกเขา นักศึกษาแสดงการยอมรับในประเด็นการแต่งกายของคนกัมพูชาที่ดูไม่ค่อยจะคุ้นเคยมากนักในการนุ่ง ผ้าถุงหรือผ้าโฮลทำให้ได้เรียนรู้และดูก็ได้เขยมากมาย

ตารางที่ 29 สรุปการตอบคำถามประกอบการตัดสินใจในแบบประเมินพฤติกรรมด้านการยอมรับใน
ประเด็นอาหารการกิน

การแสดงออก	ตัวอย่างข้อมูลที่สรุปได้
การไม่ดูถูก หรือ ไม่รังเกียจ	“บอกให้คนพม่ารักษาความสะอาดในการกินหมาก”
	“ถ้าเขาบ้านหมากให้เป็นที่ที่เป็นทางมิดชิดก็มองข้ามได้ไม่น่าจะรังเกียจ”
	“จะเลือกทานอาหารลาว จำพวกปลา ร้า ปลาจ่อม เท้าที่ทานได้”
	“แม้ไม่คุ้นเคยแต่คนอีสานบ้านเราก็กินกันมาก อย่าคิดว่าไม่ดี”
เห็นถึง ข้อดี หรือ ข้อขัดแย้ง	“แต่ละชนชาติก็มีความชอบในการกินที่ต่างกัน”
	“การยอมรับวิถีการกินแบบพม่าก็ทำให้เราพูดคุยกับพวกเขาได้”
	“การเข้าถึงรสชาติอาหารที่แตกต่างของลาว ก็จะต้องลองกันดู”
	“การยอมรับคำชวนไปกินอาหารลาวก็เป็นมารยาทในสังคม”
	“ตัวแมลงต่างๆ ที่คนเขมรนิยมกินไม่เห็นแปลก”
	“ดูขัดแย้งกับการกินของสังคมเมืองก็จริง แต่ก็ป็นวิถีชีวิตของพวกเขา”

จากตารางที่ 29 พบว่านักศึกษาแสดงการยอมรับในประเด็นอาหารการกินของคนเมียนมาร์ในเรื่องการกินหมากที่สามารถมองข้ามและไม่รู้สึกรังเกียจได้หากพวกเขารักษาความสะอาดโดยการบ้านหมากในที่มิดชิด นักศึกษาแสดงการยอมรับในประเด็นอาหารการกินของคนลาวที่ดูคุ้นเคยกับอาหารจำพวกปลาร้าปลาจ่อมที่มักบอกว่ามีกลิ่นรุนแรงและไม่สะอาดแต่ถือว่าเป็นเมนูอาหารที่คนอีสานบ้านเรานิยมทาน นักศึกษาแสดงการยอมรับในประเด็นอาหารการกินของคนกัมพูชาที่พบว่าอาหารจำพวกแมลงต่างๆ เป็นเมนูที่มีขายทั่วไปและเป็นที่ยอมรับของพวกเขาซึ่งถ้าเราไม่ชอบก็ควรเฉยๆ ไม่ควรแสดงอาการรังเกียจ

ตารางที่ 30 สรุปการตอบคำถามในแบบประเมินพฤติกรรมด้านการยอมรับในประเด็นความเชื่อ

การแสดงผล	ตัวอย่างข้อมูลที่สรุปได้
การไม่ดูถูก หรือ ไม่รังเกียจ	“ไม่เสียหายอะไรที่จะเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของพม่า”
	“เทพองค์ต่างๆเป็นข้อมูลที่ฟังได้รู้ ก็ไม่ควรดูหมิ่น ลบหลู่”
	“พิธีกรรมแบบลาวก็คงไม่ต่างจากคนอีสานบ้านเรา”
	“ดูคล้ายกับพิธีของต่างจังหวัด เราควรจะเคารพความเชื่อเขา”
เห็นถึง ข้อดี หรือ ข้อขัดแย้ง	“การรักษากับหมอบ้านหรือหมอผี เป็นความเชื่อเขมรแน่นอน”
	“ภูมิปัญญาท้องถิ่นของพวกเขาที่เราไม่ควรดูถูก”
	“อยากไปสังเกตการณ์พิธีกรรมความเชื่อพม่าที่แตกต่าง”
	“อาจทำให้เรามีความรู้สึกที่ยอมรับในสิ่งที่เราไม่เคยรู้มาก่อน”
ข้อขัดแย้ง	“การบูชาผีบ้านผีในเป็นความเชื่อของลาว ไม่แตกต่างกับเรา”
	“ความต่างในพิธีกรรมเราควรศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงความคิดเขา”
	“การรักษาแบบเดิมเป็นความเชื่อด้านจิตใจของเขมรลองศรัทธาดู”
	“แม้ดูขัดแย้งกับการรักษาสมัยใหม่ แต่ชาวบ้านก็รักษาหาย”

จากตารางที่ 30 พบว่านักศึกษาแสดงการยอมรับในประเด็นความเชื่อของคนเมียนมาร์ในเรื่องพิธีกรรมและการเคารพเทพที่เราไม่รู้จักแต่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของพวกเขาไม่ควรลบหลู่ นักศึกษาแสดงการยอมรับในประเด็นความเชื่อของคนลาวในเรื่องพิธีกรรมการบูชาผีบ้านผีเรือนแม้จะมีแนวคิดเดียวกันแต่ลักษณะของพิธีกรรมต่างกันเราควรศึกษาให้เข้าใจถึงความคิดของพวกเขา นักศึกษาแสดงการยอมรับในประเด็นความเชื่อของคนกัมพูชาในความเชื่อเรื่องไสยศ าสตร์และหมอผีกับการรักษาโรคแม้จะขัดแย้งกับการรักษาสมัยใหม่แต่ก็เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เราไม่ควรดูถูก

6. ผลการวิเคราะห์การประเมินพฤติกรรมในด้านการเห็นคุณค่าพหุวัฒนธรรม

ตารางที่ 31 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรม ประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

กลุ่มทดลอง	N	$\bar{X}$	SD	t-test	p-value
ก่อนการทดลอง	25	2.87	0.20		
หลังการทดลอง	25	2.97	0.06	2.50	0.018

*p < 0.05

จากตารางที่ 31 พบว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมประเพณีการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 แสดงว่ากลุ่มทดลองหลังจากเข้าโปรแกรมในครั้งนี้ มีค่าเฉลี่ยเรื่องพฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่า สูงกว่าก่อนการทดลอง

ผลการวิเคราะห์รายละเอียดข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิดในแบบประเมินพฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่า นักศึกษาการศึกษานอกระบบได้เขียนเหตุผลอธิบายการตัดสินใจเพิ่มเติม โดยสรุปความคิดเห็นได้ตามตารางดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 32 สรุปการตอบคำถามในแบบประเมินพฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่าในประเด็น การแต่งกาย

การแสดงออก	ตัวอย่างข้อมูลที่สรุปได้
การชื่นชม หรือ พอใจ	“ชื่นชมในภูมิปัญญารูปแบบและวิธีการแต่งกายของเมียนมาร์”
	“เป็นการแลกเปลี่ยนการแต่งกาย และเป็นสิ่งที่น่าสนใจ”
	“พอใจกับการแต่งชุดแบบลาว ซึ่งคุ้นเคยกันอยู่แล้ว”
	“ดูคล้ายคลึงกับการแต่งกายของคนไทยอีสาน”
เห็นถึง ข้อดี หรือ ข้อเด่น	“ชื่นชอบในรูปแบบการแต่งกายที่คนเขมรสืบทอดกันมา”
	“โจงกระเบนดูเรียบร้อยเป็นพิธีการ น่าอนุรักษ์ไว้”
	“ได้รู้ถึงประโยชน์ของเครื่องแต่งกายของคนเมียนมาร์ ดูสวยงาม”
	“นำลองสวมใส่ และซื้อเป็นของฝากได้ถ้ามีโอกาส”
ข้อดี หรือ ข้อเด่น	“ผ้าซิ่นแบบลาวดูมีเสน่ห์ เป็นเอกลักษณ์”
	“สวยงามคล้ายคลึงอีสานบ้านเรา เป็นความสัมพันธ์กันที่ดี”
	“โจงกระเบนเป็นการแต่งกายที่มีศิลปะ ดูสง่างามโดดเด่น”
	“การแต่งกายในกัมพูชาเป็นการเรียนรู้เชื่อมความสัมพันธ์”

จากตารางที่ 32 พบว่านักศึกษาแสดงการเห็นคุณค่าในประเด็นการแต่งกายของคนเมียนมาร์ด้วยความชื่นชมที่พวกเขาอยากแต่งชุดประจำชาติอย่างพร้อมเพียงเวลาไปวัดหรือการใช้แป้งทหน้าซึ่งปัจจุบันเป็นที่นิยมหรือหาซื้อเป็นของขวัญ นักศึกษาแสดงการเห็นคุณค่าในประเด็นการแต่งกายของคนลาวกับการนุ่งซิ่นลวดลายต่างๆ ดูมีเสน่ห์เป็นเอกลักษณ์และดูสวยงามคล้ายคลึงกับผ้าทอในภาคอีสานบ้านเรา นักศึกษาแสดงการเห็นคุณค่าในประเด็นการแต่งกายของคนกัมพูชาที่ดูเหมือนโจงกระเบนและผ้าม่วงจะเป็นการแต่งกายที่พวกเขาอนุรักษ์ดูน่านำมาสวมใส่ในงานพิธี

ตารางที่ 33 สรุปการตอบคำถามในแบบประเมินพฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่าในประเด็นอาหารการกิน

การแสดงออก	ตัวอย่างข้อมูลที่สรุปได้
การชื่นชม หรือ พอใจ	“เคยได้ชิมอาหารพม่าแล้วรสชาติพอกทานได้”
	“คล้ายยำบางชนิดของไทยที่กินกับอาหารอย่างอื่น”
	“อาหารลาวคั่วเคย รสชาติอร่อยถูกปาก”
	“รสเผ็ดแบบอาหารลาวเป็นแบบที่คนไทยส่วนมากชื่นชอบ”
เห็นถึง ข้อดี หรือ ข้อเด่น	“หน้าต่างอาหารเมียนมาร์มีเครื่องเทศคล้ายของไทย”
	“ดูน่าจะมีคุณค่าทางโภชนาการ น่าลองชิมและบอกต่อ”
	“อาหารลาวมีจุดเด่นที่หลากหลาย ร่วมกินกันได้กับกลุ่มเพื่อน”
	“เหมาะสำหรับการจัดเลี้ยงทั่วไป”
	“อาหารจำพวกแมลงหรือปลาแปลกๆ น่าจะมีประโยชน์สูง”
	“อาหารถิ่นเขมรคนนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ เป็นการกินที่โดดเด่นของเขา”

จากตารางที่ 33 พบว่านักศึกษาแสดงการเห็นคุณค่าในประเด็นอาหารการกินของคนเมียนมาร์ที่ดูหลากหลายไปด้วยเครื่องเทศโดยเฉพาะยี่บาชาที่ดูน่าอร่อยและมีคุณค่าทางโภชนาการ นักศึกษาแสดงการเห็นคุณค่าในประเด็นอาหารการกินของคนลาวที่ปัจจุบันเป็นที่นิยมคืออาหารจำพวกส้มตำข้าวเหนียว ลาบ หรือแม้แต่ข้าวจีป่าเตะคนไทยส่วนมากชื่นชอบ นักศึกษาแสดงการเห็นคุณค่าในประเด็นอาหารการกินของคนกัมพูชาส่วนมากจะเป็นอาหารท้องถิ่นจำพวกปลา ผักและแมลงที่นำมาปรุงได้อย่างลงตัวดูทำทางจะมีประโยชน์

ตารางที่ 34 สรุปการตอบคำถามในแบบประเมินพฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่าในประเด็นความเชื่อ

การแสดงออก	ตัวอย่างข้อมูลที่สรุปได้
การชื่นชม หรือ พอใจ	“เทพของคนพม่า เป็นที่นับถือกราบไหว้ของคนไทยในปัจจุบัน”
	“การเข้าวัดเป็นสิ่งที่ชาวพุทธนิยมปฏิบัติ เป็นสิ่งที่ติดอยู่แล้ว”
	“การตักบาตรเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ ไม่ว่าจะทำด้วยอะไร” “คนลาวนิยมเข้าวัดเป็นสิ่งที่ดีเราควรศรัทธา” “ชื่นชอบการเคารพ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และพิธีกรรมในชุมชน” “เป็นความเชื่อที่เป็นวิถีของคนกัมพูชา”
เห็นถึง ข้อดี หรือ ข้อเด่น	“การเข้าวัดถือเป็นจุดเด่นของชาวพม่าพุทธที่เข้าไปร่วมกันทำ” “คู่มือประโยชน์เป็นสิ่งที่ดี เป็นมงคลและเรียนรู้ร่วมกันในสังคม”
	“การตักบาตรเป็นกิจกรรมที่น่าส่งเสริมโดยเฉพาะตักบาตรข้าวเหนียว” “เป็นวัฒนธรรมที่มีคุณค่า อนุรักษ์ของคนไทย-ลาว”
	“มองเห็นคุณค่าในพิธีกรรมของกัมพูชา” “ศรัทธาในความเชื่อของเขาที่เราไม่ควรลบหลู่”

จากตารางที่ 34 พบว่านักศึกษาแสดงการเห็นคุณค่าในประเด็นความเชื่อของคนเมียนมาร์ที่ชาวพม่าพุทธนิยมไปกวาดลานเจดีย์ถือเป็นสิ่งมงคลในชีวิตและการกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัด โดยเฉพาะเทพทันใจเป็นที่รู้จักและคนไทยก็ไปกราบไหว้เช่นกัน นักศึกษาแสดงการเห็นคุณค่าในประเด็นความเชื่อของคนลาวในเรื่องการเข้าวัดหรือประเพณีตักบาตรข้าวเหนียวเป็นสิ่งที่มีความน่าอนุรักษ์และคนไทยก็นิยมตักบาตรข้าวเหนียวเช่นกันเมื่อมีโอกาสไปเยือนประเทศลาว นักศึกษาแสดงการเห็นคุณค่าในประเด็นความเชื่อของคนกัมพูชาพิธีกรรมไหว้บรรพบุรุษหรือการทรงเจ้าของพวกเขาเป็นสิ่งที่พวกเขาเชื่อและศรัทธาเราไม่ควรลบหลู่

7. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความพึงพอใจต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษานอกระบบ

ตารางที่ 35 รายละเอียดการดำเนินการข้อมูลความพึงพอใจหลังการจัดโปรแกรมการศึกษานอก
ระบบโรงเรียน

ประเมินผลโปรแกรม	$\bar{X}$	SD	ระดับความ พึงพอใจ
ด้านหลักสูตร			
1. เนื้อหาวิชาครอบคลุมวัตถุประสงค์	4.00	.41	มาก
2. วิทยากรมีความรู้ในเรื่องที่สอนดี	4.32	.56	มาก
3. ผู้ช่วยวิทยากรช่วยถ่ายทอดความรู้ได้ดี	4.40	.70	มาก
4. ความเหมาะสมของเวลาที่สอน	3.60	.65	มาก
5. สื่อและวิธีการสอนทำให้เข้าใจง่าย	4.52	.51	มากที่สุด
6. สื่อและกิจกรรมการสอนเหมาะสมกับเนื้อหา	4.36	.57	มาก
7. ความรู้ที่สอนมีประโยชน์	4.52	.51	มากที่สุด
8. ความเข้าใจต่อใบงานการเรียนรู้	4.88	.67	มากที่สุด
ด้านการฝึกปฏิบัติ			
9. เกิดการเรียนรู้ผ่านการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	4.52	.65	มากที่สุด
10. การสอนได้เน้นให้เกิดการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์	4.64	.57	มากที่สุด
11. การสอนได้เน้นให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์	4.48	.59	มาก
12. เกิดการเรียนรู้ผ่านการเสวนาเพื่อสะท้อนความคิด	4.32	.75	มาก
13. ความเหมาะสมของกิจกรรม กับสื่อรูปแบบต่าง ๆ	4.08	.57	มาก
14. ระยะเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรม	3.60	.65	มาก
15. การประเมินผลสมาชิกในกลุ่ม	3.72	.46	มาก
ด้านการจัดการ			
16. ความเหมาะสมในการจัดรวมกลุ่ม	4.04	.35	มาก
17. ความเหมาะสมของสถานที่	4.16	.80	มาก
18. เกิดการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน	4.50	.57	มากที่สุด
19. การแนะนำทำความเข้าใจในกิจกรรม	4.12	.44	มาก
20. การเตรียมการและการสร้างความเข้าใจโดยรวม	4.12	.53	มาก
รวม	4.19	.32	มาก

จากตารางที่ 35 กลุ่มทดลองที่เข้ารับการฝึกอบรมตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนักเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม
สำหรับนักศึกษานอกระบบ มีความพึงพอใจด้านหลักสูตร ในระดับมากที่สุด 3 ข้อ คือต่อสื่อและ
วิธีการสอนทำให้เข้าใจง่าย ($\bar{X}$ = 4.52) ความรู้ที่สอนมีประโยชน์ ($\bar{X}$ = 4.52) และความเข้าใจต่อใบ
งานการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.88) มีความพึงพอใจด้านการฝึกปฏิบัติ ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ คือ ต่อการ

สอนได้เน้นให้เกิดการคิดอย่างใคร่ครวญวิพากษ์วิจารณ์ ($\bar{X}$ = 4.64) และ เกิดการเรียนรู้ผ่านการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ($\bar{X}$ = 4.52) มีความพึงพอใจด้านการจัดการ ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ คือ เกิดการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน ($\bar{X}$ = 4.50)

ตารางที่ 36 ข้อมูลด้านของความพึงพอใจหลังการจัดโปรแกรม

ข้อ	ปัจจัยที่ประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1	ด้านหลักสูตร	4.20	.55	มาก
2	ด้านการฝึกปฏิบัติ	4.19	.60	มาก
3	ด้านการจัดการ	3.58	.54	มาก

จากตารางที่ 36 เมื่อแยกการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้าน พบว่าด้านหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.20) รองลงมาคือ ด้านการฝึกปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 4.19) และรองลงมา ด้านการจัดการ ($\bar{X}$ = 3.58)

8. ผลการประเมินการเรียนรู้ผ่านหน่วยการเรียนรู้และใบงาน

การอภิปรายผลของการเรียนรู้ที่ดำเนินการผ่านหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 11 หน่วย รายละเอียดข้อมูลได้จากการบันทึกรายกลุ่มนักศึกษา ที่แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มย่อย ในแบบประเมินการทำใบงาน ที่บันทึกโดยผู้เรียนและบันทึกโดยผู้สอน ได้ผลสรุปดังตารางดังนี้

ตารางที่ 37 ผลการประเมินจากการทำกิจกรรมผ่านหน่วยการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้และเทคนิคที่ใช้	ผลที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้	สรุปข้อมูลจากการบันทึกโดยผู้เรียนและผู้สอน
1. การอภิปรายแบบประชุมกลุ่มย่อยผ่านสื่อที่เป็นรูปภาพ	เกิดการคิดวิเคราะห์ร่วมกันในประเด็นที่แยกไว้เป็นส่วนย่อย ได้เกิดการแลกเปลี่ยนทัศนียอมรับความเห็นของผู้อื่น รับฟังผู้อื่นมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนมุมมองจากเดิมและสะท้อนความคิดได้มาก	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ร่วมกันคิดวิเคราะห์ในประเด็นที่ได้แยกกันไว้ เป็นส่วนย่อย - ได้รับแง่มุมจากประเด็นต่างๆ จากกลุ่มอื่น ทำให้ได้เกิดการแลกเปลี่ยนทัศนียอมรับ และความคิด - เกิดการยอมรับในความคิดของผู้อื่น การวิพากษ์ทำให้เกิดการรับฟังผู้อื่นมากขึ้น - ได้เริ่มเปลี่ยนมุมมอง และยอมรับมติการทำงานของกลุ่ม

หน่วยการเรียนรู้ และเทคนิคที่ใช้	ผลที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้	สรุปข้อมูลจากการบันทึกโดยผู้เรียนและผู้สอน
<p>2. การอภิปรายโดยสัมภาษณ์ 3 ขั้นตอน</p> <p>ผ่านสื่อที่เป็นสิ่งของ</p>	<p>เกิดอิสระที่จะตั้งประเด็นคำถาม หรือปัญหาที่คิดว่าอยากรู้และอยากได้คำตอบจากผู้อื่น ทำให้ได้ทักษะการเป็นผู้รับข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูล เรียนรู้ที่จะคิดในเชิงโต้แย้ง และการวิเคราะห์เสวนา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ได้อิสระที่จะตั้งประเด็นคำถามหรือปัญหาที่คิดว่าอยากรู้และอยากได้คำตอบจากผู้อื่น - เกิดเปรียบเทียบกับความคิดตนเอง การสลับบทบาทได้ฝึกให้ได้ทักษะเป็นผู้รับข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล - ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น - เรียนรู้ที่จะคิดในเชิงโต้แย้ง และรู้รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย
<p>3. การสลับกันสอนด้วยวิธีการกลุ่มซ้อน</p> <p>ผ่านสื่อที่เป็นวิดีโอ</p>	<p>เกิดความมั่นใจและเสรีทางความคิดที่จะนำเสนอ มั่นใจที่จะถกประเด็นปัญหากับเพื่อนในกลุ่มมากขึ้น ปราศจากการชี้แนะ และได้รับฟังอย่างใคร่ครวญ จากการเสวนากลุ่มรวมถึงการคิดอย่างใคร่ครวญ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ฝึกฟัง บางครั้งการที่มีผู้ฟังนั่งมองหน้าเรา หรือทำสีหน้าสงสัย ยิ้มหรือไม่สนใจ ทำให้เราขาดความมั่นใจ ขาดอิสระทางความคิด - ฝึกการเป็นผู้ฟังที่เพียงสังเกตการณ์ นั่งจ้องอยู่ข้างหลัง ทำให้เราได้ถกประเด็นปัญหากับเพื่อนในกลุ่มได้อย่างเสรีมากขึ้น ปราศจากการชี้แนะและการรับฟังอย่างใคร่ครวญ - ได้เรียนรู้ปัญหาต่างๆ ของกลุ่มจากการสังเกต รับฟังและพูดคุยกัน

หน่วยการเรียนรู้ และเทคนิคที่ใช้	ผลที่ได้จากกระบวนการ การเรียนรู้	สรุปข้อมูลจากการบันทึกโดยผู้เรียน และผู้สอน
<p>4. การสลับกัน สอนด้วยบทบาท สมมุติ</p> <p>ผ่านสื่อที่เป็น สิ่งของ</p>	<p>เกิดการสวมบทบาทใน สถานการณ์ใกล้เคียงกับความ เป็นจริง และผลักดันให้เกิด การแสดงออกทั้งด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม รู้จักการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ตามบทบาท ส่งเสริมความ กล้าที่จะแสดงเจตคติและการ ปฏิบัติสู่สังคม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ได้เกิดกระบวนการกลุ่ม ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด - ได้สวมบทบาทในสถานการณ์ใกล้เคียงกับความเป็นจริง - ได้ผลักดันให้เกิดการแสดงออกของผู้แสดงด้านความคิด ความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรม - ทำให้รู้จักการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ร่วมกันกำหนดวิธีการปฏิบัติต่างๆ
<p>5. การสลับกัน สอนด้วยการต่อ ความรู้</p> <p>ผ่านสื่อที่เป็นวิดีโอ</p>	<p>เกิดการส่งเสริมให้ได้เรียนรู้ กระบวนการที่ลึกซึ้งมาก พอที่จะนำความรู้นั้นกลับมา วิพากษ์วิจารณ์ ที่ต้องอาศัย การคิดที่มากขึ้นอย่าง ใคร่ครวญจากการช่วยเหลือ ของกลุ่ม ทำให้เกิดการค้นหา คำตอบใหม่ๆ จากขั้นตอนการ ทำงานร่วมกันที่เป็นระบบ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ - ได้กระบวนการที่ลึกซึ้งมากพอที่จะนำความรู้กลับมาวิพากษ์ในกลุ่ม - สมาชิกในกลุ่มได้รับความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องครบถ้วน ซึ่งต้องอาศัยการคิดมากขึ้นอย่างใคร่ครวญ - ได้ช่วยเหลืองานร่วมกันภายในกลุ่ม ทำให้เกิดการค้นหาคำตอบใหม่ๆ
<p>6. การแก้ปัญหา ด้วยวิธีการส่งต่อ ปัญหา</p> <p>ผ่านสื่อที่เป็น รูปภาพ</p>	<p>เกิดการแก้ปัญหาในกลุ่มได้อย่าง มีประสิทธิภาพ สามารถ แยกแยะถึงความแตกต่างของ ตัวปัญหาหรือสถานการณ์ ฝึก การวิจารณ์สู่การอยู่ร่วมกัน สัมพันธ์เชื่อมโยงผู้เรียนกับ ปัญหา ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิด</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกลุ่มได้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ - เกิดความสามารถในการแยกแยะถึงความแตกต่างของตัวปัญหาหรือตัวสถานการณ์ ส่งผลต่อการวิจารณ์และ - ได้แบ่งปันประสบการณ์ สู่การอยู่ร่วมกันได้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงผู้เรียนกับปัญหา

หน่วยการเรียนรู้และเทคนิคที่ใช้	ผลที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้	สรุปข้อมูลจากการบันทึกโดยผู้เรียนและผู้สอน
<p>7. การแก้ ปัญหา ด้วยวิธีทีม วิเคราะห์ ผ่านสื่อที่เป็นวีดิโอ</p>	<p>เกิดความเข้าใจในกิจกรรมที่แตกต่างร่วมกัน สู่พลังของกลุ่ม การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ได้วิเคราะห์และพิจารณาปัญหาาร่วมกันทำให้ผู้เรียนได้คิดอย่างใคร่ครวญในกลุ่มร่วมกัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าใจกิจกรรมที่แตกต่างร่วมกัน - เกิดพลังของกลุ่มการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างตั้งใจ - ได้ร่วมกัน แสดง ความคิดเห็น วิเคราะห์พิจารณาปัญหาสู่การเสวนา - เกิดผลให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกต่อวัฒนธรรมที่แตกต่าง
<p>8. การเรียนรู้โดยใช้การไปทัศนศึกษา ผ่านสื่อที่เป็นรูปภาพ กับสถานที่จริง</p>	<p>เกิด ความ กระ ตือ รือ รัน ส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้จากประสบการณ์ต่างๆ จากแหล่งเรียนรู้สภาพจริงๆ กระตุ้นการใฝ่เรียนรู้ร่วมกัน ช่วยปรับความคิดให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากขึ้น</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ นอกห้องเรียนที่นักศึกษาทุกคนมีความกระตือรือร้น - ช่วยส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้จากประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ซึ่งเป็นคนจริงๆ สิ่งของจริงๆ สถานการณ์จริงๆ ผ่านการสังเกต การสำรวจ - เกิดการแสดงออกทางความคิด และการแสดงทางพฤติกรรม เป็นประสบการณ์ร่วมกันที่มีคุณค่า - เกิดการกระตุ้นการใฝ่รู้ใฝ่เรียนร่วมกัน ช่วยปรับความคิดให้ยอมรับและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกันมากขึ้น

หน่วยการเรียนรู้และเทคนิคที่ใช้	ผลที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้	สรุปข้อมูลจากการบันทึกโดยผู้เรียนและผู้สอน
<p>9. การจัดระเบียบสารสนเทศ โดยแมงมุม</p> <p>ผ่านสื่อที่เป็นสิ่งของ</p>	<p>เกิดกระบวนการเรียนรู้กลุ่มให้สามารถถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นรูปธรรม สามารถพิจารณากลับไปกลับมาจากต้นทางสู่ปลายทาง ไม่ออกนอกประเด็น อย่างไรก็ตามมีประสิทธิภาพ เกิดการค้นหาทางเลือกใหม่ๆ หลุดพ้นจากกรอบเดิมๆ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ทำการเรียนรู้ผ่านความคิดโดยแมงมุมทำให้กระบวนการเรียนสามารถถ่ายทอดความคิดออกมาได้เป็นรูปธรรม - เกิดทักษะสามารถพิจารณาผลกลับไปกลับมา เห็นต้นทางสู่ปลายทางไม่ออกนอกของประเด็นปัญหา - ทำให้เกิดการยอมรับและเห็นคุณค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ - เกิดการค้นหาทางเลือกใหม่ๆ
<p>10. การจัดระเบียบสารสนเทศห่วงโซ่สัมพันธ์</p> <p>ผ่านสื่อที่เป็นรูปภาพ</p>	<p>เกิดความเข้าใจที่เป็นเหตุและเป็นผลมีลำดับความสัมพันธ์ที่เริ่มต้นสถานการณ์ปัจจุบันสร้างความตระหนัก กระตุ้นการศึกษาค้นคว้าสู่ การวิพากษ์วิจารณ์ถึงประเด็นปัญหาในสังคมได้อย่างมั่นใจ และการวางแผนอย่างมีระบบร่วมกัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ทำกิจกรรมที่เป็นกระบวนการนำสู่ความเข้าใจที่เป็นเหตุเป็นผล - ส่งเสริมความเชื่อเดิมของพวกเขา เริ่มต้นจากอะไร มีลำดับความสัมพันธ์ที่เริ่มต้นเกิดขึ้นอย่างไรสู่สถานการณ์ปัจจุบันอย่างไร - การสร้างความตระหนักต่อความเชื่อของวัฒนธรรมที่แตกต่างกระตุ้นการศึกษาค้นคว้า - เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ถึงประเด็นปัญหา และสถานการณ์ต่างๆ ในสังคมได้
<p>11. การเรียนรู้ด้วยวิธีการต้นไม้เจ้าปัญหา</p> <p>ผ่านสื่อที่เป็นรูปภาพ</p>	<p>เกิดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นได้จากการวิเคราะห์ถึงรากของสาเหตุแห่งปัญหาสู่ประเด็นที่ทำให้เกิดความแตกต่าง สร้างความตระหนักในการอยู่ร่วมกันภายใต้ความคิดเห็นที่ขัดแย้ง ซึ่งความขัดแย้งทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นวิเคราะห์จากรากของสาเหตุแห่งปัญหา - ประเด็นที่ทำให้แต่ละชนชาติมีวัฒนธรรมต่างกันส่งผลที่แตกต่างกันภายใต้ต้นไม้ต้นเดียวกัน ที่เปรียบเสมือนสังคมเดียวกันก็ต้องเติบโตไปพร้อมกัน - ได้สร้างความตระหนักต่อผู้เรียนต่อการอยู่ร่วมกันภายใต้ความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันแต่มีประโยชน์ร่วมกัน

9. ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบไปใช้

ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขของการนำโปรแกรมไปทดลองใช้จากผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องของการนำโปรแกรมดังกล่าวไปใช้ดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

1. ด้านผู้เรียน พบว่ากลุ่มย่อยที่แบ่งเป็นกลุ่มละ 5 คน เพื่อทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันมีขนาดพอดี สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานและการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดการช่วยเหลือกันได้อย่างดี โดยผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ดำเนินการในกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับสมาชิก เป็นผู้นำเสนอผลงานผ่านการทำงานร่วมกัน การคิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ และเป็นผู้ประเมินตนเองพร้อมกับสมาชิกในกลุ่มร่วมกัน ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องรู้จักการสร้างความสัมพันธ์ของการทำงานเป็นทีม รู้จักสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรมวิเคราะห์ตนเองและสมาชิก การปรับตัว การวิเคราะห์กระบวนการและสรุปบทเรียนร่วมกัน

2. ด้านผู้สอน พบว่าผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีการนำกิจกรรมที่เป็นกันเองและยืดหยุ่น โดยเป็นผู้อำนวยความสะดวกจัดหาสื่อการเรียนรู้ เป็นผู้จัดการวางแผนกิจกรรมที่สามารถกระตุ้นการเรียนรู้ และเป็นผู้ประเมินผลทดสอบความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ดังนั้นผู้สอนจึงต้องรู้จักลดบทบาทของตัวเองโดยเป็นแค่ผู้อำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรม โดยยอมรับความเห็นของผู้เรียนแล้วก็กระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ รวมถึงกระบวนการให้สอดคล้องกับพื้นฐานของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

3. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าการดำเนินการตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ได้ทำกิจกรรมที่หลากหลายร่วมกันเป็นกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ เป็นกิจกรรมที่มีการจัดแบ่งกลุ่มผู้เรียนร่วมกับการปรับแนวคิดเพื่อความพร้อมในการทำกิจกรรม ที่มีการร่วมมือกันแลกเปลี่ยนความคิด การสื่อสารประเด็นปัญหา การพิจารณาประเด็นสถานการณ์ผ่านการเสวนาที่เข้าใจได้ง่าย ดังนั้นกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ผู้จัดกิจกรรมต้องจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการและพื้นฐานของผู้เรียน กิจกรรมต้องเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย ตอบสนองความต้องการและความอยากรู้ของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมมากขึ้น

4. ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่าสื่อที่มีความหลากหลาย มีการนำเสนอที่น่าสนใจทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้และร่วมทำกิจกรรมโดยเน้นสื่อในรูปแบบต่างๆ ที่มีสีสัน น่าตื่นเต้น กระตุ้นความร่วมมือในการเรียนรู้ เช่น รูปภาพที่สวยงาม สิ่งของจริงๆ ที่เป็นตัวแทนในประเด็นวัฒนธรรมเหล่านั้น หรือวิดีโอที่เป็นเรื่องราวสาระต่อประเด็นวัฒนธรรมนั้นๆ ในสภาพจริง ดังนั้นสื่อจึงเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ผู้จัดโปรแกรมต้องจัดให้สอดคล้องกับเนื้อหาและความต้องการที่ผู้เรียนสนใจ สร้างความประทับใจ กับสื่อที่ทันสมัยเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

เงื่อนไขที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

1. ด้านผู้เรียนต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันโดยแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยๆ สามารถส่งผลต่อการเรียนรู้มากกว่าการเรียนรู้คนเดียว หรือเป็นการเรียนรู้กลุ่มใหญ่ๆ ด้วยขนาดของกลุ่มย่อยประมาณ 5 คน ทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการวางแผนการทำงานสะท้อนความคิดร่วมกัน และการปรับกลวิธีในการนำเสนอร่วมกันกับสมาชิก

2. ด้านผู้สอนต้องมีความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในบทบาทผู้จัดกระบวนการ ต้องมีการประชุมร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อทำความเข้าใจในกระบวนการที่จะกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติพื้นฐานของผู้เรียน และการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านผู้เรียนต้องมีการส่งเสริมความร่วมมือโดยการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การร่วมกันคิดวางแผน แก้ไขปัญหา รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ตนเองและสมาชิก

4. ด้านสื่อการเรียนการสอน ต้องมีความสมบูรณ์ ทันสมัย มีสีสัน ทำให้น่าสนใจที่จะร่วมกระบวนการเรียนรู้ นำไปสู่การ วิพากษ์วิจารณ์ ต้องพิจารณาตัดสินสถานการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยไม่คล้อยตามข้อเสนอง่ายๆ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ตั้งคำถามในลักษณะท้าทายโต้แย้ง พยายามเปิดกว้างแนวคิดที่แตกต่างจากสถานการณ์เดิมๆ เพื่อให้สามารถหาคำตอบที่สมเหตุสมผลมากกว่าเดิม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ

ผลการประเมินการดำเนินงานในการนำโปรแกรมไปปฏิบัติ

การอภิปรายผลการดำเนินงานตัวโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีรายละเอียดที่วางแผนและผลที่เกิดขึ้นดังต่อไปนี้

ตารางที่ 38 ผลการประเมินการดำเนินงานในการนำโปรแกรมไปปฏิบัติ

ขั้นตอนการดำเนินงาน	สิ่งที่วางแผน	ผลที่เกิดขึ้น	ข้อมูลจากการบันทึก
ด้านตัวผู้เรียน	<ul style="list-style-type: none"> - ความพร้อมในการร่วมโปรแกรม - ความสัมพันธ์ที่ดีของผู้เรียนต่อผู้สอน - ความตรงเวลาในการร่วมกิจกรรม - การคิดวิเคราะห์ประเด็นสถานการณ์ - การเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น - การวิพากษ์วิจารณ์หน้าชั้นเรียน - เกิดการยอมรับและรับฟังความเห็นของผู้อื่น - เกิดความรับผิดชอบแก้ปัญหาาร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> ตามแผน ตามแผน ไม่ตามแผน ตามแผน ตามแผน ไม่ตามแผน ตามแผน ไม่ตามแผน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีความสนใจ เกิดการซักถามรายละเอียดเพิ่มเติม - ให้ความร่วมมือ รับฟังผู้สอนเป็นอย่างดี - ไม่รักษาเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม - สามารถคิดวิเคราะห์ถึงประเด็นสถานการณ์ - สามารถเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้ - ขาดความมั่นใจในการวิพากษ์วิจารณ์หน้าชั้นเรียน - เกิดการรับฟังความเห็นสมาชิกในกลุ่มและยอมรับได้ดี - ความคิดเห็นในการแก้ไขข้อผิดพลาดเกิดการขัดแย้งกันบ้าง
ด้านตัวผู้สอน	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าใจการเรียนรู้และกิจกรรม - เข้าใจบทบาทในฐานะผู้อำนวยการเรียนรู้ - การกระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็น - การปรับกระบวนการดำเนินงานกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> ตามแผน ตามแผน ตามแผน ตามแผน 	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถสื่อสารได้ถึงวิธีการเรียนรู้และทำกิจกรรมได้ - สามารถจัดการวางแผนและกระตุ้นการเรียนรู้ - สามารถให้ผู้เรียนร่วมกันเสวนาประเด็นสถานการณ์ต่างๆ ได้ - สามารถปรับเปลี่ยนลดเพิ่มกิจกรรมในระหว่างการเรียนรู้ร่วมกันได้ดี

ขั้นตอนการดำเนินงาน	สิ่งที่วางแผน	ผลที่เกิดขึ้น	ข้อมูลจากการบันทึก
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> - ทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง - รู้ขั้นตอนของการทำงานกิจกรรม - การวางแผนทำกิจกรรมร่วมกัน - ระยะเวลาของกิจกรรมเพียงพอต่อการสรุปผลการเรียนรู้ - ระยะเวลาของกิจกรรมเหมาะสมต่อการเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> ตามแผน ตามแผน ตามแผน ตามแผน ไม่ตามแผน 	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถทำกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องไม่มีปัญหาติดขัด - สามารถเรียงลำดับก่อนหลังของกิจกรรมที่ทำ - สามารถร่วมกันทำกิจกรรมอย่างสามัคคี - สามารถสรุปผลการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจ ยอมรับ และเห็นคุณค่า - บางกิจกรรมก็ติดขัดเรื่องระยะเวลาที่ให้ปฏิบัติ
ด้านสื่อการเรียนการสอน	<ul style="list-style-type: none"> - การสอนโดยใช้หน่วยการเรียนรู้และใบงาน - การใช้สื่อในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย - การใช้ใบงานความรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> ตามแผน ตามแผน ตามแผน 	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถปฏิบัติตามวิธีการสู่การเรียนรู้ได้ - สามารถนำสื่อต่างๆ มาประกอบการเรียนรู้ได้ดี - สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม

ตอนที่ 2 ผลการสังเคราะห์ยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม

1. ร่างแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ผู้เข้าร่วมประชุมเวทีย่อยได้ร่วมกันสรุปนำข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ SWOT หาจุดแข็ง จุดอ่อน จากสิ่งแวดล้อมภายใน อุปสรรค และโอกาส จากสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการ เมื่อได้ข้อมูลการวิเคราะห์ตัวแปร จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค แล้วก็ทำการวิเคราะห์ SWOT Matrix เพื่อหากลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงรับ กลยุทธ์เชิงพัฒนา และกลยุทธ์เชิงถอย ดังตารางต่อไปนี้ (รายละเอียดการวิเคราะห์ตามภาคผนวก ง)

ตารางที่ 39 ยุทธศาสตร์ (SO) ของจุดแข็ง (Strengths) + โอกาส (Opportunities)

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)	ยุทธศาสตร์เชิงรุก (SO)
<p>1. มีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาความรู้ต่อกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านโดยการสัมมนา ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ เพิ่มพูนความรู้ วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน (+10)</p> <p>2. มีการจัดกิจกรรมร่วมกับศูนย์กศน. ทำให้รู้จักเพื่อนมากขึ้นได้ ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน (+10)</p> <p>3. ศูนย์กศน. มีการจัดส่งเสริมเผยแพร่ข้อมูลวัฒนธรรม ประเทศเพื่อนบ้านให้ในสถานศึกษา (+10)</p> <p>4. การเรียนการสอนใช้กิจกรรมที่สนุกสนาน เข้าใจง่ายเพื่อเข้าใจวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้านทำให้ผู้เรียนสนใจ (+9)</p>	<p>1. นโยบายของรัฐมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการรู้วัฒนธรรม ประเทศเพื่อนบ้าน (+10)</p> <p>2. นโยบายรัฐส่งเสริมการศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และนิทรรศการเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน (+9)</p> <p>3. มีการกระจายความรู้สู่ชุมชน ทำให้เกิดการตื่นตัวต่อความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน (+9)</p> <p>4. เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของศูนย์กศน. (+8)</p>	<p>1. กลยุทธ์สอดแทรกประเด็นสถานการณ์ วัฒนธรรมที่หลากหลายด้านการแต่งกาย อาหาร การกิน ความเชื่อในสิ่งที่มีคุณค่า เป็นที่ชื่นชมในสังคม ปัจจุบันตามแหล่งเรียนรู้ หรือการไปสัมมนา เพื่อให้เกิดความตื่นตัวในชุมชน ท้องถิ่น (S1+O1+O3)</p> <p>2. กลยุทธ์ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมความสัมพันธ์โดยไม่ดูถูกรังเกียจต่อผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ให้ได้ ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับศูนย์กศน. ต่างๆ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วม (S2+S3+O4)</p>
จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)	ยุทธศาสตร์เชิงรุก (SO)
<p>5. มีการจัดบรรยากาศสถานที่ในศูนย์กศน. การสอนใช้สื่อที่น่าสนใจเข้าใจง่ายและกิจกรรมสนุกสนาน ไม่เบื่อ (+9)</p> <p>6. มีการพัฒนาและการฝึกอบรม ในเรื่องวัฒนธรรม ประเทศเพื่อนบ้านอย่างครอบคลุมและเป็นปัจจุบัน (+8)</p> <p>7. การศึกษาที่จัดให้นักศึกษาโดยไม่จำกัดพื้นฐานเพื่อให้สามารถเข้าถึงทุกกลุ่ม ทุกอาชีพ ทุกวัย (+7)</p>	<p>5. เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทันสมัยมีส่วนทำให้ศูนย์กศน. บริหารจัดการศึกษาให้รู้จักประเทศเพื่อนบ้านได้หลากหลาย (+8)</p>	<p>3. กลยุทธ์พัฒนาเทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยน่าสนใจ และกิจกรรมสนุกสนานต่อการเรียนรู้ วัฒนธรรม (S5+O5)</p>

ตารางที่ 40 ยุทธศาสตร์ (ST) ของจุดแข็ง (Strengths) + อุปสรรค (Threats)

จุดแข็ง (S)	อุปสรรค (T)	ยุทธศาสตร์เชิงรับ (ST)
<p>1. มีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาความรู้ต่อกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านโดยการสัมมนา ศึกษาดูงาน แหล่งเรียนรู้ เพิ่มพูนความรู้ วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน (+10)</p> <p>2. มีการจัดกิจกรรมร่วมกับ ศูนย์กศน. ทำให้รู้จักเพื่อนมากขึ้น ได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน (+10)</p> <p>3. ศูนย์กศน. มีการจัดส่งเสริม เผยแพร่ข้อมูลวัฒนธรรมเพื่อนบ้านให้ในสถานศึกษา (+10)</p>	<p>1. ความคิดในแง่ลบกับคน จากประเทศเพื่อนบ้านจาก ชาวและสื่อต่างๆ (+10)</p> <p>2. ในชีวิตประจำวันไม่สามารถเข้าใจภาษาและ วัฒนธรรมของประเทศ เพื่อนบ้านได้ทั้งหมด ทำให้ ยากในการทำงานร่วมกัน (+9)</p> <p>3. เทคโนโลยีที่ทันสมัย เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ไม่ สามารถจัดหาได้อย่าง เพียงพอต่อการจัดการเรียน การสอน (+8)</p>	<p>1. กลยุทธ์เสริมสร้างความ เข้าใจที่ดี ยอมรับวัฒนธรรม ของผู้คนจากประเทศเมียน มาร์ ลาว กัมพูชา เมื่อมีการ อบรมสัมมนา หรือ จัด กิจกรรมร่วมกับศูนย์ กศน. อื่นๆ (S1+S2+T1)</p> <p>2. กลยุทธ์เทคโนโลยี ทันสมัยที่ต้องปรับตัวให้ทัน ต่อการเรียนการสอน เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ หรือเว็บไซต์ ทำให้สนุกสนานดึงดูดความ สนใจ ส่งผลต่อการรู้พหุ วัฒนธรรม (S4+T3)</p>
<p>4. การเรียนการสอนใช้กิจกรรม ที่สนุกสนาน เข้าใจง่ายเพื่อเข้าใจ วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้านทำ ให้ผู้เรียนสนใจ (+9)</p> <p>5. มีการจัดบรรยากาศสถานที่ใน ศูนย์กศน. การสอนใช้สื่อที่ น่าสนใจเข้าใจง่ายและกิจกรรม สนุกสนาน ไม่เบื่อ (+9)</p> <p>6. มีการพัฒนาและการฝึกอบรม ในเรื่องวัฒนธรรมประเทศเพื่อน บ้านอย่างครอบคลุมและเป็น ปัจจุบัน (+8)</p> <p>7. การศึกษาที่จัดให้นักศึกษา โดยไม่จำกัดพื้นฐานเพื่อให้ สามารถเข้าถึงทุกกลุ่ม ทุกอาชีพ ทุกวัย (+7)</p>	<p>4. การเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร ของศูนย์กศน. ส่งผลต่อ ความต่อเนื่องในการบริหาร จัดการเรียนการสอน (+8)</p>	<p>3. กลยุทธ์สร้างบรรยากาศ แห่งการเรียนรู้ภายใน ศูนย์กศน. เช่น จัดบอร์ด เขียนคำขวัญให้เกิดคุณค่า ต่อการส่งเสริมการรู้พหุ วัฒนธรรมให้เข้าถึงทุกอาชีพ (S3+S5+T4)</p>

ตารางที่ 41 ยุทธศาสตร์ (WO) ของจุดอ่อน (Weaknesses) + โอกาส (Opportunities)

จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	ยุทธศาสตร์เชิงพัฒนา (WO)
<p>1. นักศึกษาอ่อนทักษะในการคิดวิเคราะห์เพื่อการวิพากษ์วิจารณ์ต่อหน้าชั้นเรียน (-10)</p> <p>2. ผู้สอนขาดทักษะการกิจกรรมที่หลากหลายในสายการอบรมด้านพหุวัฒนธรรม (-9)</p>	<p>1. นโยบายของรัฐมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน (+10)</p>	<p>1. กลยุทธ์การมีส่วนร่วมเพื่อการคิดวิเคราะห์ด้วยนโยบายรัฐที่ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อนบ้านโดยเน้นให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถสื่อสารประเด็นปัญหาาร่วมกัน (W1+W4+O1)</p>
<p>3. ให้ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยขาดการนำชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม (-9)</p> <p>4. ครูผู้สอนสื่อสารไม่เข้าใจและทักษะการสื่อสารไม่ตรงตามสื่อการเรียนการสอน (-9)</p> <p>5. เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมิได้บูรณาการการเรียนรู้วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้านในทุกกลุ่มการเรียนรู้ (-8)</p> <p>6. นักศึกษามีพื้นฐานและประสบการณ์ชีวิตต่างกันในเรื่องวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน (-7)</p>	<p>2. นโยบายรัฐส่งเสริมการศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และนิทรรศการเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน (+9)</p> <p>3. มีการกระจายความรู้สู่ชุมชน ทำให้เกิดการตื่นตัวต่อความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน (+9)</p> <p>4. เปิดโอกาสให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของศูนย์กศน. (+8)</p> <p>5. เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทันสมัยมีส่วนทำให้ศูนย์กศน. บริหารจัดการศึกษาให้รู้จักประเทศเพื่อนบ้านได้หลากหลาย (+8)</p>	<p>2. กลยุทธ์พัฒนากิจกรรมและนิทรรศการเกี่ยวกับวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย อาหารการกินและความเชื่อที่แตกต่างกันของผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ให้มีความหลากหลาย เข้าถึง ชุมชน (W2+W3+O2)</p> <p>3. กลยุทธ์การมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม โดยเน้นตัวนักศึกษาโดยนักศึกษาพื้นฐานประสบการณ์ชีวิตที่ต่างกัน (W5+W6+O4)</p>

ตารางที่ 42 ยุทธศาสตร์ (WT) ของจุดอ่อน (Weaknesses) + อุปสรรค (Threats)

จุดอ่อน (W)	อุปสรรค (T)	ยุทธศาสตร์เชิงถอย (WT)
<p>1. นักศึกษาอ่อนทักษะในการคิดวิเคราะห์เพื่อการวิพากษ์วิจารณ์ต่อหน้าชั้นเรียน (-10)</p> <p>2. ผู้สอนขาดทักษะการกิจกรรมที่หลากหลายในสายการอบรมด้านพหุวัฒนธรรม (-9)</p> <p>3. ให้ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยขาดการนำชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม (-9)</p> <p>4. ครูผู้สอนสื่อสารไม่เข้าใจและทักษะการสื่อสารไม่ตรงตามสื่อการเรียนการสอน (-9)</p> <p>5. เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมิได้บูรณาการการเรียนรู้วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้านในทุกกลุ่มการเรียนรู้ (-8)</p> <p>6. นักศึกษามีพื้นฐานและประสบการณ์ชีวิตต่างกันในเรื่องวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน (-7)</p>	<p>1. ความคิดในแง่ลบกับคนจากประเทศเพื่อนบ้านจากข่าวและสื่อต่างๆ (+10)</p> <p>2. ในชีวิตประจำวันไม่สามารถเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านได้ทั้งหมดทำให้ยากในการทำงานร่วมกัน (+9)</p> <p>3. เทคโนโลยีที่ทันสมัยเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ไม่สามารถจัดหาได้อย่างเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน (+8)</p> <p>4. การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารของศูนย์กศน. ส่งผลต่อความต่อเนื่องในการบริหารจัดการเรียนการสอน (+8)</p>	<p>1. กลยุทธ์ปรับเจตคติและพฤติกรรมนักศึกษาให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และเสวนาร่วมกัน เพื่อให้ยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างของผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา (W1+T1+T2)</p> <p>2. กลยุทธ์การจัดหาความร่วมมือกับศูนย์ กศน. ใกล้เคียงและชุมชนในเรื่องสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เพียงพอต่อการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม (W3+T3)</p> <p>3. กลยุทธ์เสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตให้เกิดความชื่นชม ยินดี ต่อส่งเสริมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม เช่น ทักษะศึกษา แห่ลงเรียนรู้ที่มีวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน (W6+T2)</p>

1. ร่างแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ตารางที่ 43 ร่างแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	ผลการวิเคราะห์ SWOT Matrix ที่ได้รับการตอบสนอง
ประเด็นที่ 1. แนวทาง ส่งเสริม ความเข้าใจ	กลยุทธ์ SO กลยุทธ์ ST กลยุทธ์ WO กลยุทธ์ WT	1. กลยุทธ์พัฒนาเทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยน่าสนใจร่วมกับผู้เรียนและผู้สอนและกิจกรรมสนุกสนานต่อการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม 2. กลยุทธ์เทคโนโลยีที่ร่วมสมัยกับปัจจุบันส่งผลให้ทันต่อการเรียนการสอนกับนักศึกษา เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ หรือเว็บไซต์ ทำให้ตื่นเต้นดึงดูดความสนใจ ส่งผลต่อการรู้พหุวัฒนธรรม 3. กลยุทธ์การมีส่วนร่วมเพื่อการคิดวิเคราะห์ด้วยนโยบายรัฐที่ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้านโดยเน้นให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถสื่อสารประเด็นปัญหาาร่วมกัน 4. กลยุทธ์การหาความร่วมมือกับศูนย์ กศน. ใกล้เคียงและชุมชนในเรื่องสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เพียงพอต่อการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม
ประเด็นที่ 2. แนวทาง ส่งเสริม การยอมรับ	กลยุทธ์ SO กลยุทธ์ ST กลยุทธ์ WO กลยุทธ์ WT	1. กลยุทธ์ประชาสัมพันธ์โดยส่งเสริมความสัมพันธ์ลึกเกี่ยวกับการตุฏฐกรังเกี่ยวต่อผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา โดยเน้นการร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับศูนย์กศน. ต่างๆ เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่น มามีส่วนร่วม 2. กลยุทธ์เสริมสร้างการยอมรับที่ดีต่อวัฒนธรรมของผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา เมื่อมีการอบรมสัมมนาหรือจัดกิจกรรมร่วมกับศูนย์ กศน. อื่นๆ 3. กลยุทธ์การมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เข้ามาร่วมกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม โดยเน้นตัวนักศึกษาที่มีพื้นฐานประสบการณ์ชีวิตที่ต่างกัน 4. กลยุทธ์ปรับเจตคติและพฤติกรรมนักศึกษาให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และเสวนาร่วมกัน เพื่อให้ยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างของผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	ผลการวิเคราะห์ SWOT Matrix ที่ได้รับการตอบสนอง
ประเด็นที่ 3. แนวทาง ส่งเสริม การเห็น คุณค่า	กลยุทธ์ SO	1. กลยุทธ์สอดแทรกประเด็นสถานการณ์วัฒนธรรมที่หลากหลายด้านการแต่งกาย อาหารการกิน ความเชื่อ ในสิ่งที่มีคุณค่า เป็นที่ชื่นชมในสังคมตามแหล่งเรียนรู้ หรือการไปสัมมนา เพื่อให้เกิดความตื่นตัวของนักศึกษากับชุมชน
	กลยุทธ์ ST	2. กลยุทธ์สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ภายในศูนย์กศน. เช่นการ จัดบอร์ด เขียนคำขวัญ ให้เกิดคุณค่าต่อการส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมให้เข้าถึงทุกกลุ่มทุกอาชีพ
	กลยุทธ์ WO	3. กลยุทธ์พัฒนากิจกรรมและนิทรรศการเกี่ยวกับวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย อาหารการกินและความเชื่อที่แตกต่างกันของผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ให้มีความหลากหลายเข้าถึงชุมชน
	กลยุทธ์ WT	4. กลยุทธ์เสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตให้เกิดความชื่นชมยินดี ต่อการส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม เช่น ทัศนศึกษา แหล่งเรียนรู้ที่มีวิถีชีวิตประเทศเพื่อนบ้าน

2. แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

จากการประชุมเวทีใหญ่ผู้เข้าร่วมประชุมและผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมกันตรวจสอบพิจารณาแบบร่างแผนยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม ได้รับคำชี้แนะดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ ต้องกำหนดให้ชัดเจนมีเนื้อความไม่ยาวจนเกินไป อ่านแล้วเข้าใจง่ายมองเห็นภาพในอนาคต สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

2. การกำหนดภารกิจ ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ควรแยกเป็นข้อๆ เพื่อการปฏิบัติตามได้และส่งผลให้บรรลุเป้าหมายของภารกิจได้จริง

3. การกำหนดยุทธศาสตร์ ต้องจัดทำแยกเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ต่างๆ เป็นข้อๆ ให้ชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของการรู้พหุวัฒนธรรม ในที่นี้คือความเข้าใจ การยอมรับ และการเห็นคุณค่า ซึ่งกันและกันในสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกันทุกภาคส่วน

4. กลยุทธ์ ต้องครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ แยกเป็นข้อๆ อาจกำหนดตัวอย่าง เพื่อให้การดำเนินการตามเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เห็นผลการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน โดยนำผลการที่ได้จากการวิเคราะห์ในตาราง TOWS Matrix ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงรับ กลยุทธ์เชิงถอย กลยุทธ์เชิงพัฒนา ต้องนำมาประยุกต์กำหนดเป็นกลยุทธ์ โดยอาศัยการเรียนรู้ การดำเนินการ และเนื้อหาวิชาที่นักศึกษาการศึกษานอกระบบเรียนอยู่

แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

วิสัยทัศน์

เข้าใจ ยอมรับ เห็นคุณค่า ในวัฒนธรรมที่แตกต่างของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อรักษาและพัฒนาความสัมพันธ์ต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขในสังคมที่มีความหลากหลาย

ภารกิจ

1. ส่งเสริมความเข้าใจวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน
2. ส่งเสริมการยอมรับต่อผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้าน
3. ส่งเสริมการเห็นคุณค่าต่อผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้าน

ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่ 1

แนวทางส่งเสริมความเข้าใจวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

กลยุทธ์พัฒนาที่ 1 กลยุทธ์พัฒนาเทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยน่าสนใจร่วมกับผู้เรียนและผู้สอนและกิจกรรมสนุกสนานต่อการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม

กลยุทธ์พัฒนาที่ 2 กลยุทธ์เทคโนโลยีที่ร่วมสมัยกับปัจจุบันส่งผลให้ทันต่อการเรียนการสอนกับนักศึกษา เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ หรือเว็บไซต์ทำให้ตื่นตึ่งดึงดูดความสนใจ ส่งผลต่อการรู้พหุวัฒนธรรม

กลยุทธ์พัฒนาที่ 3 กลยุทธ์การมีส่วนร่วมเพื่อการคิดวิเคราะห์ด้วยนโยบายรัฐที่ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้านโดยเน้นให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถสื่อสารประเด็นปัญหาาร่วมกัน

กลยุทธ์พัฒนาที่ 4 กลยุทธ์การหาความร่วมมือกับศูนย์ กศน. ใกล้เคียงและชุมชนในเรื่องสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เพียงพอต่อการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม

ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่ 2

แนวทางส่งเสริมการยอมรับต่อผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้าน

กลยุทธ์พัฒนาที่ 1 กลยุทธ์ประชาสัมพันธ์โดยส่งเสริมความสัมพันธ์หลีกเลี่ยงการดูถูกรังเกียจต่อผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชาโดยเน้นการร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับศูนย์กศน. ต่างๆ เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่น มามีส่วนร่วม

กลยุทธ์พัฒนาที่ 2 กลยุทธ์เสริมสร้างการยอมรับที่ดีต่อวัฒนธรรมของผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา เมื่อมีการอบรมสัมมนาหรือจัดกิจกรรมร่วมกับศูนย์ กศน. อื่นๆ

กลยุทธ์พัฒนาที่ 3 กลยุทธ์การมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เข้ามาร่วมกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม โดยเน้นตัวนักศึกษาที่มีพื้นฐานประสบการณ์ชีวิตที่ต่างกัน

กลยุทธ์พัฒนาที่ 4 กลยุทธ์ปรับเจตคติและพฤติกรรมนักศึกษาให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และเสวนาร่วมกัน เพื่อให้ยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างของผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่ 3

แนวทางส่งเสริมการเห็นคุณค่าต่อผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้าน

กลยุทธ์พัฒนาที่ 1 กลยุทธ์สอดแทรกประเด็นสถานการณ์วัฒนธรรมที่หลากหลายด้านการแต่งกาย อาหารการกิน ความเชื่อ ในสิ่งที่มีคุณค่า เป็นที่ชื่นชมในสังคมตามแหล่งเรียนรู้ หรือการไปสัมมนา เพื่อให้เกิดความตื่นตัวของนักศึกษากับชุมชน

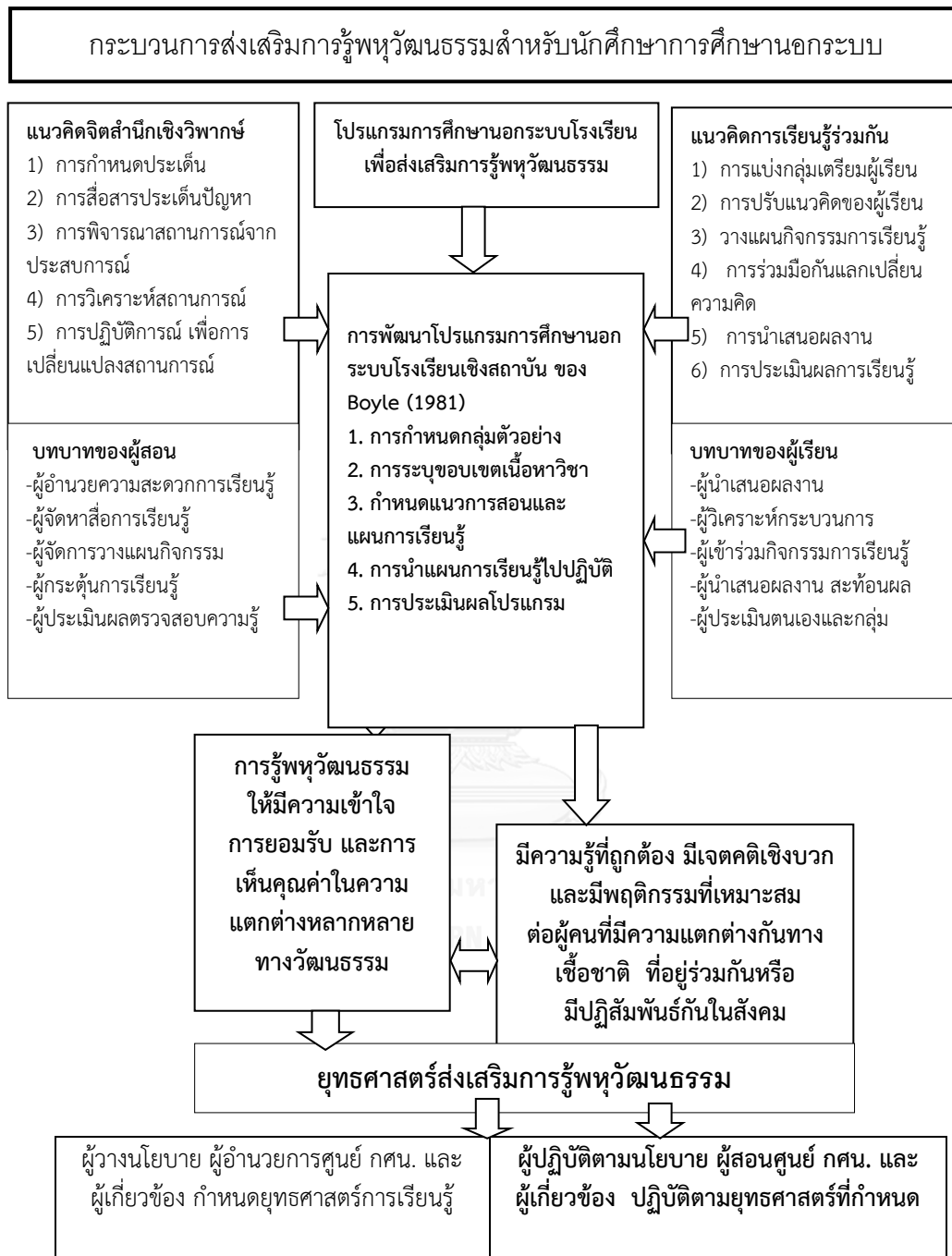
กลยุทธ์พัฒนาที่ 2 กลยุทธ์สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ภายในศูนย์กศน. เช่นการ จัดบอร์ด เขียนคำขวัญ ให้เกิดคุณค่าต่อการส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมให้เข้าถึงทุกกลุ่มทุกอาชีพ

กลยุทธ์พัฒนาที่ 3 กลยุทธ์พัฒนากิจกรรมและนิทรรศการเกี่ยวกับวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย อาหารการกินและความเชื่อที่แตกต่างกันของผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ให้มีความหลากหลาย เข้าถึงชุมชน

กลยุทธ์พัฒนาที่ 4 กลยุทธ์เสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตให้เกิดความชื่นชม ยินดี ต่อการส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม เช่น ทัศนศึกษา แหล่งเรียนรู้ที่มีวิถีชีวิตประเทศเพื่อนบ้าน

แผนภาพที่ 7 กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษาจากระบบ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ
2. เพื่อสังเคราะห์ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ที่ได้จากการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อดังนี้

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน มาประยุกต์ร่วมกันเป็นแนวคิดหลักของการออกแบบพัฒนากระบวนการเรียนรู้และกิจกรรม สู่การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเชิงสถาบันตามแนวคิดของ Boyle (1981) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยใน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกลุ่ม

กลุ่มทดลอง คือนักศึกษานอกระบบจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตยานนาวา จำนวน 25 คน มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไปและกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกลุ่มนักศึกษาที่มีความยินดีให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่สร้างขึ้น จากนั้นแบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 5 คน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ร่วมกันและวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 การระบุขอบเขตเนื้อหาวิชา

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากผลการวิเคราะห์เนื้อหาด้านการส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ในเรื่องความหลากหลายของวัฒนธรรมของผู้คนที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา โดยสามารถรวบรวมข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการจัดโปรแกรม

การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมในครั้งนี้นำผ่านกิจกรรมที่ได้กำหนดขึ้นโดยใช้สื่อในรูปแบบต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งรายละเอียดดังนี้

1. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในประเด็นวิถีชีวิตการแต่งกาย อาหารการกิน ความเชื่อ
2. ความแตกต่างกันทางเชื้อชาติของผู้คนที่มาจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดแนวการสอนและแผนการเรียนรู้

1. การส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบเกิดความเข้าใจ การยอมรับ และการเห็นคุณค่าในวิถีชีวิตประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของผู้คนที่แตกต่างกันทางเชื้อชาติจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ที่มาอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน เพื่อให้มีความรู้ที่ถูกต้อง เกิดเจตคติเชิงบวกและแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม

2. กิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมา ได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านการคิดเชิงวิพากษ์ ด้านวัฒนธรรมและด้านการวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ผ่านหน่วยการเรียนรู้ 11 หน่วยดังนี้

หน่วยที่ 1	เทคนิคการอภิปรายแบบประชุมกลุ่มย่อย	ใช้สื่อรูปภาพ
หน่วยที่ 2	เทคนิคการอภิปรายโดยสัมภาษณ์ 3 ขั้นตอน	ใช้สิ่งของ
หน่วยที่ 3	เทคนิคการสลับกันสอนด้วยวิธีการกลุ่มซ้อน	ใช้สื่อวีดีโอ
หน่วยที่ 4	เทคนิคการสลับกันสอนด้วยบทบาทสมมติ	ใช้สิ่งของ
หน่วยที่ 5	เทคนิคการสลับกันสอนด้วยการต่อความรู้	ใช้สื่อวีดีโอ
หน่วยที่ 6	เทคนิคการแก้ปัญหาด้วยวิธีการส่งต่อปัญหา	ใช้สื่อรูปภาพ
หน่วยที่ 7	เทคนิคการแก้ปัญหาด้วยวิธีที่มิวิเคราะห์	ใช้สื่อวีดีโอ
หน่วยที่ 8	เทคนิคการเรียนรู้โดยใช้การไปทัศนศึกษา	ใช้สื่อภาพและสถานที่จริง
หน่วยที่ 9	เทคนิคการจัดระเบียบสารสนเทศไยแมงมุม	ใช้สื่อสิ่งของ
หน่วยที่ 10	เทคนิคการจัดระเบียบสารสนเทศห่วงโซ่สัมพันธ์	ใช้สื่อรูปภาพ
หน่วยที่ 11	เทคนิคการเรียนรู้ด้วยวิธีการต้นไม้เจ้าปัญหา	ใช้สื่อรูปภาพ

ขั้นตอนที่ 4 การนำแผนการเรียนรู้ไปปฏิบัติ

1. การออกแบบการทดลอง ผู้วิจัยออกแบบการทดลอง โดยใช้รูปแบบการทดลองกลุ่มเดียว สอบก่อนสอบหลัง (One group pretest-posttest design) กลุ่มทดลองเป็นเพศหญิงและเพศชาย ในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 52 และ 48 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 92 ส่วนใหญ่เชื้อชาติไทย ร้อยละ 96 ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ ร้อยละ 64 ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด ร้อยละ 44 ส่วนใหญ่เรียนหนังสือและทำงานไปด้วย ร้อยละ 92 ส่วนใหญ่มีเพื่อนเป็นคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ร้อยละ 60 นักศึกษาทำงานในสถานประกอบการที่มีคนจากประเทศเมียนมาร์ ร้อยละ 72 ทำงานในสถานประกอบการที่มีคนจากประเทศลาว ร้อยละ 44 ทำงานในสถานประกอบการที่มีคนจากประเทศกัมพูชา ร้อยละ 60

2. การจัดเตรียมสถานที่ บุคลากร สื่อการสอน ผู้วิจัยใช้สถานที่จัดโปรแกรมซึ่งเป็นสถานที่เรียนของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ เขตยานนาวา คือ อาคารอเนกประสงค์ วัดทองบน ถนนพระราม 3 กรุงเทพฯ

3. การเข้าร่วมกิจกรรม มีระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 28 เดือนมิถุนายน ถึงวันที่ 20 เดือนกันยายน 2558 รวม 104 ชั่วโมง โดยมีกิจกรรมต่างๆ ผ่านหน่วยการเรียนรู้พร้อมใบงานทั้ง 11 หน่วยที่พัฒนาขึ้นมา นักศึกษาการศึกษานอกระบบต้องร่วมกันทำกิจกรรม ตามแผนปฏิบัติตามขั้นตอน เพื่อการเสวนา วิพากษ์ วิจารณ์ สะท้อนความคิดสู่กระบวนการคิดอย่างใคร่ครวญ จากนั้นคณะผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์ ให้ได้ความรู้ที่ถูกต้อง เจตคติเชิงบวก และการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม ต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้คนที่มาจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลโปรแกรม

1. ประเมินผลการเรียนรู้

1.1 ความรู้ในเรื่องพหุวัฒนธรรม หลังการทดลองนักศึกษามีความรู้ในประเด็นวัฒนธรรมการแต่งกาย อาหารการกิน ความเชื่อของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา สูงกว่าก่อนการทดลอง

1.2 เจตคติในด้านการยอมรับพหุวัฒนธรรม หลังการทดลองนักศึกษามีเจตคติการยอมรับในประเด็นวัฒนธรรมการแต่งกายต่อคนลาวในระดับมากที่สุด มีเจตคติการยอมรับในประเด็นวัฒนธรรมอาหารการกินต่อคนกัมพูชาในระดับมากที่สุด มีเจตคติการยอมรับในประเด็นวัฒนธรรมความเชื่อต่อคนเมียนมาร์มากที่สุด

1.3 เจตคติในด้านการเห็นคุณค่าพหุวัฒนธรรม หลังการทดลองนักศึกษามีเจตคติการเห็นคุณค่าในประเด็นวัฒนธรรมการแต่งกายต่อคนเมียนมาร์ในระดับมากที่สุด มีเจตคติการเห็นคุณค่าในประเด็นวัฒนธรรมอาหารการกินต่อคนกัมพูชาในระดับมากที่สุด มีเจตคติในการเห็นคุณค่าในประเด็นวัฒนธรรมความเชื่อต่อคนเมียนมาร์มากที่สุด

1.4 พฤติกรรมในด้านการยอมรับพหุวัฒนธรรม หลังการทดลองนักศึกษามีพฤติกรรมการยอมรับในประเด็นวัฒนธรรมการแต่งกายต่อคนลาวและเมียนมาร์ในระดับมากที่สุด มีพฤติกรรมการยอมรับในประเด็นวัฒนธรรมอาหารการกินต่อคนลาวในระดับมากที่สุด มีพฤติกรรมการยอมรับในประเด็นวัฒนธรรมความเชื่อต่อคนเมียนมาร์มากที่สุด

1.5 พฤติกรรมในด้านการเห็นคุณค่าพหุวัฒนธรรม หลังการทดลองนักศึกษามีพฤติกรรมการเห็นคุณค่าในประเด็นวัฒนธรรมการแต่งกายต่อคนลาวและเมียนมาร์ในระดับมากที่สุด มีพฤติกรรมการเห็นคุณค่าในประเด็นวัฒนธรรมอาหารการกินต่อคนลาวและกัมพูชาในระดับมากที่สุด มีพฤติกรรมการเห็นคุณค่าประเด็นวัฒนธรรมความเชื่อต่อคนลาวมากที่สุด

2. ประเมินผลการดำเนินงาน

2.1 ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมด้านหลักสูตรมากที่สุดในเรื่องสื่อและวิธีการสอนและความรู้ที่สอนมีประโยชน์ มีความพึงพอใจต่อโปรแกรมในด้านการฝึกปฏิบัติมากที่สุด ในเรื่องการเรียนรู้ผ่านการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและการสอนที่เน้นการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ มีความพึงพอใจต่อโปรแกรมด้านการจัดการมากที่สุดในเรื่องการสร้างความสัมพันธ์

2.2 ความคิดเห็นจากแบบสังเกตและแบบบันทึกการทำงาน ด้านผู้เรียนมีความพร้อมและความสัมพันธ์ต่อโปรแกรมและผู้สอน ด้านผู้สอนเข้าใจกระบวนการกิจกรรมและการวางแผนและกระตุ้นการเรียนรู้ ด้านการสะท้อนความคิดวิพากษ์วิจารณ์สามารถวิเคราะห์และเสวนาแลกเปลี่ยนต่อประเด็นสถานการณ์ได้ ด้านการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มสามารถวางแผนการทำงานกิจกรรมร่วมกันได้ดี ยอมรับความเห็นผู้อื่นได้ดี

2. เพื่อสังเคราะห์ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษา นอกระบบ ที่ได้จากการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึก เชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน

ได้แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบจากการจัดเวทีประชุมกลุ่ม สรุปได้วิสัยทัศน์ ภารกิจ ที่นักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบต้องปฏิบัติให้ถึงเป้าหมาย และได้ประเด็นยุทธศาสตร์ 3 ข้อใหญ่ และกลยุทธ์การพัฒนา 12 ข้อย่อย ดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์ เข้าใจ ยอมรับ เห็นคุณค่า ในวัฒนธรรมที่แตกต่างของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อรักษาและพัฒนาความสัมพันธ์ต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขในสังคมที่มีความหลากหลาย

ภารกิจ 1) ส่งเสริมความเข้าใจวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน 2) ส่งเสริมการยอมรับต่อผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้าน 3) ส่งเสริมการเห็นคุณค่าต่อผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้าน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 แนวทางส่งเสริมความเข้าใจวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

กลยุทธ์พัฒนาที่ 1 กลยุทธ์พัฒนาเทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยน่าสนใจร่วมกับผู้เรียนและผู้สอนและกิจกรรมสนุกสนานต่อการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม

กลยุทธ์พัฒนาที่ 2 กลยุทธ์เทคโนโลยีที่ร่วมสมัยกับปัจจุบันส่งผลให้ทันต่อการเรียนการสอนกับนักศึกษา เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ หรือเว็บไซต์ทำให้ตื่นตึ่งดูดความสนใจ ส่งผลต่อการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม

กลยุทธ์พัฒนาที่ 3 กลยุทธ์การมีส่วนร่วมเพื่อการคิดวิเคราะห์ด้วยนโยบายรัฐที่ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้านโดยเน้นให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถสื่อสารประเด็นปัญหาาร่วมกัน

กลยุทธ์พัฒนาที่ 4 กลยุทธ์การหาความร่วมมือกับศูนย์ กศน. ใกล้เคียงและชุมชนในเรื่องสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เพียงพอต่อการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 แนวทางส่งเสริมการยอมรับต่อผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้าน

กลยุทธ์พัฒนาที่ 1 กลยุทธ์ประชาสัมพันธ์โดยส่งเสริมความสัมพันธ์หลีกเลี่ยงการดูถูกรังเกียจต่อผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชาโดยเน้นการร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับศูนย์กศน. ต่างๆ เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมามีส่วนร่วม

กลยุทธ์พัฒนาที่ 2 กลยุทธ์เสริมสร้างการยอมรับที่ดีต่อวัฒนธรรมของผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา เมื่อมีการอบรมสัมมนาหรือจัดกิจกรรมร่วมกับศูนย์ กศน. อื่นๆ

กลยุทธ์พัฒนาที่ 3 กลยุทธ์การมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เข้ามาร่วมกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรม โดยเน้นตัวนักศึกษาที่มีพื้นฐานประสบการณ์ชีวิตที่ต่างกัน

กลยุทธ์พัฒนาที่ 4 กลยุทธ์ปรับเจตคติและพฤติกรรมนักศึกษาให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และเสวนาร่วมกัน เพื่อให้ยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างของผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 แนวทางส่งเสริมการเห็นคุณค่าต่อผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้าน

กลยุทธ์พัฒนาที่ 1 กลยุทธ์สอดแทรกประเด็นสถานการณ์วัฒนธรรมที่หลากหลายด้าน การแต่งกาย อาหารการกิน ความเชื่อ ในสิ่งที่มีคุณค่า เป็นที่ชื่นชมในสังคมตามแหล่งเรียนรู้ หรือการไปสัมมนา เพื่อให้เกิดความตื่นตัวของนักศึกษากับชุมชน

กลยุทธ์พัฒนาที่ 2 กลยุทธ์สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ภายในศูนย์กศน. เช่น การจัดบอร์ด เขียนคำขวัญ ให้เกิดคุณค่าต่อการส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรมให้เข้าถึงทุกกลุ่มทุกอาชีพ

กลยุทธ์พัฒนาที่ 3 กลยุทธ์พัฒนากิจกรรมและนิทรรศการเกี่ยวกับวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ที่แตกต่างกันของผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ให้มีความหลากหลาย เข้าถึงชุมชน

กลยุทธ์พัฒนาที่ 4 กลยุทธ์เสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตให้เกิดความชื่นชม ยินดี ต่อการส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรม เช่น ทักษะศึกษา แหล่งเรียนรู้ที่มีวิถีชีวิตประเทศเพื่อนบ้าน

องค์ประกอบการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรม

จากการประมวลผลการดำเนินงานในการนำไปปฏิบัติต่อการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การประเมิน 4 ด้าน คือ 1) ด้านตัวผู้เรียน คือให้ความสนใจทำให้เกิดการซักถามรายละเอียดเพิ่มเติมให้ความร่วมมือรับฟังผู้สอนเป็นอย่างดี ส่งผลให้เกิดการคิดวิเคราะห์ถึงประเด็นสถานการณ์สามารถเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้ เกิดการรับฟังความเห็นสมาชิกในกลุ่มและยอมรับความเห็นผู้อื่นได้ดี 2) ด้านตัวผู้สอน คือสามารถสื่อสารได้ถึงวิธีการเรียนรู้และการทำกิจกรรมได้ โดยสามารถจัดการวางแผนและกระตุ้นการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนร่วมกันเสวนาประเด็นสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงสามารถปรับเปลี่ยนลดเพิ่มกิจกรรมในระหว่างการเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างดี 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ คือสามารถทำกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องไม่มีปัญหาติดขัด มีการเรียงลำดับก่อนหลังของกิจกรรมที่ทำร่วมกันได้ และสามารถสรุปผลการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจ การยอมรับ และการเห็นคุณค่า ในวัฒนธรรมที่แตกต่าง และ 4) ด้านสื่อการเรียนการสอน คือส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติตามวิธีการสู่การเรียนรู้ได้ เพื่อการนำสื่อต่างๆ มาประกอบการเรียนรู้ได้ดี ทำให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม

หลักการพื้นฐาน 4 Re's ประกอบด้วย 1) Reduction คือการลดบทบาทของผู้จัดกระบวนการในการควบคุมวิธีการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย 2) Recognition คือการยอมรับความแตกต่างในความคิดและพื้นฐานความรู้ของกลุ่มเป้าหมาย 3) Reinforcement คือการเสริมแรงให้กลุ่มเป้าหมายโดยกระตุ้นให้ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและมีความเชื่อมั่น 4) Reorganization

คือการปรับการดำเนินกระบวนการให้สอดคล้องกับภูมิหลังและพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน

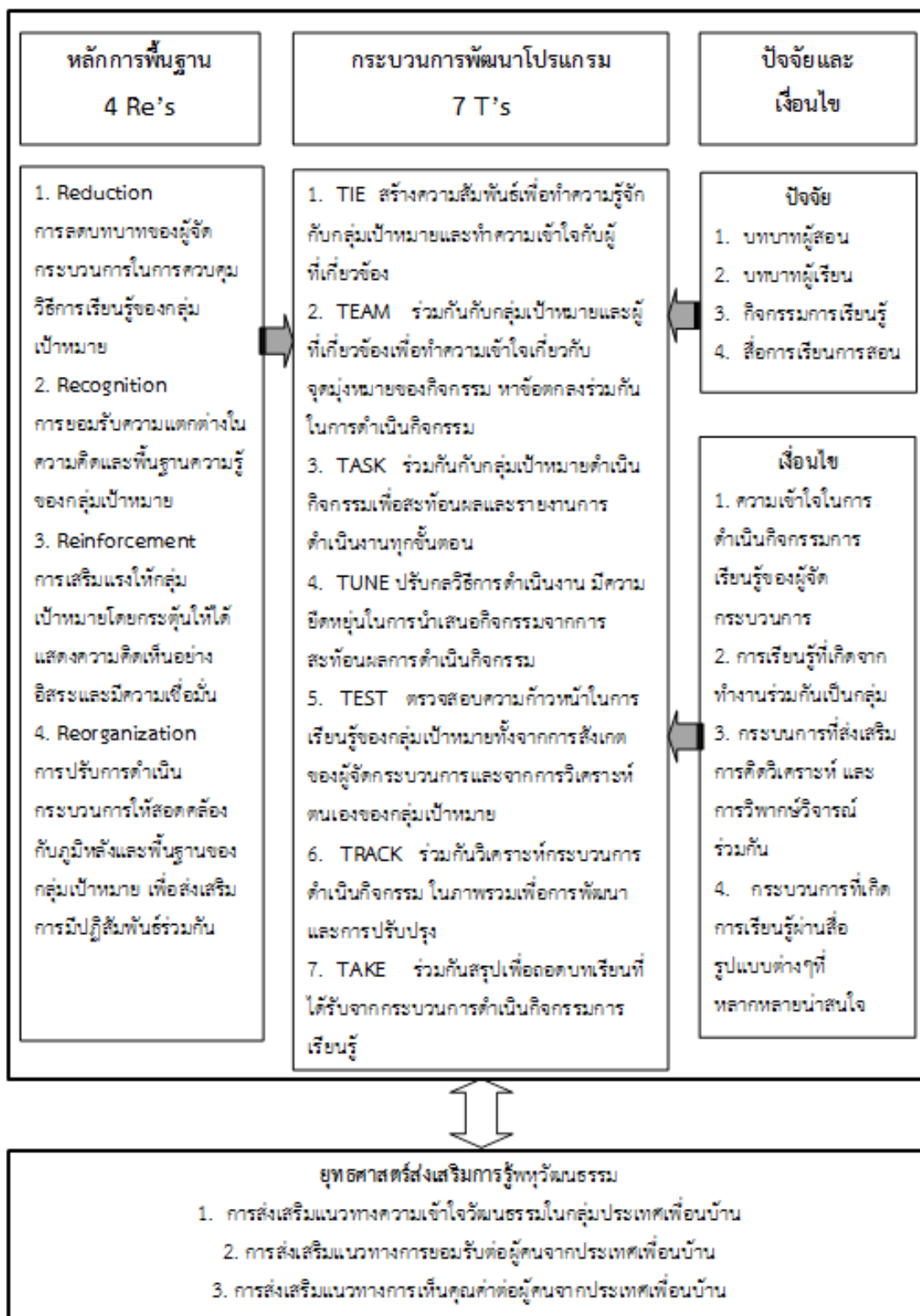
กระบวนการพัฒนาโปรแกรม 7 T's ประกอบด้วย 1) **TIE** คือการสร้างความสัมพันธ์เพื่อทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายและทำความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) **TEAM** คือการร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของกิจกรรม หาข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม 3) **TASK** คือการร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมายดำเนินกิจกรรมเพื่อสะท้อนผลและรายงานการดำเนินงานทุกขั้นตอน 4) **TUNE** คือการปรับกลวิธีการดำเนินงานมีความยืดหยุ่นในการนำเสนอกิจกรรมจากการสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรม 5) **TEST** คือการตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายทั้งจากการสังเกตของผู้จัดกระบวนการและจากการวิเคราะห์ตนเองของกลุ่มเป้าหมาย 6) **TRACK** ร่วมกันวิเคราะห์กระบวนการดำเนินกิจกรรมในภาพรวมเพื่อการพัฒนาและการปรับปรุง 7) **TAKE** คือการร่วมกันสรุปเพื่อถอดบทเรียนที่ได้รับจากกระบวนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

ปัจจัยและเงื่อนไข 4 ข้อ ดังนี้ 1) บทบาทผู้สอน ให้มีความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้จัดกระบวนการ 2) บทบาทผู้เรียน ให้มีการเรียนรู้ที่เกิดจากทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม 3) กิจกรรมการเรียนรู้ ให้มีกระบวนการที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และการวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกัน 4) สื่อการเรียนการสอน ให้มีกระบวนการที่เกิดการเรียนรู้ผ่านสื่อรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลายน่าสนใจ

ข้อมูลรายละเอียดดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปเป็นองค์ประกอบการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 8 สรุปลองค์ประกอบการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
พหุวัฒนธรรม

การอภิปรายผล

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบในครั้งนี้ อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ดังนี้

1. ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ แบ่งออกเป็น 3 หัวข้อย่อย คือ

1.1 ผลการเรียนรู้จากการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

1.2 ผลการดำเนินงานจากการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

1.3 ผลจากองค์ประกอบการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม

2. ผลการสังเคราะห์ยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ข้อที่ 1.1 อภิปรายผลการเรียนรู้จากการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

พบว่านักศึกษาการศึกษานอกระบบมีการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมเกี่ยวกับประเทศอาเซียน ในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครองจากแบบเรียน แต่สำหรับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมในครั้งนี้ได้เน้นถึงการสร้างเจตคติเชิงบวกและส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนไทย คือ ประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านความรู้ ด้านเจตคติและด้านพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

ด้านความรู้ความเข้าใจ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายได้ว่า นักศึกษาการศึกษานอกระบบที่เข้าร่วมโปรแกรม มีความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ในประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ เพิ่มขึ้นหลังการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.5 ทั้งนี้เนื่องจากวิธีการและกิจกรรมกลุ่มรวมถึงเนื้อหาการเรียนรู้ เป็นโปรแกรมระยะสั้น มีความยืดหยุ่น และจากการปฏิบัติที่เป็นระบบโดยแสดงออกจากการวิพากษ์ วิจาร์ณระหว่างการสนทนา หรือผู้เรียนคนอื่นๆ ที่เข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับผู้เรียนได้ ข้อมูลที่น่าสนใจของนักศึกษาการศึกษานอกระบบส่วนใหญ่เรียนหนังสือและทำงานไปพร้อมกัน และมีอายุเฉลี่ยมากกว่า 32 ปี มากที่สุด และมากกว่าครึ่งของนักศึกษามีเพื่อนหรือผู้ร่วมงานเป็นคนจาก 3 ประเทศดังกล่าว แสดงให้เห็นได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน และการใช้ชีวิตร่วมกับผู้คนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ สอดคล้องกับแนวคิด Paulo Freire (1970) และแนวคิดของ Garlach (1994) ที่ว่าการเรียนรู้ร่วมกันสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนรับฟังมุมมองของผู้อื่นได้ดีขึ้น ทำให้เกิดความตระหนักต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อสร้างความรู้ใหม่ได้ และแนวคิดของ อาชัญญารัตนอุบล (2540) หลักสูตรที่มีเนื้อหาตรงกับความต้องการ ของบุคคลส่วนใหญ่มักจะเป็นระยะสั้น เพื่อการสนับสนุนให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ทันที และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาใน

ชีวิตประจำวัน ที่กำลังประสบอยู่ได้อย่างเหมาะสม เนื้อหาวิชามีลักษณะที่เน้นการลงมือปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ การเรียนการสอนจะเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสนับสนุนการนำแหล่งวิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนเต็มที่ คุณสมบัติของผู้สอนจึงไม่จำกัดคุณวุฒิ หากอาศัยบุคลากรที่มีความชำนาญด้านต่างๆ มาเป็นผู้สอนในลักษณะของวิทยากรผู้ให้ความรู้เฉพาะเรื่อง กิจกรรมการเรียนการสอนจะจัดในสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์ กับการดำรงชีวิตประจำวันของผู้เรียน และเป็นกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เป็นสำคัญ สำหรับวิธีการเรียนการสอนและวิธีการจัดกลุ่มผู้เรียนก็จะจัดให้มีบรรยากาศที่ดีที่จะสามารถเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ได้ดี เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และไม่เน้นแบบแผนที่เคร่งครัดมากเกินไป

ด้านเจตคติในการยอมรับและเห็นคุณค่า จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม มีเจตคติเชิงบวกในเรื่องวัฒนธรรมของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชาในประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ เพิ่มขึ้นหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.5 สรุปได้ว่านักศึกษาที่มีความคุ้นเคยกับประเด็นวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากวิธีการและกิจกรรมกลุ่มที่พัฒนาให้ได้คิดวิเคราะห์ร่วมกันรวมถึงเนื้อหาการเรียนรู้อันจากการปฏิบัติที่เป็นระบบ ให้นักศึกษาได้ฝึกคิดวิเคราะห์ เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา เมื่อผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ที่ถูกต้องมากขึ้น ก็ทำให้มีเจตคติเชิงบวกมากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัชรีย์ เดชาธรรม (2544) ว่าเจตคติ คือความเชื่อที่มนุษย์รับรู้มาจากการเรียนรู้ในบางสิ่งบางอย่าง ที่เป็นการรวมตัวของความเชื่อจนกระทั่งมั่นคงและเป็นระบบ และแนวคิดของ สุมาลี สังข์ศรี (2539) กล่าวว่า การส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และการแก้ปัญหา กิจกรรมควรจะพัฒนา กลุ่มเป้าหมายให้เป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ฝึกผู้เรียนให้รู้จักวิเคราะห์ปัญหาที่ประสบอยู่ รู้จักหาวิธีการแก้ปัญหา และถ้าวิธีการดังกล่าวแก้ปัญหาไม่ได้ ก็กลับมาตั้งต้นหาวิธีการแก้ปัญหา อื่นๆ จนกระทั่งแก้ปัญหาได้ การนำผลการศึกษาในปัจจุบันไปปรับใช้ ควรให้ผู้เรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับใช้ได้ทันที เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ทำงานแล้ว และมีภาระ พวกเขาไม่มีเวลามาเรียน สะสมความรู้แบบหลายๆ ปี ดังนั้นเวลาเรียนจึงจะต้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

เจตคติด้านการยอมรับและการเห็นคุณค่าอภิปรายได้ว่า มีการยอมรับประเด็นการแต่งกาย ต่อคนลาวมากที่สุดในระดับ 4 ต่อคนกัมพูชาต่ำที่สุดในระดับ 3 มีเจตคติด้านการยอมรับในประเด็นอาหารการกินต่อคนกัมพูชามากที่สุดในระดับ 4 ต่อคนลาวต่ำที่สุดในระดับ 3 มีเจตคติด้านการยอมรับในประเด็นความเชื่อต่อคนเมียนมาร์สูงที่สุดในระดับ 4 ต่อคนกัมพูชาต่ำที่สุดในระดับ 3 มีการเห็นคุณค่าประเด็นการแต่งกายต่อคนเมียนมาร์สูงที่สุดในระดับ 5 ต่อคนลาวต่ำที่สุดในระดับ 3 มีเจตคติด้านการเห็นคุณค่าในประเด็นอาหารการกินต่อคนกัมพูชาสูงที่สุดในระดับ 5 ต่อคนเมียนมาร์ต่ำที่สุดในระดับ 3 มีเจตคติด้านการเห็นคุณค่าในประเด็นความเชื่อ ต่อคนเมียนมาร์สูงที่สุดในระดับ 5 ต่อคนกัมพูชาต่ำที่สุดในระดับ 3 ตรงกับทฤษฎีของ Rogers and Shoemaker (1971) ที่กล่าวถึง การยอมรับและการเห็นคุณค่า ในระดับ 5 หมายถึงการเห็นคุณค่าในขั้นที่ทำให้เกิดการตัดสินใจรับมาปฏิบัติอย่างเต็มที่หลังจากการได้พิจารณาทดลองเกิดผลเป็นที่พอใจและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจรับมาปฏิบัติมากขึ้นเรื่อยๆ จากนั้นสนับสนุนและแนะนำ ในระดับ 4 หมายถึงการยอมรับในขั้นที่ทำให้เกิดการทดลองปฏิบัติเพื่อดูว่าเหมาะสมกับตนเองและสังคมแล้วแสวงหาข้อมูล

เพื่อประกอบการรับมาปฏิบัติ มีการแสดงออกต่อประโยชน์ที่ได้ต่อตนเองและสังคม ในระดับ 3 หมายถึงการยอมรับในขั้นที่ทำให้เกิดการศึกษารายละเอียดเพื่อเปรียบเทียบผลว่าดีหรือไม่ดีเพื่อทำให้เกิดความแน่ใจก่อนที่จะรับมาใช้หรือปฏิบัติจริง ตามความเชื่อของตนแม้บางครั้งจะมีข้อขัดแย้งก็ตาม

สอดคล้องกับแนวคิดของ ฌองค์ เล็งประชา (2539) ว่าปรุ่่งแต่งวัฒนธรรมสังคมของตนให้เจริญงอกงามขึ้นมีการ การปรับปรุง ประยุกต์วัฒนธรรมเดิมให้เหมาะกับสังคมปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางสังคม สังคมมนุษย์ย่อมไม่ยู่คงที่แต่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่ตลอดเวลา เช่น ประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทำให้มีการแข่งขันสูงขึ้น รวมถึงการขัดแย้งระหว่างชนชั้นเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นวัฒนธรรมของมนุษย์ย่อมเปลี่ยนแปลงไป การแลกเปลี่ยนหิยบิ่ยมวัฒนธรรมมนุษย์ในสังคมต่างๆ มีการติดต่อสื่อสารตลอดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน การคมนาคมติดต่อถึงกันสะดวกรวดเร็ว การแลกเปลี่ยนหิยบิ่ยมวัฒนธรรมจึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง และการพัฒนาของความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สังคมสร้างขึ้นเอง หรือรับมาจากสังคมอื่นนำมาใช้ เช่น จากการศึกษาที่ผู้คนมีความรู้มากขึ้น ทำให้เปลี่ยนทัศนคติ และความเชื่อเดิม และแนวคิดของอมรา พงศาพิชญ์ (2537) ในเรื่องการปรับตัว (adaptation) การปรับตัวทางวัฒนธรรม ผู้ที่ใช้คำว่าปรับตัวมักจะใช้ในความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ศึกษา ซึ่งอาจเป็นมนุษย์และสัตว์กับสภาพแวดล้อมรอบตัว และแหล่งที่อยู่ การศึกษาในลักษณะนี้มักเป็นการพิจารณาเชิงประวัติศาสตร์ว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อจัดระบบความสัมพันธ์ให้สอดคล้องกัน การใช้คำว่าปรับตัวจึงมักใช้ในความหมายของการปรับเปลี่ยนส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนเพื่อให้ความสัมพันธ์ลงตัว ถ้าจะพิจารณาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมย่อมาความหมายว่า วัฒนธรรมในที่นี้ใช้ในความหมายที่รวมทั้งวัฒนธรรม ในรูปวัตถุ และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ซึ่งรวมถึงระบบความคิด วิถีชีวิต เช่น ความเชื่อ การแสดงออกพฤติกรรม และการกิน การแต่งกาย ของสมาชิกในสังคม ในการพิจารณาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมนี้ การดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องดำเนินเป็นกลุ่ม การปรับเปลี่ยนสังคมวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนในกลุ่มมากกว่าในระดับปัจเจกบุคคล การสืบทอดวัฒนธรรมต้องถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งเป็นกลุ่ม การปรับตัวทางวัฒนธรรมจึงเป็นการปรับเปลี่ยนของกลุ่ม

ด้านพฤติกรรมการยอมรับและเห็นคุณค่า จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม มีพฤติกรรมเชิงบวกในเรื่องวัฒนธรรมของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชาในประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ เพิ่มขึ้นหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.5 สรุปได้ว่านักศึกษามีความคุ้นเคยกับประเด็นวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากวิธีการและกิจกรรมกลุ่มรวมถึงเนื้อหาการเรียนรู้ จากการปฏิบัติที่เป็นระบบ มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เมื่อผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีทัศนคติเชิงบวกมากขึ้น ก็ทำให้มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสมมากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ Schermerhorn (2000) ที่ว่าความตั้งใจที่จะประพฤติปฏิบัติในทางใด ทางหนึ่งมีรากฐานมาจากความรู้สึกเฉพาะเจาะจงของบุคคลหรือจากทัศนคติของบุคคล

ผลพฤติกรรมด้านการยอมรับในประเด็นการแต่งกายอภิปรายได้ว่า ยอมรับต่อคนลาวและเมียนมาร์สูงที่สุด ต่อคนกัมพูชาต่ำที่สุด นักศึกษาให้เหตุผลว่า การแต่งกายคนเมียนมาร์ นักศึกษาเห็นว่าไม่มองว่าดูไม่ร่วมสมัยหรือไม่เข้ากับสังคมเมืองการนุ่งโสร่ง ลองยี หรือการปะแป้งทงาคาเป็น

วิถีชีวิต เป็นเอกลักษณ์ และเป็นสิ่งที่พวกเขาปฏิบัติกันมายาวนาน พบเห็นได้ทั่วไปในปัจจุบัน ไม่สมควรไป ขำขันล้อเลียนพวกเขา สำหรับการแต่งกายคนลาว ดูแล้วก็เรียบร้อยดี การนุ่งผ้าถุง ผ้าซิ่น เป็นเอกลักษณ์ที่พวกเขารักษาไว้ได้อย่างเข้มแข็งในชุมชนของพวกเขา จนสามารถเห็นการแต่งกายแบบนี้มากในสังคมเมือง หรือเวลายามงานบุญต่างๆ พวกเขาก็จะนุ่งซิ่นสวดลายที่ดูสวยงาม สำหรับการ แต่งกายคนกัมพูชา มองแล้วเป็นการนุ่งผ้าทอถิ่น หรือผ้าขาวม้า คือวิถีชุมชนมีเอกลักษณ์ของ พวกเขา ดูแล้วก็คล้ายกับการแต่งกายของคนอีสานบ้านเรา ไม่น่ารังเกียจอะไร น่าจะใส่สบายทำงาน ได้คล่องตัวในท้องถิ่น เราไม่ควรไปดูถูกหรือแสดงอาการรังเกียจต่อรูปแบบการแต่งกายพวกเขา

ผลพทุติกรรมด้านการเห็นคุณค่าในประเด็นการแต่งกายอภิปรายได้ว่า เห็นคุณค่าต่อคน เมียนมาร์และลาวสูงที่สุด ต่อคนกัมพูชาต่ำที่สุด นักศึกษาให้เหตุผลว่า การแต่งกายคนเมียนมาร์ นักศึกษาพอใจต่อเครื่องแต่งกายเครื่องหอมแบบพม่า เพราะจากการได้ผ่านการทำกิจกรรมทำให้ได้ เห็นภาพของการแต่งกายของคนเมียนมาร์ในรูปแบบต่างๆ และในสภาพสังคมต่างๆ ที่เหมาะสมกับ การดำเนินชีวิตของเขา เป็นการแสดงคุณค่าการอยู่ร่วมกันในกลุ่ม สำหรับการแต่งกายคนลาว เรามองเห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองของคนประเทศลาวว่าสวยงาม เพราะได้ทราบและเรียนรู้ว่าผ้าซิ่น ของพวกเขาเป็นการแสดงเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีคุณค่า และส่งเสริมให้แต่งกายแบบนี้ทั้ง นักศึกษาและข้าราชการ และเมื่อมีงานเลี้ยงต่างๆ เป็นกระแสวิถีชีวิตในกลุ่มของพวกเขาที่นิยม นุ่งซิ่น ดูสวยงามเรียบร้อยอีกทั้งผ้าซิ่นก็มีความคล้ายคลึงกับของไทยมาก สำหรับการแต่งกายคนกัมพูชา เราชื่นชมในความสวยงามของโจงกระเบนผ้าม่วงเหมือนชุดออกงานพิธี ทำให้อยากจะร่วมทำกิจกรรม ร่วมแต่งชุดจริง ทำให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงรูปแบบและวิธีการสวมใส่ อีกทั้งชุดโจงกระเบนผ้าม่วงแบบ กัมพูชา ก็ดูคล้ายกับพิธีของไทยนำอนุรักษสืบทอดร่วมกันให้ชาติอื่นๆ ได้เห็นอีกทั้งเป็นการส่งเสริม สนับสนุนศิลปะ

ผลพทุติกรรมด้านการยอมรับในประเด็นอาหารการกิน อภิปรายได้ว่า ยอมรับต่อคนลาวสูง ที่สุด ต่อคนกัมพูชาต่ำที่สุด นักศึกษาให้เหตุผลว่า อาหารการกินคนเมียนมาร์ ปัจจุบันพวกเขาก็ยัง นิยมกินหมากแต่ก็พบเห็นแต่เฉพาะกลุ่มหรือชุมชนพวกเขา คนไทยโบราณก็เคยนิยมเหมือนกัน ถ้า เข้ารักษาความสะอาดก็น่าจะรังเกียจอะไร เป็นวิถีการกินที่พวกเขาชื่นชอบยอมรับแต่สิ่งที่ดีของ พวกเขาจะทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติ สำหรับอาหารการกินคนลาว การตอบรับคำเชิญ ไปร่วมทานอาหารแบบลาว ปัจจุบันปลาร้า ปลาจ่อม ส้มตำ กลายเป็นเมนูที่คนกรุงเทพฯ นิยมทาน กันมากถ้าปรุงให้สะอาดถูกหลักอนามัย ก็จะเป็นเมนูที่มีคุณค่าทางโภชนาสูง กินแล้วไม่อ้วนด้วย ดังนั้นไม่ควรดูถูกว่าเป็นอาหารลาวหรืออาหารอีสาน สำหรับอาหารคนกัมพูชา เราการตอบรับของ ผากที่เป็นอาหารเขมรที่ไม่คุ้นเคย เพราะตามตลาดตอนนี้ก็มีขายอาหารเหล่านี้ให้เห็น การลองชิม อาหารแปลกชนิดหนึ่งก็น่าจะเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ในวัฒนธรรมท้องถิ่นของการกินของเขมร ถ้าไม่ชอบก็ ควรเก็บอาการเป็นการอยู่ร่วมกันในสังคมที่พึงมี

ผลพทุติกรรมด้านการเห็นคุณค่าในประเด็นอาหารการกิน อภิปรายได้ว่า เห็นคุณค่าต่อ คนลาวและกัมพูชาสูงที่สุด ต่อคนเมียนมาร์ต่ำที่สุด นักศึกษาให้ เหตุผลว่า อาหารของคนเมียนมาร์ เรามองเห็นข้อดีและคุณค่า เพราะว่าได้พิจารณาถึงเครื่องเทศและวิธีการปรุงของอาหารเมียนมาร์ ทำ ให้ทราบถึงที่มาที่ไปของอาหารแต่ละชนิด เห็นถึงคุณประโยชน์ ดังนั้นการลองชิมอาหารเหล่านี้ ถือเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมการกิน ทำให้เกิดการเห็นคุณค่าของอาหารเหล่านี้ ส่งผลต่อการอนุรักษ์

ร่วมกันในสังคม สำหรับอาหารการกินคนลาว เราชื่นชมในเมนูอาหารลาว รสชาติจัดจ้านคุ้นเคย เพราะว่าคนอีสานบ้านเรามีวัฒนธรรมการกินที่คล้ายคลึงกับคนลาว ด้วยรายการอาหารต่างๆ ดังกล่าว ก็สามารถหาทานได้ง่ายในสังคมเมือง ทานง่ายไม่มันเยอะ ทำให้เป็นที่คุ้นเคยและเป็นที่ชื่นชอบ ทำกินร่วมกันหลายคนสนุกสนานกระชับความสัมพันธ์ นี่คือคุณค่าของการล้อมวงกินส้มตำ ปลา ร้า ข้าวเหนียวร่วมกัน สำหรับอาหารการกินคนกัมพูชา พร้อมทั้งจะลองชิมอาหารท้องถิ่นกัมพูชาด้วยความยินดี เพราะนักศึกษาได้พิจารณาถึงคุณค่าและประโยชน์ ของเมนูอาหารเหล่านี้ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นภูมิปัญญาด้านการกินของพวกเขา ที่สืบทอดกันมาและมีแนวโน้มที่จะเป็นที่นิยมนานในสังคมปัจจุบัน ซึ่งกระแสสังคมปัจจุบันก็ส่งเสริมการกินผักกินปลาต่างๆ และการกินแมลงชนิดต่างๆ

ผลพุดิกรรรมด้านการยอมรับในประเด็นความเชื่อ อภิปรายได้ว่า ยอมรับต่อคนเมียนมาร์สูงที่สุด ต่อคนกัมพูชาต่ำที่สุด นักศึกษาให้เหตุผลว่า ความเชื่อคนเมียนมาร์ พวกเขาให้ความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก็เป็นความเชื่อที่คล้ายคลึงกับของไทย ความเชื่อนี้ก็เป็นสิ่งที่ทำให้เราสบายใจ เราไม่ควรลบลู่ การเป็นเพื่อนบ้านกันก็ควรยอมรับในสิ่งที่เขานับถือ และเคารพในวัฒนธรรมเขา สำหรับความเชื่อคนลาว พวกเราไม่ควรแสดงความกลัวหรือดูถูก ต่อพิธีกรรมความเชื่อของพวกเขา คนไทยเองก็มีการบูชาผีบ้านผีเรือนเช่นกัน แต่พิธีกรรมอาจแตกต่างกัน ดังนั้นควรที่จะไปเรียนรู้ศึกษา เพื่อที่จะเข้าใจเขา มองดูที่สาระและเจตนาของพิธีกรรมที่จะให้เกิดการรู้คุณค่าต่อบรรพบุรุษ เพื่อการยอมรับในวัฒนธรรมเขา สำหรับความเชื่อคนกัมพูชา พวกเราไม่ได้รังเกียจอะไร มากกับพิธีกรรมการรักษาวิถีชุมชนของคนกัมพูชา การรักษาอาการป่วยกับหมอบ้านหรือเรียกว่าหมอผีด้วยวิธีแบบดั้งเดิมเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนพวกเขา ซึ่งก็มีคนที่หายและอาการดีขึ้น อาจด้วยการที่พวกเขาเชื่อถือซึ่งมีผลต่อจิตใจที่ส่งผลถึงร่างกาย

พุดิกรรรมด้านการเห็นคุณค่าในประเด็นความเชื่อ อภิปรายได้ว่า เห็นคุณค่าต่อคนลาวสูงที่สุด ต่อคนกัมพูชาต่ำที่สุดนักศึกษาให้เหตุผลว่า ความเชื่อต่อคนเมียนมาร์ เราแสดงความชื่นชมต่อการเข้าวัดไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะสำหรับสังคมไทย วัดและชุมชนเป็นสิ่งที่อยู่ร่วมกันมาตลอด ใช้เป็นที่ศึกษา จึงได้เห็นชาวพุทธต่างเข้ามาทำบุญขอพรหรือแก้บนทำพิธีกรรมต่างๆ หรือทำประโยชน์ให้กับวัด เป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่ควรส่งเสริมอย่างยิ่งสร้างความเป็นสิริมงคลต่อผู้มาวัด สำหรับความเชื่อต่อคนลาว เราชื่นชมและพอใจที่จะเข้าร่วมประเพณี เพราะการตักบาตรเป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติของชาวพุทธอยู่แล้ว ก็น่าจะเป็นสิ่งที่ดี การทำบุญทำให้สบายใจ ไม่ว่าจะรูปแบบ อาหารที่เตรียมและพิธีการของแต่ชนชาติจะแตกต่างกัน แต่วัตถุประสงค์น่าจะเหมือนกัน ว่าเป็นการทำความร่วมมือกัน ส่งเสริมความสัมพันธ์ของวัดและชุมชน สำหรับความเชื่อคนกัมพูชา เราสนใจและพร้อมที่จะศึกษาถึงพิธีกรรมของพวกเขา เพราะคนไทยสมัยก่อน ก็เริ่มต้นจากการนับถือเทวดาเจ้าป่าเจ้าเขา และก็พัฒนาความเชื่อมาจนรับศาสนาพุทธมาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่คนในต่างจังหวัดของไทย ก็ยังมีพิธีกรรมบวงสรวงและเชื่อในสิ่งเหล่านี้ ซึ่งคงเป็นที่มาของความเชื่อที่คล้ายกับคนกัมพูชา ทำให้พวกเราเข้าใจพวกเขาได้ไม่ยากในสิ่งที่พวกเขาเชื่อ

สอดคล้องกับแนวคิดของ ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์ (2553) มณฑิราตาเมือง (2549) ในเรื่องประเด็นวิถีชีวิตว่าพุดิกรรรมที่แสดงออกมา เป็นผลมาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ รากฐานทางวัฒนธรรมและการนับถือศาสนา ด้วยเหตุผลต่อไปนี้ 1) ศาสนา ที่เผยแพร่เข้ามาและได้รับการยอมรับนับถือ จากชนชาติในภูมิภาคนี้ คือ พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่ผู้คนส่วนใหญ่ในประเทศไทย

เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ล้วนนับถือ ดั้งนั้นประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ลัทธิความเชื่อต่างๆ ของเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ก็จะคล้ายคลึงกับคนไทย เช่น การทำบุญตักบาตร การสวดมนต์ไหว้พระ การให้ความเคารพพระสงฆ์ การนิยมนำบุตรหลานเข้ารับการอุปสมบท 2) ประเพณี และความเชื่อ หากชาติใดที่มีรากฐานการนับถือศาสนาเป็นพระพุทธศาสนา ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ก็จะคล้ายคลึงกับของไทย เช่น การทำบุญเลี้ยงพระ การเวียนเทียน เนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ส่วนประเพณีอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับ ศาสนา พบว่าหากเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับไทย เช่น เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ก็จะมีประเพณีหลายอย่างคล้ายคลึงกับไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เพียงแต่รายละเอียดของการจัดพิธี จะแตกต่างกันออกไป ขณะเดียวกันวัฒนธรรมไทยในการแสดงความเคารพ โดยการไหว้ของคนไทย ชาติเหล่านี้ก็จะมีธรรมเนียมการไหว้เช่นเดียวกัน 3) อาหาร การกิน อาหารของประชากรในภูมิภาคนี้ส่วนใหญ่แล้วนั้น จะประกอบไปด้วย ข้าว พืชผัก เนื้อสัตว์ ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น การปรุงอาหารโดยมากจะใช้เครื่องเทศประเภท กะทิ น้ำมันรสชาติจัดจ้าน สีสดดูน่ารับประทาน ประเทศที่รับประทานอาหารไม่แตกต่างจากคนไทยก็ยังคงเป็นเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา 4) การแต่งกาย ผู้คนในภูมิภาคนี้ หากไม่นับชุดพื้นเมืองและชุดประจำชาติแล้ว ก็จะมีแต่งกายไม่แตกต่างกัน กล่าวคือสังคมเมืองในปัจจุบันผู้ชายสวมเสื้อ กางเกง ส่วนผู้หญิงสวมเสื้อ กางเกง หรือกระโปรง แต่ในชนบทผู้หญิงจำนวนมากก็ยังสวมใส่ผ้าซิ่น ผ้าถุง กันอยู่ ทั้งนี้ชุดประจำชาติของประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ล้วนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนกัน ทำให้เมื่อดูแล้วสามารถบอกได้ทันทีว่าชุดแต่งกายนั้นๆ เป็นของชนชาติใดผู้คนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ข้อที่ 1.2 อภิปรายผลการดำเนินงานจากการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ พบว่า

ด้านแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน พบว่านักศึกษาได้ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างมีเสรีภาพในประเด็นต่างๆ ในการเสวนาร่วมกับสมาชิกที่เข้าร่วมโปรแกรม อีกทั้งยังกระตุ้นความคิดความสามารถที่สะท้อนให้เห็นสถานการณ์ความเป็นจริงที่ผู้เรียนประสบอยู่นำไปสู่การถกเถียงและการหาข้อสรุป ทำให้เข้าใจ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตกลุ่มคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ได้อย่างลึกซึ้งโดยไม่ไปดูถูกพวกเขา ซึ่งเป็นผลจากแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ Freire (1970) และ Martinez (2004) อภิปรายได้ว่า การเสวนาเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบ ทราบถึง ปัญหาของสถานการณ์พหุวัฒนธรรมมาขบคิดให้ลึกถึงรากหรือสาเหตุของปัญหา โดยให้ตัว นักศึกษาเป็นผู้คิดผู้กระทำเอง รู้จักคิด รู้จักระดม เพื่อสะท้อนให้เห็นว่ามีการมองสถานการณ์อย่างไร จนเกิดความตระหนักในปัญหา และรับรู้แนวทางแก้ไขเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง เข้าถึง กระบวนการสร้างจิตสำนึก สำหรับผลจากแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน Barkley, Cross, and Major (2004), Gerlach (1994), Reid and Cook (1989), สุพิน ดิษฐสกุล (2542) และ เขมณัญญ์ มิ่งศิริ ธรรม (2554) พบว่านักศึกษาเกิดทักษะการทำงานและการแสดงความคิดเห็นเพื่อการวางแผนร่วมกัน การทำกิจกรรมและการผลิตผลงานของกลุ่มร่วมกัน จากการระดมสมอง จากการรับรู้และการแก้ไขปัญหา และการทำความเข้าใจร่วมกันโดยมีการอภิปรายที่มีเหตุผลจนกระทั่งหาข้อสรุปร่วมกันได้ อภิปรายได้ว่า การให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มใหญ่โดยให้ตัวแทนจากกลุ่มเล็กเป็นผู้ร่วม

อภิปรายหน้าชั้นเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มเสนอสิ่งที่ได้ค้นพบจากกิจกรรม ส่งผลให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของตนกับสมาชิกในกลุ่ม การได้ข้อมูลป้อนกลับจากบุคคลรอบข้างส่งเสริมการเรียนรู้ของตนเองผ่านความคิดเห็นของผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ของชินนทร สุขเจริญ (2551) ได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างมโนธรรมสำนึกเกี่ยวกับภัยพิบัติธรรมชาติ สำหรับเยาวชนที่อาศัยอยู่บนเกาะบริเวณอ่าวไทยจากการสังเคราะห์พบว่าโปรแกรมที่ได้พัฒนาขึ้นเสริมสร้างความรู้ ทักษะคิด พฤติกรรม และมโนธรรมสำนึก ให้กับผู้ร่วมทดลอง ในระดับมากถึงมากที่สุด และ งานวิจัยแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน พันตำรวจเอกคมสัน สุขมาก (2553) ได้พัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมกันเสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ผลการทดลองใช้โปรแกรมพบว่าระดับมโนทัศน์ เชิงจิตสำนึกสาธารณะของกลุ่มทดลอง มีระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะสูงกว่ากลุ่มควบคุม นอกจากนี้ ยศ สันตสมบัติ (2544) ได้อธิบายถึงวัฒนธรรมไว้ว่าเป็นมโนทัศน์ หรือแนวความคิดร่วม และค่านิยมทางสังคมของผู้คนในวัฒนธรรมนั้นๆ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดมาตรฐานแห่งแบบแผนของพฤติกรรม มีผลทำให้ผู้คนในวัฒนธรรมเดียวกันคาดคะเนพฤติกรรมของกันและกันได้ สถานการณ์ต่างๆ ทำให้พฤติกรรมของคนๆ หนึ่งสอดคล้องกับผู้อื่น เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ การเกิดและเติบโตของสังคม วัฒนธรรมจึงไม่ใช่สิ่งที่ติดกับตัวมนุษย์มาตามธรรมชาติ แต่ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านการถ่ายทอดหรือเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ซึ่งจากกระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอด หรือผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมนี้ มนุษย์สามารถเข้าใจและตัดสินใจได้ว่าควรมีพฤติกรรมอย่างไร จึงเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ มนุษย์จึงรับเอาอุดมการณ์ ทักษะคิด ค่านิยมทางสังคม และความเชื่อที่สังคมยอมรับมาเป็นของตน

ด้านผู้เรียน พบว่าข้อมูลภูมิหลังของผู้เรียน มีสัดส่วนของเพศหญิงและเพศชายในอัตราส่วนใกล้เคียงกันโดยมี อายุเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ที่ระหว่างอายุ 32 ปีขึ้นไปมากกว่าครึ่ง คือร้อยละ 56 ด้วยเหตุผลที่ว่านักศึกษาการศึกษานอกระบบเกือบทั้งหมดคือ ร้อยละ 92 เรียนหนังสือและทำงานพร้อมกันไปด้วย และสัดส่วนร้อยละ 40 ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบที่มีเพื่อนฝูง คนรู้จักเป็นคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา อีกทั้งเกือบทั้งหมดคือ ร้อยละ 92 นับถือศาสนาพุทธ ด้วยข้อมูลข้างต้นมาสรุปได้ว่า กลุ่มทดลองเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะมาก มีประสบการณ์การทำงานแล้วไม่ใช่เรียนหนังสืออย่างเดียว ทำให้ได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนที่หลากหลายวัฒนธรรมและเชื้อชาติ อีกทั้งศาสนาพุทธที่กลุ่มทดลองเกือบทั้งหมดนับถือก็เป็นศาสนาที่คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา นับถือมากเช่นกัน ส่งผลให้กิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งนี้พัฒนาทั้งความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมมากขึ้นหลังการเข้าร่วมโปรแกรม สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตและเรียนรู้ ที่จะอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้แลกเปลี่ยนถ่ายทอดประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้ข้อสรุปเกิดความรู้ใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุพิน ดิษฐสกุล (2542) อธิบายไว้ว่า การเรียนด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมกันนี้ นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ โดยมีบทบาทเป็นผู้สร้างจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ เป็นผู้วางแผนในการศึกษาค้นคว้า และแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง เป็นผู้ดำเนินการในการจัดทำข้อมูลความรู้ รับผิดชอบในการนำเสนองานของตนเองและตรวจสอบเพื่อนนักเรียนในกลุ่มอื่นขณะที่มีการนำเสนองานเพื่อให้แน่ใจว่าเพื่อนสามารถเข้าใจและรับรู้ ในข้อมูลความรู้ที่

ตนเองนำเสนอ เป็นผู้ประเมินผล ประเมินตนเอง กับเพื่อนนักเรียน และสอดคล้องแนวคิดของ Mac Greger (1990) กล่าวถึงบทบาทของผู้เรียน คือศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประเมินผล เปลี่ยนพฤติกรรมเรียนจากผู้รับมาเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาให้เหมาะสมกับความถนัดและความสามารถรู้วิธีการเรียนรู้ สามารถปรับเปลี่ยนได้เมื่อมีความจำเป็น มีประสบการณ์เดิมที่จะนำมาใช้ในการเรียนรู้ เน้นการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหา และค้นพบคำตอบด้วยตัวเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใดๆ จากประสบการณ์ตนเองนั้น ผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี มีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ด้านผู้สอนและวิทยากร ผู้สอนประจำศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่สอนกลุ่มทดลองอยู่แล้ว ทำให้มีความคุ้นเคยและรู้จักภูมิหลังของนักศึกษา ทำให้รู้ว่าจะเริ่มต้นทำกิจกรรมอย่างไร ซึ่งสามารถช่วยวิทยากรและผู้วิจัยได้มากในการดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ ส่วนวิทยากรเองก็มีประสบการณ์ในการฝึกอบรม สามารถถ่ายทอดเรื่องราวและประสบการณ์จากชีวิตจริงให้กับนักศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง เข้าใจบทบาทการเป็นผู้ช่วยในการเรียนรู้ ผลักดันให้นักศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์การปรับทัศนคติ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคมที่มีความหลากหลาย การถ่ายทอดก็มีลักษณะความเป็นกันเองและผ่อนคลาย กลุ่มทดลองได้คิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยและสะท้อนความคิดร่วมกันผ่านกิจกรรมที่กำหนดขึ้นผ่านสื่อรูปแบบต่างๆ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สุพิน ดิษฐสกุล (2542) อธิบายไว้ว่า ครูที่สนใจจะใช้วิธีการเรียนรู้ จะต้องเป็นผู้ที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทั้งในด้านการทำงานที่นักเรียนอาจประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลว เป็นผู้ที่ยืดหยุ่น ปรับตัวได้กับภาวะกดดันต่างๆ ที่ต้องเผชิญ โดยครูจะมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยทำหน้าที่ บริการ ให้ความสะดวก ให้คำแนะนำโดยเป็นผู้ให้ข้อมูลบางอย่างกับนักเรียน เพื่อดูแลไม่ให้ความคิดของนักเรียนกระจัดกระจายจนหาประเด็นไม่ได้ โดยจะวางแผนการจัดกลุ่ม การใช้เวลาในการจัดการกับข้อมูล การสร้างชิ้นงาน สร้างข้อตกลงร่วมกับนักเรียน เป็นผู้ประเมินผล โดยจะเป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบความเข้าใจ ความรู้และมโนทัศน์ของนักเรียนบทบาทของนักเรียนในการเรียนรู้ร่วมกัน และแนวคิดของ Mac Greger (1990) กล่าวไว้ว่า ผู้สอน เป็นผู้วางแผนการจัดการเรียนรู้ จัดทำแผนการสอน ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากผู้ให้ความรู้เป็นผู้จัดการเรียนรู้ แนะนำ ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข ให้ความรัก จัดทรัพยากรการเรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ เข้าใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียน

ด้านเนื้อหาสาระ เป็นเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้คนที่แตกต่างกันทาง เชื้อชาติจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ที่มาอยู่ร่วมกันในสังคมคือในประเทศไทย ประเทศเพื่อนบ้าน 3 ประเทศนี้มีพรมแดนติดต่อกับไทยทำให้มีการเดินทางเข้ามาประเทศไทยเพื่อการท่องเที่ยว การศึกษา การค้าและการลงทุน ด้วยความที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา ทำให้เราต้องมีความเข้าใจ ยอมรับและเห็นคุณค่าเชิงบวก ในประเด็นวิถีชีวิตของวัฒนธรรมที่พวกเขาแสดงออกมา คือการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เป็นประเด็นสำคัญควรแก่การศึกษา สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยองค์การยูเนสโก ได้เสนอให้ทุก

ประเทศมีการยอมรับและดำเนินการให้มีการเคารพในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคมนั้นๆ ทุกชาติจึงควรคำนึงถึงปัจจัยความหลากหลายทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ ยศ สันตสมบัติ (2544) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นมโนทัศน์ หรือแนวความคิดร่วม และค่านิยมทางสังคมของผู้คนในวัฒนธรรมนั้นๆ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดมาตรฐานแห่งแบบแผนของพฤติกรรม มีผลทำให้ผู้คนในวัฒนธรรมเดียวกันสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของกันและกันได้ ในสถานการณ์ต่างๆ ทำให้พฤติกรรมของคนๆ หนึ่งสอดคล้องกับผู้อื่น และวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ การเติบโตของสังคม ไม่ใช่สิ่งที่ติดกับตัวมนุษย์มาตามธรรมชาติ หากแต่ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านการถ่ายทอดหรือเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ซึ่งจากกระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดวัฒนธรรมนี้ มนุษย์สามารถเข้าใจและตัดสินใจได้ว่าตนควรมีพฤติกรรมอย่างไร จึงจะเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ เกิดทัศนคติ ค่านิยมทางสังคม และความเชื่อที่สังคมยอมรับมาเป็นของตน และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อมรา พงศาพิชญ์ (2537) ได้สรุปไว้ในหนังสือวัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ ในประเด็นวิถีชีวิต ไว้ว่าการที่มนุษย์อยู่ด้วยกันย่อมจะต้องมีข้อตกลง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ หรืออะไรคือข้อตกลงที่ไม่เป็นทางการแต่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ นี้เรียกว่า ขนบธรรมเนียมประเพณี และ ประเวศ วะสี (2546) ที่ได้กล่าวไว้ว่าบุคคลแต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มซึ่งมีลักษณะวัฒนธรรมเป็นของตนเอง และเมื่อหลายๆ กลุ่มคนมารวมตัว กันเป็นสิ่งสังคมใหม่ การอยู่รอดของกลุ่มก็คือ ความเข้าใจ การยอมรับ และการเห็นคุณค่า ของกระบวนการคิดและสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากการสร้างของวัฒนธรรม ปัจจัยทางศาสนา เชื้อชาติ ชนชั้นทางสังคม การแสดงออก และการศึกษา จะเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิต ไม่ว่าจะเป็ความเชื่อ ความรู้สึก และการกระทำของบุคคล ในลักษณะของการรวมกลุ่มต่างๆ ของสังคมใหม่ ย่อมมีการประสานของกลุ่มต่างๆ ในสังคม

ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้มีรูปแบบการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการสะท้อนความคิดกลับ ซึ่งหมายถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง จากผู้เข้าร่วมโปรแกรมที่เคยเป็นแค่ผู้ฟัง ก็เริ่มจะเกิดความตระหนักและมองเห็นปัญหาในสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่ (Mezirow,1991) และด้วยกระบวนการดังกล่าวนี้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้พัฒนาเกิดการคิดอย่างใคร่ครวญ และวิพากษ์ วิจารณ์ ด้วยการเสวนาถึงปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง ยอมรับฟังผู้อื่น เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเองจนเข้าถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Freire,1970) นำไปสู่ความเข้าใจ การยอมรับ และการเห็นคุณค่าในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ต่อผู้คนที่แตกต่างกันทางเชื้อชาติจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ที่มาอยู่ร่วมกันหรือมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคมเดียวกัน มีการดำเนินการตามขั้นตอนแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดคิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้นักศึกษาได้ร่วมกันทำกิจกรรม และการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยโดยผู้เรียนได้มีการฝึกคิดวิเคราะห์ร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ผู้เรียนจึงรู้จักที่จะรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลายของสมาชิกนำไปสู่ข้อสรุปที่เป็นมุมมองใหม่ๆ ส่งผลต่อการพัฒนาเจตคติเชิงบวกและพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อกลุ่มคนที่หลากหลายจากประเทศดังกล่าว โดยการจัดกิจกรรมเน้นให้ผู้เข้าอบรมได้เทคนิคการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ส่งผลตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรมในครั้งนี้ ได้แก่ เทคนิคการอภิปรายทำให้นักศึกษาสามารถสร้างข้อมูลจากความคิดในการแยกประเด็นต่างๆ เป็นส่วนย่อยๆ การ

ตั้งคำถาม พัฒนาทักษะการสื่อสาร เทคนิคการสลับกันสอนทำให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ทำงานเป็นกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น และร่วมกันสร้างกิจกรรมสื่อสารการเรียนรู้ร่วมกันเอง เกิดการพัฒนาการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง เทคนิคการแก้ปัญหาทำให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะการคิดให้สามารถแยกแยะความแตกต่างและระดับของปัญหา เทคนิคระเบียบสารสนเทศการฟังอย่างตั้งใจทำให้นักศึกษาเห็นประเด็นปัญหาตั้งแต่ต้นทางสู่ปลายทาง ได้กระบวนกรทำความเข้าใจที่มีเหตุผลสัมพันธ์กัน ได้ร่วมกันหาสาเหตุที่ทำให้เกิดสถานการณ์นั้นๆ สุดท้ายคือการไปทัศนศึกษา ทำให้นักศึกษาได้ประสบการณ์ตรง เห็นสภาพความเป็นจริงส่งผลต่อความเข้าใจภาพรวม เกิดเจตคติและพฤติกรรมที่แสดงออกมาจากข้างในอย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ Elizabeth Barkley, Patricia Cross, and Claire Hewell Major (2004) ในเรื่องการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการวางแผนกิจกรรมและลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ สิ่งสำคัญควรต้องพิจารณาในการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้คือ กิจกรรมนั้นๆ ต้องเกี่ยวข้องและส่งเสริมการเรียนรู้ไปสู่เป้าหมาย เหมาะสมกับทักษะและระดับความสามารถของผู้เรียน อาศัยการทำงานร่วมกัน ฟังพากัน ระหว่างผู้เรียนในการทำกิจกรรม โดยกิจกรรมควรซับซ้อนระดับหนึ่งเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความร่วมมือระหว่างสมาชิกกลุ่มในการทำกิจกรรมสามารถตรวจสอบได้ว่าสมาชิกคนใดในกลุ่มทำอะไรบ้างในกิจกรรมการเรียนรู้ ลำดับการนำเสนอกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นจัดกลุ่มการทำกิจกรรมในกลุ่มและการประเมินผลงานกลุ่ม ส่งเสริมและช่วยให้ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อความต่อเนื่องในการเรียนรู้และการทำกิจกรรมกลุ่มส่งเสริมและช่วยให้ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

ด้านระยะเวลา ที่ใช้ในการเรียนรู้ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้มีเวลาเหมาะสมดี มีการแบ่งการเรียนรู้ออกเป็นสองช่วง คือในวันเสาร์เป็นการเรียนรู้พูดคุยซักถามกันผ่านเฟสบุ๊คของครูผู้สอนศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตยานนาวา ทำให้สะดวกต่อการเรียนรู้ไม่รบกวนภาระงานของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งบางคนยังต้องทำงานหรือมีภารกิจส่วนตัวทำให้ไม่เบียดบังเวลาส่วนตัวของนักศึกษา ส่วนในวันอาทิตย์เป็นการเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกัน ครึ่งวันเช้าถึงเที่ยงเท่านั้น ทำให้ไม่เบียดบังเวลาเรียนหรือชั่วโมงสอนปกติของรายวิชาอื่นๆ มากเกินไป ถือว่าระยะเวลาเหมาะสมมาก ในระยะการฝึกอบรม 3 เดือน ทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกฝนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดพัฒนาการที่ค่อยเป็นค่อยไปพัฒนาการคิดวิเคราะห์พิจารณาส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภายในของเจตคติและพฤติกรรมเดิมอย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับ เปาโล แพร์ (1970) กล่าวถึงระดับจิตสำนึกว่า เกิดขึ้นได้จากกิจกรรมทางสังคมด้วยการสื่อสาร ความสนทนา จิตสำนึกเป็นส่วนละเอียดอ่อน ต้องผ่านการขัดเกลาปลูกฝังส่งลงไปในชีวิต โดยต้องใช้เวลาวิเคราะห์ เพื่อการแสดงออกทางความคิดอย่างเสรี

ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้วยแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ที่เน้นการนำเสนอสาระหรือประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมโดยใช้สื่อที่มีความหลากหลาย เช่น ภาพถ่ายที่มีสีสันสวยงามเป็นสภาพสังคมจริงในปัจจุบัน ภาพกราฟฟิคที่น่าสนใจ วิดีโอที่สนุกตรงกับสถานการณ์หรือสิ่งของที่หาได้จริง เช่น พวกผ้าพื้นเมือง อาหารจริงๆ นำมาชิมกัน ทำให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้รับประสบการณ์ตรงจากสิ่งเหล่านี้มีผลส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้เข้าใจได้ง่าย น่าสนใจ น่าติดตาม และน่าประทับใจ ส่งผลที่ดีต่อการร่วมกันคิดวิเคราะห์สรุปสถานการณ์ประเด็นสถานการณ์และปัญหา

ต่างๆ สอดคล้องกับ สุพิน ดิษฐสกุล (2542) กล่าวว่า การให้ความร่วมมือร่วมใจในการทำงานโดยการทำโครงการร่วมกัน แต่ละคนต้องมีส่วนร่วมกันอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และความสำเร็จโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรและการสร้างข้อตกลงร่วมกัน และแนวคิด เปาโล แพร์ (1970) อธิบายไว้ว่า การนำสถานการณ์ที่ได้รับคัดเลือกไปสร้างสื่อการเรียนการสอน ที่แสดงถึงสถานการณ์นั้นๆ หลังจากการคัดเลือกสถานการณ์ความขัดแย้งที่ต้องการจะให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ได้แล้ว เริ่มสร้างสื่อการเรียนการสอนที่แสดงถึงสถานการณ์ที่ขัดแย้งกันซึ่งอาจจะเป็น ภาพวาด ภาพถ่าย ข้อความจากหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือเนื้อหาเรื่องราวจากในวีดิทัศน์ก็ได้ เริ่มการถอดรหัส (Decoding) การให้ประชาชนพิจารณาสถานการณ์ที่ขัดแย้ง และแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์โดยการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และกระตุ้นให้มีการสนทนาแสดงความคิดเห็นจากสื่อซึ่งมีลักษณะขัดแย้งกัน ที่จะนำเสนอให้โดยเริ่มจากการตั้งคำถามกระตุ้นการสนทนา เช่น “เห็นอะไรบ้างจากภาพ” และให้แสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ จากนั้นจึงตามด้วยคำถาม เช่น “ในชุมชนมีปัญหาเหมือนกับในภาพสื่อที่นำเสนอหรือไม่” จากนั้นก็ให้ร่วมกันสนทนาแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกันอีก และถามคำถามต่อมาคือ “ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่ออย่างไรบ้าง” จากนั้นให้ร่วมกันสนทนาแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกัน และคำถามสุดท้ายคือ “แนวทางที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไรบ้าง” และจากนั้นให้ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์

ข้อที่ 1.3. อภิปรายผลจากองค์ประกอบการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรม ประกอบด้วย

หลักการพื้นฐาน 4 Re's ได้แก่ 1) Reduction คือการลดบทบาทของผู้จัดกระบวนการในการควบคุมวิธีการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย 2) Recognition คือการยอมรับความแตกต่างในความคิดและพื้นฐานความรู้ของกลุ่มเป้าหมาย 3) Reinforcement คือการเสริมแรงให้กลุ่มเป้าหมายโดยกระตุ้นให้ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและมีความเชื่อมั่น 4) Reorganization คือการปรับการดำเนินกระบวนการให้สอดคล้องกับภูมิหลังและพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ สุพิน ดิษฐสกุล (2542) ว่าผู้สอนที่สนใจจะใช้วิธีการเรียนรู้ร่วม จะต้องเป็นผู้ที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทั้งในด้านการทำงานที่นักเรียนอาจประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลว เป็นผู้ที่ยืดหยุ่น ปรับตัวได้กับภาวะกดดันต่างๆ ที่ต้องเผชิญ โดยมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยทำหน้าที่บริการให้ความสะดวก และจัดหาสิ่งต่างๆที่นักเรียนต้องการ ให้คำแนะนำโดยเป็นผู้ให้ข้อมูลบางอย่างกับนักเรียน เพื่อดูแลไม่ให้ความคิดของนักเรียนกระจัดกระจายจนหาประเด็นไม่ได้ เป็นผู้จัดการ โดยจะวางแผนการจัดกลุ่มการใช้เวลาในการจัดการกับข้อมูล การสร้างชิ้นงาน สร้างข้อตกลงร่วมกับนักเรียน เป็นผู้ประเมินผล โดยจะเป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบความเข้าใจ ความรู้และมโนคติของนักเรียนบทบาทของนักเรียนในการเรียนรู้ร่วมกัน

กระบวนการพัฒนาโปรแกรม 7T's ได้แก่ 1) TIE คือการสร้างความสัมพันธ์เพื่อทำความรู้จักกับกลุ่มเป้าหมายและทำความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) TEAM คือการร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของกิจกรรม หาข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม 3) TASK คือการร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมายดำเนินกิจกรรมเพื่อสะท้อน

ผลและรายงานการดำเนินงานทุกขั้นตอน 4) TUNE คือการปรับกลวิธีการดำเนินงานมีความยืดหยุ่นในการนำเสนอกิจกรรมจากการสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรม 5) TEST คือการตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายทั้งจากการสังเกตของผู้จัดกระบวนการและจากการวิเคราะห์ตนเองของกลุ่มเป้าหมาย 6) TRACK ร่วมกันวิเคราะห์กระบวนการดำเนินกิจกรรมในภาพรวมเพื่อการพัฒนาและการปรับปรุง 7) TAKE คือการร่วมกันสรุปเพื่อถอดบทเรียนที่ได้รับจากกระบวนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิด Boyle (1981) ในเรื่องกระบวนการโปรแกรมเชิงสถาบัน ที่มุ่งเน้นให้เกิดการปรับปรุง และพัฒนาความสามารถพื้นฐานของบุคคล เช่น การคิดเป็น การสื่อสารเป็น เพื่อพัฒนาบุคคลให้ก้าวหน้าเป็นการเน้นการสอนเนื้อหาของวิทยาการเพื่อการพัฒนาบุคคลให้ก้าวหน้า พื้นฐานที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกระบวนการวางโปรแกรมเชิงสถาบันคือ เหตุผลและลำดับการจัดวางเนื้อหาขององค์ความรู้ในเรื่องนั้นๆ นักศึกษานอกระบบทำหน้าที่ช่วยผู้เรียนให้ได้เรียนรู้และเกิดความเชี่ยวชาญในวิทยาการ ประสบการณ์การเรียนรู้ ที่จัดโดยโครงการเชิงสถาบันจะมีโครงสร้างและรูปแบบตามหลักวิชาการอย่างเคร่งครัดและมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มีขั้นตอนการดำเนินการ คือ การกำหนดกลุ่มบุคคลเป้าหมาย การระบุเนื้อหาวิชา การกำหนดแนวการสอนและแผนการเรียนรู้ การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ และการประเมินผลโปรแกรม

ข้อที่ 2. อภิปรายผลการสังเคราะห์ยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ยุทธศาสตร์ประเด็นต่างๆ ที่สังเคราะห์ขึ้นมาสามารถนำไปปฏิบัติได้ตรงตามเป้าหมายเพื่อประโยชน์ที่จะพัฒนานักศึกษานอกระบบให้เกิดการรู้พหุวัฒนธรรม เพราะแผนยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมาได้ถ่ายทอดความคิด ให้เกิดความเข้าใจ การยอมรับ และการเห็นคุณค่าเพื่อส่งเสริมเจตคติ และพฤติกรรมที่จะแสดงออกมาให้เหมาะสม อย่างเป็นกระบวนการ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ประเด็นที่1 แนวทางส่งเสริมความเข้าใจวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน

การจัดกระบวนการเรียนรู้ส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมโดยสนับสนุนการจัดกิจกรรมนิทรรศการ และสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ในปัจจุบันรัฐบาลสนับสนุนนโยบายการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้รู้จักและเข้าใจประเทศเพื่อนบ้าน มีการให้จัดการโครงการต่างๆ มากมายอยู่แล้ว โดยนักศึกษานอกระบบร่วมกันกับศูนย์การศึกษานอกระบบอื่นๆ และชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมกับชุมชนด้วยกิจกรรมรูปแบบการออกร้านแสดงสินค้า หัตถกรรม อาหารประเทศเพื่อนบ้าน การจัดนิทรรศการแต่งชุดประจำชาติ การพูดทักทาย การละเล่นประจำชาติ หรือการจัดบอร์ดความรู้ประเทศเพื่อนบ้าน และการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ จากผลการวิจัยพบว่าวัฒนธรรมการแต่งกายและความเชื่อของคนจากประเทศเมียนมาร์ ที่มีคะแนนการยอมรับเห็นคุณค่าสูง ดังนั้นควรเร่งนำเสนอข้อมูลของประเทศเมียนมาร์ที่กำลังอยู่ในกระแสความสนใจของคนไทยและนักศึกษา เนื่องมาจากการเปิดประเทศเสรีมากขึ้น การขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้น มีการเดินทางเข้ามาทำงานและเข้ามาศึกษาต่อในไทยมากขึ้น ส่งผลให้คนไทย นักศึกษาไทย ให้ความสนใจประเทศเมียนมาร์มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนิษฐา นาวรัตน์ (2549) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบ และกลยุทธ์ส่งเสริมความเป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติ ของประเทศไทยกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ผลการวิจัยพบว่าพันธกิจสำคัญประการหนึ่งที่สถานศึกษาควรทำเพื่อส่งเสริมความเป็นศูนย์กลาง การศึกษานานาชาติของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การส่งเสริมการแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมระหว่างชาติซึ่งกันและกันในประเด็นต่างๆ

ยุทธศาสตร์ประเด็นที่2 แนวทางส่งเสริมการยอมรับวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน

หลีกเลี่ยงกระบวนการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรมโดยการลดอุปสรรคด้านการสื่อสารและความเป็นอคติ สถานศึกษาควรลดอุปสรรคในด้านภาษาที่แตกต่างกันของผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้าน เพราะนักศึกษาการศึกษานอกระบบไทยส่วนมากไม่สามารถสื่อสารภาษาประเทศเพื่อนบ้านได้ แต่ผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้านกลับสื่อสารภาษาไทยได้ดี ด้วยกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้ เน้นที่การทำให้เกิดความเข้าใจพวกเขา ผ่านการจัดนิทรรศการ ผ่านสื่อต่างๆ ที่ทำให้เรารู้จักพวกเขา ได้จริงๆ เน้นการลดข้อขัดแย้งหรือข้อด้านลบของผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้าน ที่ต้องพัฒนาผ่าน ทักษะการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ทำให้มีเหตุผลโดยไม่มีกำแพงด้านภาษามาขวางกั้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเจตคติเชิงบวกและพฤติกรรมที่เหมาะสม คือไม่ดูถูก หรือรังเกียจวัฒนธรรมวิถีชีวิตประจำวัน พวกเขา ก็จะทำให้การอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข จากผลการวิจัยพบว่าวัฒนธรรมความเชื่อของคน จากประเทศกัมพูชา มีคะแนนการยอมรับเห็นคุณค่าต่ำ เพราะพวกเรามักดูถูกพวกคนกัมพูชา หรือ มักจะเปรียบเทียบพวกเขาเป็นคนอีกชนชั้นหนึ่ง ซึ่งอาจส่งผลต่อความสัมพันธ์ ดังนั้นควรหาช่องทาง เพิ่มเติมช่วยกันประชาสัมพันธ์สิ่งที่ดีๆ และความทันสมัย ความสวยงามของผู้คนในประเทศกัมพูชา สอดคล้องกับ สุรินทร์ พิศสุวรรณ (2555) อดีตเลขาธิการอาเซียนที่ได้กล่าวว่า เรื่องเจตคติ ความรู้สึก ค่านิยม ตลอดจนความเชื่อต่างๆ ทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องละเอียดอ่อน และยากที่จะกำหนดเป็นนโยบาย ดังนั้นสิ่งที่ทำได้คือการส่งเสริมให้คนในกลุ่มอาเซียนสนใจที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม ทั้งในด้าน ความรู้ และวิถีชีวิตกันและกันให้มากขึ้น

ยุทธศาสตร์ประเด็นที่3 แนวทางส่งเสริมการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน

ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องสอดแทรกประเด็นสถานการณ์ปัจจุบัน ให้พัฒนาควบคู่ไป กับผู้สอนและนักศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของการรู้พัฒนาวัฒนธรรมตรงกัน ส่งเสริมการจัดบอร์ดความรู้ นิทรรศการที่เน้นคุณค่าวัฒนธรรมที่ดีงาม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ ที่เป็นแผนการ ดำเนินชีวิตที่เหมาะสมของแต่ละชนชาติ ในวัฒนธรรมประเด็นการแต่งกาย อาหารการกิน ความเชื่อ ด้วยการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการพัฒนาเจตคติและพฤติกรรมที่เหมาะสม เร่งพัฒนาทักษะในเชิง สร้างสรรค์ ให้เกิดความชื่นชม พอใจ ต่อพวกเขาให้เกิดความเข้าใจ ในภาพรวมเชิงสร้างสรรค์ตรงกัน สอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2549) กล่าวว่า การบูรณาการวิถีคิดและพฤติกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นโดยคิดว่าสิ่งนั้นถูกต้องและมีเหตุผล เป็นลำดับขั้นของการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ ทักษะคิดใหม่ สมมุติฐานใหม่ และเริ่มเกิดความคุ้นเคยต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้นความคิด วิพากษ์จึงเป็นความคิดที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับ การตอบสนองสถานการณ์ที่แตกต่างกัน คนที่คิดเป็นใช้เหตุผลได้ดี มีข้อมูลความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ต่างๆ มากในทางตรงกันข้าม คนที่ขาดความสามารถในการคิด ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ มีอคติ อาจจะทำให้ตัดสินใจเลือกในทางที่ผิดได้เช่นกัน

สรุปแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ประเด็นเหล่านี้จะทำให้ครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้บริหาร และผู้มีส่วน เกี่ยวข้องในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้นำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับการ

จัดโปรแกรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่มีผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้านมาอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของ อุทิศ ขาวเขียว (2550) เรื่องการวางแผนยุทธศาสตร์ ว่าเป็นแผนชี้แนะจากกลยุทธ์ ทางปฏิบัติเฉพาะที่มีการจัดลำดับความสำคัญ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างสอดคล้องกับสภาพสังคมแวดล้อม เป็นแผนการที่ยกร่างจากกระบวนการที่มีส่วนร่วมระดมสมองของสมาชิกในองค์กร เป้าหมาย ซึ่งกำหนดร่วมกันโดยการประชุมสัมมนา ระดมความคิดเห็น มีความชัดเจนเหมาะสมกับโครงสร้าง สภาพปัจจุบันนักศึกษา และลักษณะของสถานศึกษา บอกได้ว่าสถานศึกษาจะเป็นอย่างไร และทำอะไรในอนาคต รวมทั้งระบุความเชื่อที่เป็นพื้นฐานสู่ผลของยุทธศาสตร์นั้นได้ แต่ละสถานศึกษา ควรมีเอกลักษณ์พิเศษเฉพาะตัว เพื่อจำแนกให้แตกต่างจากสถานศึกษาอื่นๆ ให้จินตนาการว่าในอนาคต ควรจะประสบความสำเร็จในด้านใด มีชื่อเสียงด้านใด บรรลุวัตถุประสงค์ข้อใดบ้าง หรือยังบกพร่องด้านใดบ้าง ระบุภารกิจให้ชัดเจน เป็นการพิจารณาว่าสถานศึกษาของท่านควรจะทำอะไรที่พิเศษ ให้สังคม ให้เขียนภารกิจลงไปให้ชัดเจน ผลจากการวิจัยวัฒนธรรมการกินของคนจากประเทศลาวที่มีคะแนนการยอมรับเห็นคุณค่าสูง ดังนั้นพวกเราควรพิจารณาว่าอะไรคือ เหตุผลที่ทำให้อาหารลาวเป็นที่คุ้นเคยและชื่นชอบของนักศึกษา ร่วมกันหาเหตุผลอะไรคือจุดเด่นและจุดด้อยของเมนูอาหารลาว ซึ่งนับวันจะแพร่หลายในสังคมไทยมากขึ้น ดังนั้นพวกเราควรร่วมกันส่งเสริมและประชาสัมพันธ์เมนูอาหารไทยให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นในตลาดประเทศเพื่อนบ้าน

อภิปรายปัจจัยและเงื่อนไขต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม

1. ด้านผู้เรียน อภิปรายได้ว่ากลุ่มย่อยที่แบ่งเป็นกลุ่มละ 5 คน เพื่อทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันมีขนาดพอดี สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดการช่วยเหลือกันได้ดี สามารถส่งผลต่อการเรียนรู้มากกว่าการเรียนรู้คนเดียว ทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการวางแผนการทำงาน แต่เนื่องจากผู้เรียนเป็นกลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบที่ส่วนมากทำงานและใช้เวลาเสาร์ อาทิตย์ ทำให้บางครั้งเหนื่อยล้าจากการทำงานมาทั้งอาทิตย์แล้วยังต้องเดินทางมาเรียนอีก ดังนั้นจำเป็นต้องเพิ่มช่องทางการเรียนรู้เพิ่มเติมโดยที่ผู้เรียนจะได้เดินทางน้อยลง เช่น การเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต เฟสบุ๊ก หรือการสอบถามเพิ่มเติมผ่านระบบเครือข่ายออนไลน์ให้มากขึ้น

2. ด้านผู้สอน อภิปรายได้ว่าผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีการนำกิจกรรมที่เป็นกันเองและยืดหยุ่น โดยเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องรู้จักลดบทบาทของตัวเองโดยยอมรับความเห็นของผู้เรียนแล้วกระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ต้องมีความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในบทบาทผู้จัดกระบวนการ ต้องมีการประชุมร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อทำความเข้าใจในกระบวนการที่จะกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติพื้นฐานของผู้เรียน

3. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ อภิปรายได้ว่าการดำเนินการตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ได้ทำกิจกรรมที่หลากหลายร่วมกันเป็นกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ เป็นกิจกรรมที่มีการจัดแบ่งกลุ่มผู้เรียนร่วมกับการปรับแนวคิดเพื่อความพร้อมในการทำกิจกรรม ที่มีการร่วมมือกัน

แลกเปลี่ยนความคิด สื่อสารประเด็นปัญหา และพิจารณาประเด็นสถานการณ์ผ่านการเสวนาที่เข้าใจได้ง่าย โดยไม่คล้อยตามข้อเสนอต่างๆ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ตั้งคำถามในลักษณะท้าทาย ได้แย่งพยายามเปิดกว้าง ปรับกระบวนการให้สอดคล้องกับพื้นฐานผู้เรียน เพื่อให้สามารถหาคำตอบที่สมเหตุสมผล

4. ด้านสื่อการเรียนการสอน อภิปรายได้ว่าสื่อที่มีความหลากหลาย มีการนำเสนอที่น่าสนใจทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้และร่วมทำกิจกรรมโดยเน้นสื่อในรูปแบบต่างๆ ที่มีสีสัน นำต้นต้น กระตุ้นความร่วมมือในการเรียนรู้ เช่น รูปภาพที่สวยงาม สิ่งของจริงๆ ที่เป็นตัวแทนในประเด็นวัฒนธรรมเหล่านั้น หรือวิดีโอที่เป็นเรื่องราวสาระต่อประเด็นวัฒนธรรมนั้นๆ ในสภาพจริง ต้องพิจารณาตัดสินสถานการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากกว่าเดิม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของการนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้

1. โปรแกรมเป็นการดำเนินการตามขั้นตอนของแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ที่ประยุกต์ขึ้นมา เป็นการปรับเปลี่ยนกรอบความคิดเดิมที่เคยยึดถือมาเป็นกรอบความคิดใหม่ที่เปิดกว้างกว่าเดิม อีกระดับมากกว่าเดิม มีความชัดเจนมากขึ้น ส่งผลต่อการเกิดการเปลี่ยนแปลงในความรู้สึกรู้สึกคิดได้จากการวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนเอง ซึ่งในกระบวนการควรส่งเสริมฝึกฝนระบบความคิดที่ต้องเกิดการวิเคราะห์ สู่การวิพากษ์วิจารณ์มากขึ้น ส่งผลต่อเจตคติเดิมของนักศึกษา การศึกษานอกระบบให้รู้จักและเข้าใจพวกเขามากขึ้น ดังนั้นควรนำผลที่ได้ไปประยุกต์รวมใช้กับแนวคิดอื่นเพิ่ม เช่น แนวคิดความคิดเชิงวิพากษ์

2. โปรแกรมเป็นการดำเนินการตามขั้นตอนการเรียนรู้ร่วมกันที่ประยุกต์ขึ้นมา เน้นกิจกรรมที่ต้องลงมือทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบโดยการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือร่วมใจกัน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจร่วมกันทั้งในแง่อารมณ์ ความคิด จิตใจ การได้เผชิญกับเหตุการณ์ สื่อต่างๆ ที่หลากหลาย สถานการณ์จำลองที่เหมือนจริงเหมือนเข้าไปมีส่วนร่วม และสถานที่จริงๆ ส่งผลให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบองค์รวม รู้จักการร่วมกันทำงานรับฟังผู้อื่นมากขึ้น การเน้นการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันตามสถานการณ์นั้นๆ ก็เหมือนการอยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้นควรนำผลที่ได้ไปประยุกต์รวมใช้กับแนวคิดอื่นเพิ่มเติม เช่น แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

3. ผู้จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จะทำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นมาใช้ในครั้งนี้จะต้องศึกษาองค์ประกอบแต่ละส่วนรวมถึงแผนการเรียนรู้ของโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมาให้ลึกซึ้ง โดยเฉพาะกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ต้องอาศัยผู้นำกิจกรรมที่มีประสบการณ์ เพราะมีผลต่อเป้าหมายของแต่ละกิจกรรม ทำให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์จากโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมาอย่างเหมาะสม ดังนั้นควรเน้นกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติร่วมกันทั้งในสถานที่และนอกสถานที่มากขึ้น หรือให้มีวิทยากรในสาขาอื่นๆ มาเล่าประสบการณ์ที่ดีกับผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยให้มีวัตถุประสงค์ต่อการพัฒนาความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่มุ่งเน้นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม และความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้คนต่างเชื้อชาติได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและหาข้อมูลพื้นฐานจากตัวนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่อื่นในการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาและหากกลุ่มทดลองจากนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกลุ่มศูนย์รามาศุโขทัยและกลุ่มศูนย์เจ้าพระยา และได้กลุ่มทดลองจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตยานนาวา เพื่อให้ได้ทราบว่าโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้สามารถใช้ได้กับนักศึกษากลุ่มและทุกเขตพื้นที่
2. ควรศึกษาความแตกต่างของเชื้อชาติของกลุ่มคนให้กว้างขึ้น ด้วยที่ว่าขอบเขตของคำว่า การรู้พหุวัฒนธรรมในครั้งนี้ คือผู้คนที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทย 3 ประเทศ คือ เมียนมาร์ลาว และกัมพูชา ดังนั้นประเทศเพื่อนบ้านของเรา ประเทศอื่นๆ ก็มีการเดินทางติดต่อและมีปฏิสัมพันธ์กับคนในประเทศไทย เช่น มาเลเซีย และเวียดนาม
3. ควรศึกษาความหลากหลายในประเด็นวัฒนธรรมให้กว้างขึ้น จากประเด็นการศึกษานี้ คือ การแต่งกาย อาหารการกิน ความเชื่อ พบประเด็นเพิ่มเติมที่น่าสนใจและมีความสำคัญ คือ ประเด็นศาสนาและภาษา เพื่อให้กรอบของการรู้พหุวัฒนธรรมกว้างมากขึ้น และครอบคลุมความต้องการของนักศึกษามากขึ้น เพื่อการรู้พหุวัฒนธรรมที่กว้างมากขึ้น และเพื่อความพร้อมที่จะสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน และการอยู่ร่วมกันกับผู้ที่มาจากประเทศต่างๆ ได้มากขึ้น
4. ควรทำการศึกษาเพื่อติดตามผลการรู้พหุวัฒนธรรม คือการอยู่ร่วมกันหรือการปฏิสัมพันธ์กันในสังคมด้วยรูปแบบอื่นๆ เช่น การศึกษาระยะยาว หรือการศึกษาระบบการพัฒนาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Reseach) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น รวมถึงการใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบอื่นๆ ที่ตรงกับสถานการณ์จริง เช่น ใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning)

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤษฎีกา คงสมพงษ์. (2552). บริหารการตลาดในพหุวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์. (2542). เทคโนโลยีเทคนิคศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- กิจจา เวสประชุม. (2550). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการ แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กเยาวชน. (ปริญญาดุขฎฐิบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2549). การคิดเชิงวิพากษ์ (พิมพ์ครั้งที่ 8 ed.). กรุงเทพฯ: ชัคเซสมิเดียจำกัด.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2530). การศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คมสัน สุขมาก. (2553). การพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎฐิบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2543). หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 4 ed.). กรุงเทพฯ: บริษัทรามการพิมพ์ จำกัด.
- จารุณี มณีกุล. (2551). การศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในการศึกษาพิเศษ. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชนินทร สุขเจริญ. (2551). พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างมโนธรรมสำนึกเกี่ยวกับภัยพิบัติธรรมชาติสำหรับเยาวชนที่อาศัยอยู่บนเกาะบริเวณอ่าวไทย. (ปริญญาดุขฎฐิบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.
- ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ. (2543). การศึกษานอกระบบ:พื้นฐานการวางแผนโครงการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชาลีนี เอี่ยมศรี. (2549). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล. (วิทยานิพนธ์ดุขฎฐิบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์
- ชิตขงค์ ส. นันทนาเนตร. (2549). ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฐาปณี. (2549). พิธีกรรมและความเชื่อท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2539). พื้นฐานวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ดนัย โขโยธา. (2539). นานาศาสนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ทิตนา เขมมณี. (2550). รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย (พิมพ์ครั้งที่ 4 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ทิตินา แชมมณี. (2547). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แชมมณี. (2552). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ (พิมพ์ครั้งที่ 9 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แชมมณี และคณะ. (2544). วิทยาการด้านความคิด. กรุงเทพฯ: มาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- ธนาคารไทยพาณิชย์. (2555). การค้าและการลงทุน. วารสาร *scb biz circle* ฉบับที่ 1(มกราคม - มีนาคม 2555).
- นันทิยา หุตานวัตร และณรงค์ หุตานวัตร. (2545). *SWOT* การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน. คณะเกษตร สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนาอุบลราชธานี. : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- นิคม มุสิกคามะ. (ม.ป.ป.). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม การศึกษา และการพัฒนาในระบบ การวัฒนธรรม และคุณภาพมาตรฐาน. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- นิคม มุสิกคามะ. (2542). แนวทางการทำนุบำรุงรักษา : มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น. กรุงเทพฯ กรมศิลปากร.
- นิลuben ฉวยศรี. (2536). ผลของการใช้วิธีการสอนโดยผสมผสานระหว่างการสอนแบบคิดเป็นกับ การสอนของ เปาโล แพร์ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในระดับหมู่บ้าน. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์
- ประภัสสร เทพชาติ. (2556). การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ครั้งที่ 3 : *Roadmap* สู่ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประภัสสร เทพชาติ. (2557). ยุทธศาสตร์การฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน, หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์
- ประเวศ วะสี. (2546a). การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นที่ตั้ง. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ประเวศ วะสี. (2546b). วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 สู่พหุภูมิใหม่แห่งการพัฒนา. วารสารหมออนามัย, ปีที่ 12 ฉบับที่ 4(มกราคม-กุมภาพันธ์ 2546).
- ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. (2556). การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ผไท อุทุมสุภรัตน์. (2554). การจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาปีงบประมาณ 2554-2557. Paper presented at the เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติ นโยบายและแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา, นนทบุรี.
- พวงผกา กุโรวาท. (2540). คู่มือประวัติเครื่องแต่งกาย. กรุงเทพฯ: บริษัทรวมสาส์น.
- พิมพ์ใจ สิริสาคร. (2536). ผลของการใช้วิธีการสอนแบบมนตรธรรมสำนึกตามแนวคิดของเปาโล แพร์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องชีวิตครอบครัวที่มีคุณภาพของเยาวชนในชุมชนแออัด. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.
- พิสิทธิ์ ธงพุดชา. (2554). วัฒนธรรมการบริโภคอาหารนานาชาติ. กรุงเทพฯ: บริษัททวิสต์โอเอ จำกัด.
- ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์. (2548). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของเปาโล แพร์ และแพทริก จี บอยเออร์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และมโนธรรมสำนึกเพื่อส่งเสริมการเลือกตั้งใน

- ระดับท้องถิ่นของผู้ออกเสียงเลือกตั้งชาวไทยกะเหรี่ยง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์
- ไพศาล ภูไพบูลย์ อังคณา ตติรัตน์ และปนัดดา มีสมบัติงาม. (2550). หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2556). เนื้อหาความเป็นพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนไทย. วารสารสังคมแม่โขง, ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน, 2556).
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2555). วารสารประชากรและการพัฒนา ฉบับที่ 5 (มิถุนายน-กรกฎาคม 2555).
- แม่นมาส ขวลิต และคณะ. (2543). การเขียนหนังสือสารคดีสี่สานมรดกวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา.
- ยศ สันตสมบัติลาย. (2552). มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: บริษัทนานมีพับลิเคชั่น จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: บริษัทนานมีพับลิเคชั่น จำกัด.
- วรเดช จันทรศร. (2550). การศึกษาตามอัธยาศัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เพม โปรดักชั่นส์
- วีระ บำรุงรักษ์. (ม.ป.ป.). วัฒนธรรมในทศวรรษไทยในระบบการวัฒนธรรมและคุณภาพมาตรฐาน. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สลิต แทนทอง. (2542). ปัญหาการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสาย สามัญ วิธีเรียนทางไกลของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในจังหวัดมหาสารคาม. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, คณะศึกษาศาสตร์.
- สนธิ สมัครการ. (2544). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สมคิด อิศระวัฒน์. (2538). ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของคนไทย ภาควิจัยศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. (2542). เทคนิคการสอนแนวใหม่ (Vol. พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- สมยศ นาวิก. (2538). การบริหารธุรกิจ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- สาริพันธ์ ศุภวรรณ. (2548). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กเร่ร่อน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2552). สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสศ.

- สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ. (ม.ป.ป.).
 ปฏิญญาสากลว่าด้วยความหลากหลาย. กรุงเทพฯ: สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ.
- สุนทร สุนันท์ชัย. (2523). การศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร.
- สุพัตรา สุภาพ. (2534). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพิน ดิษฐสกุล. (2542). การสร้างความรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้ร่วมกัน. กรุงเทพฯ: สมาคมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
 ศึกษาไทย.
- สุพิน ดิษฐสกุล. (2543). การเรียนรู้ร่วมกัน. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมน อมรวิวัฒน์. (2537). เอกสารประมวลสาระสำคัญสำหรับนักศึกษาปริญญาโทบัณฑิต. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมาลี สังข์ศรี. (2549). การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต. อนุสารอุดมศึกษา, ปีที่ 29 ฉบับที่
 10717 (1 สิงหาคม 2550), 29.
- สุรกุล เจนอบรม. (2532). “การเรียนรู้ด้วยตนเอง: นวัตกรรมทางการศึกษาที่ไม่เคยเก่า”. นวัตกรรมเพื่อการศึกษา
 การสอน. กรุงเทพฯ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2533). จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
 โรฒ ประสานมิตร.
- สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ. (2552). 21 วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
 ภาพพิมพ์.
- อนุমানราชชน. พระยา. (2525). วัฒนธรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2537). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม. กรุงเทพฯ:
 สำนักพิมพ์สังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2540). กระบวนการฝึกอบรมสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชา
 การศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2542). การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน. ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุ
 ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2543). การเรียนรู้ผู้ใหญ่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2552). พัฒนาการ การเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: สาขาวิชา
 การศึกษานอกระบบโรงเรียน, ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา, คณะครุ
 ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2551). พหุวัฒนธรรมในบริบทของการเปลี่ยนแปลงผ่านทางสังคมและ วัฒนธรรม ใน
 บทความแนวคิด ชาตินิยมกับพหุวัฒนธรรม ศูนย์ภูมิภาคด้านสังคมศาสตร์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน
 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุ้นตา นพคุณ. (2523). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อุ้นตา นพคุณ. (2527). การเรียนการสอนผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- อุ้นตา นพคุณ. (2546). กรอบแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- โอภาส เกาไศยาภรณ์. (2554). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายสังคมเชิงเสมือนสำหรับห้องเรียนพหุวัฒนธรรมเพื่อสร้างความรู้และความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรม สำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา. (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะศึกษาศาสตร์

ภาษาอังกฤษ

- Bank A. Jame. (1996). *Multicultural Education, Transformative Knowledge, and active : Historical and Contemporary Perspective*. New York: Teacher College Press.
- Banks James A. and Banks. Cherry A. (1989). *Multicultural Education : Issues and Perspectives*: United States of America.
- Barrett, G. (2006). *Cultivating Global Team : Diversity Global Teams*. . Diversity Management Square Inc Mann, and K.Gotz(eds) *Borderless Business, Managing the far-Flung Enterprise* .Wesport CN:praeger. .
- Belkin Martinez. D. (2004). *Therapy for liberation : The Paulo Freire Methodology*. from <http://www.liberationhealth.org/document/freiresummarysimmens.pdf>.
- Boone, E. J. (1992). *Developing Program in Adult Education*: Prospect Heights: Waveland Press.
- Boyle, P. G. (1981). *Planning Better Program*. New York: Mc Graw Hill Book Company.
- Caffarella, R. S. (1994). *Planning Programs for Adult Learners*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Canen Alberto and Canen Aua. (2008). *Multicultural leadership : the costs of its absence in organizational conflict management*. *Rio de Janeiro International Journal of Conflict management*.
- Collins Cobuild Dictionary. (2003). *Collins Cobuild Advance Learning's English Dictionary*. Glasgrow: Harper Collins Publoshers Ltd.
- Coombs, P. (1973). *New paths to learning for rural children and youth*. New York International Council for Educational Development.
- Cross, K. P. (1979). *Accent on Learning*. San Francisco: Jussey-Bass Publishers.
- Cuber. J.F. (1968). *Sociology : A synopsis of Principles*. New York: Brinton.

- Davis, B. G. (1993). Collaborative Learning : Group Work and Study teams. from <http://www.teaching.Berkeley.edu/bgd/collaborative.html>
- Deardorff, D. K. (2009). *The Sage Handbook of Intercultural competence* Thousand Oaks CA: Sage publication.
- Education, N. C. f. A. o. T. (2002). *Standard for the Accreditation of Teacher Education*. Washington D.C. : National Council for Accreditation of Teacher Education.
- Edward B. Tylor. (1971). *Primitive Cultural Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Art and Custom*. Gloucester: Mass : Smith.
- Elizabeth F. Barkley, K. P. C., and Claire Howell Major.,. (2004). *Collaborative Learning Techniques*. San Franco: Jossey Bass.
- Freire Paulo. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. New York: Penguin Education.
- Gerlach, J. M. (1994). *Is this Collaboration? Collaborative Learning Underlying Processes and Effective Techniques*. San Francisco: Jossy-Bass Publishers.
- Gokhale A. Anuradha. (1995). Collaborative Learning Enhances Critical Thinking *Journal of Technology Education*. from <http://www.scholar.lib.vt.edu/journals/JTE/V7N1/gokhale,jte-v7m1.html>
- Gray. D.R. (1986). *A study of the use of the Self-directed Learning Readiness Scale as Related to Selected Organization Variable* (Vol. 47(04) 1218-A). Dissertation Abstract International.
- Griffin C. (1983). *Curriculum Theory in Adult and Lifelong Education*. London: Croom Helm.
- Jaime S. Wurzel. (1988). *Toward Multiculturalism : A Research in Multicultural Education*. TX Intercultural Resource Corporation.
- Kemmis. S. and Mc Taggar. R. (2000). *Participation Action Researches* (2nd ed ed.): Thousand Sage Brown Prior Anderso.
- Knowles M. S. (1975). *Andragogy in Action*. San Franco: Jossey Bass.
- Knowles Malcolm S. (1980). *The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy*. New York: Cambridge, the Adult Education Company.
- Lemke .Cheryl. (2003). *enGauge 21st Century Skills : Digital Literacies for a Digital Age*. California: Research Associate Metiri Group USA.

- Mac Greger J. (1990). Collaborative Learning : Share Inquiry as a process reform. . *New Direction for Teaching and Learning*, No. 42 (Summer).
- Moran., R. T., and Riesenberger.,J.R.,. (1994). *The Global Challenge: Building the New Worldwide Enterprise*. London: Mc Graw – Hill.
- Rabino L. (1992). *The Bilingual Education Program in New York City Public Schools : An Anthropological Study of Education, Language, and Ethnicity*. . (Thesis (Ph.D.)), State University of New York at Stony Brook.
- Reid., J. P., and Cook., J.,. (1989). Enhancing Student Thinking through Collaborative Learning. from <http://www.griffth.edu.au/school/art/text/april00/aldeman.htm>
- Rogers and Shoemaker. (1971). *Communication of innovations : A cross-cultural approach*. New York: Free Press.
- Smith B.L. and Mac Grego , J. T. (1992). *What is collaborative learning?. In goodsell. In A.S., Maher, M.R., and Tinto, V.,(eds) Collaborative Learning: A sourcebook for Higher Education Nation Center on Postsecondary Teaching, Learning & Assessment, Syracuse University*. .
- Sue Gilly M. (2003). *The Heart of Adult Peer Group Learning : Living the learning together*: Fielding Graduate Institute.
- Taylor L.K. and Hoehsmann. (2011). Beyond Intellectual Insularity : Multicultural Literacy as a Measure of Respect. from <http://www.cje-rce.ca>.
- Tough A. M. (1971). *The Adult's Learning Projects : A Fresh Approach to Theory and Practice in Adult Learning*. Toronto: The Ontario Institute for Studies in Education.
- Tyler Ralph W. (1983). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: The University of Chicago Press.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ดร. ปาน กิมปี
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน
2. ดร. ชนินทร สุขเจริญ
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตสำนึกเชิงวิพากษ์
3. ดร. วนิตา อัญชลีวิทยกุล
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนรู้ร่วมกันและกิจกรรมนักศึกษา
4. ดร. พงศ์รัชต์ธวัช วิวังสุ
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและพัฒนา
5. คุณดารุณี ธรรมโพธิ์ดล
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมโปรแกรม
2. แบบทดสอบ วัดความรู้ในเรื่องพหุวัฒนธรรม
3. แบบประเมิน เจตคติในด้านการยอมรับพหุวัฒนธรรม
4. แบบประเมิน เจตคติในด้านการเห็นคุณค่าพหุวัฒนธรรม
5. แบบประเมิน พฤติกรรมในด้านการยอมรับพหุวัฒนธรรม
6. แบบประเมิน พฤติกรรมในด้านการเห็นคุณค่าพหุวัฒนธรรม
7. แบบสอบถาม ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสอบถาม ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมโปรแกรม
โปรดทำเครื่องหมาย X ในช่องสี่เหลี่ยมที่คุณเลือก และเติมคำตอบในช่องว่าง โปรดตอบทุกข้อ

1. เพศ	☐ 1. ชาย	☐ 2. หญิง
2. อายุ	☐ 1. 18-22 ปี ☐ 3. 28-32 ปี	☐ 2. 23-27 ปี ☐ 4. 32 ปี ขึ้นไป
3. ศาสนา	☐ 1. พุทธ ☐ 3. คริสต์	☐ 2. อิสลาม ☐ 4. อื่นๆ.....
4. สัญชาติ	☐ 1. ไทย	☐ 2. อื่นๆ ระบุ.....
5. ภูมิลำเนา	☐ 1. กรุงเทพฯ	☐ 2. อื่นๆ ระบุ.....
6. สถานภาพ	☐ 1. โสด ☐ 3. หย่าร้าง	☐ 2. สมรส ☐ 4. แยกกันอยู่
7. สภาพปัจจุบัน	☐ 1. เรียนหนังสืออย่างเดียว ☐ 2. เรียนหนังสือและทำงานไปด้วย	
8. ในสถานประกอบของคุณมีพนักงานเป็นคนจากประเทศเมียนมาร์ หรือไม่	☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี	
9. ในสถานประกอบของคุณมีพนักงานเป็นคนจากประเทศลาว หรือไม่	☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี	
10. ในสถานประกอบของคุณมีพนักงานเป็นคนจากประเทศกัมพูชา หรือไม่	☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี	

เครื่องมือชุดที่ 2 : แบบทดสอบ วัดความรู้ ในเรื่องพหุวัฒนธรรม เป็นแบบเลือกตอบ

คำอธิบาย ความเข้าใจ หมายถึง การมีความรู้ในรายละเอียดของข้อมูล และเรื่องราว ในวิถีชีวิตความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของผู้คนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา

ให้ผู้ตอบกากบาท X ข้อที่เห็นว่าถูกต้อง (ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน)

ความรู้ในวัฒนธรรมการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของประเทศเมียนมาร์	
ข้อ 1	ลักษณะของชุดแต่งกายประจำชาติเมียนมาร์ คือข้อใด ก. นุ่งโจงกระเบน สวมรองเท้าสาน ข. นุ่งลองยี สวมรองเท้าแตะ ค. นุ่งผ้าถุง สวมรองเท้าสาน ง. นุ่งปาเต๊ะ สวมรองเท้าแตะ
ข้อ 2	ชาวเมียนมาร์ทั้งหญิงและชาย ชอบทาแป้งบนใบหน้า ที่มีชื่อเรียกว่าอะไร ก. ขมิ้นชัน ข. ดอกจันทร์ ค. ทะนาคา ง. บัวขาว
ข้อ 3	โสร่ง สำหรับชายชาวเมียนมาร์ มีลวดลายอย่างไร ก. ลายรูปทรงเลขาคณิต ข. ลายตาราง หรือลายทางยาว ค. ลายดอกไม้ เครือไม้ ง. ลายรูปสัตว์ชนิดต่างๆ
ข้อ 4	ลองยี ซึ่งเป็นผ้าผืนเดียวเย็บติดกัน มีข้อดีอย่างไร ก. ประหยัดเวลาในการตัดเย็บ ข. ประหยัดเวลาในการเลือก ค. ประหยัดเวลาในการออกแบบ ง. ประหยัดเวลาในการซักรีด

<p>ข้อ 5</p>	<p>อาหารเมียนมาร์ที่เรียกว่า หล่าเพ็ด มีส่วนประกอบของใบชาหมักพร้อมเครื่องเคียงอะไร</p> <p>ก. ผักชนิดต่างๆ</p> <p>ข. สมุนไพรชนิดต่างๆ</p> <p>ค. ถั่วชนิดต่างๆ</p> <p>ง. ปลาแห้งชนิดต่างๆ</p>
<p>ข้อ 6</p>	<p>ผลกระทบต่อสุขภาพ เรื่องการกินหมาก เคี้ยวหมาก คือข้อใด</p> <p>ก. โรคพยาธิ</p> <p>ข. โรคฟันผุฟันดำ</p> <p>ค. โรคปากเหม็น</p> <p>ง. โรคมะเร็งปาก</p>
<p>ข้อ 7</p>	<p>เครื่องดื่ม ที่คนเมียนมาร์ส่วนใหญ่นิยมดื่มเป็นประจำ คือข้อใด</p> <p>ก. น้ำชา</p> <p>ข. กาแฟ</p> <p>ค. น้ำอัดลม</p> <p>ง. น้ำสมุนไพร</p>
<p>ข้อ 8</p>	<p>นัด เป็นความเชื่อของชาวเมียนมาร์ที่หมายถึงข้อใด</p> <p>ก. ผีบ้านผีเรือน</p> <p>ข. ผีบรรพบุรุษ</p> <p>ค. เจ้าป่าเจ้าเขา</p> <p>ง. ผีสงนางไม้</p>
<p>ข้อ 9</p>	<p>คนเมียนมาร์ นิยมบูชาสัตว์ ด้วยผลไม้ชนิดใด</p> <p>ก. ชมพู่และมะพร้าว</p> <p>ข. กัลยและมะพร้าว</p> <p>ค. กัลยและส้ม</p> <p>ง. ชมพู่และส้ม</p>

ข้อ 10	<p>ชาวเมียนมาร์ มักจะบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ที่วัด หรือศาสนสถาน อย่างไร</p> <p>ก. ปลุกต้นไม้ในวัด</p> <p>ข. ซ่อมแซมพื้นวัด</p> <p>ค. จัดดอกไม้บูชาพระ</p> <p>ง. กวาดลานเจดีย์</p>
ความรู้ในวัฒนธรรมการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของประเทศลาว	
ข้อ 11	<p>การนุ่งซิ่นของนักศึกษาลาว สื่อให้เห็นได้ถึงลักษณะสังคมของลาวอย่างไร</p> <p>ก. ตามแฟชั่น</p> <p>ข. ความสะดวกสบาย</p> <p>ค. การอนุรักษ์</p> <p>ง. การถูกบังคับ</p>
ข้อ 12	<p>การแต่งกายของแม่หญิงลาวมีลักษณะเด่นตรงกับข้อใด</p> <p>ก. ซอยผมสั้นคาดเชือกร้อยลูกปัด</p> <p>ข. ปล่อยผมยาวประดับเครื่องเงิน</p> <p>ค. เกล้ามวยผมประดับลูกปัดสีต่างๆ</p> <p>ง. เกล้ามวยผมประดับเครื่องเงิน</p>
ข้อ 13	<p>คนลาวภาคภูมิใจในการนุ่งซิ่นด้วยเหตุผลข้อใด</p> <p>ก. มีราคาแพงมาก</p> <p>ข. ความประณีตสวยงาม</p> <p>ค. ทำจากผ้าไหม</p> <p>ง. มีลวดลายสีทอง</p>
ข้อ 14	<p>ประโยชน์ของการทำปลาร้า ตรงกับข้อใด</p> <p>ก. เป็นการเพิ่มรสชาติ</p> <p>ข. เป็นการถนอมอาหาร</p> <p>ค. เป็นการเพิ่มโปรตีน</p> <p>ง. เป็นการเพิ่มสีส้ม</p>

<p>ข้อ 15</p>	<p>ส้มตำลาวเป็นอาหารที่คล้ายของไทย และยังมีรายการอื่นที่คล้ายของไทยอีกตรงกับข้อใด</p> <p>ก. ก๋วยเตี๋ยว</p> <p>ข. ห่อหมก</p> <p>ค. ลาบ</p> <p>ง. ข้าวซอย</p>
<p>ข้อ 16</p>	<p>ชาวลาวหลายคนมักเรียกตนเองว่าอะไร</p> <p>ก. ลูกข้าวจี่</p> <p>ข. ลูกข้าวเหนียว</p> <p>ค. ลูกข้าวปุ้น</p> <p>ง. ลูกข้าวเหนนม</p>
<p>ข้อ 17</p>	<p>อาหารลาวที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศฝรั่งเศสคือข้อใด</p> <p>ก. ข้าวจี่ป่าเตี๊ยะ</p> <p>ข. ข้าวเปี้ยก</p> <p>ค. ข้าวเหนียวแก้ว</p> <p>ง. ข้าวซอย</p>
<p>ข้อ 18</p>	<p>พิธีบูชาแม่ธรณีและแม่โพสพ ถือเป็นปฏิบัติเพื่ออะไร</p> <p>ก. เพื่อให้ผลผลิตอุดมสมบูรณ์</p> <p>ข. เพื่อไม่ให้เกิดโรคระบาด</p> <p>ค. เพื่อให้วัวควายแข็งแรง</p> <p>ง. เพื่อให้เทวดาคุ้มครอง</p>
<p>ข้อ 19</p>	<p>ธรรมเนียมการตักบาตรข้าวเหนียวของชาวลาวนั้นจะใส่บาตรด้วยอะไร</p> <p>ก. ข้าวเหนียวกับเนื้อสัตว์ห่อใบตอง</p> <p>ข. ข้าวเหนียวและกับข้าวแยกต่างหาก</p> <p>ค. ข้าวเหนียวอย่างเดียว</p> <p>ง. ข้าวเหนียวหรือข้าวสวยก็ได้</p>
<p>ข้อ 20</p>	<p>พิธีเสนเฮือน คือพิธีของชาวลาวที่บูชาอะไร</p> <p>ก. ผู้สูงอายุ</p> <p>ข. ผีบ้านผีเรือน</p> <p>ค. ผีไม่มีญาติ</p> <p>ง. ผีเจ้าที่เจ้าทาง</p>

ความรู้ในวัฒนธรรมการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของประเทศกัมพูชา	
ข้อ 21	ชาวกัมพูชานิยมใช้ผ้าพื้นเมือง กร็อมา หมายถึง ผ้าอะไร ก. ผ้าฝ้าย ข. ผ้าขาวม้า ค. ผ้าถุง ง. ผ้าแพร
ข้อ 22	ราชสำนักกัมพูชาในสมัยก่อนนิยมนุ่งอะไร ก. นุ่งผ้าถุง ข. นุ่งกระโปรง ค. นุ่งโสร่ง ง. นุ่งโจงกระเบน
ข้อ 23	ผ้าโสร่ง ของกัมพูชามีลักษณะคล้ายผ้าของไทยชนิดใด ก. ผ้าไหมมัดหมี่ ข. ผ้าปาเต๊ะ ค. ผ้าขาวม้า ง. ผ้าปักตีนทอง
ข้อ 24	อาม็อก เป็นอาหารยอดนิยมของกัมพูชา มีลักษณะคล้ายอาหารของไทยชนิดใด ก. ลาบไก่ ข. ห่อหมก ค. เปาะเปี๊ยะ ง. ทอดมัน
ข้อ 25	ชาวกัมพูชานิยมเมนูอาหารที่ทำจากปลา เพราะเหตุใด ก. มีการส่งเสริมเพาะเลี้ยงปลา ข. มีคุณค่าทางอาหารสูง ค. มีทะเลสาบน้ำจืดใหญ่อยู่กลางประเทศ ง. มีแหล่งเพาะพันธุ์ปลาอยู่ทั่วไป
ข้อ 26	ตัวบั้งหรือแมงมุมยักษ์ เป็นอาหารที่ชาวกัมพูชานำมากิน มาจากสาเหตุใด ก. มีอยู่มากตามธรรมชาติในป่า ข. ยุคเขมรแดงชาวบ้านหนีเข้าป่า ต้องจับกินประทังชีวิต ค. มีคุณค่าทางสารอาหารมากมาย ง. มีรสชาติอร่อยเหมือนกุ้ง
ข้อ 27	เครื่องรางของขลังที่ชาวกัมพูชานิยมพกพา เพื่อความโชคดี ตรงกับข้อใด ก. รกแมวแห้ง ข. กระดองเต่า ค. เล็บเสือ ง. งาช้าง

ข้อ 28	ชาวแกมพูชาบางกลุ่มยังพึ่งไสยศาสตร์ในการรักษาโรค เพราะเชื่อว่าอะไร ก. ทำให้ยุงคงกระพัน ข. เป็นการต่อชะตารักษาชีวิต ค. ทำให้ตัวเองมีเสน่ห์ ง. ทำให้มีภูมิต้านทานโรคสูง
ข้อ 29	แกมพูชามีโบราณสถานใดที่มีชื่อเสียงระดับโลก ก. นครวัด ข. วัดพนม ค. นครอัปสรา ง. วัดอณาโลม
ข้อ 30	พิธีสังเคราะห์ ของชาวแกมพูชา คือการบูชาอะไร ก. ผู้สูงอายุ ข. ผีประจำตระกูล ค. ผีไม่มีญาติ ง. ผีเจ้าที่เจ้าทาง

เครื่องมือชุดที่ 3 แบบประเมิน เจตคติในด้านการยอมรับ พหุวัฒนธรรม

คำอธิบาย การยอมรับ คือ การไม่แสดงการดูถูก หรือรังเกียจ เมื่อรับรู้ถึงข้อดีหรือข้อขัดแย้ง ในความหลากหลายของวิถีชีวิต ด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ว่าคนที่มี ความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ย่อมแสดงออกไม่เหมือนกัน

ให้ผู้ตอบกากบาท X ตัวเลือกที่เป็นคำตอบที่ตรงกับเจตคติของคุณมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยตอบตามความรู้สึกไม่มีข้อใดผิด (ตัวเลือกที่เป็นคำตอบมีระดับคะแนนดังนี้ 5, 4, 3, 2, และ 1 คะแนน)

ภาพประเด็นการแต่งกายคนเมียนมาร์สำหรับคำถามข้อ 1-2

1. คุณคิดอย่างไร กับภาพการแต่งกายของชาวเมียนมาร์ที่นุ่งผ้าถุงลดสายสีสันต่างๆในไทย
  - ก. ไม่ชอบ
  - ข. เห็นเขาใส่เป็นปกติ
  - ค. ดูน่าจะสวมใส่สบาย
  - ง. น่าลองใส่ดู
  - จ. สนับสนุนวิธีการนุ่งของเขา
2. คุณรู้สึกอย่างไร กับชาวเมียนมาร์ที่ยังคงนุ่งโจรงลงยีในสังคมปัจจุบัน
  - ก. ไม่ร่วมสมัย
  - ข. เห็นเขายังนุ่งกันอยู่
  - ค. ดูเหมาะสมสำหรับเขา
  - ง. อยากลองนำไปนุ่ง
  - จ. ส่งเสริมให้นุ่งในกลุ่มของเขา

ภาพประเด็นการแต่งกายคนลาวสำหรับคำถามข้อ 3-4

<http://www.bloggang.com/viewblog.php>

3. คุณคิดอย่างไร กับคนลาวที่ยังคงนิยมนุ่งผ้าถุงในชีวิตประจำวัน
- ก. ไม่ค่อยชอบ
  - ข. เป็นที่นิยมในกลุ่มของเขา
  - ค. ดูเรียบร้อยน่าสวมใส่
  - ง. นำไปใส่เมื่อมีโอกาส
  - จ. ส่งเสริมวิธีการแต่งกายของเขา
4. คุณรู้สึกอย่างไร กับการนุ่งผ้าถุงของคนลาวในสังคมเมืองปัจจุบัน
- ก. ไม่ค่อยร่วมสมัย
  - ข. เห็นพวกเขาชอบนุ่ง
  - ค. ดูเหมาะสมกับพวกเขา
  - ง. ดูดีน่านำไปสวมใส่
  - จ. สนับสนุนการอนุรักษ์ของเขา

ภาพประเด็นการแต่งกายคนกัมพูชาสำหรับคำถามข้อ 5-6

<http://www.bloggang.com/viewblog.php>

5. คุณคิดอย่างไร กับชาวกัมพูชาที่ยังคงนุ่งผ้าถุง ผ้าขาวม้า ในไทย

- ก. คงไม่กล้านุ่งแบบนี้
- ข. พบเห็นเขานุ่งทั่วไป
- ค. เหมาะสมในกลุ่มพวกเขา
- ง. อยากลองนุ่งเป็นประสบการณ์
- จ. สนับสนุนการนุ่งแบบนี้

6. คุณรู้สึกอย่างไร กับการนำผ้าโหลที่เป็นผ้าไหมมาตัดเป็นผ้าถุงและผ้าพาดบ่าสำหรับแต่งกายในปัจจุบัน

- ก. คงไม่ร่วมสมัย
- ข. เคยเห็นเขาแต่งแบบนี้
- ค. สวยงามน่าสวมใส่
- ง. อยากลองนำไปแต่งบ้าง
- จ. น่าส่งเสริมให้แต่งเวลามีงาน

ภาพประเด็น อาหารการกินของคนเมียนมาร์สำหรับคำถามข้อ 7-8

<https://giglovenickmouse.files.wordpress.com>

7. คุณรู้สึกอย่างไร กับการกินหมาก เคี้ยวหมากของคนเมียนมาร์ในสังคมปัจจุบัน
- ไม่เหมาะสม
  - เป็นวิถีชีวิตของพวกเขา
  - พวกเขาดูมีความสุขที่ได้กิน
  - ลองกินดูถ้ามีโอกาส
  - สนับสนุนในกลุ่มของพวกเขา
8. คุณคิดอย่างไร กับการขายหมากในไทยตามชุมชนที่มีคนเมียนมาร์อาศัยอยู่
- ไม่สนับสนุน
  - มีร้านขายหมากมากในชุมชนพวกเขา
  - น่าจะมีประโยชน์ต่อพวกเขา
  - ศึกษาและลองชิม
  - ส่งเสริมการขายในชุมชนพวกเขา

ภาพประเพณี อาหารการกินของคนลาวสำหรับคำถามข้อ 9-10

<http://blog.surinza.com/>

9. คุณคิดอย่างไร กับเมนูอาหาร ส้มตำและปลาร้า ที่เป็นที่นิยมกินของคนลาวในไทย
- ไม่ชอบ
  - เห็นคนนิยมกินกันมาก
  - ดูน่าอร่อยและมีประโยชน์
  - ต้องลองกินดู
  - บอกต่อความอร่อย
10. คุณจะรู้สึกอย่างไร ถ้ามีคนซื้อปลาร้า ปลาจ่อมมาฝาก
- ไม่สมควรเป็นของฝาก
  - เห็นคนซื้อฝากกันบ่อยๆ
  - คงจะอร่อย
  - ดีจะได้นำไปปรุงกิน
  - สนับสนุนอาชีพในกลุ่มพวกเขา

ภาพประเพณี อาหารการกินของคนกัมพูชาสำหรับคำถามข้อ 11-12

11. คุณรู้สึกอย่างไร กับตัวบึ้งและแมลงป่อง ซึ่งเป็นอาหารที่คนกัมพูชานิยมกิน

- ก. ไม่กล้ากิน
- ข. เคยเห็นคนกิน
- ค. ดูน่าจะอร่อย
- ง. ต้องลองกินดู
- จ. อยากซื้อฝากเพื่อน

12. คุณคิดอย่างไร กับการขายตัวบึ้งทอดและแมลงป่องทอด ของคนกัมพูชาตามตลาด
ชายแดนไทย

- ก. ไม่ซื้อแน่นอน
- ข. น่าจะมีคนซื้อ
- ค. ดูน่าอร่อย
- ง. น่าลองซื้อไปชิม
- จ. ช่วยอุดหนุน

ภาพประเด็นวิถีชีวิตความเชื่อ ของคนเมียนมาร์ สำหรับคำถามข้อ 13-14

13. คุณเชื่ออย่างไร กับเรื่องการไปไหว้เทพกระชิบ เพื่อขอพรให้สมหวังในสังคมปัจจุบัน
- ไม่ค่อยเชื่อ
  - มีคนพูดถึงความศักดิ์สิทธิ์
  - ดูน่าเคารพบูชา
  - อยากไปขอพร
  - บอกต่อความเชื่อ
14. คุณคิดอย่างไร กับพิธีการบนบานหรือไปกระชิบข้างหุรูปปั้นเทพ ที่วัดพม่าในไทย
- ไม่ค่อยศรัทธา
  - เห็นพิธีการแบบนี้บ่อยๆ
  - นำเข้าร่วมพิธี
  - อยากเข้าร่วมทำพิธี
  - อยากชักชวนคนไปร่วมพิธี

ภาพประเด็นวิถีชีวิตความเชื่อ ของคนลาว สำหรับคำถามข้อ 15-16

15. คุณ

ในไทย

http://www.dhammadownload.com/Thailand/ThailandData/file_data/201203/07/7192a298.jpg

- ค. น่าสนใจ
- ง. อยากมีส่วนร่วม
- จ. น่าสนับสนุนการเคารพบรรพบุรุษ

16. คุณเชื่ออย่างไรกับพิธีกรรมเสนเฮือนที่ต้องมีพ่อหมอและของเส้นไหมผีบรรพบุรุษ
ในสังคมปัจจุบัน

- ก. ไม่ค่อยศรัทธา
- ข. เหมาะสมในกลุ่มของพวกเขา
- ค. เป็นความศรัทธาของพวกเขา
- ง. นำเข้าร่วมพิธีกรรมถ้ามีโอกาส
- จ. นำส่งเสริมพิธีกรรมในกลุ่มพวกเขา

ภาพประเด็นวิถีชีวิตความเชื่อ ของคนกัมพูชา สำหรับคำถามข้อ 17-18

<http://blog.surinza.com/>

17. คุณรู้สึกอย่างไร กับพิธีกรรมบวงสรวงแบบเขมร ในสังคมไทยปัจจุบัน

- ก. ไม่ขอเข้าร่วม
- ข. เคยเห็นพิธีกรรมแบบนี้
- ค. นำลองเข้าร่วมดู
- ง. เข้าร่วมพิธีถ้ามีโอกาส
- จ. อยากชวนผู้อื่นเข้าร่วมพิธี

18. คุณเชื่ออย่างไร กับการรักษาโรคด้วยการทรงเจ้าเข้าผีของคนเขมร

- ก. ไม่เชื่อถือ
- ข. เห็นมีคนเชื่อ
- ค. ดูน่าเชื่อถือ
- ง. ลองเข้าร่วมพิธีการรักษา
- จ. แนะนำให้ลองไปรักษา

เครื่องมือชุดที่ 4 แบบประเมิน เจตคติในด้านการเห็นคุณค่า พหุวัฒนธรรม

คำอธิบาย การเห็นคุณค่า คือ การแสดงความชื่นชม หรือพอใจ เมื่อเห็นถึงข้อดีหรือข้อเด่นในความหลากหลายของวิถีชีวิต ด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของผู้คนที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ย่อมแสดงออกไม่เหมือนกัน

ให้ผู้ตอบกากบาท X ตัวเลือกที่เป็นคำตอบที่ตรงกับเจตคติของคุณมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยตอบตามความรู้สึกไม่มีข้อใดผิด (ตัวเลือกที่เป็นคำตอบมีระดับคะแนนดังนี้ 5, 4, 3, 2, และ 1 คะแนน)

ภาพประเด็นการแต่งกายของคนเมียนมาร์ สำหรับคำถามข้อ 1-2

<http://www.burmalink.org>

1. คุณคิดอย่างไร กับการแต่งกายในชุดประจำเผ่าของนักศึกษาเมียนมาร์ในไทย

- ก. น่าจะเข้ากับสังคมไทย
- ข. เห็นพวกเขานิยมแต่ง
- ค. ดูเหมาะสมน่าสนใจ
- ง. อยากลองแต่งดูบ้าง
- จ. ส่งเสริมการแต่งในกลุ่มพวกเขา

2. คุณรู้สึกอย่างไร ถ้าจะต้องนุ่งชุดแบบเมียนมาร์ในโอกาสที่มีงานโรงเรียน

- ก. น่าจะพอนุ่งได้
- ข. เห็นพวกเขาชอบแต่งเวลามีงาน
- ค. ดูสวยงามเรียบร้อย
- ง. อยากลองนุ่งดู
- จ. สนับสนุนกิจกรรมแต่งชุด

ภาพประเด็นการแต่งกายของคนลาว สำหรับคำถามข้อ 3-4

3. คุณคิดอย่างไร กับผ้าซิ่นที่นำมาเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องแบบนักศึกษาลาว
- น่าจะเข้ากับสังคมไทยได้
  - เห็นพวกเขาชอบแต่งชุดแบบนี้
  - ดูเหมาะสมสวยงาม
  - อยากนำไปสวมใส่บ้าง
  - ส่งเสริมการแต่งชุดประจำชาติ
4. คุณรู้สึกอย่างไร กับการนุ่งซิ่นแบบลาวที่แพร่กระจายเข้ามาในสังคมไทยในปัจจุบัน
- น่าจะร่วมสมัย
  - เห็นคนนุ่งมากโดยทั่วไป
  - ดูสวยงามเป็นเอกลักษณ์
  - อยากสวมใส่ถ้ามีโอกาส
  - น่าจะสนับสนุนการนุ่งซิ่น

ภาพประเด็นการแต่งกายของคนกัมพูชา สำหรับคำถามข้อ 5-6

<http://blog.surinzadozdap.com/>

5. คุณรู้สึกอย่างไร กับการนุ่งโจงกระเบนผ้าม่วงแบบกัมพูชาในสังคมปัจจุบัน

- ก. น่าจะเข้ากับปัจจุบันได้
- ข. เห็นคนนุ่งเวลามีงาน
- ค. ดูสวยงามเรียบร้อย
- ง. ต้องลองนุ่งดูถ้ามีโอกาส
- จ. ส่งเสริมการแต่งเมื่อมีงาน

6. คุณคิดอย่างไร กับการแต่งตัวนุ่งโจงกระเบนในงานพิธีต่างๆ

- ก. น่าจะเหมาะสม
- ข. เห็นคนแต่งแบบนี้เหมาะสมกับงาน
- ค. ดูสวยงามเรียบร้อย
- ง. ควรแต่งในงานพิธี
- จ. อนุรักษ์การแต่งแบบนี้ในงานพิธี

ภาพประเด็นเรื่องอาหารการกินของคนเมียนมาร์ สำหรับคำถามข้อ 7-8

<http://f.ptcdn.info/782/009/000/1379301930-dsc03946-o.jpg>

7. คุณรู้สึกอย่างไร กับเมนูอาหารแบบเมียนมาร์ กับสังคมในเมืองไทย

- ก. น่าจะลองกินได้
- ข. น่าจะเป็นที่นิยม
- ค. ดูปริโยชนน่ากิน
- ง. ต้องลองกินแน่นอน
- จ. ชวนเพื่อนกินถ้ามีโอกาส

8. คุณคิดอย่างไร กับการนำเอาอาหารเมียนมาร์ มาเป็นเมนูเลี้ยงสังสรรค์

- ก. รสชาติไม่น่าคุ้นเคย
- ข. น่าจะมีคนชอบ
- ค. ดูดีน่าสนใจ
- ง. ต้องนำไปลองจัดเลี้ยง
- จ. สนับสนุนการจัดเมนูอาหารเพื่อนบ้าน

ภาพประเด็นเรื่องอาหารการกินของคนลาว สำหรับคำถามข้อ 9-10

9. คุณรู้สึกอย่างไร กับข้าวจีปาเต๊ะ ที่เป็นเมนูอาหารที่นิยทานของคนลาวในปัจจุบัน

- ก. น่าจะพอกินได้
- ข. เห็นคนกินกันมาก
- ค. น่ากินมีประโยชน์
- ง. ต้องลองชิมเมื่อมีโอกาส
- จ. สนับสนุนวิธีการกินของเขา

10. คุณคิดอย่างไร ถ้ามีคนชวนคุณลองกินข้าวจีปาเต๊ะ หรือนำมาเป็นของฝากให้คุณ

- ก. คิดว่าคงลองกินได้
- ข. เห็นคนส่วนมากชอบกิน
- ค. ดูอร่อยน่าลองกิน
- ง. ต้องลองกินแน่นอน
- จ. ส่งเสริมช่วยซื้อเป็นของฝาก

ภาพประเด็นเรื่องอาหารการกินของคนกัมพูชา สำหรับคำถามข้อ 11-12

11. คุณรู้สึกอย่างไร กับอาหาร ที่เป็นเมนูอาหารเขมร ที่มีส่วนผสมของเนื้อปลา

- ก. คิดว่าน่าจะชอบ
- ข. เห็นคนทั่วไปนิยมกิน
- ค. ดูดีมีประโยชน์
- ง. อยากลองนำไปกิน
- จ. ส่งเสริมเมนูที่มีประโยชน์

12. คุณคิดอย่างไร กับอาหารของกัมพูชาเมื่อเปรียบเทียบกับอาหารไทย

- ก. รสชาติไม่น่าเหมือนกัน
- ข. น่าจะมีวิธีการทำเหมือนกัน
- ค. ดูหน้าตาเหมือนกัน
- ง. ต้องลองกินเพื่อเปรียบเทียบ
- จ. สนับสนุนอาหารเพื่อนบ้าน

ภาพประเด็นความเชื่อของคนเมียนมาร์ สำหรับคำถามข้อ 13-14

13. คุณรู้สึกอย่างไร กับการรวมกลุ่มไปกวาดลานหน้าเจดีย์ของชาวเมียนมาร์

- ก. น่าจะเป็นที่สนใจ
- ข. การทำแบบนี้เป็นสิ่งดี
- ค. อยากลองไปเข้าร่วมกิจกรรม
- ง. ต้องเข้าร่วมกิจกรรมแน่นอน
- จ. ส่งเสริมกิจกรรมแบบนี้

14. คุณเชื่ออย่างไร กับการกวาดลานหน้าเจดีย์ จะส่งผลบุญให้ผิวพรรณสดใส สุขภาพแข็งแรง

- ก. น่าจะพอเชื่อได้
- ข. ความเชื่อนี้ไม่น่าส่งผลเสีย
- ค. ดูน่าศรัทธา
- ง. อยากร่วมกิจกรรมที่มีประโยชน์
- จ. สนับสนุนความเชื่อที่ดี

ภาพประเด็นความเชื่อของคนลาว สำหรับคำถามข้อ 15-16

<http://www.oceansmile.com/Picture51/Lao12->

15. คุณรู้สึกอย่างไร กับการไปวัดถวายจันทน์ ของพุทธศาสนิกชนชาวลาวในสังคมปัจจุบัน

- ก. มีความจำเป็นที่ต้องไปวัดก่อน
- ข. การไปวัดถวายอาหารมีประโยชน์
- ค. ดุณาศรัทธาในทุกกลุ่มคน
- ง. อยากไปเข้าร่วมกิจกรรมถวายอาหาร
- จ. สนับสนุนการเข้าวัดถวายอาหาร

16. คุณเชื่ออย่างไร กับความศรัทธาของคนลาวที่มาทำบุญถวายจันทน์ในวัดบ่อยๆ จะส่งผลบุญที่ดีทั้งชาตินี้และชาติหน้า

- ก. น่าจะพอเชื่อถือได้
- ข. เป็นความเชื่อที่ดี
- ค. ดุณาเชื่อถือศรัทธา
- ง. อยากเข้าวัดทำบุญบ่อยขึ้น
- จ. ร่วมส่งเสริมพิธีกรรมนี้

ภาพประเด็นเรื่องความเชื่อของคนกัมพูชา สำหรับคำถามข้อ 17-18

<http://thongthailand.igetweb.com/index.php?lite=article&qid=41941450>

17. คุณคิดอย่างไร กับความศรัทธาที่มีต่อการบูชาบรรพบุรุษของคนกัมพูชาในสังคมปัจจุบัน

- ก. ดูเป็นความเชื่อเฉพาะพวกเขา
- ข. ดูเหมาะสมดีกับสังคมของเขา
- ค. เป็นสิ่งที่ดีต่อผู้เข้าร่วมพิธี
- ง. การเข้าร่วมต้องเป็นสิ่งที่ตั้งมั่นแน่นอน
- จ. น่าสนับสนุนความเชื่อนี้ในสังคมปัจจุบัน

18. คุณเชื่ออย่างไรกับพิธีกรรมบวงสรวงบรรพบุรุษของคนกัมพูชา ที่คุณได้รับข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ ในประเทศไทย

- ก. น่าจะพอเชื่อถือได้
- ข. ดูคุ้นเคยเหมือนพิธีของไทยต่างจังหวัด
- ค. ความเคารพต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับเป็นสิ่งดี
- ง. อยากเข้าร่วมพิธีกรรมนี้เมื่อมีโอกาส
- จ. ส่งเสริมพิธีกรรมที่มีต่อบรรพบุรุษ

เครื่องมือชุดที่ 5 แบบประเมิน พฤติกรรมในด้านการยอมรับ พหุวัฒนธรรม

คำอธิบาย การยอมรับ คือ การไม่แสดงการดูถูก หรือรังเกียจ เมื่อรับรู้ถึงข้อดีหรือข้อขัดแย้ง ในความหลากหลายของวิถีชีวิต ด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ว่าคนที่มีความแตกต่างกันทาง เชื้อชาติ ย่อมแสดงออกไม่เหมือนกัน

โปรดกากบาทหน้าคำตอบที่ตรงกับความคิดที่คุณอยากเลือกทำมากที่สุดและเขียนเหตุผลประกอบ ไม่มีข้อใดผิด (คำตอบที่แสดงการยอมรับพร้อมเขียนเหตุผลประกอบจะได้ 4 คะแนน และคำตอบแสดงการไม่ยอมรับพร้อมเขียนเหตุผลประกอบ ได้ 2 คะแนน แต่ถ้าไม่เขียนเหตุผลประกอบโดนหัก 1 คะแนน)

ประเด็นการแต่งกาย ข้อ 1 ถึง ข้อ 3

1. “ถ้าคุณและเพื่อนๆ ไปแถวสมุทรสาคร แล้วเห็นคนเมียนมาร์ แต่งกายนุ่งโจร่ง ปะแป้ง ตะนาคา เต็มหน้า เดินคุยกันเป็นกลุ่มด้วยสำเนียงไทยที่ไม่ค่อยชัด คุณจะเลือกแสดงออกอย่างไร”

( ) มองดูแสดงอาการปกติ

( ) ขวนขวายวิจารณ์ถึงข้อดีของพวกเขา

เหตุผลประกอบ .....

.....

2. “ ถ้าคุณมีเพื่อนที่เป็นคนลาว ชอบนุ่งผ้าถุง ผ้าซิ่น ไปเที่ยวกับกลุ่มพวกคุณเสมอๆ คุณจะเลือกแสดงปฏิกิริยาอย่างไร ”

( ) จะไปเที่ยวกับพวกเขาปกติ

( ) ไม่อยากเดินด้วยดูขัดแย้ง

เหตุผลประกอบ .....

.....

3. “ ถ้าที่โรงเรียนคุณมีกิจกรรมแต่งกายแบบเขมร คุณครูขอให้คุณเป็นตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมแต่งชุดโดยเอาผ้าขาวม้ามานุ่ง และโพกหัว คุณจะเลือกทำอะไร ”

( )   ตอบรับการเข้าร่วมกิจกรรม

( )   ปฏิเสธร่วมกิจกรรมที่ไม่คุ้นเคย

เหตุผลประกอบ .....

.....

ประเด็นอาหารการกิน ข้อ 4 ถึง ข้อ 6

4. “ ถ้าคุณมีเพื่อนบ้านชาวเมียนมาร์ ที่ชอบเคี้ยวหมาก กินหมาก ขอมาร่วมวงนั่งคุยด้วย คุณจะเลือกปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างไร ”

( )   คุยกับพวกเขาเป็นปกติ

( )   ไม่สะดวกใจที่จะนั่งคุยกับพวกเขา

เหตุผลประกอบ .....

.....

5. “ ถ้าเพื่อนคุณที่เป็นคนลาวชวนคุณไปร่วมทานข้าวที่บ้านเขา มีเมนูอาหาร ปลา ร้า สับ ปลาจ่อมแบบลาว และอาหารลาวพื้นบ้าน คุณจะเลือกทำอะไร ”

( )   ตอบรับไปร่วมทานข้าวด้วย

( )   ปฏิเสธไปร่วมทานสิ่งที่ไม่คุ้นเคย

เหตุผลประกอบ .....

.....

6. “ ถ้าเพื่อนคุณไปเที่ยวตลาดชายแดนเขมร แล้วซื้อตัวบั้งทอด แมงป่องทอด หรือของกินที่ไม่คุ้นเคย จากพ่อค้าชาวเขมรมาฝากคุณ คุณจะมีปฏิกิริยาอย่างไร ”

( )   รับของฝากเอาไว้ตามมารยาท

( )   ปฏิเสธการรับของกินแปลกๆ

เหตุผลประกอบ .....

.....

ประเด็นความเชื่อ ข้อ 7 ถึง ข้อ 10

7. “ ถ้าเพื่อนบ้านคุณ ชวนคุณไปบนบานไหว้เทพทันใจ หรือเทพกระซิบ ที่วัดพม่าแถวสมุทรสาคร คุณจะเลือกทำอะไร ”

( )   ตอบรับการไปกับพวกเขา

( )   ปฏิเสธการไปกับพวกเขา

เหตุผลประกอบ .....

.....

8. “ ถ้าเพื่อนบ้านคุณที่เป็นคนลาว มีจัดพิธีบูชาผีเรือน ผีบรรพบุรุษ แล้วชวนคุณไปร่วมพิธีกรรม คุณจะเลือกปฏิบัติอย่างไร ”

( )   ตอบรับลองไปเข้าร่วมพิธีกรรม

( )   ปฏิเสธเข้าร่วมพิธีที่ไม่คุ้นเคย

เหตุผลประกอบ .....

.....

...

9. “ ถ้าญาติคุณที่ต่างจังหวัดป่วยมาก ถูกแนะนำให้ไปรักษาอาการป่วย กับหมอบ้านหรือหมอผีเขมร

ประจำชุมชน คุณจะเลือกทำอะไร ”

( )   ให้ญาติลองดูวิธีการรักษา

( )   เตือนญาติว่าควรหลีกเลี่ยง

เหตุผลประกอบ .....

.....

เครื่องมือชุดที่ 6 แบบประเมิน พฤติกรรมในด้านการเห็นคุณค่า พหุวัฒนธรรม

คำอธิบาย การเห็นคุณค่า คือ การแสดงความชื่นชม หรือ พอใจ เมื่อเห็นถึงข้อดีหรือข้อเด่นในความหลากหลายของวิถีชีวิต ด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ ของผู้คนที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ย่อมแสดงออกไม่เหมือนกัน

โปรดกากบาทหน้าคำตอบที่ตรงกับความคิดที่คุณอยากเลือกทำมากที่สุดและเขียนเหตุผลประกอบ ไม่มีข้อใดผิด (คำตอบที่แสดงการเห็นคุณค่าพร้อมเขียนเหตุผลประกอบจะได้ 4 คะแนน และคำตอบแสดงการไม่เห็นคุณค่าพร้อมเขียนเหตุผลประกอบ ได้ 2 คะแนน แต่ถ้าไม่เขียนเหตุผลประกอบโดนหัก 1 คะแนน)

ประเด็นการแต่งกาย ข้อ 1 ถึง ข้อ 3

1. “ ถ้าคุณกับครอบครัวมีโอกาสไปเที่ยวตลาดพม่าแล้วเห็นคนขายแป้งพะนาคา ผ้าโสร่ง อาหารพื้นเมืองเมียนมาร์ วางขายมากมาย คุณจะเลือกทำอะไร ”

( ) แวะชื่นชมเลือกซื้อ

( ) มองดูแล้วเดินผ่านไป

เหตุผลประกอบ .....

.....

2. “ ถ้าเพื่อนชวนคุณไปเที่ยวงานประจำปีที่วัดในจังหวัดชายแดนลาว และถูกขอความร่วมมือแต่งชุด แบบลาวด้วยผ้าซิ่น หรือผ้าพื้นเมือง คุณจะเลือกปฏิบัติอย่างไร ”

( ) ยินดีตอบรับการแต่งชุด

( ) เลี่ยงที่จะไม่แต่งชุด

เหตุผลประกอบ .....

.....

3. “ ถ้าทางโรงเรียนให้พวกคุณเข้าร่วมกิจกรรมแต่งชุดประเทศเพื่อนบ้านแล้วคุณโดนให้แต่งชุดโจงกระเบนผ้าม่วงแบบเขมร คุณจะเลือกทำอะไร ”

( ) ยินดีเข้าร่วมกิจกรรม

( ) เลี่ยงที่จะเข้าร่วมกิจกรรม

เหตุผลประกอบ .....

.....

ประเด็นอาหารการกิน ข้อ 4 ถึง ข้อ6

4. “ ถ้าเพื่อนคุณชวนกินอาหารเมียนมาร์ที่เรียกว่า หล่าเพ็ด ที่มีส่วนผสมของใบชาหมักคลุกกับถั่วชนิดต่างๆ หรือขนมจีนแบบเมียนมาร์ คุณจะเลือกทำอะไร ”

( ) ตอบรับคำชวนกินอาหาร

( ) เลี่ยงรับคำชวนไปกินอาหาร

เหตุผลประกอบ .....

.....

5. “ ถ้าคุณมีเพื่อนคนลาวชวนไปงานเลี้ยงของพนักงาน ในงานเลี้ยงมีแต่รายการอาหารลาว อีสาน เช่น ส้มตำปลาร้า ลาบปลา ข้าวเหนียว และข้าวจี๋ คุณจะเลือกทำอะไร ”

( ) ตอบรับการไปร่วมงานเลี้ยง

( ) ปฏิเสธการไปร่วมงานเลี้ยง

เหตุผลประกอบ .....

.....

6. “ ถ้าคุณไปเที่ยวบ้านเพื่อนที่อยู่ใกล้ชายแดนกัมพูชา และเขาเชิญร่วมทานอาหาร ที่เป็นเมนูปลาหน้าตาไม่คุ้นเคย แมลงทอด และอาหารท้องถิ่นเขา คุณจะเลือกแสดง ปฏิกริยาอย่างไร ”

( )   ตอบรับร่วมวงทานอาหาร

( )   เลี่ยงที่จะร่วมวงทานอาหาร

เหตุผลประกอบ .....

.....

ประเด็นความเชื่อ ข้อ 7 ถึง ข้อ 9

7. “ ถ้ามีหมอดูแนะนำให้คุณไปแก้เคล็ด ด้วยการไปไหว้และหาของไปถวายองค์นี้ต์ หรือไปกวาดลานวัดที่วัดพม่าในไทย คุณจะเลือกทำอะไร ”

( )   ยินดีตอบรับที่จะไป

( )   ปฏิเสธที่จะไป

เหตุผลประกอบ .....

.....

.....

8. “ ถ้าคุณมีโอกาสไปเที่ยวภาคอีสานแถวชายแดนลาว แล้วไปพบพิธีตักบาตรข้าว เหนียวแบบประเพณีลาว ในตลาดเช้าคุณจะเลือกปฏิบัติอย่างไร ”

( )   ขึ้นชมพร้อมเข้าร่วมตักบาตร

( )   เลี่ยงที่จะเข้าร่วมตักบาตร

เหตุผลประกอบ .....

.....

...

9. “ ถ้าบังเอิญคุณต้องไปเข้าร่วมพิธีกรรมบวงสรวงบูชาเทพยดา เจ้าป่าเจ้าเขา แบบ
ชาวเขมรกับเพื่อน คุณจะเลือกกระทำอย่างไร ”

(   )   อยากอยู่ร่วมงานพิธี

(   )   เสี่ยงที่จะอยู่ร่วมงานพิธี

เหตุผลประกอบ .....

.....

เครื่องมือชุดที่ 7 : แบบสอบถาม **ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรม** แบบให้ประมาณค่า

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้ว X หมายเลขที่คุณเห็นว่าตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

พิจารณาตามเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้คือ

5	หมายความว่า	ความพึงพอใจมากที่สุด
4	หมายความว่า	ความพึงพอใจมาก
3	หมายความว่า	ความพึงพอใจปานกลาง
2	หมายความว่า	ความพึงพอใจน้อย
1	หมายความว่า	ความพึงพอใจน้อยที่สุด

รายละเอียดการประเมิน	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
ด้านหลักสูตร					
21. เนื้อหาวิชาครอบคลุมวัตถุประสงค์					
22. วิทยากรมีความรู้ในเรื่องที่สอนดี					
23. ผู้ช่วยวิทยากรช่วยถ่ายทอดความรู้ได้ดี					
24. ความเหมาะสมของเวลาที่สอน					
25. สื่อการสอนต่าง ๆ ทำให้เข้าใจง่าย					
26. สื่อการสอนต่าง ๆ เหมาะสมกับเนื้อหา					
27. ความรู้ที่สอนมีประโยชน์					
28. ความเข้าใจต่อใบงานการเรียนรู้					

รายละเอียดการประเมิน	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
ด้านการฝึกปฏิบัติ					
29. เกิดการเรียนรู้ผ่านการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม					
30. การสอนได้เน้นให้เกิดการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์					
31. การสอนได้เน้นให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์					
32. เกิดการเรียนรู้ผ่านการเสวนาเพื่อสะท้อนความคิด					
33. ความเหมาะสมของกิจกรรม กับสื่อรูปแบบต่าง ๆ					
34. ระยะเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรม					
35. การประเมินผลสมาชิกในกลุ่ม					
ด้านการจัดการ					
36. ความเหมาะสมในการจัดรวมกลุ่ม					
37. ความเหมาะสมของสถานที่					
38. เกิดการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน					
39. การแนะนำทำความเข้าใจในกิจกรรม					
40. การเตรียมการและการสร้างความเข้าใจโดยรวม					

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ผลที่ได้จากแบบประเมินพฤติกรรมด้านการยอมรับ

เหตุผลประกอบการตัดสินใจ ข้อ 1 – ข้อ 9 วัฒนธรรมในประเด็นการแต่งกาย ข้อ 1-3

ข้อ 1. ถ้าคุณและเพื่อนๆ ไปแถวสมุทรสาคร แล้วเห็นคนเมียนมาร์ แต่งกายนุ่งโจง ปะเป้ง ทะนาคาเต็มหน้า เดินคุยกันเป็นกลุ่มด้วยสำเนียงไทยที่ไม่ค่อยชัด คุณจะเลือกแสดงออกอย่างไร

ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 3 คน ตอบว่า ชวนกันวิจารณ์ถึงข้อดีของพวกเขา ด้วยเหตุผลที่ว่า
 “การนุ่งโจงและปะเป้งเป็นสิ่งที่ดูแปลกเหมือนคนที่ทำงานตามโรงงาน”
 “การแต่งกายแบบนี้ดูแปลกแยกบางครั้งอดขำไม่ได้”
 “ไม่เคยรู้ว่าโจงเป็นวิธีการแต่งกายของพวกเขา”
 ส่วนอีก 22 คน ตอบว่า มองดูแสดงอาการปกติ

หลังการทดลอง ทุกคนตอบว่า มองดูแสดงอาการปกติ ด้วยเหตุผลที่รวบรวมได้ต่อไปนี้
 “เห็นคนนุ่งโจงปะเป้งทะนาคาบ่อยๆ ในตลาดที่เป็นชุมชนของพวกเขา”
 “ยอมรับว่าต่างคนก็ต่างทำตามธรรมเนียมของแต่ละชนชาติ”
 “เห็นชาวเมียนมาร์ในไทยเมื่อไปวัดร่วมกันก็จะนุ่งโจง ปะเป้งทะนาคาเสมอ”
 “พยายามเข้าใจการรักษาวินัยการดำเนินชีวิตของพวกเขา”
 “เป็นประเพณีวิถีชีวิตของเขา เราควรยอมรับพวกเขา”
 “การแต่งกายที่แสดงถึงความเป็นคนเมียนมาร์ที่เป็นเอกลักษณ์ ไม่ควรล้อเลียน”
 “เป็นเอกลักษณ์ทางสังคม ที่แสดงออกถึงเชื้อชาติวัฒนธรรมของกลุ่มคนนั้นๆ”
 “ทั้งในชีวิตจริงและในสื่อที่ได้ศึกษา ก็เห็นพวกเขานุ่งโจงปะเป้งทะนาคา ”

สรุปว่าหลังทดลองนักศึกษามีพฤติกรรมแสดงการยอมรับการแต่งกายของคนเมียนมาร์มากขึ้น ส่วนใหญ่ไม่มองว่าดูเขยหรือไม่เข้ากับสังคมเมือง ความคิดเห็นที่สรุปได้คือ การนุ่งโจง ลองยี หรือการปะเป้งทะนาคาเป็นวิถีชีวิต เป็นเอกลักษณ์ และเป็นสิ่งที่พวกเขาปฏิบัติกันมายาวนาน พบเห็นได้ทั่วไปในปัจจุบันไม่สมควรไปขำขันล้อเลียนพวกเขา

ข้อ 2. ถ้าคุณมีเพื่อนที่เป็นคนลาว ขอบนุ่งผ้าถุง ผ้าซิ่น ไปเที่ยวกับกลุ่มพวกคุณเสมอๆ คุณจะเลือกแสดงปฏิกิริยาอย่างไร

ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 3 คน ตอบว่า ไม่อยากเดินด้วยชุดขัดแย้ง ด้วยเหตุผลที่ว่า
 “ดูเขยไม่ค่อยเหมาะกับสังคมเมือง”
 “กลัวโดนคนมองล้อเลียน”
 “เป็นคนขี้อายคงเงินมากถ้าเดินด้วย”
 ส่วนอีก 22 คนตอบว่า จะไปเที่ยวกับพวกเขาปกติ

หลังการทดลอง นักศึกษา 1 คน ก็ยังคงตอบว่า ไม่อยากเดินด้วยชุดขัดแย้ง ด้วยเหตุผลที่ว่า “การแต่งตัวแบบนี้เหมือนคนต่างจังหวัด”

ส่วนอีก 24 คน ตอบว่าจะไปเกี่ยวกับพวกเขาปกติ ด้วยเหตุผลที่รวบรวมได้ต่อไปนี้

“เป็นวัฒนธรรมของเขา ดูสวยงามเป็นเอกลักษณ์ของเขา”

“พวกเขาทำตามธรรมเนียมที่ปฏิบัติกันในกลุ่มของพวกเขา”

“พบเห็นเสมอเวลาไปงานบุญพิธีที่วัด”

“การนุ่งซิ่นเป็นการรณรงค์ให้กลุ่มพวกเขารักษาประเพณี”

“เห็นการแต่งตัวแบบนี้มากเวลาไปเที่ยวชายแดนอีสาน”

“เห็นคนสูงอายุไทยในต่างจังหวัด เมื่อไปวัดร่วมกันก็จะนุ่งซิ่นเสมอ”

“เป็นเรื่องปกติคนแถวบ้านก็ใส่กันมาก”

“เป็นการอยู่ร่วมกันของกลุ่ม แสดงออกถึงวัฒนธรรมถิ่น”

สรุปว่าหลังการทดลองนักศึกษามีพฤติกรรมแสดงการยอมรับการแต่งกายของคนลาวมากขึ้น ส่วนใหญ่กล้าที่จะใช้ชีวิตร่วมกันกับพวกเขามากขึ้น ความคิดเห็นที่สรุปได้คือ การนุ่งผ้าถุง ผ้าซิ่น เป็นเอกลักษณ์ที่พวกเขารักษาไว้ได้อย่างเข้มแข็งในกลุ่มของพวกเขา จนสามารถเห็นการแต่งกายแบบนี้มากในสังคมเมือง หรือเวลาในงานบุญต่างๆ พวกเขา ก็จะนุ่งซิ่นลวดลายที่ดูสวยงาม

ข้อ 3. ถ้าที่โรงเรียนคุณมีกิจกรรมแต่งกายแบบเขมร คุณขอให้คุณเป็นตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรม แต่งชุดโดยเอาผ้าขาวม้ามานุ่ง และโพกหัว คุณจะเลือกทำอะไร

ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 3 คน ปฏิเสธร่วมกิจกรรมที่ไม่คุ้นเคย ด้วยเหตุผลที่ว่า

“เป็นกิจกรรมที่ละเอียดอ่อนมากต้องระวัง”

“ใส่ไม่เป็น ไม่เคยใส่”

“ตัวเองเป็นคนอ้วน กลัวแต่งแล้วไม่สวย”

ส่วนอีก 22 คน ตอบรับการเข้าร่วมกิจกรรม

หลังการทดลอง นักศึกษาทุกคนตอบรับการเข้าร่วมกิจกรรม ด้วยเหตุผลที่รวบรวมได้ต่อไปนี้

“เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กิจกรรมการแต่งกายแบบเขมร”

“การแต่งชุดประจำชาติเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมอย่างหนึ่ง”

“จะได้เรียนรู้การแต่งชุดจากผ้าขาวม้า”

“การแต่งชุดของชาติอื่น ก็น่าจะทำให้เราเข้าใจเขามากขึ้น”

“เป็นการถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เพื่อนบ้าน”

“ชุดแบบเขมรก็ดูคล้ายคลึงกับชุดคนภาคอีสานบ้านเรา”

“การแต่งชุดแบบของพวกเขาเหมือนการแสดงความร่วมมือกัน”

“อยากลองสัมผัสวิธีการแต่งชุดประเทศเพื่อนบ้าน”

สรุปว่าหลังการทดลองนักศึกษามีพฤติกรรมแสดงการยอมรับการแต่งกายของคนกัมพูชา มากขึ้น ส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม ความคิดเห็นที่สรุปได้คือ การนุ่งผ้าถิ่น หรือ ผ้าขาวม้า เป็นวิถีชุมชนมีเอกลักษณ์ของพวกเขา ดูแล้วก็คล้ายกับการแต่งกายของคนอีสานบ้านเรา

ไม่น่ารังเกียจอะไร น่าจะใส่สบายทำงานได้คล่องตัวในท้องถิ่น เราไม่ควรไปดูถูกหรือแสดงอาการรังเกียจต่อรูปแบบการแต่งกายพวกเขา

วัฒนธรรมในประเด็นอาหารการกิน ข้อ 4-6

ข้อ 4 ถ้าคุณมีเพื่อนบ้านชาวเมียนมาร์ ที่ชอบเคี้ยวหมาก กินหมาก ขอมาร่วมวงนั่งคุยด้วย คุณจะเลือกปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างไร

ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 5 คน คือ ตอบว่า ไม่สะดวกใจที่จะนั่งคุยกับพวกเขา โดยให้เหตุผลว่า

“มันไม่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันแล้ว”

“ไม่รู้จะเข้าใจภาษาที่เขาพูดไหม”

“เคยได้กลิ่นคนที่กินหมากเหม็นคิดว่าทนไม่ได้”

“หมากทำให้ฟันดำ”

“น่าจะทำให้เกิดโรคในช่องปาก”

ส่วนอีก 20 คน ตอบว่านั่งคุยกับพวกเขาเป็นปกติ

หลังการทดลอง นักศึกษา 1 คน ก็ยังคงตอบว่า ไม่สะดวกใจที่จะนั่งคุยกับพวกเขา ด้วยเหตุผลที่ว่า

“เราน่าจะหลบได้ถ้าไม่อยากคุย”

ส่วนอีก 24 คน ตอบว่านั่งคุยกับพวกเขาเป็นปกติ ด้วยเหตุผลที่รวบรวมได้ต่อไปนี้

“ต้องพยายามเข้าใจ วิธีของประเทศเขา ความเป็นมาของประเทศเขา”

“ไม่ได้รังเกียจ แค่ต้องทิ้งสิ่งที่เกี่ยวข้องให้เป็นที่ไปทาง”

“สามารถบอกเขาให้รักษาความสะอาดด้วยการ คายหมากให้เป็นที่ไปทาง”

“คนไทยสมัยก่อนก็กินแต่เตือนให้เขาบ้วนน้ำหมากให้มิดชิด”

“นั่งคุยได้ คนแก่แถวบ้านก็กินกันเยอะ”

“แต่ละชนชาติก็มีความชอบต่างกัน เราก็ควรต้องยอม”

“จะสนทนาเท่าที่จำเป็น โดยไม่แสดงการดูถูก”

“การอยู่ร่วมกันในสังคมบางสิ่งบางอย่างก็ต้องมองข้าม”

สรุปว่าหลังการทดลองนักศึกษามีพฤติกรรมแสดงการยอมรับประเด็นอาหารการกินของคนเมียนมาร์มากขึ้น ส่วนใหญ่สามารถรักษามารยาทในการอยู่ร่วมกันได้ดีด้วยความคิดเห็นที่สรุปได้คือ ปัจจุบันพวกเขาก็ยังนิยมกินหมากแต่ก็พบเห็นแต่ในเฉพาะกลุ่มหรือชุมชนพวกเขา คนไทยโบราณก็เคยนิยมเหมือนกัน ถ้าเขารักษาความสะอาดก็ไม่น่าจะรังเกียจอะไร เป็นวิธีการกินที่พวกเขาชื่นชอบควรมองแต่สิ่งที่ดีของพวกเขาจะทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติ

ข้อ 5 ถ้าเพื่อนคุณที่เป็นคนลาวชวนคุณไปร่วมทานข้าวที่บ้านเขา มีเมนูอาหาร ปลา ร้า สับ ปลาจ่อมแบบลาว และอาหารลาวพื้นบ้าน คุณจะเลือกทำอย่างไร

ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 2 คน ตอบว่า ปฏิเสธไปร่วมทานสิ่งที่ไม่คุ้นเคย โดยให้เหตุผลว่า

“ไม่ค่อยชอบและเมนูอาหารก็มีตั้งหลายอย่างให้เลือกทำ”

“ไม่คุ้นเคยกับกลิ่นซะเลย”

ส่วนอีก 23 คน ตอบรับไปร่วมทานข้าวด้วย

หลังการทดลอง นักศึกษาทุกคนตอบรับไปร่วมทานข้าวด้วย ด้วยเหตุผลที่รวบรวมได้ต่อไปนี้

“เป็นการเข้าถึงชีวิตของเพื่อนบ้าน และเข้าถึงรสชาติอาหารประจำชาติของเขา”

“รักษาน้ำใจในการชวน แต่จะเลือกทาน เฉพาะที่ทานได้”

“ที่บ้านก็ชอบกินปลาร้า ปลาจ่อมอยู่แล้ว”

“เรามีน้ำใจชวนเราแล้ว คงไปตามมารยาทสังคม”

“อาหารลาวดูมีลักษณะเหมือนอาหารอีสานกินได้”

“เป็นเมนูที่คุ้นเคยอยู่แล้ว”

“การได้ลองอาหารที่แปลกๆ ทำให้ได้เรียนรู้มากขึ้น”

“อยากลองเมนูอาหารลาวจานอื่นๆ”

สรุปว่าหลังการทดลอง นักศึกษามีพฤติกรรมแสดงการยอมรับประเด็นอาหารการกินของคนลาวมากขึ้น ส่วนใหญ่ตอบรับคำเชิญไปร่วมทานอาหารแบบลาว ด้วยความคิดเห็นที่สรุปได้ว่า ปัจจุบันปลาร้า ปลาจ่อม ส้มตำ กลายเป็นเมนูที่คนกรุงเทพฯ นิยมทานกันมากถ้าปรุงให้สะอาดถูกหลักอนามัย ก็จะเป็นเมนูที่มีคุณค่าทางโภชนาสูง กินแล้วไม่อ้วนด้วย ดังนั้นไม่ควรดูถูกว่าเป็นอาหารลาวหรืออาหารอีสาน

ข้อ 6 ถ้าเพื่อนคุณไปเที่ยวตลาดชายแดนเขมร แล้วซื้อตัวบั้งทอด แมงป่องทอด หรือของกินที่ไม่คุ้นเคย จากพ่อค้าชาวเขมรมาฝากคุณ คุณจะปฏิบัติอย่างไร

ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 5 คน ตอบว่า ปฏิเสธการรับของกินแปลกๆ โดยให้เหตุผลว่า

“อยากรู้ที่มาที่ไปของของฝากนั้นก่อน”

“ไม่น่ารับเพราะไม่น่าจะกล้าชิม”

“กินไม่เป็น”

“ไม่กล้ากิน”

“ขอไม่ลองดีกว่า”

ส่วนอีก 20 คน ตอบรับของฝากเอาไว้ตามมารยาท

หลังการทดลอง นักศึกษา 1 คน ก็ยังคงตอบปฏิเสธการรับของกินแปลกๆ ด้วยเหตุผลที่ว่า ขอเลี้ยงไม่กินดีกว่า

ส่วนอีก 24 คน ตอบรับของฝากเอาไว้ตามมารยาท ด้วยเหตุผลที่รวบรวมได้ต่อไปนี้

“รู้ว่าตัวบั้งและแมงป่องเป็นแมลงที่กินได้”

“เพื่อนมีน้ำใจซื้อมาฝากเราก็รับไว้ เพื่อมารยาทการอยู่ร่วมกัน”

“ลองรับมากินดูว่าจะมีความอร่อยแค่ไหน เพื่อวิเคราะห์ว่าทำไมพวกเขาานิยมกิน”

“ถ้าไม่รับก็จะเสียน้ำใจ เห็นมีขายตามตลาด”

“เคยลองกินแล้วอร่อยดี ตลาดแถวโรงเรียนก็มีขาย”

“น่าทดลองการกินของแปลกจากวัฒนธรรมเพื่อนบ้าน”

“การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องรักษามารยาท”

“ญาติที่ต่างจังหวัดก็กินกันเป็นปกติ”

สรุปว่าหลังการทดลองนักศึกษาที่มีพฤติกรรมแสดงการยอมรับประเด็นอาหารการกินของคนกัมพูชามากขึ้น ส่วนใหญ่ตอบรับของฝากที่เป็นอาหารเขมรที่ไม่คุ้นเคยด้วยความคิดเห็นที่สรุปได้ว่า เพราะตามตลาดตอนนี้ก็มีขายอาหารเหล่านี้ให้เห็น การลองชิมอาหารแปลกชนิดน้อยก็น่าจะเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ในวัฒนธรรมท้องถิ่นของการกินของคนกัมพูชา ถ้าไม่ชอบก็ควรเก็บอาการ การรับของฝากโดยมารยาทก็เป็นการอยู่ร่วมกันในสังคมที่พึงมี

วัฒนธรรมในประเด็นความเชื่อ ข้อ 7-9

ข้อ 7 ถ้าเพื่อนบ้านคุณ ขวนคุณไปบนบานไหว้เทพทันใจ หรือเทพกระซิบ ที่วัดพม่าแถวสมุทรสาคร คุณจะเลือกทำอะไร

ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 2 คน ตอบว่า ปฏิเสธการไปกับพวกเขา โดยให้เหตุผลว่า

“ไม่ค่อยอยากจะนับถือเทพอื่นๆ เป็นคนคริสต์”

“อยากศึกษาดูก่อน”

ส่วนอีก 23 คน ตอบรับการไปกับพวกเขา

หลังการทดลอง นักศึกษาทุกคน ตอบรับการไปกับพวกเขา ด้วยเหตุผลที่รวบรวมได้ต่อไปนี้

“อยากรู้เกี่ยวกับพิธีการ แะไปสังเกตการณ์ก็ได้”

“ทำตามความเชื่อของพวกเขา เพราะไม่เสียหาย”

“การไหว้เทพต่างๆ ก็เป็นประเพณีของชาวไทยเหมือนกัน”

“การมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจมีแต่สิ่งดีๆ ต่อสังคม”

“พร้อมที่จะยอมรับในสิ่งที่เพื่อนเราเชื่อ”

“ไม่เสียหายอะไรที่จะเชื่อ”

“ความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำให้เราสบายใจ”

“สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของเขาเราไม่ควรลบหลู่”

สรุปว่าหลังการทดลองนักศึกษาที่มีพฤติกรรมแสดงการยอมรับในประเด็นความเชื่อของคนเมียนมาร์มากขึ้น ส่วนใหญ่ให้ความเคารพต่อศักดิ์สิทธิ์ของคนเมียนมาร์ ด้วยความคิดเห็นที่สรุปได้ว่า เทพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก็เป็นความเชื่อที่คล้ายคลึงกับของไทย ความเชื่อนี้ก็เป็นสิ่งที่ทำให้เราสบายใจ เราไม่ควรลบหลู่ การเป็นเพื่อนบ้านกันก็ควรยอมรับในสิ่งที่เขานับถือ และเคารพในวัฒนธรรมเขา

ข้อ 8 ถ้าเพื่อนบ้านคุณที่เป็นคนลาว มีจัดพิธีบูชาผีเรือน ผีบรรพบุรุษ แล้วชวนคุณไปร่วมพิธีกรรม คุณจะเลือกปฏิบัติอย่างไร

ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 5 คน ตอบว่า ปฏิเสธเข้าร่วมพิธีที่ไม่คุ้นเคย โดยอธิบายว่า

“ไม่ค่อยเชื่อขออยู่ห่างๆ ดีกว่า”

“ไม่น่าจะเหมือนบ้านเรา”

“คิดว่าไม่ชอบ”

“ไม่กล้าค่อนข้างกลัว”

“คงทำตัวไม่ถู”

ส่วนอีก 20 คน ตอบรับลองไปเข้าร่วมพิธีกรรม

หลังการทดลอง นักศึกษา 1 คน ก็ยังคงตอบปฏิเสธเข้าร่วมพิธีที่ไม่คุ้นเคย ด้วยเหตุผลที่ว่า “ไม่คุ้นเคยพิธีกรรมแบบนี้”

ส่วนอีก 24 คน ตอบรับลองไปเข้าร่วมพิธีกรรม ด้วยเหตุผลที่รวบรวมได้ต่อไปนี้ “พิธีกรรมก็คงไม่ต่างจากกับไทย ที่ภาคอีสานเราก็มีเหมือนกัน”

“การบูชาผีบ้านผีเรือนของลาว ก็คล้ายกับประเพณีไทยที่มีการไหว้ ศาลพระภูมิ”

“เคารพในพิธีกรรมของเขา”

“นำศึกษาว่าพิธีกรรมเขาแบบไหน”

“อยากทราบรายละเอียด ประกอบกับความเชื่อให้ทราบถึงจิตใจของชาวลาว”

“คิดดูแล้วก็เป็นธรรมเนียมที่ดี น่าปฏิบัติ”

“บ้านเรือนเป็นที่อยู่อาศัยต้องเคารพต่อผีบ้านผีเรือน”

“เป็นการเรียนรู้ในความเชื่อประเทศเพื่อนบ้าน”

สรุปว่าหลังการทดลองนักศึกษามีพฤติกรรมแสดงการยอมรับในประเด็นความเชื่อของคนลาวมากขึ้น ส่วนใหญ่ไม่แสดงความกลัวหรือดูถูกต่อพิธีกรรมความเชื่อของพวกเขา ด้วยเหตุผลที่ว่าคนไทยเองก็มีการบูชาผีบ้านผีเรือนเช่นกัน แต่พิธีกรรมอาจแตกต่างกัน ดังนั้นควรที่จะไปเรียนรู้ศึกษาเพื่อที่จะเข้าใจเขา มองดูที่สาระและเจตนาของพิธีกรรมที่จะให้เกิดการรู้คุณค่าต่อบรรพบุรุษ เพื่อการยอมรับในวัฒนธรรมเขา

ข้อ 9 ถ้าญาติคุณที่ต่างจังหวัดป่วยมาก ถูกแนะนำให้ไปรักษาอาการป่วย กับหมอบ้านหรือหมอผี เขมรประจำชุมชน คุณจะเลือกทำอย่างไร

ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 7 คน ให้เหตุผล เตือนญาติว่าควรหลีกเลี่ยง โดยให้เหตุผลว่า

“ควรรักษาที่หมอบ้านโรงพยาบาลดีกว่า”

“เขาไม่ใช่หมอรักษาโรค”

“สมัยนี้กับสมัยก่อนไม่เหมือนกัน”

“ควรเลือกรักษาที่แพทย์ที่โรงพยาบาล”

“รักษาหมอบ้านดีกว่า”

“เป็นการรักษาที่อยู่บนพื้นฐานความเชื่อ”

“อยากแน่ใจก่อนแพทย์สมัยใหม่รักษาไม่ได้”

ส่วนอีก 18 คน ตอบรับให้ญาติลองดูวิธีการรักษา

หลังการทดลอง นักศึกษา 2 คน ก็ยังคงตอบ เตือนญาติว่าควรหลีกเลี่ยง โดยให้เหตุผลที่ว่า

“ตอนนี้มีเทคโนโลยีมากขึ้น”

“ตอนนี้มีวิธีการรักษาที่ทันสมัยแล้ว”

ส่วนอีก 23 คน ตอบรับให้ญาติลองดูวิธีการรักษา ด้วยเหตุผลที่รวบรวมได้ต่อไปนี้

“เป็นแค่การรักษาแบบความเชื่อด้านจิตใจ ต้องศรัทธา”

“เป็นภูมิปัญญาของแพทย์แผนโบราณ ไม่ควรดูถูก”

“พยายามเข้าใจวิถีชุมชนการรักษาตามแบบวิถีของพวกเขา”

- “เห็นคนต่างจังหวัดเราก็กินรักษาหมอบ้าน อาการก็ดีขึ้น”
- “ความเชื่อสร้างพลังมากต่อจิตใจและร่างกาย”
- “คนต่างจังหวัดที่บ้านก็รักษาโดยไปเก็บสมุนไพรมาต้ม”
- “เป็นการรักษาอาการป่วยแบบทางเลือก”
- “จะได้นำภูมิปัญญานี้มาช่วยเหลือสังคมในต่างจังหวัด”

สรุปว่าหลังการทดลองนักศึกษาที่มีพฤติกรรมแสดงการยอมรับในประเด็นความเชื่อของคนกัมพูชามากขึ้น ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้รังเกียจอะไรมากกับพิธีกรรมการรักษาแบบวิถีชุมชนของคนกัมพูชา ด้วยเหตุผลที่ว่า การรักษาอาการป่วยกับหมอบ้านหรือเรียกว่าหมอผีด้วยวิธีแบบดั้งเดิมเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนพวกเขา ซึ่งก็มีคนที่หายและอาการดีขึ้น อาจด้วยการที่พวกเขาเชื่อถือซึ่งมีผลต่อจิตใจที่ส่งผลถึงร่างกาย

ผลที่ได้จากแบบประเมินพฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่า

เหตุผลประกอบการตัดสินใจ ข้อ 1 – ข้อ 9 วัฒนธรรมในประเด็นการแต่งกาย ข้อ 1-3

1. ถ้าคุณกับครอบครัวมีโอกาสไปเที่ยวตลาดพม่าแล้วเห็นคนขายแป้งทะนาคา ผ้าโสร่ง อาหารพื้นเมืองเมียนมาร์ วางขายมากมาย คุณจะเลือกทำอะไร

- ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 2 คน ตอบว่า ที่มองดูแล้วเดินผ่านไปเฉยๆ ด้วยเหตุผล
  - “ไม่ชอบแป้งและไม่ชอบนุ่งโสร่ง”
  - “ไม่คุ้นเคยกับสิ่งเหล่านี้”
- ส่วนอีก 23 คน ตอบว่า แวะชื่นชมเลือกซื้อ

- หลังการทดลอง ทุกคนตอบว่า แวะชื่นชมเลือกซื้อ ด้วยเหตุผลที่รวบรวมได้ต่อไปนี้
- “อยากรู้ถึงประโยชน์ของแป้งทะนาคา และการใช้ผ้าโสร่ง”
- “ชื่นชมในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเขา”
- “ชื่นชอบวิถีชีวิตประเทศเพื่อนบ้าน”
- “อยากลองใส่ดูบ้าง เพื่อการศึกษาาร่วมกัน”
- “ที่บ้านต่างจังหวัดก็ใช้กันอยู่แล้ว”
- “น่าสนใจ เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้”
- “น่าซื้อฝากเพื่อน ซื้อเป็นของฝาก”
- “การเลือกซื้อสินค้าเพื่อนบ้านเป็นการกระชับสัมพันธ์อีกทางหนึ่ง”

สรุปว่าหลังการทดลอง นักศึกษามีพฤติกรรมแสดงการเห็นคุณค่าการแต่งกายของคนเมียนมาร์มากขึ้น ส่วนใหญ่แสดงความพอใจต่อเครื่องแต่งกายเครื่องหอมแบบพม่า เพราะจากการได้ผ่านการทำกิจกรรมทำให้ได้เห็นภาพของการแต่งกายของคนเมียนมาร์ในรูปแบบต่างๆ และในสภาพสังคมต่างๆ ที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของเขา เป็นการแสดงคุณค่าการอยู่ร่วมกันในกลุ่ม

2. ถ้าเพื่อนชวนคุณไปเที่ยวงานประจำปีที่วัดในจังหวัดชายแดนลาว และถูกขอความร่วมมือแต่งชุดแบบลาวด้วยผ้าซิ่น หรือผ้าพื้นเมือง คุณจะเลือกปฏิบัติอย่างไร

ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 2 คน ตอบว่า เลียงที่จะไม่แต่งชุด ด้วยเหตุผลที่ว่า

“น่าจะยุ่งยากในการหาชุด”

“เหมือนคนทำงานที่บ้านใส่”

ส่วนอีก 23 คน ตอบว่า ยินดีตอบรับการแต่งชุด

หลังการทดลอง ทุกคนตอบว่า ยินดีตอบรับการแต่งชุด ด้วยเหตุผลที่รวบรวมได้ต่อไปนี้

“เป็นกิจกรรมที่ทำให้เข้าถึงธรรมเนียมประเพณีของลาว”

“ผ้าซิ่นดูเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มพวกเขา”

“ดูมีเสน่ห์เมื่อนุ่งกันอย่างพร้อมเพรียงกัน”

“พอใจกับการจับกลุ่มแต่งชุดร่วมกัน”

“คุ้นเคยกับการแต่งกายแบบลาวอยู่แล้ว”

“การแต่งกายแบบเขาเป็นพื้นฐานของการเริ่มรู้จักและอยู่ร่วมกัน”

“ผ้าซิ่นลาวสวยงามมีความคล้ายคลึงกับไทยมาก”

“การแต่งกายของลาวเหมือนกับคนอีสานบ้านเรา”

สรุปว่าหลังการทดลองนักศึกษามีพฤติกรรมแสดงการเห็นคุณค่าต่อการแต่งกายของคนลาวมากขึ้น ส่วนใหญ่มองเห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองของคนประเทศลาวว่าสวยงาม เพราะได้ทราบและเรียนรู้ว่าผ้าซิ่นของพวกเขาเป็นการแสดงเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีคุณค่า และส่งเสริมให้แต่งกายแบบนี้ทั้งนักศึกษาและข้าราชการ และเมื่อมีงานเลี้ยงต่างๆ เป็นกระแสสังคมในกลุ่มของพวกเขาที่นิยม นุ่งซิ่น ดูสวยงามเรียบร้อยอีกทั้งผ้าซิ่นก็มีความคล้ายคลึงกับของไทยมาก

3. ถ้าทางโรงเรียนให้พวกคุณเข้าร่วมกิจกรรมแต่งชุดประเทศเพื่อนบ้านแล้วคุณโดนให้แต่งชุดโจงกระเบนผ้าม่วงแบบเขมร คุณจะเลือกทำอย่างไร

ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 2 คน ตอบว่า เลียงที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ด้วยเหตุผลที่ว่า

“น่าจะมีการแลกเปลี่ยนในรูปแบบอื่นๆ”

“ไม่กล้านุ่งโจงกระเบนเหมือนคนสูงอายุ”

ส่วนอีก 23 คน ตอบว่า ตอบรับการเข้าร่วมกิจกรรม

หลังการทดลอง ทุกคนตอบว่า ตอบรับการเข้าร่วมกิจกรรม ด้วยเหตุผลที่รวบรวมได้ต่อไปนี้

“เป็นการแลกเปลี่ยนกันโดยแบบมีศิลปะ”

“ซึ่งชอบไปในอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นวัฒนธรรมของเขาที่ยังคงสืบทอดกันต่อมา”

“ชอบโจงกระเบน เป็นการส่งเสริมการแต่งกายที่มีศิลปะ”

“ก็ดูเรียบง่ายสวยงาม ไม่น่าเกลียด”

“เป็นการช่วยอนุรักษ์ประเพณีการแต่งกายของชาวเขมรให้บุคคลอื่นได้รู้”

“โจงกระเบนผ้าม่วงดูสวยงามเหมือนชุดออกงานพิธี”

“เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ เรียนรู้ซึ่งกันและกัน”

“การแต่งกายเป็นวัฒนธรรมที่ช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดี”

สรุปว่าหลังการทดลองนักศึกษามีพฤติกรรมแสดงการเห็นคุณค่าการแต่งกายของคนกัมพูชามากขึ้น ส่วนใหญ่ชื่นชม ในความสวยงามของโจงกระเบนผ้าม่วงเหมือนชุดออกงานพิธี ทำให้อยากจะ

ร่วมทำกิจกรรมร่วมแต่งชุดจริง ทำให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงรูปแบบและวิธีการสวมใส่ อีกทั้งชุดโจงกระเบนผ้าม่วงแบบกัมพูชา ก็ดูคล้ายกับพิธีของไทยว่าอนุรักษ์สืบทอดร่วมกันให้ชาติอื่นๆได้เห็นอีกทั้งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนศิลปะ

วัฒนธรรมในประเด็นอาหารการกิน ข้อ 4 ถึง ข้อ6

4. ถ้าเพื่อนคุณชวนกินอาหารเมียนมาร์ที่เรียกว่า หล่าเพ็ด ที่มีส่วนผสมของใบชาหมักคลุกกับถั่วชนิดต่างๆ หรือขนมจีนแบบเมียนมาร์ คุณจะเลือกทำอะไร

ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 3 คน ตอบว่า เลี่ยงที่จะไปกินอาหาร ด้วยเหตุผลที่ว่า

“ไม่คุ้นเคยกับกลิ่นของอาหารเมียนมาร์”

“ควรศึกษาถึงวัตถุดิบและการปรุงอาหาร”

“ไม่ชอบกลิ่นของหมักดองที่ใช้เป็นเครื่องปรุงของอาหารเมียนมาร์”

ส่วนอีก 22 คน ตอบรับ คำชวนไปกินอาหาร

หลังการทดลอง ทุกคนตอบรับ คำชวนไปกินอาหาร ด้วยเหตุผลต่อไปนี้

“เคยชิมแล้ว ทานได้ร่วมกับอาหารอย่างอื่น”

“ถือเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมการกิน”

“อยากชิมดูว่ารสเป็นแบบไหน”

“อยากลองดู หน้าตา เครื่องเทศเหมือนของไทยไหม”

“ดูน่าจะมีคุณค่าทางโภชนาการพอสมควร”

“จะได้รู้ อาหารประเทศเพื่อนบ้าน”

“อาหารไทยก็มียำหลายชนิด รวมถึงของหมักดอง”

“อยากชิมจะได้วิพากษ์ วิจารณ์ได้”

สรุปว่าหลังการทดลองนักศึกษามีพฤติกรรมแสดงการเห็นคุณค่าเรื่องอาหารการกินของคนเมียนมาร์มากขึ้น ส่วนมากมองเห็นข้อดีของอาหารเมียนมาร์ เพราะว่าได้พิจารณาถึงเครื่องเทศและวิธีการปรุงของอาหารเมียนมาร์ ทำให้ทราบถึงที่มาที่ไปของอาหารแต่ละชนิด เห็นถึงคุณประโยชน์ ดังนั้นการลองชิมอาหารเหล่านี้ ถือเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมการกิน ทำให้เกิดการเห็นคุณค่าของอาหารเหล่านี้ ส่งผลต่อการอนุรักษ์ร่วมกันในสังคม

5. ถ้าคุณมีเพื่อนคนลาวชวนไปงานเลี้ยงของพนักงาน ในงานเลี้ยงมีแต่รายการอาหารลาวอีสาน เช่น ส้มตำปลาร้า ลาบปลา ข้าวเหนียว และข้าวจี คุณจะเลือกทำอะไร

ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 2 คน ตอบปฏิเสธการไปร่วมงาน ด้วยเหตุผลที่ว่า

“ไม่ค่อยชอบกลิ่นปลาร้า”

“ไม่แน่ใจการปรุงว่าสุกหรือเปล่า”

ส่วนอีก 23 คน ตอบรับการไปร่วมงาน

หลังการทดลอง ทุกคนตอบรับการไปร่วมงาน ด้วยเหตุผลที่รวบรวมได้ต่อไปนี้

“อาหารลาวไม่แตกต่างจากอาหารอีสานไทย”

“ชอบทานอาหารพวกนี้อยู่แล้วคุณเคย”

“ทำให้เข้าถึงวัฒนธรรมการกินของลาว”

“เป็นอาหารใกล้เคียงของเรามาก”

“อาหารลาวน่าลอง และน่าอร่อย”

“เมนูที่คุณเคย กินร่วมกันกับเพื่อนๆ ประจำ”

“อาหารลาวมีความหลากหลาย แซบ เหมาะกับการจัดเลี้ยง”

“ปกติรวมกลุ่มกับเพื่อนไปกินอาหารลาวอีสานประจำ”

สรุปว่าหลังการทดลองนักศึกษาที่มีพฤติกรรมแสดงการเห็นคุณค่าเรื่องอาหารการกินของคนลาวมากขึ้น ส่วนใหญ่ชื่นชมในเมนูอาหารลาว รสชาติจัดจ้านคุ้นเคย เพราะว่า คนอีสานบ้านเรามีวัฒนธรรมการกินที่คล้ายคลึงกับคนลาว ด้วยรายการอาหารต่างๆ ดังกล่าว ก็สามารถหาทานได้ง่ายในสังคมเมือง ทานง่ายไม่มันเยอะ ทำให้เป็นที่คุ้นเคยและเป็นที่ชื่นชอบ ทำกินร่วมกันหลายคน สนุกสนานกระชับความสัมพันธ์ นี่คือนิยามของการล้อมวงกินส้มตำ ปลา ร้า ข้าวเหนียวร่วมกัน

6. ถ้าคุณไปเที่ยวบ้านเพื่อนที่อยู่ใกล้ชายแดนกัมพูชา และเขาเชิญร่วมทานอาหาร ที่เป็นเมนูปลา หน้าตาไม่คุ้นเคย แผลงทอด และอาหารท้องถิ่นเขา คุณจะเลือกแสดงปฏิกิริยาอย่างไร

ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 3 คน ตอบว่า เลี่ยงที่จะร่วมวงทานอาหาร ด้วยเหตุผลที่ว่า

“ปลาแปลกกินได้แต่ไม่กล้ากินแผลง”

“บ้านเพื่อนอยู่ไกลไม่สะดวกไปกิน”

“กลัวท้องเสีย”

ส่วนอีก 22 คน ตอบรับร่วมวงทานอาหาร

หลังการทดลอง ทุกคนตอบรับร่วมวงทานอาหาร ด้วยเหตุผลที่รวบรวมได้ต่อไปนี้

“ได้เรียนรู้ที่จะกินอาหารที่กินได้ ชนิดไหนไม่กล้ากิน ก็จะไม่เลี้ยง”

“ทำให้เข้าถึงวัฒนธรรมการกินของเขมร”

“ปลากับแผลงทอดเป็นอาหารที่กินกันอยู่แล้ว เป็นอาหารที่ไม่แปลกมาก”

“คุ้นเคยอยู่แล้ว เหมือนเมนูคนไทยต่างจังหวัด”

“น่าลองกินดู น่าจะเป็นรสชาติแปลกใหม่”

“ปลาและแผลง น่าจะมีประโยชน์สูง”

“เป็นการแสดงความกลมกลืน ถ้าเรากินของเขาได้”

“การทานแผลง ได้แพร่กระจายสู่ตลาดท้องถิ่นในไทยแล้ว”

สรุปว่าหลังการทดลองนักศึกษาที่มีพฤติกรรมแสดงการเห็นคุณค่าเรื่องอาหารการกินของคนกัมพูชามากขึ้น ส่วนใหญ่พร้อมที่จะลองชิมอาหารท้องถิ่นกัมพูชาด้วยความยินดี เพราะว่า นักศึกษาได้พิจารณาถึงคุณค่าและประโยชน์ ของเมนูอาหารเหล่านี้ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นภูมิปัญญาด้านการกินของพวกเขา ที่สืบทอดกันมาและมีแนวโน้มที่จะเป็นที่นิยมทานในสังคมปัจจุบัน ซึ่งกระแสสังคมปัจจุบันก็ส่งเสริมการกินผักกินปลาต่างๆ และการกินแผลงชนิดต่างๆ

วัฒนธรรมในประเด็นความเชื่อ ข้อ 7 ถึง ข้อ 9

7. ถ้ามีหมอดูแนะนำให้คุณไปแก้เคล็ด ด้วยการไปไหว้และหาของไปถวายองค์นี้ หรือไปกวาดลานวัดที่วัดพม่าในไทย คุณจะเลือกทำอย่างไร

ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 2 คน ตอบปฏิเสธที่จะไป ด้วยเหตุผลที่ว่า

“แต่ละศาสนาก็มีเทพเป็นที่เคารพของตนเอง”

“เป็นการนับถือเฉพาะกลุ่มเราไม่เกี่ยว”

ส่วนอีก 23 คน ตอบรับที่จะไป

หลังการทดลอง ทุกคนตอบรับที่จะไป ด้วยเหตุผลต่อไปนี้

“ต้องการเห็น เรียนรู้พิธีการ การไหว้เทพของคนเมียนมาร์”

“สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทุกความเชื่อ ไม่ควรลบหลู่”

“แค่ไปกวาดลานวัด ก็เป็นประโยชน์แล้ว”

“การอยู่ร่วมกัน ก็ต้องเคารพในความเชื่อของคนต่างวัฒนธรรม”

“เหมือนการเข้าวัดของไทยที่มีการไหว้ขอพรให้ชีวิตที่ดีขึ้น คนไทยคุ้นเคยอยู่แล้ว”

“ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันภายใต้ความเชื่อที่คล้ายกัน”

“อยากลองไปไหว้ เพื่อขอพรและความสบายใจ”

“วัดเป็นศูนย์รวมของชาวพุทธ และสถานที่เรียนของพวกเขา”

“นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทุกรูปแบบ”

“แค่ไปวัดก็ได้ทำบุญแล้ว”

สรุปว่าหลังการทดลองนักศึกษามีพฤติกรรมแสดงการเห็นคุณค่าเรื่องความเชื่อของคนเมียนมาร์มากขึ้น ส่วนใหญ่แสดงความชื่นชมต่อการเข้าวัดไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะว่า สำหรับสังคมไทยวัดและชุมชนเป็นสิ่งที่อยู่ร่วมกันมาตลอดและเป็นสถานที่ที่ชาวพุทธใช้เป็นที่ศึกษา จึงได้เห็นชาวพุทธต่างเข้ามาทำบุญขอพรหรือแก้บนทำพิธีกรรมต่างๆ หรือทำประโยชน์ให้กับวัด เป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่ควรส่งเสริมอย่างยิ่งสร้างความเป็นสิริมงคลต่อผู้มาวัด

8. ถ้าคุณมีโอกาสไปเที่ยวภาคอีสานแถวชายแดนลาว แล้วไปพบพิธีตักบาตรข้าวเหนียวแบบประเพณีลาว ในตลาดเช้าคุณจะเลือกปฏิบัติอย่างไร

ก่อนการทดลองนักศึกษาทุกคน ตอบรับการเข้าร่วมการตักบาตร

หลังการทดลองนักศึกษาทุกคน ตอบรับการเข้าร่วมการตักบาตร ด้วยเหตุผลที่รวบรวมได้ต่อไปนี้

“อาหารตักบาตร ข้าวเป็นสิ่งที่ชาวพุทธนิยม ดังนั้นข้าวเหนียวก็ไม่แปลก”

“ทำบุญสามารถทำได้ทุกที่ ทุกเวลา มีคุณค่า”

“ศรัทธาในศาสนาพุทธเหมือนกัน ไทย-ลาว”

“อยากตักบาตร เป็นกิจกรรมหมู่น่าส่งเสริม”

“ตักบาตรทุกอย่างอยู่ที่ใจ ทำแล้วสบายใจ”

“เป็นสิริมงคลที่ดีกับชีวิตตนเองและครอบครัว น่าเข้าร่วมพิธี”

“ศาสนาพุทธเป็นศาสนาของประเทศไทย ลาว อยู่แล้ว”

“เป็นการเข้าร่วมการทำกิจกรรมที่ดีมีคุณค่า”

สรุปว่าหลังการทดลองนักศึกษาที่มีพฤติกรรมแสดงการเห็นคุณค่าเรื่องความเชื่อของคนลาวมากขึ้น ส่วนใหญ่ชื่นชมและพอใจที่จะเข้าร่วมประเพณี เพราะว่า การตัดบาตรเป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติของชาวพุทธอยู่แล้ว ก็น่าจะเป็นสิ่งที่ดี การทำบุญทำให้สบายใจ ไม่ว่าจะรูปแบบ อาหารที่เตรียมและพิธีการ ของแต่ละชนชาติจะแตกต่างกัน แต่วัตถุประสงค์น่าจะเหมือนกัน ว่าเป็นการทำความดีร่วมกัน ส่งเสริมความสัมพันธ์ของวัดและชุมชน

9. ถ้าบังเอิญคุณต้องไปเข้าร่วมพิธีกรรมบวงสรวงบูชาเทพยดา เจ้าป่าเจ้าเขา แบบชาวกัมพูชากับเพื่อน คุณจะเลือกกระทำอย่างไร

ก่อนการทดลองมีนักศึกษา 3 คน ตอบเลี้ยงที่จะอยู่ร่วมงานพิธี ด้วยเหตุผลที่ว่า

“เรื่องเทวดานางฟ้าเป็นเรื่องเล่า”

“เจ้าป่าเจ้าเขาไม่น่าจะกำหนดอะไรได้”

“อยู่ห่างๆ น่าจะดีกว่า”

ส่วนอีก 22 คน ตอบรับที่จะอยู่ร่วมงานพิธี

หลังการทดลอง ทุกคนตอบรับที่จะอยู่ร่วมงานพิธี ด้วยเหตุผลที่รวบรวมได้ต่อไปนี้

“ชอบการเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์”

“มีความเชื่อ ศรัทธาในเรื่องนี้อยู่แล้ว อยากลองไปดู”

“สบายใจทุกครั้งที่ได้ไปไหว้สิ่งที่คนเคารพ นับถือ”

“เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ และพิธีกรรมแบบพวกเขา”

“ไม่เสียหาย เมื่อมีคำแนะนำที่ดีต่อการดำเนินชีวิต”

“คุ้นเคยกับพิธีกรรมของคนต่างจังหวัดบ้านเรา”

“ควรมองแต่สิ่งดีๆ ที่พวกเขาศรัทธา”

“เห็นคุณค่าในพิธีกรรมของชุมชนเขา”

สรุปว่าหลังการทดลองนักศึกษาที่มีพฤติกรรมแสดงการเห็นคุณค่าเรื่องความเชื่อของคนกัมพูชามากขึ้น ส่วนใหญ่สนใจและพร้อมที่จะศึกษาถึงพิธีกรรมของพวกเขา เพราะว่า คนไทยสมัยก่อน ก็เริ่มต้นจากการนับถือเทวดาเจ้าป่าเจ้าเขา และก็พัฒนาความเชื่อมาจนรับศาสนาพุทธมาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่คนในต่างจังหวัดของไทย ก็ยังมีพิธีกรรมบวงสรวงและเชื่อในสิ่งเหล่านี้ ซึ่งคงเป็นที่มาของความเชื่อที่คล้ายกับคนกัมพูชา ทำให้พวกเราเข้าใจพวกเขาได้ไม่ยากในสิ่งที่พวกเขาเชื่อในเรื่องเหล่านี้

ผลที่ได้จากหน่วยการเรียนรู้และใบงาน

การอภิปรายผลของกระบวนการเรียนรู้ผ่านหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 11 หน่วย โดยได้จากการบันทึกรายกลุ่มที่แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มย่อย ในแบบประเมินการทำใบงาน ที่บันทึกโดยผู้เรียนและผู้สอน ได้ผลสรุปดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรียนรู้ผ่านกิจกรรมเทคนิคการอภิปรายแบบประชุมกลุ่มย่อย
โดยใช้สื่อรูปภาพ แต่ละกลุ่มวิพากษ์ไว้ว่า

กลุ่มที่ 1 “การที่ในแต่ละกลุ่มคิดข้อมูลแค่ประเด็นเดียวทำให้คิดคำพูดได้มากที่จะออกไป
สนทนาหน้าชั้น และมั่นใจได้มากขึ้น กลุ่มของพวกเราได้ประเด็นการนุ่งโสร่ง ลองยี ที่ใส่กันมาตั้งแต่
อดีตจนถึงในสังคมปัจจุบันนี้ก็ยังเห็นอยู่”

กลุ่มที่ 2 “กลุ่มของพวกเราได้พิจารณาถึงหัวข้อ การปะแป้งทะนาคา ซึ่งก็ได้ร่วมกัน
วิเคราะห์ได้ข้อมูลมากพอที่จะนำมาเสนอในแง่มุมต่างๆ ที่ว่าทำไมเขาถึงปะแป้งชนิดนี้กัน”

กลุ่มที่ 3 “การวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นใดประเด็นหนึ่งในกลุ่มทำให้พวกเราได้พิจารณาถึง
เหตุและผล ที่ทำไมพวกเขาถึงแต่งกายแบบนี้ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นประเด็นที่กลุ่มพวกเราได้รับ
มอบหมาย”

กลุ่มที่ 4 “การได้ฟังกลุ่มอื่นนำเสนอประเด็นที่แตกต่างในแง่มุมของพวกเขา โดยพวกเรา
เป็นเพียงผู้รับสาร ก็ทำให้เราได้คล้อยตามสิ่งที่พวกเขาได้วิจารณ์ออกมาได้เห็นคุณค่ามากขึ้น”

กลุ่มที่ 5 “การอภิปรายกลุ่มทำให้เราได้ฝึกการระดมสมอง คิดวิเคราะห์ ซึ่งการนำเสนอใน
ประเด็นที่ได้รับคือ ความร่วมสมัยของการแต่งกายแบบนี้ ทำให้พวกเรากล้าที่จะแสดงความคิดโดยไม่
ต้องเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น เพราะแต่ละกลุ่มได้รับประเด็นที่แตกต่างกัน”

สรุปการวิพากษ์ของผู้เรียนและการเสวนาร่วมกันกับผู้สอน พบว่า แต่ละกลุ่มได้ร่วมกันคิด
วิเคราะห์ในประเด็นที่ได้แยกกันไว้ เป็นส่วนย่อย ทำให้ผู้เรียนได้รับแง่มุมจากประเด็นอื่นจากกลุ่มอื่น
ทำให้ได้เกิดการแลกเปลี่ยนทัศนะ และความคิดรวมถึงสร้างการยอมรับในความคิดของผู้อื่น การ
วิพากษ์ทำให้เกิดการรับฟังผู้อื่นมากขึ้น ส่งผลให้เราเริ่มเปลี่ยนมุมมอง และยอมรับมติการทำงานของ
กลุ่ม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรียนรู้ผ่านกิจกรรมเทคนิคการอภิปรายโดยการสัมภาษณ์ 3 ขั้นตอน
โดยใช้สื่อรูปภาพ กับสื่ออาหารจริง แต่ละกลุ่มวิพากษ์ไว้ว่า

กลุ่มที่ 1 “ได้ร่วมกันกับเพื่อนช่วยกันตั้งคำถาม ซึ่งชอบมาก ปกติจะคิดแค่หาแต่ข้อมูลไม่
ค่อยได้ฝึกการตั้งคำถาม พอได้ตั้งคำถามทำให้เกิดอิสระในความคิดที่อยากรู้และสนใจ”

กลุ่มที่ 2 “ชอบกิจกรรมนี้ตอนที่พวกเราได้นำปัญหาหรือคำถามต่างๆ ที่ได้ร่วมกันคิดมา ไป
สัมภาษณ์กลุ่มอื่นให้ตอบ ทำให้ได้ฝึกการถามตอบ สลับบทบาทกัน ทำให้เกิดความกล้าที่จะวิจารณ์
มากขึ้น”

กลุ่มที่ 3 “สาระสำคัญต่างๆ ที่ช่วยกันรวบรวมเรื่องอาหารการกินของคนเมียนมาร์มีเยอะ
มากที่อยากตั้งคำถาม เพื่อดูว่ากลุ่มอื่นจะตอบเหมือนเราไหม ทำให้คิดได้มากขึ้น”

กลุ่มที่ 4 “การได้ช่วยกันตั้งคำถามในประเด็นที่กำหนดตามหัวข้อช่วยให้เราได้เริ่มการ
เรียนรู้จากข้อสงสัย ก่อนเข้าสู่ข้อมูลและรายละเอียด ที่จะได้รับคำตอบจากกลุ่มอื่นๆ”

กลุ่มที่ 5 “เป็นการยากเหมือนกันที่จะต้องตอบคำถามของกลุ่มอื่นแต่ก็ได้พยายามดีที่เป็น
กิจกรรมที่ต้องช่วยกัน ในกลุ่มย่อยทำให้ได้วิเคราะห์คำถามร่วมกันกับเพื่อน และชอบที่ได้ตั้งปัญหา
ถามกลับไปด้วย”

สรุปการวิพากษ์ของผู้เรียนและการเสวนาร่วมกันกับผู้สอน พบว่า แต่ละกลุ่มได้อิสรະที่จะตั้งประเด็นคำถามหรือปัญหาที่คิดว่าอยากรู้และอยากได้คำตอบจากผู้อื่น เพื่อมาเปรียบเทียบกับความคิดตนเอง การสลับบทบาทได้ฝึกให้ได้ทักษะเป็นผู้รับข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม เรียนรู้ที่จะคิดในเชิงโต้แย้ง และรู้รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรียนรู้ผ่านกิจกรรมเทคนิคการสลับกันสอน ด้วยวิธีการกลุ่มซ้อน โดยใช้สื่อรูปภาพ กับสื่อวิดีโอ แต่ละกลุ่มวิพากษ์ไว้ว่า

กลุ่มที่ 1 “การเรียนรู้โดยเป็นผู้สังเกตการณ์ เป็นสถานการณ์เหมือนการดูได้ว่าที่ ทำให้ได้แนวคิดในประเด็นต่างๆ ที่เราวิเคราะห์ได้เองโดยอิสระ ไม่ใช่เป็นแค่เพียงการฟังข้อมูลที่เหมือนกันในห้องเรียนปกติ”

กลุ่มที่ 2 “การล้อมวงสร้างความใกล้ชิด สร้างความกล้า ไม่ค่อยเกิดการประหม่า เพราะบทบาทของคนในวงก็อภิปรายไป บทบาทของคนนอกวงก็ฟังไป ต่างคนต่างทำหน้าที่ในการวิจารณ์วิเคราะห์ หรือบันทึกกันไป”

กลุ่มที่ 3 “การบันทึกข้อมูลประเด็นสถานการณ์เรื่องความเชื่อเป็นสิ่งที่หลากหลายทัศนะ บางครั้งถ้าเราอยู่ในวงนอกคอยเป็นผู้สังเกตการณ์ ก็ทำให้ได้ทัศนะที่แตกต่าง ได้พิจารณาถึงสิ่งที่เรายอมรับได้ไหม”

กลุ่มที่ 4 “การที่ต้องร่วมกันอภิปรายโดยมีคนมาฟัง ทำให้ต้องวิเคราะห์สิ่งที่จะพูดออกมา แต่ไม่เหมือนกับการรายงานหน้าชั้นที่มีแต่คนจ้อง กิจกรรมนี้ผู้ฟังนั่งอยู่ข้างหลังทำให้พูดได้มากขึ้น”

กลุ่มที่ 5 “การที่เราจะชื่นชมหรือไม่ดูถูก ในความเชื่อผู้อื่นเราต้องกลับมาดูที่เราคิดนั้นกว้างพอหรือยัง การที่ผู้ฟังไม่เข้ามามีส่วนร่วมทำให้เราได้นำเสนอสิ่งที่อยากพูดได้มากขึ้น”

สรุปการวิพากษ์ของผู้เรียนและการเสวนาร่วมกันกับผู้สอน พบว่า แต่ละกลุ่มได้ฝึกฟัง บางครั้งการที่มีผู้ฟังนั่งมองหน้าเรา หรือทำสีหน้าสงสัย ยิ้มหรือไม่สนใจ ทำให้เราขาดความมั่นใจ ขาดอิสระทางความคิด ผู้ฟังที่เป็นเพียงผู้สังเกตการณ์นั่งจ้องอยู่ข้างหลัง ทำให้เราได้ถกประเด็นปัญหากับเพื่อนในกลุ่มได้อย่างเสรีมากขึ้น ปราศจากการชี้แนะและการรับฟังอย่างใคร่ครวญ ได้เรียนรู้ปัญหาต่างๆ ของกลุ่มจากการสังเกต รับฟังและพูดคุยกัน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรียนรู้ผ่านกิจกรรมเทคนิคสลับกันสอนด้วยบทบาทสมมติ

โดยใช้สื่อรูปภาพ กับสื่อที่เป็นสิ่งของจริง แต่ละกลุ่มวิพากษ์ไว้ว่า

กลุ่มที่ 1 “ได้เรียนรู้ที่จะสร้างสถานการณ์ตามที่กลุ่มได้ร่วมกันคิดไว้ แล้วจินตนาการตามประเด็นที่ได้รับไว้ ในกลุ่มได้เรื่องการแต่งกายไปวัดของคนลาว มีการเอาผ้าชิ้น ผ่าพาดบ่ามาแต่งสนุกสนานมาก เห็นว่าการนุ่งชิ้นก็สบายดี”

กลุ่มที่ 2 “ได้หัวข้อการแต่งกายไปโรงเรียนของนักศึกษาลาว ดูจากรูปพวกเขาบ่นชิ้นสี่เรียบร้อย ที่บ้านของคนในกลุ่มก็นำมาแต่งทำให้เข้าใจว่าการนุ่งชิ้นเป็นชุดยูนิฟอร์ม ดูเรียบร้อยสวยงาม น่าชื่นชมจริงๆ”

กลุ่มที่ 3 “ได้ฝึกการแก้ปัญหาว่าจะแสดงอะไรในประเด็นที่ได้รับมอบหมาย ในกลุ่มก็ต้องแบ่งหน้าที่กันว่าใครจะแสดงอะไร สมมติการแต่งกายอย่างไรด้วยทรัพยากรที่จำกัดมีเสียงกันบ้างในกลุ่มแต่ท้ายที่สุด ก็ลงประชามติ ในข้อสรุปรวมกันได้”

กลุ่มที่ 4 “ได้แสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ทำให้ในกลุ่มต้องช่วยกันแสดงความเห็นให้ได้ข้อสรุปรวมกัน ที่จะนำมาแสดง รู้สึกเขินอยู่บ้าง แต่ที่สุดก็ทำให้กล้าแสดงเพิ่มความมั่นใจดี”

กลุ่มที่ 5 “ต้องระดมความคิดถึงบทบาทและการแต่งกายอย่างไร ให้ตีประหยัดและเหมือนจริงก็มีปัญหาและข้อขัดแย้งกันเองในกลุ่มแฉงมา แต่ก็พูดคุยกันว่าถ้าทำทุกอย่างให้เป็นธรรมชาติ ทำความเข้าใจคนลาวให้มาก สุดท้ายก็ทำให้ตัดสินใจแก้ปัญหาาร่วมกันได้”

สรุปการวิพากษ์ของผู้เรียนและการเสวนาร่วมกันกับผู้สอน พบว่า แต่ละกลุ่มได้เกิดกระบวนการกลุ่ม ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ได้สวมบทบาทในสถานการณ์ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ได้ผลักดันให้เกิดการแสดงออกของผู้แสดงด้านความคิด ความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรม ทำให้รู้จักการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ร่วมกันกำหนดวิธีการปฏิบัติต่างๆ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรียนรู้ผ่านกิจกรรมเทคนิคการสลับกันสอนด้วยการต่อความรู้ โดยใช้สื่อรูปภาพ กับสื่อวิดีโอ แต่ละกลุ่มวิพากษ์ไว้ว่า

กลุ่มที่ 1 “การที่ได้ศึกษาประเด็นหัวข้อที่ได้รับอย่างละเอียดจากกลุ่มอื่นแล้ว เมื่อได้กลับมาเข้ากลุ่มเดิม แสดงสิ่งที่ได้เรียนรู้มาให้กลุ่มได้รับรู้ ก็เหมือนเราได้แสดงบทบาทของผู้สอนที่อยากให้อีกกลุ่มยอมรับ”

กลุ่มที่ 2 “ตอนแรกก็สับสนอยู่บ้าง เนื่องจากทำกิจกรรมในกลุ่มตนเองมาตลอด เริ่มรู้รูปแบบการเรียนรู้ของสมาชิกอื่นแล้ว พอต้องไปศึกษาประเด็นกับเพื่อนในกลุ่มอื่นก็ต้องปรับตัวให้สามารถคิดวิเคราะห์ร่วมกัน”

กลุ่มที่ 3 “ทำหยาต่อการนำประเด็นความรู้ที่แยกกัน แล้วต้องพยายามนำมาต่อกันให้ความรู้สมบูรณ์ เข้าใจกันทุกฝ่าย ทำให้ได้ฝึกการประนีประนอม ที่ต้องอาศัยพลังกลุ่ม และความเข้าใจของทุกฝ่าย”

กลุ่มที่ 4 “การที่ต้องนำความรู้ที่ได้ศึกษามาจากกลุ่มอื่นมาอธิบายเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มของตนเองเข้าใจนั้น ต้องมีการวิเคราะห์ อธิบายเข้าไปเข้ามา ทำให้ต้องสะท้อนความคิดออกมามากเพื่อให้ความรู้ที่ออกมาเป็นระบบ เข้าใจร่วมกัน”

กลุ่มที่ 5 “ในกลุ่มสรุปกันว่ามันเป็นกิจกรรมที่ตื่นเต้น สนุกสนาน สับสน เหมือนเล่นต่อภาพ แต่นี่เป็นการต่อความรู้ ที่ต้องมีความคิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ”

สรุปการวิพากษ์ของผู้เรียนและการเสวนาร่วมกันกับผู้สอน พบว่า แต่ละกลุ่มได้กิจกรรมที่ส่งเสริมผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ได้กระบวนการที่ลึกซึ้งมากพอที่จะนำความรู้กลับมาวิพากษ์ในกลุ่ม ให้สมาชิกในกลุ่มได้รับความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องครบถ้วน ซึ่งต้องอาศัยการคิดมากขึ้นอย่างใคร่ครวญ ได้ช่วยเหลืองานร่วมกันภายในกลุ่ม ทำให้เกิดการค้นหาคำตอบใหม่ๆ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรียนรู้ผ่านกิจกรรมเทคนิคสำหรับการแก้ปัญหาด้วยวิธีการส่งต่อ ปัญหา โดยใช้สื่อรูปภาพ แต่ละกลุ่มวิพากษ์ไว้ว่า

กลุ่มที่ 1 “เป็นกิจกรรมที่ชอบมาก ได้ฝึกการแก้ปัญหาแบบไม่เครียด เหมือนการทายปัญหา ได้แสดงพลังกลุ่มย่อยและพลังสามัคคีของกลุ่มทั้งหมดที่ต้องอาศัยการพึ่งพากัน ในการเรียนตัวของ คำถาม”

กลุ่มที่ 2 “ได้ฝึกการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบให้ได้คำถาม มา 1 คำถามที่ต้องระดมความคิดร่วมกัน ตั้งปัญหาขึ้นมาและตอบคำถามนั้นเองโดยการเขียนลงในช่อง เหมือนการเล่นเกมส์ จับฉลากเลย ไม่เครียด ได้วิเคราะห์ตัวปัญหาของกลุ่มอื่น”

กลุ่มที่ 3 “การเขียนตัวคำถาม เหมือนการเขียนตัวประเด็นให้แต่ละกลุ่มตั้งขึ้นมาจากการคิดร่วมกันออกสู่สังคม เพื่อสร้างการแก้ไขปัญหาและสถานการณ์ร่วมกันในสังคมจริง ตัวคำตอบต้องพิจารณาร่วมกันในกลุ่มอย่างรอบคอบ เพื่อการตอบให้ตรงประเด็นปัญหาที่กลุ่มตั้งไว้”

กลุ่มที่ 4 “ได้ฝึกทักษะการแก้ไขสถานการณ์ที่ขัดแย้งและเปรียบเทียบ ไม่ว่าจะเป็นตัวประเด็นปัญหา ตัวคำอธิบายของคำตอบที่ต้องได้มาจากทำวิเคราะห์สถานการณ์ ความเชื่อของคนลาว ในปัจจุบันร่วมกันในกลุ่ม”

กลุ่มที่ 5 “การทำกิจกรรมส่งต่อปัญหานี้ ต้องระวังและรอบคอบให้มาก ต้องไม่อยู่ในสถานะ ตั้งเครียด สมาชิกกลุ่มต้องแชร์ประสบการณ์ร่วมกันเพื่อให้ได้คำถามที่ตรงประเด็นความเชื่อที่ได้ตั้งไว้ ให้กลุ่มอื่นได้อ่านแล้วคิดตาม”

สรุปการวิพากษ์ของผู้เรียนและการเสวนาร่วมกันกับผู้สอน พบว่า แต่ละกลุ่มได้ทำกิจกรรมที่ ส่งเสริมให้ผู้เรียนกลุ่มได้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสามารถในการแยกแยะถึงความแตกต่างของตัวปัญหาหรือตัวสถานการณ์ ส่งผลต่อการวิจารณ์และแบ่งปันประสบการณ์ ผู้การอยู่ร่วมกันได้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงผู้เรียนกับปัญหา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรียนรู้ผ่านกิจกรรมเทคนิคสำหรับการแก้ปัญหาด้วยวิธีทีมวิเคราะห์ โดยใช้สื่อรูปภาพ กับสื่อวิดีโอ แต่ละกลุ่มวิพากษ์ไว้ว่า

กลุ่มที่ 1 “สื่อที่เป็นวิดีโอ ทำให้ได้เรียนรู้แบบไม่ตั้งเครียด ได้ฟังได้เห็นภาพเคลื่อนไหว น้ำเสียงที่อธิบาย ทำให้เข้าใจได้มาก ที่จะนำเอาประเด็นการแต่งกายของคนกัมพูชาในเหตุการณ์ต่างๆ มาถกกันได้ดี”

กลุ่มที่ 2 “การที่ต้องไปอภิปรายหน้าชั้นนั้นมติในกลุ่มต้องคิดว่าจะมีสมาชิกกี่คนออกไปพูด ใครเหมาะสมในบทบาทอะไร เช่น ใครจดบันทึก ใครเสนอประเด็น ใครออกไปยืนพูด ต้องมีคนกลาง ไกลเกลี้ย ส่งผลต่อการทำงานร่วมกันได้อย่างสันติ”

กลุ่มที่ 3 “การทำงานเป็นทีมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ในแง่ของข้อเสียคือเราต้องนำเสนอ รับฟัง และยอมรับ ในแง่ของข้อดีคือเราต้องรับฟัง นำเสนอ พอใจ และไม่ดูถูกความคิดของผู้อื่น ความคิดเดี่ยวๆ เมื่อนำมารวมกันทำให้เกิดผลยิ่งใหญ่ แสดงความสามัคคี”

กลุ่มที่ 4 “การวิเคราะห์ต้องอาศัยกระบวนการที่เราต้องเข้าใจลึกซึ้ง โดยเฉพาะการคิด วิเคราะห์ร่วมกันเป็นทีม ยังต้องเข้าอกเข้าใจกัน ยอมรับกัน เห็นถึงคุณค่าของกันและกัน เพื่อจะได้ แสดงพลังความคิดเห็นต่อกลุ่มใหญ่ได้”

กลุ่มที่ 5 “การนำเสนอหน้าชั้นด้วยวิธีการพูดที่สรุปได้จากการวิเคราะห์ของสมาชิกในกลุ่มร่วมกัน เป็นความสำเร็จร่วมกันของสมาชิกกลุ่มนั้นๆ โดยเฉพาะสื่อที่เป็นภาพและวิดีโอ ทำให้เข้าใจประเด็นของปัญหามากขึ้นเป็นอย่างดี”

สรุปการวิพากษ์ของผู้เรียนและการเสวนาร่วมกันกับผู้สอน พบว่า แต่ละกลุ่มได้ทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้ทำความเข้าใจกิจกรรมที่แตกต่างร่วมกัน พลังของกลุ่มการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อย่างตั้งใจได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์พิจารณาปัญหาสู่การเสวนา ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกต่อวัฒนธรรมที่แตกต่าง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 เรียนรู้ผ่านกิจกรรมเทคนิคการเรียนรู้โดยใช้การไปทัศนศึกษา
โดยใช้สื่อรูปภาพ แต่ละกลุ่มวิพากษ์ไว้ว่า

กลุ่มที่ 1 “เป็นกิจกรรมที่ชอบมาก รู้สึกตื่นเต้น ครูได้มีการเตรียมความรู้ไว้ให้ศึกษาก่อนผ่านเฟสบุ๊ค ก่อนไปทัศนศึกษาแล้ว ทำให้เมื่อไปเจอเหตุการณ์ตามสถานที่จริง ทำให้เกิดความเข้าใจ และมีเจตคติที่ดีมากขึ้นกว่าที่คิดไว้กับคนที่มาจากเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา”

กลุ่มที่ 2 “การวางแผนเรียนรู้ล่วงหน้า ก่อนการไปทัวร์นอกสถานที่ ทำให้ไม่วุ่นวาย พวกเราเดินกันเป็นกลุ่มย่อยๆ แยกกันไป ได้พบเห็นวิถีชีวิต อาหาร ผู้คนที่สัมผัสได้จริง บางเหตุการณ์ก็คุ้นเคย และบางเหตุการณ์ก็ไม่คุ้นเคย แต่ความคิดที่เคยคิดว่ารับไม่ได้กับคนกลุ่มนี้กลับไม่ชัดเจน”

กลุ่มที่ 3 “เป็นการเรียนรู้ที่ได้รับประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริงได้ใช้แหล่งชุมชนเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ทำให้เข้าใจพวกเขามากขึ้นเกิดเจตคติที่ดีต่อทั้งผู้คนและการเรียนรู้”

กลุ่มที่ 4 “เป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียนต้องวางแผนร่วมกันและทำความเข้าใจร่วมกัน ทำข้อตกลงร่วมกัน เพื่อความเรียบร้อย ปลอดภัย ส่งเสริมให้เกิดข้อตกลงในการประนีประนอม และการอยู่ในสังคมร่วมกันในสังคมที่แตกต่างกันทางวัฒนธรรม”

กลุ่มที่ 5 “เป็นกิจกรรมที่กลุ่มได้รับประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริง ได้เชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนและความเป็นจริง สร้างความสัมพันธ์ระหว่างพวกเราเองกับชุมชนที่แตกต่างกันทางความคิด”

สรุปการวิพากษ์ของผู้เรียนและการเสวนาร่วมกันกับผู้สอน พบว่า แต่ละกลุ่มได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่นักศึกษาทุกคนมีความกระตือรือร้น ช่วยส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้จากประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ซึ่งเป็นคนจริงๆ สิ่งของจริงๆ สถานการณ์จริงๆ ผ่านการสังเกต การสำรวจ การแสดงออกทางความคิด และการแสดงทางพฤติกรรม เป็นประสบการณ์ร่วมกันที่มีคุณค่า เกิดการกระตุ้นการใฝ่รู้ใฝ่เรียนร่วมกัน ช่วยปรับความคิดให้ยอมรับและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกันมากขึ้น

หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 เรียนรู้ผ่านกิจกรรมเทคนิคการจัดระเบียบสารสนเทศใยมะมูม
โดยใช้สื่อรูปภาพ กับสื่อของจริง แต่ละกลุ่มวิพากษ์ไว้ว่า

กลุ่มที่ 1 “เป็นการเรียนรู้ร่วมกันที่ทำให้เข้าใจภาพรวมของวัฒนธรรมการกินของคนกัมพูชาได้มาก ได้รู้ถึงสาเหตุเชื่อมโยง สู่ความสัมพันธ์ในด้านต่างๆของวัฒนธรรมที่เราเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนี้”

กลุ่มที่ 2 “เป็นกิจกรรมที่ต้องระดมสมองร่วมกันในกลุ่ม แบ่งหน้าที่กันสะท้อนสิ่งที่คิด และพูดออกมาเพื่อจะได้เขียนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ยิ่งเขียนโยงไปมากเท่าไร ก็ยิ่งทำให้พวกเราเห็นภาพประเด็นต่างๆ ชัดมากขึ้น”

กลุ่มที่ 3 “การที่จะต้องระดมสมองร่วมกัน ต้องอาศัยการเรียนรู้ร่วมกันที่ฟังพาอาศัยกัน และผ่านการวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อจะได้สาระของประเด็นอาหารการกินเชื่อมโยงที่มาที่ไป”

กลุ่มที่ 4 “เป็นการเรียนรู้ที่จะเขียนบันทึกสิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์ประเด็นผ่านกลุ่ม สู่วิธีเชื่อมโยง ช่วยให้สถานการณ์มีความชัดเจนจากการเขียนความเชื่อมโยง เป็นการเรียนรู้ที่สนุกสนาน”

กลุ่มที่ 5 “การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนี้ได้ฝึกสมองร่วมกันในกลุ่มเพื่อน ได้ฝึกทักษะความคิดที่ต้องระดมออกมาเป็นการเขียน จากเริ่มต้นของประเด็นสู่ปลายทางของ ปัญหาหรือสถานการณ์ในประเด็นอาหารการกิน”

สรุปการวิพากษ์ของผู้เรียนและการเสวนาร่วมกันกับผู้สอน พบว่า แต่ละกลุ่มได้ทำการเรียนรู้ผ่านความคิดใฝ่หมุมช่วยให้กระบวนการเรียนกลุ่มของนักศึกษา สามารถถ่ายทอดความคิดออกมาได้เป็นรูปธรรม สามารถพิจารณากลับไปกลับมา เห็นต้นทางสู่ปลายทางของประเด็นปัญหา ไม่ออกนอกประเด็น ทำให้เกิดการยอมรับและเห็นคุณค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการค้นหาทางเลือกใหม่ๆ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 10 เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการจัดระเบียบสารสนเทศห่วงโซ่สัมพันธ์

โดยใช้สื่อรูปภาพ แต่ละกลุ่มวิพากษ์ไว้ว่า

กลุ่มที่ 1 “การเรียนรู้โดยการเริ่มต้นจากประเด็นปัญหาที่คุ้นเคยก่อนแล้วค่อยๆ ระดมความคิดร่วมกันสู่ประเด็นปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้น ทำให้พวกเราได้ลำดับความคิดจากระดับต้นสู่ระดับสูง ทำให้เข้าใจดีขึ้น

กลุ่มที่ 2 “ความเชื่อของคนที่มาจากประเทศกัมพูชาเป็นความเชื่อที่เข้าใจได้ยาก ไม่คุ้นเคย ดังนั้นถ้าได้เริ่มสะท้อนความคิดร่วมกัน จากเรื่องใกล้ตัวก่อนว่ามีประเด็นไหนคล้ายกัน แล้วค่อยๆ แยกประเด็นออกไป”

กลุ่มที่ 3 “การหาความสัมพันธ์ของสถานการณ์ประเด็นความเชื่อเป็นสิ่งที่สัมผัสได้ยาก ต้องเชื่อจากใจจริง ดังนั้นการได้ร่วมกันสนับสนุนความคิดซึ่งกันและกัน ส่งผลต่อลำดับเหตุการณ์ความรู้ ทำให้เห็นถึงสิ่งดีและสิ่งที่ต้องเข้าใจพวกเขาได้อย่างลึกซึ้ง”

กลุ่มที่ 4 “การที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมที่แตกต่างกันทางวัฒนธรรมก็ต้องเข้าใจความสัมพันธ์เปรียบเสมือนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนี้ที่ต้องเข้าใจความสัมพันธ์ผ่านวิถีความเชื่อที่แตกต่างกัน”

กลุ่มที่ 5 “การยอมรับในวัฒนธรรมที่แตกต่างต้องเข้าใจความสัมพันธ์ การเห็นคุณค่าก็ต้องเห็นถึงข้อดีข้อเด่นที่สัมพันธ์กับสังคมปัจจุบัน ซึ่งถ้าเริ่มต้นจากต้นทางที่คุ้นเคยก็ทำให้พวกเราเข้าใจได้อย่างดีขึ้น”

สรุปการวิพากษ์ของผู้เรียนและการเสวนาร่วมกันกับผู้สอน พบว่า แต่ละกลุ่มได้ทำกิจกรรมที่เป็นกระบวนการนำความเข้าใจที่เป็นเหตุเป็นผล ว่าความเชื่อของพวกเขาเริ่มต้นจากอะไร มีลำดับความสัมพันธ์ที่เริ่มต้นเกิดขึ้นอย่างไรสู่สถานการณ์ปัจจุบันอย่างไรต่อการสร้างความตระหนักต่อความ

เชื้อของวัฒนธรรมที่แตกต่างกระตุ้นการศึกษาค้นคว้า สู่การวิพากษ์วิจารณ์ถึงประเด็นปัญหา และสถานการณ์ต่างๆในสังคมได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 11 เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต้นไม้เจ้าปัญหา โดยใช้สื่อรูปภาพ แต่ละกลุ่มวิพากษ์ไว้ว่า

กลุ่มที่ 1 “เป็นการเรียนรู้ที่ได้ร่วมกันเริ่มต้นหาสาเหตุของประเด็นสถานการณ์ของคนจาก 3 ประเทศ ซึ่งต้องระดมสมองว่ากลุ่มเห็นเป็นปัญหาร่วมกัน ว่ายอมรับหรือไม่ และเห็นคุณค่าเรื่องใดชอบที่รูปต้นไม้”

กลุ่มที่ 2 “การที่ได้เริ่มต้นจากสาเหตุของรากเหง้าเห็นปัญหาที่ได้วิเคราะห์ร่วมกัน ทำให้พวกเราเข้าใจพวกเขามากขึ้น ว่าทำไมพวกเขาถึงมีวิธีการกิน หรืออาหารที่กินแบบนี้ และมีความเป็นมาอย่างไร”

กลุ่มที่ 3 “การทำกิจกรรมนี้ได้ร่วมกับเพื่อนเขียนประเด็นของการยอมรับในวัฒนธรรมอื่นๆ ที่ไว้เปรียบเทียบผลที่ได้ว่าเรายอมรับอยู่ฝั่งหนึ่ง ผลที่เราไม่ยอมรับอยู่อีกฝั่งหนึ่ง ทำให้เราได้สำนึกถึงความแตกต่างที่ต้องอยู่ร่วมกัน ซึ่งความขัดแย้งทำให้เกิดการเรียนรู้”

กลุ่มที่ 4 “การสร้างการเห็นคุณค่าผ่านกิจกรรมนี้โดยการเขียนความขัดแย้งไว้ 2 ฝั่งต้นไม้ก่อนการเสวนาร่วมกันทำให้พวกเราได้ประเด็นของเหตุและผลที่มีที่มาต่างกัน ทำให้พวกเราเห็นเหตุการณ์ที่มาจากสองด้าน”

กลุ่มที่ 5 “การร่วมกันเขียนประเด็นปัญหา สาเหตุปัญหาและผลที่เกิดจากประเด็นของอาหารการกินที่แตกต่างกัน ทำให้เรามองโลกได้สองด้าน มองเห็นความต่างที่มาอยู่ร่วมกันได้อย่างแปลกบนฝั่งต้นไม้เจ้าปัญหา”

สรุปการวิพากษ์ของผู้เรียนและการเสวนาร่วมกันกับผู้สอน พบว่า แต่ละกลุ่มเกิดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นวิเคราะห์จากรากของสาเหตุแห่งปัญหา สู่ประเด็นที่ทำให้แต่ละชนชาติมีวัฒนธรรมต่างกัน ส่งผลที่แตกต่างกัน ภายใต้ต้นไม้ต้นเดียวกัน ที่เปรียบเสมือนสังคมเดียวกันก็ต้องเติบโตไปพร้อมกัน ได้สร้างความตระหนักต่อผู้เรียนต่อการอยู่ร่วมกันภายใต้ความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันแต่มีประโยชน์ร่วมกัน

ผลที่ได้จากการคำนวณ ค่า IOC จากแบบสอบถามและแบบประเมิน

ค่า IOC ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

ข้อที่	ค่า IOC	ข้อที่	ค่า IOC
1	1	6	1
2	1	7	1
3	1	8	1
4	1	9	1
5	1	10	1

ค่า IOC แบบทดสอบความรู้

ข้อที่	ค่า IOC	ข้อที่	ค่า IOC
1	1	16	1
2	1	17	1
3	1	18	1
4	1	19	1
5	1	20	1
6	1	21	0.8
7	1	22	1
8	1	23	1
9	1	24	1
10	1	25	1
11	1	26	1
12	1	27	1
13	1	28	1
14	1	29	0.8
15	1	30	1

ค่า IOC แบบประเมินเจตคติด้านการยอมรับ

ข้อที่	ค่า IOC	ข้อที่	ค่า IOC
1	1	10	0.8
2	1	11	1
3	1	12	0.8
4	1	13	1
5	1	14	1
6	1	15	1
7	1	16	1
8	1	17	1
9	1	18	1

ค่า IOC แบบประเมินเจตคติด้านการเห็นคุณค่า

ข้อที่	ค่า IOC	ข้อที่	ค่า IOC
1	1	10	1
2	1	11	1
3	1	12	1
4	1	13	1
5	1	14	1
6	0.8	15	0.8
7	1	16	1
8	1	17	1
9	1	18	1

ค่า IOC แบบประเมินพฤติกรรมด้านการยอมรับ

ข้อที่	ค่า IOC	ข้อที่	ค่า IOC
1	1	6	1
2	1	7	1
3	0.8	8	1
4	1	9	1
5	1		

ค่า IOC แบบประเมินพฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่า

ข้อที่	ค่า IOC	ข้อที่	ค่า IOC
1	1	6	1
2	1	7	1
3	1	8	1
4	0.8	9	1
5	1		

ค่า IOC แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรม

ข้อที่	ค่า IOC	ข้อที่	ค่า IOC
1	1	11	1
2	1	12	1
3	1	13	1
4	1	14	1
5	1	15	1
6	1	16	1
7	1	17	1
8	1	18	1
9	1	19	1
10	1	20	1

ภาคผนวก ค

1. โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันวัฒนธรรม
2. หน่วยการเรียนรู้ ที่ 1-11
3. กำหนดการโปรแกรมการฝึกอบรม

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

หลักการและเหตุผล

แผนการเรียนรู้นี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการทดลองการวิจัยเรื่อง โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบเนื่องจากนักศึกษาการศึกษานอกระบบส่วนใหญ่ยังมีความไม่พร้อมทั้งในด้านเจตคติที่ไม่ดี และพฤติกรรมที่แสดงออกที่เหมาะสมต่อประเทศเพื่อนบ้าน การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จะทำให้ผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้านเดินทางเข้ามาไทยมากขึ้น ทำให้นักศึกษาไทยต้องมีการตื่นตัว และปรับทัศนคติใหม่ เพื่อให้นักศึกษาการศึกษานอกระบบ มองคนจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างเข้าใจกัน โดยเฉพาะผู้คนจากเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ที่มีสถิติเข้ามาอยู่อาศัยและทำงานในเมืองไทยจำนวนมาก

ผู้วิจัยได้ทำการทดลองกับนักศึกษาการศึกษานอกระบบที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 25 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตยานนาวา โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรมโดยใช้แนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ ที่สังเคราะห์จาก เปาโล แฟร์ (1970) และ Martinez (2004) โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการแสดงออกทางความคิดอย่างเสรีภาพ ได้วิพากษ์วิจารณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยนำสื่อต่างๆ มาใช้ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความตระหนัก และเกิดกระบวนการคิดอย่างใคร่ครวญ ต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติจากประเทศเพื่อนบ้านที่อาศัยอยู่ในสังคมไทย โดยสามารถวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ของสถานการณ์เหล่านั้นได้ ซึ่งผู้สอนต้องเตรียมการให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรม ผู้วิจัยยังได้เลือกแนวคิดการจัดการเรียนรู้ร่วมกันที่ประยุกต์จากแนวคิด ที่บูรณาการจาก Barkley, Cross, and Major (2004), Gerlach (1994), Reid and Cook (1989), สุพิน ดิษฐสกุล (2542) และเชมณัฐ มิ่งศิริธรรม (2555) เน้นการสอนโดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ผู้เรียนแต่ละคนมีความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน สนับสนุนช่วยเหลือการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รับฟังความคิดเห็นของกลุ่มร่วมกัน ในประเด็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้คนต่างเชื้อชาติที่อาศัยอยู่ในสังคมไทย โดยร่วมกันทำงานจนประสบความสำเร็จ ซึ่งผู้สอนต้องเตรียมการในการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อการทำงานเป็นทีม พูดคุยสื่อสารกัน เคารพความคิดเห็นเพื่อนเข้าใจมุมมองที่แตกต่างกัน เรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น เนื่องจากผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการ ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้เลือกหลักการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบัน ของ Boyle (1981) และนำการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมที่แตกต่างในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน อันได้แก่ ประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา โดยมุ่งศึกษาในประเด็น การแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อ มาเป็นกรอบแนวคิดและเนื้อหาสาระ ในการสร้างแผนการเรียนรู้ ผ่านหน่วยการเรียนรู้ ดังนั้นการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบในครั้งนี้จะตอบสนองต่อความสถานการณ์ปัจจุบันและเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาการศึกษานอกระบบในการรู้พหุวัฒนธรรม สอดคล้องกับรายงานที่สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการเมื่อปี 2553 ว่าการศึกษาของคนไทยยังต้องให้ความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน อีกทั้งคนไทยยังเข้าใจผิดว่าเรารู้จักเพื่อนบ้านได้ดีกว่าเพื่อนบ้านได้รู้จักเรา ดังนั้นการรู้พหุวัฒนธรรม จะนำไปสู่ความเข้าใจ การยอมรับ และการเห็นคุณค่าในความแตกต่าง สร้างความไว้วางใจ และการแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

หัวข้อในการเรียนรู้

ประเด็นเรื่องการแต่งกายของคนที่มาจากเมียนมาร์

ประเด็นเรื่องการแต่งกายของคนที่มาจากลาว

ประเด็นเรื่องการแต่งกายของคนที่มาจากกัมพูชา

ประเด็นเรื่องอาหารการกินของคนที่มาจากเมียนมาร์

ประเด็นเรื่องอาหารการกินของคนที่มาจากลาว

ประเด็นเรื่องอาหารการกินของคนที่มาจากกัมพูชา

ประเด็นเรื่องความเชื่อของคนที่มาจากเมียนมาร์

ประเด็นเรื่องความเชื่อของคนที่มาจากลาว

ประเด็นเรื่องความเชื่อของคนที่มาจากกัมพูชา

ขั้นตอนการทำงาน

- รับสมัครนักศึกษาจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตยานนาวา ที่เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
- จัดเตรียมสถานที่ที่ใช้ในการจัดฝึกอบรม อาหารว่างและเครื่องดื่ม
- จัดทำตารางการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วยกิจกรรม สื่อ ระยะเวลา การประเมินผล
- เตรียมความเข้าใจในโปรแกรมร่วมกันกับทั้งผู้เรียนและผู้สอน
- จัดเตรียมสไลด์ทัศนูปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ ที่ต้องใช้ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้
- จัดเตรียมทำเอกสารข้อมูลต่างๆ ประกอบการบรรยาย

คณะผู้ดำเนินการ

ผู้วิจัย	นายสิทธิพงษ์ ล้ำสมบัติ
ผู้ช่วยวิจัย	นางสาวชลธิชา ฝ้ายเพชร
	นายทรงพล ว่างคำ
ผู้ประสานงาน	นางเสาวณีย์ จอมพงศ์
ผู้สอนและวิทยากร	นางอัจฉนุช คำดีบุญ
	นางสาวนิชรัตน์ สุวรรณชมฤทธิ์

นางสาวปิยะสุดา สิงหราชัย

นายณัฐวัชร ทองสุข

นายณรงค์ กันรัมย์

ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม

นักศึกษาจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตยานนาวา

ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มทดลอง 25 คน

วิธีการฝึกอบรม

-ให้ความรู้เรื่องวัฒนธรรมประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ผ่านเฟสบุ๊ก พร้อมถามตอบ และศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมผ่านเฟสบุ๊ก

-พัฒนาเจตคติ และพฤติกรรม ในเรื่องวัฒนธรรมประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ในชั้นเรียน และการทัศนศึกษานอกสถานที่ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ ผ่านหน่วยการเรียนรู้ ใบงานความรู้ และสื่อต่างๆ ที่หลากหลาย

สถานที่ในการฝึกอบรม

อาคารเอนกประสงค์ วัดทองบน ถนนพระราม 3 เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

กำหนดการของโปรแกรมฝึกอบรม ตั้งแต่วันที่ 28 มิถุนายน 2558 – 20 กันยายน 2558

วันที่ 1 อาทิตย์ ที่ 28 มิถุนายน 2558 เวลา 8.00-16.00 น.

8.00 - 9.00 น.	ผู้วิจัยแนะนำตนเองและผู้ช่วยวิจัย บอกรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาโปรแกรมในครั้งนี้
9.00 – 11.30 น.	ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมทำ Pre-test
11.30 - 12.30 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
12.30 - 13.30 น.	ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมแนะนำตนเอง จัดแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมโปรแกรมออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน
13.30 - 15.30 น.	ร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่มปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างความคุ้นเคย <u>กิจกรรมที่ 1</u> กิจกรรมร้องเพลงทักทาย โดยร่วมกันร้องพร้อมกัน ทีละ กลุ่มเวียนไปตามประโยคดังต่อไปนี้ “สวัสดีค่ะ สวัสดีครับ มิงกะลาบา” “สวัสดีค่ะ สวัสดีครับ ซำบายดี” และ “สวัสดีค่ะ สวัสดีครับ ชั่วสะเคย” <u>กิจกรรมที่ 2</u> กิจกรรมพูดชื่อเมือง โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำดังนี้ “ปรบมือส่งต่อสลับกันทีละกลุ่ม โดยให้แต่ละกลุ่มพูดชื่อเมืองในประเทศ เมียนมาร์ (ลาว และกัมพูชา)จากนั้นชี้ไปกลุ่มอื่น กลุ่มที่โดนชี้ ต้องพูดชื่อ เมืองในประเทศเมียนมาร์ (ลาว และกัมพูชา) โดยไม่ซ้ำกับกลุ่มอื่น”

15.30 - 16.00 น. แจ้งรายละเอียดกำหนดการของโปรแกรม ดังนี้
ทุกวันเสาร์ ลงรายละเอียดข้อมูลผ่านเฟสบุ๊คของครูผู้สอน โดยผู้เรียน
 จะต้องเข้าไปอ่านและค้นคว้าเพิ่มเติมและสามารถสอบถามผ่านเฟสบุ๊คได้
ทุกวันอาทิตย์ ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านสื่อการเรียนรู้
 รูปแบบต่างๆ ที่สถานที่คืออาคารเอนกประสงค์วัดทองบน ถ.พระราม 3

วันที่ 2 เสาร์ ที่ 4 กรกฎาคม 2558

4 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊คและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อม
 ชักถามผ่านเฟสบุ๊ค ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมียนมาร์

วันที่ 3 อาทิตย์ ที่ 5 กรกฎาคม 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

8.00 - 9.00 น. นำสื่อที่เป็นรูปภาพในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมียนมาร์
 ให้ผู้เรียนดู พร้อมวิเคราะห์รายละเอียด

9.00-11.00 น. ร่วมกันทำกิจกรรมผ่านเทคนิคการอภิปรายแบบประชุมกลุ่มย่อย
 (Buzz Groups) ในประเด็นข้างต้น

11.00-12.00 น. ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 4 เสาร์ ที่ 11 กรกฎาคม 2558

4 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊คและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อม
 ชักถามผ่านเฟสบุ๊คในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนเมียนมาร์

วันที่ 5 อาทิตย์ ที่ 12 กรกฎาคม 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

8.00-9.00 น. นำสื่อที่เป็นอาหารจริงๆ ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคน
 เมียนมาร์ให้ผู้เรียนดูและชิมพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด

9.00-11.00 น. ร่วมกันทำกิจกรรมผ่านเทคนิคการอภิปรายโดยการสัมภาษณ์ 3 ขั้นตอน
 (Three -Step-Interview) ในประเด็นข้างต้น

11.00-12.00 น. ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 6 เสาร์ ที่ 18 กรกฎาคม 2558

4 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊คและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อม
 ชักถามผ่านเฟสบุ๊คในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคนเมียนมาร์

วันที่ 7 อาทิตย์ ที่ 19 กรกฎาคม 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

8.00-9.00 น. นำสื่อที่เป็นวิดีโอในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคน
 เมียนมาร์ให้ผู้เรียนดูพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด

9.00-11.00 น. ร่วมกันทำกิจกรรมผ่าน เทคนิคการสลับกันสอน ด้วยวิธีการกลุ่มซ้อน (Fishbowl) ในประเด็นข้างต้น

11.00-12.00 น. ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 8 เสาร์ ที่ 25 กรกฎาคม 2558

4 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนลาว

วันที่ 9 อาทิตย์ ที่ 26 กรกฎาคม 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

8.00-9.00 น. นำสื่อที่เป็นของจริง ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนลาวให้ผู้เรียนดูและลองสวมใส่พร้อมวิเคราะห์รายละเอียด

9.00-11.00 น. ร่วมกันทำกิจกรรมผ่าน เทคนิคสลับกันสอนด้วยบทบาทสมมติ (Role Play) ในประเด็นข้างต้น

11.00-12.00 น. ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 10 เสาร์ ที่ 1 สิงหาคม 2558

4 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนลาว

วันที่ 11 อาทิตย์ ที่ 2 สิงหาคม 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

8.00-9.00 น. นำสื่อที่เป็นวิดีโอ ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนลาวให้ผู้เรียนดูพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด

9.00-11.00 น. ร่วมกันทำกิจกรรมผ่าน เทคนิคการสลับกันสอนด้วยการต่อความรู้ (Jigsaw) ในประเด็นข้างต้น

11.00-12.00 น. ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 12 เสาร์ ที่ 8 สิงหาคม 2558

4 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคนลาว

วันที่ 13 อาทิตย์ ที่ 9 สิงหาคม 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

8.00-9.00 น. นำสื่อที่เป็นรูปภาพ ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคนลาวให้ผู้เรียนดูพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด

9.00-11.00 น. ร่วมกันทำกิจกรรม ผ่านเทคนิคสำหรับการแก้ปัญหาด้วยวิธีการส่งต่อปัญหา (Sent-A-Problem) ในประเด็นข้างต้น

11.00-12.00 น. ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 14 เสาร์ ที่ 15 สิงหาคม 2558

4 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนกัมพูชา

วันที่ 15 อาทิตย์ ที่ 16 สิงหาคม 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

8.00-9.00 น. นำสื่อที่เป็นวิดีโอ ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนกัมพูชาให้ผู้เรียนดูพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด

9.00-11.00 น. ร่วมกันทำกิจกรรมผ่านเทคนิคสำหรับการแก้ปัญหาด้วยวิธีทีมวิเคราะห์ (Analytic Teams) ในประเด็นข้างต้น

11.00-12.00 น. ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 16 เสาร์ ที่ 22 สิงหาคม

4 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรม การแต่งกายของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

วันที่ 17 อาทิตย์ ที่ 23 สิงหาคม 2558 เวลา 8.00-16.00 น.

8.00 น. พร้อมกันที่ศูนย์ กศน. เขตยานนาวาไปทัศนศึกษา

8.30 น. ออกเดินทางโดยรถตู้ ไปตลาดบางบอน ถนนเอกชัย

9.30 น. เดินทางถึงตลาดบางบอน ทำความเข้าใจร่วมกันถึงสิ่งที่ผู้เรียนต้องสังเกตและบันทึก จากนั้นแต่ละกลุ่มแยกกันออกไปเดินเพื่อศึกษาวิถีชีวิตของผู้คนในตลาด ที่ส่วนมากจะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภครวมทั้งมีคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา อยู่ในตลาดรวมกัน

11.30 น. พร้อมกันที่หน้าตลาด เพื่อไปรับประทานอาหารท้องถิ่นร่วมกัน

13.00 น. เดินทางกลับ ศูนย์กศน. เขตยานนาวา

14.00 น. ถึงศูนย์ กศน. เขตยานนาวา จากนั้นรวมตัวกันเพื่อสรุปสิ่งที่สังเกตและจดบันทึกได้ แล้วนำมาเสวนาร่วมกันที่ละกลุ่ม

16.00 น. จบกิจกรรม

วันที่ 18 เสาร์ ที่ 29 สิงหาคม 2558 เวลา 13.00-16.00 น.

4 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนกัมพูชา

วันที่ 19 อาทิตย์ ที่ 30 สิงหาคม 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

- 8.00-9.00 น. นำสื่อที่เป็นของจริง ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคน
กัมพูชาให้ผู้เรียนดูและชิมพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด
- 9.00-11.00 น. ร่วมกันทำกิจกรรมผ่าน เทคนิคการจัดระเบียบสารสนเทศไทยแมงมุม
(World Webs) ในประเด็นข้างต้น
- 11.00-12.00 น. ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 20 เสาร์ ที่ 5 กันยายน 2558 เวลา 13.00-16.00 น.

- 4 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซัก
ถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคนกัมพูชา

วันที่ 21 อาทิตย์ ที่ 6 กันยายน 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

- 8.00-9.00 น. นำสื่อที่เป็นรูปภาพ ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคน
กัมพูชาให้ผู้เรียนดูพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด
- 9.00-11.00 น. ร่วมกันทำกิจกรรมผ่าน เทคนิคการจัดระเบียบสารสนเทศห่วงโซ่สัมพันธ์
(Sequence Chains) ในประเด็นข้างต้น
- 11.00-12.00 น. ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 22 เสาร์ ที่ 12 กันยายน 2558

- 4 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซัก
ถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนเมียนมาร์
ลาว กัมพูชา

วันที่ 23 อาทิตย์ ที่ 13 กันยายน 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

- 8.00-9.00 น. นำสื่อที่เป็นรูปภาพ ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคน
เมียนมาร์ ลาว กัมพูชาให้ผู้เรียนดูพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด
- 9.00-11.00 น. ร่วมกันทำกิจกรรมผ่าน เทคนิคการเรียนรู้ด้วยวิธีการต้นไม้เจ้าปัญหา
(A Problem Tree) ในประเด็นข้างต้น
- 11.00-12.00 น. ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 24 อาทิตย์ ที่ 20 กันยายน 2558

- 8.00-11.00 น. ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมทำ Post-test
- 11.00-12.00 น. พิธีปิดการฝึกอบรมของการพัฒนาโปรแกรมในครั้งนี้ พร้อมมอบของที่
ระลึก ให้กับเจ้าหน้าที่และครูผู้สอนศูนย์ฯคน. เขตยานนาวา และผู้เข้าร่วม
โปรแกรมทุกท่าน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

เรื่องการแต่งกายของคนที่มาจากประเทศเมียนมาร์

เวลา 8 ชั่วโมง

1. ผลการเรียนรู้

- 1.1. สามารถเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นการแต่งกายของคนจากประเทศ เมียนมาร์
- 1.2. มีเจตคติเชิงบวก คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นการ แต่งกายของคนจากประเทศเมียนมาร์
- 1.3. มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นการแต่งกายของคนจากประเทศเมียนมาร์

2. สาระการเรียนรู้

- 2.1 ลักษณะ ลวดลายและสีสันทของชุด
- 2.2 ความเหมาะสมที่จะสวมใส่
- 2.3 ความสะดวกสบายในการสวมใส่
- 2.4 กลุ่มคนที่สวมใส่ในสังคมปัจจุบัน

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 3.1 เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมียนมาร์
- 3.2 เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติเชิงบวกในเรื่องการแต่งกายของคนเมียนมาร์ในสังคมไทย
- 3.3 เพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการแต่งกายของคนเมียนมาร์ในสังคมไทย

4. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

- ใบงานที่1.1 สื่อที่เป็นรูปภาพ และข้อมูลเรื่องการแต่งกายของคนจากประเทศเมียนมาร์
- ใบงานที่1.2 สื่อที่เป็นรูปภาพ เรื่องการแต่งกายของคนจากประเทศเมียนมาร์

5. ตัวชี้วัด

- 5.1. ความเข้าใจ สามารถพูดอธิบาย ข้อมูลเรื่องราวและความรู้ ในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมียนมาร์
- 5.2 ยอมรับ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องหรือรังเกียจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมียนมาร์
- 5.3 การเห็นคุณค่า สามารถวิเคราะห์และวิจารณ์ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ชื่นชมและพอใจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมียนมาร์

6. กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้

เรียนรู้โดยใช้สื่อที่เป็นรูปภาพผ่านกิจกรรมเทคนิคการอภิปรายแบบประชุมกลุ่มย่อย (Buzz Groups) เป็นการอภิปรายกลุ่มย่อยแบบหนึ่ง โดยจัดแบ่งผู้เรียนจากกลุ่มใหญ่ออกเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยให้มีหัวข้อไปพิจารณาทุกกลุ่มละหัวข้อ โดยอาจเป็นประเด็นเดียวกัน หรือคนละประเด็นก็ได้ ในเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมียนมาร์ โดยใช้เวลาในการอภิปรายแต่ละกลุ่มไม่มาก ประมาณ 20 นาที จากนั้นประเมินผล โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปความรู้ที่ถูกต้อง เจตคติเชิงบวก และพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสม ในประเด็นการแต่งกายของคนเมียนมาร์

7. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

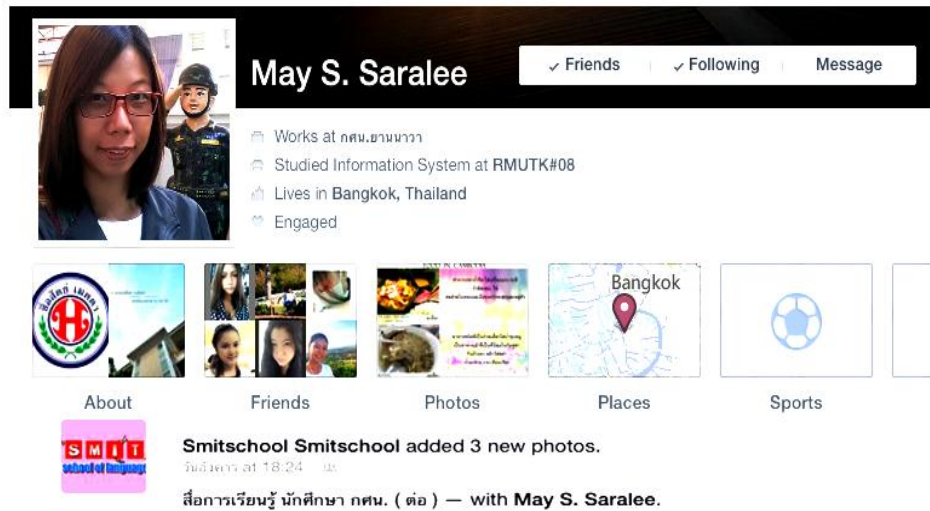
แบบประเมินการทำใบงาน บันทึกโดยผู้เรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมจากการทำงานตามใบงาน บันทึกโดยผู้สอน

ใบงานที่ 1.1

สื่อ เรียนรู้ข้อมูลและความรู้ด้วยตนเองผ่านเฟสบุ๊ค Facebook ในประเด็น เรื่องการแต่งกายของคนจากประเทศเมียนมาร์

Dress in Myanmar

Longeje

ลองยี

ชาวพม่าทั้งหญิงและชายนิยมนุ่งใส่
 “ลองยี” (Longeje)
 ซึ่งมีทั้งผ้าฝ้ายและไหมที่มีสีสัน
 ผู้หญิงจะมีลายเชิงด้านล่าง
 และมีลวดลายเล็ก ๆ กระจายทั่วผืนผ้า
 ลวดลายของแต่ละท้องถิ่นจะต่างกัน
 ผ้าที่ทอมาจากเมืองอมรปุระเป็นลวดลายดอกไม้
 เครือไม้ หรือเป็นดอกเป็นลายตามขวาง
 ผู้ชายจะเป็นเสื้อชายสั้น ๆ ติดกระดุมถักแบบจีน
 ป้ายมาข้างๆ ใช้สีสุภาพ เช่น สีขาว สีดำ

วิธีการ

ให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลที่โพสต์ไว้ในเฟสบุ๊ค Facebook ของครูผู้สอน กศน. เขตยานนาวา และหาข้อมูลเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

ใบงานที่ 1.2

สื่อที่เป็นรูปภาพ

ประเด็นการแต่งกาย อนุรักษ์การนุ่งโสร่ง ลองยี ของคนเมียนมาร์

<http://pantip.com/topic/30665905/page2>

การวิเคราะห์สถานการณ์

<http://salweennews.org>

1. ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์และความขัดแย้งในประเด็นการแต่งกาย
2. ร่วมกันคิดวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการอภิปรายแบบประชุมกลุ่มย่อย (Buzz Groups)
3. ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ในรูปแบบการเสวนาด้วยภาษาต่างๆ
4. ร่วมกันประเมินผลกลุ่มสรุปประเด็นในเรื่องการแต่งกายของคนเมียนมาร์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

เรื่องอาหารการกินของคนที่มาจากประเทศเมียนมาร์

เวลา 8 ชั่วโมง

1. ผลการเรียนรู้

- 1.1. สามารถเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นอาหารการกินของคนจากประเทศเมียนมาร์
- 1.2. มีเจตคติเชิงบวก คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นอาหารการกินของคนจากประเทศเมียนมาร์
- 1.3. มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นอาหารการกินของคนจากประเทศเมียนมาร์

2. สารการเรียนรู้

- 2.1 ลักษณะ กลิ่นรส และโภชนาการ
- 2.2 สิ่งที่ใช้ปรุงอาหาร (เครื่องเทศ , พืชผัก , เนื้อสัตว์)
- 2.3 ความเหมือนความต่างกับไทย
- 2.4 กลุ่มคนที่นิยมกินในสังคมปัจจุบัน

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 3.1 เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนเมียนมาร์
- 3.2 เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติเชิงบวกในเรื่องอาหารการกินของคนเมียนมาร์ในสังคมไทย
- 3.3 เพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อเรื่องอาหารการกินคนเมียนมาร์ในสังคมไทย

4. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

- ใบงานที่ 1.1 สื่อที่เป็นรูปภาพ และข้อมูลเรื่องอาหารการกินของคนจากประเทศเมียนมาร์
- ใบงานที่ 1.2 สื่อที่เป็นอาหารของจริง เรื่องอาหารการกินของคนจากประเทศเมียนมาร์

5. ตัวชี้วัด

- 5.1. ความเข้าใจ สามารถพูดอธิบาย ข้อมูลเรื่องราวและความรู้ ในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมอาหารการกินของคนเมียนมาร์
- 5.2. ยอมรับ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องหรือรังเกียจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมอาหารการกินของคนเมียนมาร์
- 5.3. การเห็นคุณค่า สามารถวิเคราะห์และวิจารณ์ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ชื่นชมและพอใจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมอาหารการกินของคนเมียนมาร์

6. กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้

เรียนรู้โดยใช้สื่อที่เป็นอาหารจริงๆ ผ่านกิจกรรมเทคนิคการอภิปรายโดย การสัมภาษณ์ 3 ขั้นตอน (Three –Step-Interview) การจัดกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย จากนั้นกำหนดปัญหา หรือเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมการกินของคนเมียนมาร์ โดยให้แต่ละกลุ่มช่วยกันตั้งคำถามให้เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่กำหนด รวบรวมให้เป็นแบบสอบถาม แล้วให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มนำแบบสอบถามของกลุ่มไปสัมภาษณ์สมาชิกอีกกลุ่มหนึ่ง และสลับบทบาทกัน จากผู้ที่ถามเป็นผู้ตอบ แล้วแต่ละกลุ่มย่อยช่วยกันสรุปสาระจากแบบสอบถามที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วนำเสนอ

จากนั้นประเมินผลโดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปความรู้ที่ถูกต้อง เจตคติเชิงบวก และพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสม ในประเด็นเรื่องอาหารการกินของคนเมียนมาร์

7. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

แบบประเมินการทำใบงานบันทึกโดยผู้เรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมจากการทำใบงานบันทึกโดยผู้สอน

ใบงานที่ 2.1

สื่อ เรียนรู้ข้อมูลและความรู้ด้วยตนเองผ่านเฟสบุ๊ค Facebook ในประเด็น เรื่องอาหารการกินของคนจากประเทศเมียนมาร์

May S. Saralee Friends Following Message

Works at กศน.ชานนาว่า
Studied Information System at RMUTK#08
Lives in Bangkok, Thailand
Engaged

About Friends Photos Places Sports

Smitschool Smitschool added 3 new photos.
เมื่อวันที่ 18:24

สื่อการเรียนรู้ นักศึกษา กศน. (ต่อ) — with May S. Saralee.

Food in Myanmar

อาหารที่ทำจากปลา เครื่องแกง ไม่มีกะทิ
หอยกกล้วย ข้าวคั่วเพื่อทำให้น้ำแกงข้น
จากนั้นก็โรยหน้าด้วย หอมเจียว ไข่ต้ม
ปลาเส้นทอด ถั่วฝักยาว ผักชี
ปรุงรสด้วยพริกป่น และมะนาว

Mo Hin Ga ขนมจีนน้ำยาเมียนมาร์

ใบชาหมักมาทานกับเครื่องเคียง
เช่น กระเทียมเจียว ถั่วชนิดต่าง ๆ
งาคั่ว กุ้งแห้ง ชিং มะพร้าวคั่ว
มะเขือเทศ มะนาว ผักชนิดต่าง ๆ

Lahpet ยำใบชา เมียนมาร์

วิธีการ

ให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลที่โพสต์ไว้ในเฟสบุ๊ค Facebook ของครูผู้สอน กศน. เขตยานนาวา และหาข้อมูลเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

ใบงานที่ 2.2

สื่อที่เป็นสิ่งของ

อาหารการกิน นำของจริงมา ส่วนผสม หล่ำเปิด หรือย่าใบชา
ของเมียนมาร์

การวิเคราะห์สถานการณ์

1. ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์และความขัดแย้งในประเด็นการแต่งกาย
2. ร่วมกันคิดวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการอภิปรายโดยการสัมภาษณ์ 3 ขั้นตอน (Three -Step-Interview)
3. ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ในรูปแบบการเสวนาด้วยภาษาต่างๆ
4. ร่วมกันประเมินผลกลุ่มสรุปประเด็นในเรื่องอาหารการกินของคนเมียนมาร์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

เรื่องความเชื่อของคนที่มาจากประเทศเมียนมาร์
ชั่วโมง

เวลา 8

1. ผลการเรียนรู้

- 1.1. สามารถเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นความเชื่อของคนจากประเทศ เมียนมาร์
- 1.2. มีเจตคติเชิงบวก คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นความเชื่อของคนจากประเทศเมียนมาร์
- 1.3. มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นความเชื่อของคนจากประเทศเมียนมาร์

2. สาระการเรียนรู้

- 2.1. รูปแบบความเชื่อ (พิธีกรรม , การปฏิบัติ , ระบุบูชา)
- 2.2. ความศรัทธา เลื่อมใส
- 2.3. ความเหมือนและความต่างกับไทย
- 2.4. กลุ่มคนที่นับถือในสังคมปัจจุบัน

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 3.1. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคนเมียนมาร์
- 3.2. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติเชิงบวกในเรื่องความเชื่อของคนเมียนมาร์ในสังคมไทย
- 3.3. เพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อเรื่องความเชื่อของคนเมียนมาร์ในสังคมไทย

4. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

- ใบงานที่1.1 สื่อที่เป็นรูปภาพ และข้อมูลเรื่องความเชื่อของคนจากประเทศเมียนมาร์
- ใบงานที่1.2 สื่อที่เป็นวิดีโอ เรื่องความเชื่อของคนจากประเทศเมียนมาร์

5. ตัวชี้วัด

- 5.1. ความเข้าใจ สามารถพูดอธิบาย ข้อมูลเรื่องราวและความรู้ ในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมความเชื่อของคนเมียนมาร์
- 5.2. ยอมรับ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องหรือรังเกียจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมความเชื่อของคนเมียนมาร์
- 5.3. การเห็นคุณค่า สามารถวิเคราะห์และวิจารณ์ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ชื่นชมและพอใจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมความเชื่อของคนเมียนมาร์

6. กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้

เรียนรู้โดยใช้สื่อที่เป็นวิดีโอ ผ่านกิจกรรมเทคนิคการสลับกันสอน ด้วยวิธีการกลุ่มซ้อน (Fishbowl) โดยการจัดกลุ่มผู้เรียนมีลักษณะเป็นกลุ่มซ้อนกัน 2 วง คือกลุ่มวงในและกลุ่มวงนอก โดยใช้เวลาในการอภิปรายประมาณ 15-20 นาที และเวลาในการสรุป 10-15 นาที ในขณะที่สมาชิกกลุ่มวงในประชุมอภิปรายกันในเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคนเมียนมาร์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ นั้น กลุ่มวงนอกจะเป็นแค่ผู้สังเกตการณ์ มีหน้าที่ฟังหรือจดบันทึกโดยไม่เข้าไปมีส่วนร่วม

จากนั้นประเมินผลโดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปความรู้ที่ถูกต้อง เจตคติเชิงบวก และพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสม ในประเด็นเรื่องความเชื่อของคนเมียนมาร์

7. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

แบบประเมินการทำใบงานบันทึกโดยผู้เรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมจากการทำใบงานบันทึกโดยผู้สอน

ใบงานที่ 3.1

สื่อ เรียนรู้ข้อมูลและความรู้ด้วยตนเองผ่านเฟสบุ๊ค Facebook ในประเด็น เรื่องความเชื่อของคนจากประเทศเมียนมาร์

Belief in Myanmar

นะต๋ มาจากคำว่า นาคะ
ในภาษาบาลี ที่แปลว่า "ที่พึ่ง"
หมายถึง ผีของชาวพม่า
เป็นความเชื่อพื้นเมืองที่
มีมาก่อนที่พุทธศาสนาจะเข้ามาในพม่า
นับเป็นผีบรรพบุรุษ
ลักษณะกึ่งผีกึ่งเทวดา
คล้ายเทพารักษ์
คอยดูแลคุ้มครองสถานที่ที่ตน
เมื่อครั้งยังมีชีวิตมีความสัมพันธ์อยู่
โดยอาจจะมีศาลลักษณะคล้ายศาลเพียงตา
ตั้งบูชาอยู่ในสถานที่นั้น ๆ

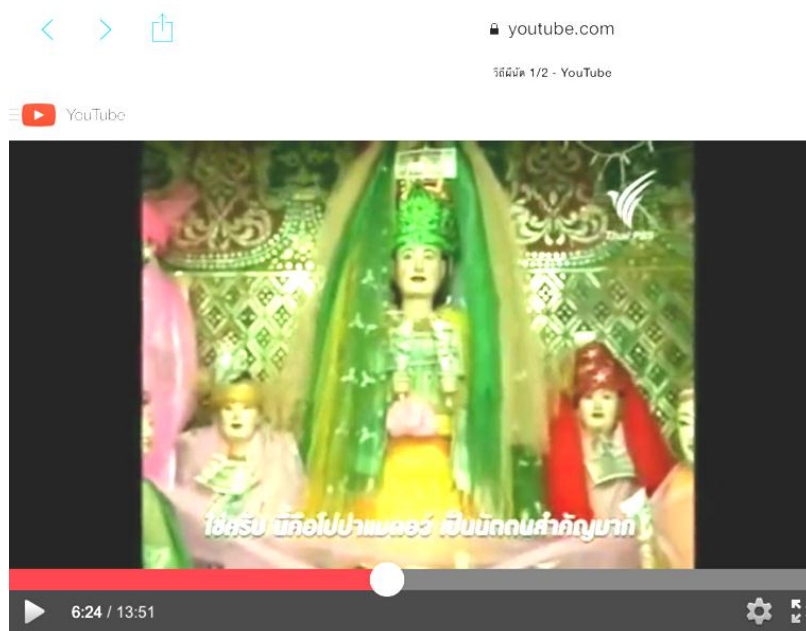
NAT
นัต

วิธีการ

ให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลที่โพสต์ ให้ในเฟสบุ๊ค Facebook ของครูผู้สอน กศน. เขตยานนาวา และหาข้อมูลศึกษาเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

ใบงานที่ 3.2

สื่อที่เป็นวิดีโอ ประเด็นความเชื่อ ชมสารคดี นวัตกรรมที่เคารพบูชาของคนเมียนมาร์

วิดีโอ 1/2
artclbTPBS

<https://www.youtube.com/watch?v=L1-rUjjAAeU>

การวิเคราะห์สถานการณ์ มหาวิทยาลัย

1. ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์และความขัดแย้งในประเด็นความเชื่อ
2. ร่วมกันคิดวิเคราะห์โดยใช้ เทคนิคการสลับกันสอน ด้วยวิธีการกลุ่มซ้อน (Fishbowl)
3. ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ในรูปแบบการเสวนาด้วยภาษาต่างๆ
4. ร่วมกันประเมินผลกลุ่มสรุปประเด็นในเรื่องความเชื่อของคนเมียนมาร์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

เรื่องการแต่งกายของคนที่มาจากประเทศลาว
ชั่วโมง

เวลา 8

1. ผลการเรียนรู้

- 1.1. สามารถเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นการแต่งกายของคนจากประเทศลาว
- 1.2. มีเจตคติเชิงบวก คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นการแต่งกายของคนจากประเทศลาว
- 1.3. มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นการแต่งกายของคนจากประเทศลาว

2. สารการเรียนรู้

- 2.1. ลักษณะ ลวดลายและสีสันทของชุด
- 2.2. ความเหมาะสมที่จะสวมใส่
- 2.3. ความสะดวกสบายในการสวมใส่
- 2.4. กลุ่มคนที่สวมใส่ในสังคมปัจจุบัน

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 3.1. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนลาว
- 3.2. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติเชิงบวกในเรื่องการแต่งกายของคนลาวในสังคมไทย
- 3.3. เพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการแต่งกายของคนลาวในสังคมไทย

4. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

- ใบงานที่1.1 สื่อที่เป็นรูปภาพและข้อมูล เรื่องการแต่งกายของคนจากประเทศลาว
ใบงานที่1.2 สื่อที่เป็นสิ่งของจริง เรื่องการแต่งกายของคนจากประเทศลาว

5. ตัวชี้วัด

- 5.1. ความเข้าใจ สามารถพูดอธิบาย ข้อมูลเรื่องราวและความรู้ ในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมการแต่งกายของคนลาว
- 5.2. ยอมรับ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องหรือรังเกียจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมการแต่งกายของคนลาว
- 5.3. การเห็นคุณค่า สามารถวิเคราะห์และวิจารณ์ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ชื่นชมและพอใจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมการแต่งกายของคนลาว

6. กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้

เรียนรู้โดยใช้สื่อที่เป็นของจริงผ่านกิจกรรมเทคนิคสลับกันสอนด้วยบทบาทสมมุติ (Role Play) จัดกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ จากนั้นกำหนดวัตถุประสงค์และสร้างสถานการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมการแต่งกายของคนลาว แล้วมอบหมายให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มได้วางแผนและซักซ้อมบทบาทตามที่มีการกำหนด พยายามให้แสดงในเวลาดำเนินการและให้ผู้ชมสามารถซักถามประเด็นต่างๆได้

จากนั้นประเมินผล โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปความรู้ที่ถูกต้อง เจตคติเชิงบวก และพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสม ในประเด็นการแต่งกายของคนลาว

7. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

แบบประเมินการทำงาน บันทึกโดยผู้เรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมจากการทำงานตามใบงาน บันทึกโดยผู้สอน

ใบงานที่ 4.1

สื่อ เรียนรู้ข้อมูลและความรู้ด้วยตนเองผ่านเฟสบุ๊ค Facebook ในประเด็น เรื่องการแต่งกายของคนจากประเทศลาว

May S. Saralee ✓ Friends ✓ Following Message

Works at กศน.ชานนา
Studied Information System at RMUTK#08
Lives in Bangkok, Thailand
Engaged

About Friends Photos Places Sports

Smitschool Smitschool added 3 new photos.
วันเสาร์ที่ ๓1 กรกฎาคม ๒๐16

สื่อการเรียนรู้ นักศึกษา กศน. (ต่อ) — with May S. Saralee.

Dress in Laos

ผู้หญิงลาวนุ่งผ้าซิ่นและใส่เสื้อแขนสั้น พาดสไบ
สำหรับผู้ชายมักแต่งกายแบบสากล
หรือนุ่งโจงกระเบน
สวมเสื้อชั้นนอกกระดุมเจ็ดเม็ด
คล้ายเสื้อพระราชทานของไทย

นุ่งซิ่น

วิธีการ

ให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลที่โพสต์ไว้ในเฟสบุ๊ค Facebook ของครูผู้สอน กศน. เขตชานนา และหาข้อมูลเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

ใบงานที่ 4.2

สื่อที่เป็นสิ่งของ

ประเด็นการแต่งกาย นำของจริงมา ผ้าชิ้นแบบลาวหลายลายต่างๆ

การวิเคราะห์สถานการณ์

1. ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์และความขัดแย้งในประเด็นการแต่งกาย
2. ร่วมกันคิดวิเคราะห์โดยใช้ เทคนิคสลับกันสอนด้วยบทบาทสมมุติ (Role Play)
3. ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ในรูปแบบการเสวนาด้วยภาษาต่างๆ
4. ร่วมกันประเมินผลกลุ่มสรุปประเด็นในเรื่องการแต่งกายของคนลาว

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5

เรื่องอาหารการกินของคนที่มาจากประเทศลาว

เวลา 8 ชั่วโมง

1. ผลการเรียนรู้

- 1.1. สามารถเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นอาหารการกินของคนจากประเทศลาว
- 1.2. มีเจตคติเชิงบวก คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นอาหารการกินของคนจากประเทศลาว
- 1.3. มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นอาหารการกินของคนจากประเทศลาว

2. สารการเรียนรู้

- 2.1. ลักษณะ กลิ่นรส และโภชนาการ
- 2.2. สิ่งที่ใช้ปรุงอาหาร (เครื่องเทศ , พืชผัก , เนื้อสัตว์)
- 2.3. ความเหมือนความต่างกับไทย
- 2.4. กลุ่มคนที่นิยมกินในสังคมปัจจุบัน

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 3.1. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนลาว
- 3.2. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติเชิงบวกในเรื่องอาหารการกินของคนลาวในสังคมไทย
- 3.3. เพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อเรื่องอาหารการกินคนลาวในสังคมไทย

4. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

- ใบงานที่ 1.1 สื่อที่เป็นรูปภาพ และข้อมูลเรื่องอาหารการกินของคนจากประเทศลาว
 ใบงานที่ 1.2 สื่อที่เป็นวิดีโอ เรื่องอาหารการกินของคนจากประเทศลาว

5. ตัวชี้วัด

- 5.1. ความเข้าใจ สามารถพูดอธิบาย ข้อมูลเรื่องราวและความรู้ ในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมอาหารการกินของคนลาว
- 5.2. ยอมรับ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องหรือรังเกียจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมอาหารการกินของคนลาว
- 5.3. การเห็นคุณค่า สามารถวิเคราะห์และวิจารณ์ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ชื่นชมและพอใจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมอาหารการกินของคนลาว

6. กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้

เรียนรู้โดยใช้สื่อที่เป็นวีดีโอ ผ่านกิจกรรมเทคนิคการสลับ กันสอนด้วยการต่อความรู้ (Jigsaw) โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มใหญ่ออกเป็นกลุ่มเล็ก จากนั้นผู้สอนแบ่งหัวข้อเรียนรู้เกี่ยวกับ วัฒนธรรมการกินของคนลาว โดยแบ่งเป็นหัวข้อย่อยๆ เท่ากับจำนวนสมาชิกของแต่ละกลุ่ม และ มอบหมายให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มค้นคว้าคนละหัวข้อ ผู้เรียนต่างกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้ค้นคว้าหัวข้อ เดียวกันจะศึกษาบทเรียนร่วมกัน จากนั้นแต่ละคนจะกลับเข้ากลุ่มเดิมของตนเพื่ออธิบายหัวข้อที่ตน ศึกษาให้เพื่อนร่วมกลุ่มฟัง เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้รู้เนื้อหาครบทุกหัวข้อ

จากนั้นประเมินผล โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปความรู้ที่ถูกต้อง เจตคติเชิงบวก และ พฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสม ในประเด็นเรื่องอาหารการกินของคนลาว

7. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

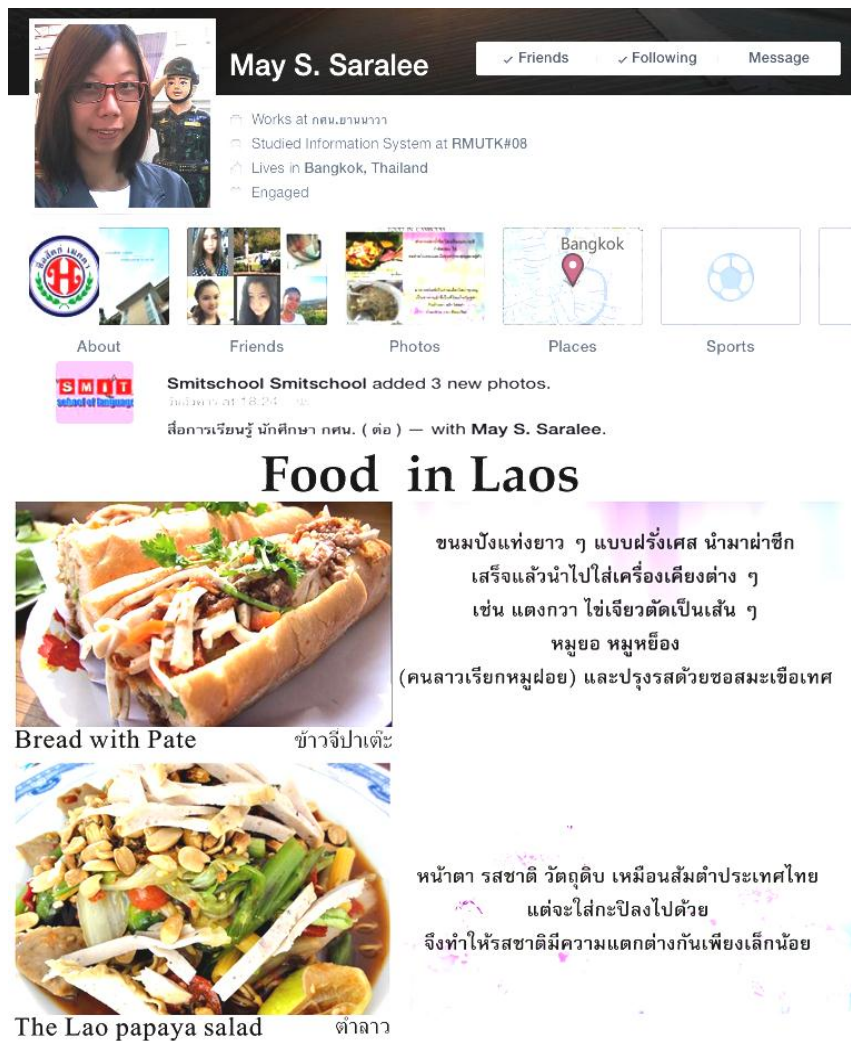
แบบประเมินการทำใบงานบันทึกโดยผู้เรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมจากการทำใบงานบันทึกโดยผู้สอน

ใบงานที่ 5.1

สื่อ เรียนรู้ข้อมูลและความรู้ด้วยตนเองผ่านเฟสบุ๊ค Facebook ในประเด็น เรื่องอาหารการกินของคนจากประเทศลาว

May S. Saralee Friends Following Message

- Works at กศน.ชานนา
- Studied Information System at RMUTK#08
- Lives in Bangkok, Thailand
- Engaged

About Friends Photos Places Sports

Smitschool Smitschool added 3 new photos.
วันอังคารที่ 18:24

สื่อการเรียนรู้ นักศึกษา กศน. (ต่อ) — with May S. Saralee.

Food in Laos

ขนมปังแท่งยาว ๆ แบบฝรั่งเศส นำมาผ่าซีก
เสร็จแล้วนำไปใส่เครื่องเคียงต่าง ๆ
เช่น แดงกวา ไข่เจียวตัดเป็นเส้น ๆ
หมูยอ หมูหย็อง
(คนลาวเรียกหมูฝอย) และปรุงรสด้วยซอสมะเขือเทศ

Bread with Pate ข้าวจีปาเตะ

หน้าตา รสชาติ วัตถุดิบ เหมือนส้มตำประเทศไทย
แต่จะใส่กะปิลงไปด้วย
จึงทำให้รสชาติมีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย

The Lao papaya salad ตำลาว

วิธีการ

ให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลที่โพสต์ ให้ในเฟสบุ๊ค Facebook ของครูผู้สอน กศน. เขตชานนา และหาข้อมูลศึกษาเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

ใบงานที่ 5.2

สื่อที่เป็นวิดีโอ

อาหารการกิน ดุสารคดีการทำบาเก็ตลาว หรือข้าวจีปาเต๊ะ

ข้าวจีปาเต๊ะ: Lao.fly

<https://www.youtube.com/watch?v=zUq1CAxLwz4>

วิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การวิเคราะห์สถานการณ์

1. ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์และความขัดแย้งในประเด็นอาหารการกิน
2. ร่วมกันคิดวิเคราะห์โดยใช้ เทคนิคการสลับกันสอนด้วยการต่อความรู้ (Jigsaw)
3. ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ในรูปแบบการเสวนาด้วยภาษาต่างๆ
4. ร่วมกันประเมินผลกลุ่มสรุปประเด็นในเรื่องอาหารการกินของคนลาว

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

เรื่องความเชื่อของคนที่มาจกประเทศลาว

เวลา 8 ชั่วโมง

1. ผลการเรียนรู้

- 1.1. สามารถเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นความเชื่อของคนจากประเทศลาว
- 1.2. มีเจตคติเชิงบวก คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นความเชื่อของคนจากประเทศลาว
- 1.3. มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นความเชื่อของคนจากประเทศลาว

2. สารการเรียนรู้

- 2.1. รูปแบบความเชื่อ (พิธีกรรม , การปฏิบัติ , ระบุบูชา)
- 2.2. ความศรัทธา เลื่อมใส
- 2.3. ความเหมือนและความต่างกับไทย
- 2.4. กลุ่มคนที่นับถือในสังคมปัจจุบัน

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 3.1. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคนลาว
- 3.2. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติเชิงบวกในเรื่องความเชื่อของคนลาวในสังคมไทย
- 3.3. เพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อเรื่องความเชื่อของคนลาวในสังคมไทย

4. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

- ใบงานที่1.1 สื่อที่เป็นรูปภาพ และข้อมูลเรื่องความเชื่อของคนจากประเทศลาว
- ใบงานที่1.2 สื่อที่เป็นรูปภาพ เรื่องความเชื่อของคนจากประเทศลาว

5. ตัวชี้วัด

- 5.1. ความเข้าใจ สามารถพูดอธิบาย ข้อมูลเรื่องราวและความรู้ ในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมความเชื่อของคนลาว
- 5.2. ยอมรับ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องหรือรังเกียจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมความเชื่อของคนลาว
- 5.3. การเห็นคุณค่า สามารถวิเคราะห์และวิจารณ์ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ชื่นชมและพอใจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมความเชื่อของคนลาว

6. กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้

เรียนรู้โดยใช้สื่อที่เป็นรูปภาพ ผ่านกิจกรรมเทคนิคสำหรับการแก้ปัญหาด้วยวิธีการส่งต่อปัญหา(Sent-A-Problem) โดยจัดกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ใช้เวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 30 นาที ให้แต่ละกลุ่มตั้งคำถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมความเชื่อของลาว กลุ่มละ 1 คำถาม เขียนไว้หน้าซอง และเขียนคำตอบของกลุ่มตนใส่ไว้ในซอง จากนั้นให้ส่งซองปัญหานี้เวียนไปแต่ละกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มก็วิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มเพื่อน เขียนคำตอบไว้ในซอง โดยเวียนส่งซองปัญหาสลับกันจนครบทุกกลุ่ม จากนั้นกลุ่มเจ้าของซองปัญหามาคำตอบที่รวมได้มาวิเคราะห์

จากนั้นประเมินผล โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปความรู้ที่ถูกต้อง เจตคติเชิงบวก และพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสม ในประเด็นเรื่องความเชื่อของคนลาว

7. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

แบบประเมินการทำใบงานบันทึกโดยผู้เรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมจากการทำใบงานบันทึกโดยผู้สอน

ใบงานที่ 6.1

สื่อ เรียนรู้ข้อมูลและความรู้ด้วยตนเองผ่านเฟสบุ๊ค Facebook ในประเด็น เรื่องความเชื่อของคนจากประเทศลาว

May S. Saralee Friends Following Message

- Works at กศน.ชานนาวนา
- Studied Information System at RMUTK#08
- Lives in Bangkok, Thailand
- Engaged

About Friends Photos Places Sports

Smitschool Smitschool added 3 new photos.
 Published at 18:24

สื่อการเรียนรู้ นักศึกษา กศน. (ต่อ) — with May S. Saralee.

Belief in Laos

การบูชาบูชาผีบ้านผีเรือนในประเทศลาว มักจะให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ทำพิธี จึงทำให้ผู้สูงอายุมีความหมาย ต่อลูกหลานเป็นการให้ ความสำคัญแก่ผู้ควรเคารพ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ ความรู้สึกโดดเดี่ยวจึงไม่มี ทำให้ลูกหลานมีความกตัญญู ต่อบรรพบุรุษของตน

การไหว้ผีบ้านผีเรือน

วิธีการ

ให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลที่โพสต์ ให้ในเฟสบุ๊ค Facebook ของครูผู้สอน กศน. เขตชานนาวนา และหาข้อมูลศึกษาเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

ใบงานที่ 6.2

สื่อที่เป็นรูปภาพ

ประเด็นความเชื่อ คุณภาพการทำบุญตักบาตรข้าวเหนียว และ พิธีไหว้ผีเรือน แบบลาว

http://www.photoontour9.com/outbound/lao2/10_monk/laos_monk_26.htm

การวิเคราะห์สถานการณ์

1. ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์และความขัดแย้งในประเด็นความเชื่อ
2. ร่วมกันคิดวิเคราะห์โดยใช้ เทคนิคสำหรับการแก้ปัญหาด้วยวิธีการส่งต่อปัญหา (Sent-A-Problem)
3. ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ในรูปแบบการเสวนาด้วยภาษาต่างๆ
4. ร่วมกันประเมินผลกลุ่มสรุปประเด็นในเรื่องความเชื่อของคนลาว

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7

เรื่อง การแต่งกายของคนที่มาจากประเทศกัมพูชา

เวลา 8 ชั่วโมง

1. ผลการเรียนรู้

- 1.1. สามารถเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นการแต่งกายของคนจากประเทศกัมพูชา
- 1.2. มีเจตคติเชิงบวก คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นการแต่งกายของคนจากประเทศกัมพูชา
- 1.3. มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นการแต่งกายของคนจากประเทศกัมพูชา

2. สารการเรียนรู้

- 2.1. ลักษณะ ลวดลายและสีสันทของชุด
- 2.2. ความเหมาะสมที่จะสวมใส่
- 2.3. ความสะดวกสบายในการสวมใส่
- 2.4. กลุ่มคนที่สวมใส่ในสังคมปัจจุบัน

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 3.1. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนกัมพูชา
- 3.2. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติเชิงบวกในเรื่องการแต่งกายของคนกัมพูชาในสังคมไทย
- 3.3. เพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการแต่งกายของคนกัมพูชาในสังคมไทย

4. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

- ใบงานที่ 1.1 สื่อที่เป็นรูปภาพ และข้อมูลเรื่องการแต่งกายของคนจากประเทศกัมพูชา
- ใบงานที่ 1.2 สื่อที่เป็นวิดีโอ เรื่องการแต่งกายของคนจากประเทศกัมพูชา

5. ตัวชี้วัด

- 5.1. ความเข้าใจ สามารถพูดอธิบาย ข้อมูลเรื่องราวและความรู้ ในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมการแต่งกายของคนกัมพูชา
- 5.2. ยอมรับ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องหรือรังเกียจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมการแต่งกายของคนกัมพูชา
- 5.3. การเห็นคุณค่า สามารถวิเคราะห์และวิจารณ์ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ชื่นชมและพอใจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมการแต่งกายของคนกัมพูชา

6. กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้

เรียนรู้โดยใช้สื่อที่เป็นวิดีโอ ผ่านกิจกรรมเทคนิคสำหรับการแก้ปัญหาด้วยวิธีทีมวิเคราะห์ (Analytic Teams) โดยจัดกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ใช้เวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 30 นาที ผู้สอนบรรยายโดยฉายวิดีโอเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมการแต่งกายของคนกัมพูชา ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาพร้อมทั้งเตรียมนำเสนอรายงานหน้าชั้นด้วยวิธีการพูดสรุปจากผลการวิเคราะห์ของทีม

จากนั้นประเมินผล โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปความรู้ที่ถูกต้อง เจตคติเชิงบวก และพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสม ในประเด็นการแต่งกายของคนกัมพูชา

7. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

แบบประเมินการทำใบงาน บันทึกโดยผู้เรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมจากการทำงานตามใบงาน บันทึกโดยผู้สอน

ใบงานที่ 7.1

สื่อ เรียนรู้ข้อมูลและความรู้ด้วยตนเองผ่านเฟสบุ๊ค Facebook ในประเด็น เรื่องการแต่งกายของคนจากประเทศกัมพูชา

May S. Saralee ✓ Friends ✓ Following Message

Works at กศน.ชานนา
Studied Information System at RMUTK#08
Lives in Bangkok, Thailand
Engaged

About Friends Photos Places Sports

Smitschool Smitschool added 3 new photos.
วันอังคารที่ 18:24 น.

สื่อการเรียนรู้ นักศึกษา กศน. (ต่อ) — with **May S. Saralee.**

Dress in Cambodia

การแต่งกายของชาวกัมพูชาจะนุ่งผ้าซัมปอต (Sompot) เป็นผ้าทอมือ ถือว่าเป็นการ แต่งกายประจำชาติ สำหรับข้าราชการผู้ใหญ่จะนุ่งผ้าโสรกับเสื่อมีกระดุมสีทอง ในงานพิธีจะนุ่ง ผ้าโจงกระเบน เวลาไปวัดจะนุ่งผ้าม่วง

ผู้หญิง นิยมนุ่งผ้าถุงสีเข้ม เนื้อมัน คาดเข็มขัด ใส่เสื่อสี งานพิธีนุ่งผ้ายก พวกในวังมักนุ่งผ้า โจงกระเบน ไฉ้ผมดัด

ผู้ชาย นุ่งผ้าโจงกระเบน ใส่เสื่อคอปิด ขัดกระดุมห้าเม็ด

Sompot สัมปต

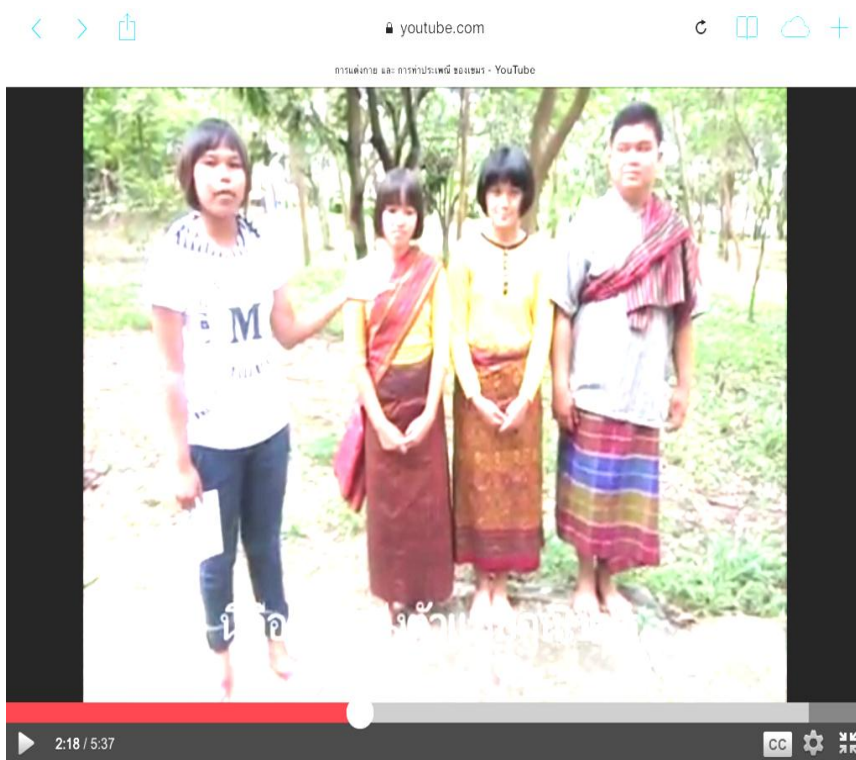
วิธีการ

ให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลที่โพสต์ ให้ในเฟสบุ๊ค Facebook ของครูผู้สอน กศน. เขตยานนาวา และหาข้อมูลศึกษาเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

ใบงานที่ 7.2

สื่อที่เป็นวิดีโอ

ประเด็นการแต่งกาย ชมสารคดีการแต่งกายของชาวบ้านกัมพูชา

<https://www.youtube.com/watch?v=czxp8aGQ-lM>

การวิเคราะห์สถานการณ์

1. ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์และความขัดแย้งในประเด็นการแต่งกาย
2. ร่วมกันคิดวิเคราะห์โดยใช้ เทคนิคสำหรับการแก้ปัญหาด้วยวิธีทีมวิเคราะห์ (Analytic Teams)
3. ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ในรูปแบบการเสวนาด้วยภาษาต่างๆ
4. ร่วมกันประเมินผลกลุ่มสรุปประเด็นในเรื่องการแต่งกายของคนกัมพูชา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8

เรื่องการแต่งกายของคนที่มาจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา เวลา 8 ชั่วโมง

1. ผลการเรียนรู้

1.1. สามารถเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นการแต่งกายของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

1.2. มีเจตคติเชิงบวก คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นการ แต่งกายของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

1.3. มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นการแต่งกายของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

2. สาระการเรียนรู้

2.1 ลักษณะ ลวดลายและสีสันทของชุด

2.2 ความเหมาะสมที่จะสวมใส่

2.3 ความสะดวกสบายในการสวมใส่

2.4 กลุ่มคนที่สวมใส่ในสังคมปัจจุบัน

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

3.1 เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

3.2 เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติเชิงบวกในเรื่องการแต่งกายของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ในสังคมไทย

3.3 เพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการแต่งกายของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ในสังคมไทย

4. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

ใบงานที่1.1 สื่อที่เป็นรูปภาพ และข้อมูลเรื่องการแต่งกายของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

ใบงานที่1.2 สื่อที่เป็นรูปภาพ เรื่องการแต่งกายของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

5. ตัวชี้วัด

5.1. ความเข้าใจ สามารถพูดอธิบาย ข้อมูลเรื่องราวและความรู้ ในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

5.2 ยอมรับ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องหรือรังเกียจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

5.3 การเห็นคุณค่า สามารถวิเคราะห์และวิจารณ์ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ชื่นชมและพอใจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

6. กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้

เรียนรู้โดยใช้สื่อที่เป็นรูปภาพผ่านกิจกรรมเทคนิคการเรียนรู้โดยใช้การไปทัศนศึกษา (Field Trip) โดยผู้สอนทำความเข้าใจกับผู้เรียน ถึงสถานที่ของการไปครั้งนี้ คือตลาดบางบอน ถนนเอกมัย ซึ่งเป็นตลาดที่มีชุมชนชาวเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ทำงานและอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากในย่านนั้น ทำให้ตลาดดังกล่าวเป็นตลาดใหญ่ที่มีสินค้าประเภทเสื้อผ้า เครื่องใช้และอาหาร รวมถึงผู้คนจากประเทศดังกล่าวมาค้าขาย จับจ่ายใช้สอยกันโดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มแยกกันเดินสำรวจถึงวิถีชีวิต การแต่งกาย อาหารการกินของพวกเขา แล้วสมาชิกในกลุ่มช่วยกันจดบันทึก เปรียบเทียบสถานการณ์ และสิ่งที่พบเจอ ของวิถีชีวิตแต่ละชนชาติ ผู้สอนก็ต้องเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละกลุ่มและจดบันทึกเช่นกัน

จากนั้นประเมินผล โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปความรู้ที่ถูกต้อง เจตคติเชิงบวก และพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสม ในประเด็นการแต่งกายของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

7. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

แบบประเมินการทำใบงาน บันทึกโดยผู้เรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมจากการทำงานตามใบงาน บันทึกโดยผู้สอน

ใบงานที่ 8.1

สื่อ เรียนรู้ข้อมูลและความรู้ด้วยตนเองผ่านเฟสบุ๊ค Facebook ในประเด็น การเปรียบเทียบเรื่องอาหารการกินของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

May S. Saralee Friends Following Message

Works at กศน.ชานนาฯ
Studied Information System at RMUTK#08
Lives in Bangkok, Thailand
Engaged

About Friends Photos Places Sports

Smitschool Smitschool added 3 new photos.
วันอังคาร at 18:24

สื่อการเรียนรู้ นักศึกษา กศน. (ต่อ) — with May S. Saralee.

<p>โมชิบงา อาหารที่ทำจากปลา เครื่องแกง ไม่เผ็ดกะทิ หยวกกล้วยและใช้พริกแห้งขี้ ข้าวคั่วเพื่อทาน้ำมันแกงขี้ จากบั้งก็เรียนหน้าด้วย ตัวเหลืองทอด ไรซ์ต้ม ปลาเส้นทอด ปลาทอดงี๊ ผักขี ปรุงรสด้วยพริกป่น และมะนาว</p>	<p>ข้าวเจ้าป่นเคี้ยว ขนมปังแตงยาว ๆ แบบฝรั่งเศส นำมาผ่าซีก เสร็จแล้วนำไป ใส่เครื่องเคียงต่าง ๆ เช่น แดงกวา ไข่เจียวคั่ว ปั่นเส้น ๆ หมูยอ หมูหย็อง (คนลาวเรียกหมูฝอย) และปรุงรสด้วยซอสตะเภา</p>	<p>จะม็อก ทำจากปลาน้ำจืด ใส่เครื่อง ถั่วลิสงอบ กะทิ ไข่ ทอดกรอบใบตอง และนั่งจมนกวางและอยู่ตัว</p>

วิธีการ

ให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลที่โพสไว้ในเฟสบุ๊ค Facebook ของครูผู้สอน กศน. เขตยานนาวา และหาข้อมูลศึกษาเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

ใบงานที่ 8.2

สื่อที่เป็นสถานการณ์จริง ประเด็นการแต่งกายที่พบเห็นในตลาดชุมชนของชาว
เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การวิเคราะห์สถานการณ์

1. ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์และความขัดแย้งในประเด็นการแต่งกาย
2. ร่วมกันคิดวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้โดยใช้การไปทัศนศึกษา (Field Trip)
3. ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ในรูปแบบการเสวนาด้วยภาษาต่างๆ
4. ร่วมกันประเมินผลกลุ่มสรุปประเด็นในเรื่องการแต่งกายของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 9

เรื่องอาหารการกินของคนที่มาจากประเทศกัมพูชา

เวลา 8 ชั่วโมง

1. ผลการเรียนรู้

- 1.1. สามารถเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นอาหารการกินของคนจากประเทศกัมพูชา
- 1.2. มีเจตคติเชิงบวก คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นอาหารการกินของคนจากประเทศกัมพูชา
- 1.3. มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นอาหารการกินของคนจากประเทศกัมพูชา

2. สารการเรียนรู้

- 2.1 ลักษณะ กลิ่นรส และโภชนาการ
- 2.2 สิ่งที่ใช้ปรุงอาหาร (เครื่องเทศ , พืชผัก , เนื้อสัตว์)
- 2.3 ความเหมือนความต่างกับไทย
- 2.4 กลุ่มคนที่นิยมกินในสังคมปัจจุบัน

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 3.1 เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนกัมพูชา
- 3.2 เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติเชิงบวกในเรื่องอาหารการกินของคนกัมพูชาในสังคมไทย
- 3.3 เพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อเรื่องอาหารการกินคนกัมพูชาในสังคมไทย

4. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

- ใบงานที่ 1.1 สื่อที่เป็นรูปภาพ และข้อมูลเรื่องอาหารการกินของคนจากประเทศกัมพูชา
 ใบงานที่ 1.2 สื่อที่เป็นอาหารของจริง เรื่องอาหารการกินของคนจากประเทศกัมพูชา

5. ตัวชี้วัด

- 5.1. ความเข้าใจ สามารถพูดอธิบาย ข้อมูลเรื่องราวและความรู้ ในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมอาหารการกินของคนกัมพูชา
- 5.2. ยอมรับ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องหรือรังเกียจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมอาหารการกินของคนกัมพูชา
- 5.3. การเห็นคุณค่า สามารถวิเคราะห์และวิจารณ์ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ชื่นชมและพอใจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมอาหารการกินของคนกัมพูชา

6. กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้

เรียนรู้โดยใช้สื่อที่เป็นอาหารจริงๆ ผ่านกิจกรรมเทคนิคการจัดระเบียบสารสนเทศใยแมงมุม (World Webs) โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ใช้เวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 30 นาที โดยให้ผู้เรียนเขียนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการกินของคนกัมพูชา โดยหลักและองค์ประกอบย่อยบนแผนกระดาษที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายคล้ายใยแมงมุม ผู้สอนคอยแนะนำโดยให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มช่วยกันระดมสมองและเติมคำโยงสิ่งที่คิดได้ให้สมบูรณ์ แล้วสรุปผลการระดมสมอง

จากนั้นประเมินผลโดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปความรู้ที่ถูกต้อง เจตคติเชิงบวก และพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสม ในประเด็นเรื่องอาหารการกินของคนกัมพูชา

7. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

แบบประเมินการทำใบงานบันทึกโดยผู้เรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมจากการทำใบงานบันทึกโดยผู้สอน

ใบงานที่ 9.1

สื่อ เรียนรู้ข้อมูลและความรู้ด้วยตนเองผ่านเฟสบุ๊ค Facebook ในประเด็น เรื่องอาหารการกินของคนจากประเทศกัมพูชา

May S. Saralee ✓ Friends | ✓ Following | Message

Works at กศน.ชานนา
Studied Information System at RMUTK#08
Lives in Bangkok, Thailand
Engaged

About Friends Photos Places Sports

Smitschool Smitschool added 3 new photos.
วันอังคาร at 18:24

สื่อการเรียนรู้ นักศึกษา กศน. (ต่อ) — with May S. Saralee.

FOOD IN CAMBODIA

ทำจากปลาน้ำจืด ใส่เครื่องแกง กะทิ
ถั่วลิสงอบ ไข่
ห่อด้วยใบตองและนั่งจุนกว่าจะสุกและอยู่ตัว

STEAMED FISH WITH CURRY PASTE อะมีอก

NOODLE กวยเตี๋ยว

อาหารชนิดที่เป็นก๋วยเตี๋ยวใส่น้ำซุปรวม
เป็นอาหารเช้าที่เป็นที่นิยมในกัมพูชา
กินถั่วอก พริกไทยดำ
น้ำมะนาว กระเทียมเจียว

วิธีการ

ให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลที่โพสต์ไว้ในเฟสบุ๊ค Facebook ของครูผู้สอน กศน. เขตชานนา และหาข้อมูลศึกษาเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

ใบงานที่ 9.2

สื่อที่เป็นสิ่งของ

อาหารการกิน นำของจริงมา เป็น ดักแด้ และแมลงต่างๆทอด ที่
คนกัมพูชากินกัน

การวิเคราะห์สถานการณ์

1. ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์และความขัดแย้งในประเด็นอาหารการกิน
2. ร่วมกันคิดวิเคราะห์โดยใช้ เทคนิคการจัดระเบียบสารสนเทศโยแมงมุม (World Webs)
3. ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ในรูปแบบการเสวนาด้วยภาษาต่างๆ
4. ร่วมกันประเมินผลกลุ่มสรุปประเด็นในเรื่องอาหารการกินของคนกัมพูชา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 10

เรื่องความเชื่อของคนที่มาจากประเทศกัมพูชา

เวลา 8 ชั่วโมง

1. ผลการเรียนรู้

1.1. สามารถเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นความเชื่อของคนจากประเทศกัมพูชา

1.2. มีเจตคติเชิงบวก คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นความเชื่อของคนจากประเทศกัมพูชา

1.3. มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นความเชื่อของคนจากประเทศกัมพูชา

2. สารการเรียนรู้

2.1. รูปแบบความเชื่อ (พิธีกรรม , การปฏิบัติ , ระบุบูชา)

2.2. ความศรัทธา เลื่อมใส

2.3. ความเหมือนและความต่างกับไทย

2.4. กลุ่มคนที่นับถือในสังคมปัจจุบัน

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

3.1. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคนกัมพูชา

3.2. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติเชิงบวกในเรื่องความเชื่อของคนกัมพูชาในสังคมไทย

3.3. เพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อเรื่องความเชื่อของคนกัมพูชาในสังคมไทย

4. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

ใบงานที่1.1 สื่อที่เป็นรูปภาพ และข้อมูลเรื่องความเชื่อของคนจากประเทศกัมพูชา

ใบงานที่1.2 สื่อที่เป็นรูปภาพ เรื่องความเชื่อของคนจากประเทศกัมพูชา

5. ตัวชี้วัด

5.1. ความเข้าใจ สามารถพูดอธิบาย ข้อมูลเรื่องราวและความรู้ ในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมความเชื่อของคนกัมพูชา

5.2. ยอมรับ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องหรือรังเกียจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมความเชื่อของคนกัมพูชา

5.3. การเห็นคุณค่า สามารถวิเคราะห์และวิจารณ์ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ชื่นชมและพอใจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมความเชื่อของคนกัมพูชา

6. กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้

เรียนรู้โดยใช้สื่อที่เป็นรูปภาพ ผ่านกิจกรรมเทคนิคการจัดระเบียบสารสนเทศห่วงโซ่สัมพันธ์ (Sequence Chains) โดยจัดกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย แล้วผู้สอนกำหนดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ในประเด็นความเชื่อของคนกัมพูชา โดยให้ผู้เรียนเรียงลำดับความสัมพันธ์ของข้อมูลจากที่คุ้นเคยมาก ไปสู่ความคุ้นเคยน้อย สมาชิกในแต่ละกลุ่มต้องหาความสัมพันธ์ และอธิบายถึงความสัมพันธ์ที่ได้

จากนั้นประเมินผลโดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปความรู้ที่ถูกต้อง เจตคติเชิงบวก และ พฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสม ในประเด็นเรื่องความเชื่อของคนกัมพูชา

7. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

แบบประเมินการทำใบงานบันทึกโดยผู้เรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมจากการทำใบงานบันทึกโดยผู้สอน

ใบงานที่ 10.1

สื่อ เรียนรู้ข้อมูลและความรู้ด้วยตนเองผ่านเฟสบุ๊ค Facebook ในประเด็น เรื่องความเชื่อของคนจากประเทศกัมพูชา

The image shows a Facebook profile for May S. Saralee. The profile includes a cover photo, a profile picture, and a bio that states she works at กศน.เขตนานาวา, studied Information System at RMUTK#08, lives in Bangkok, Thailand, and is engaged. Below the bio are tabs for About, Friends, Photos, Places, and Sports. A post from Smitschool Smitschool is visible, featuring a photo of a group of people performing a ceremony with offerings. The post text is in Thai and describes a belief in Cambodia where people perform rituals to honor their ancestors and seek blessings from the Buddha.

Belief in Combodia

ชาวกัมพูชานั้น พวกเขาได้มีการจัดงาน
เนื่องในวันสารทโดยจะร่วมกันจัด
“แซนโฎนตา” เพื่อทำบุญใหญ่
ให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับ
ชาวกัมพูชายังคงมีศรัทธาเหนียวแน่น
และแสดงถึงความกตัญญูที่ถูกปลูกฝัง
และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น
จนกลายเป็นประเพณีแห่งความกตัญญู
ทั้งดงามและแฝงไปด้วยความศรัทธา
ในพระพุทธศาสนา

การไหว้บรรพบุรุษ

วิธีการ

ให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลที่โพสต์ให้ในเฟสบุ๊ค Facebook ของครูผู้สอน กศน. เขตนานาวา และหาข้อมูลเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

ใบงานที่ 10.2

สื่อที่เป็นรูปภาพ

ประเด็นความเชื่อ รูปภาพพิธีกรรมบวงสรวงและเครื่องรางของขลัง
ของคนกัมพูชา

http://www.photoontour9.com/image/outbound/lao2/10_/26.jpg

การวิเคราะห์สถานการณ์

1. ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์และความขัดแย้งในประเด็นความเชื่อ
2. ร่วมกันคิดวิเคราะห์โดยใช้ เทคนิคการจัดระเบียบสารสนเทศห่วงโซ่สัมพันธ์ (Sequence Chains)
3. ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ในรูปแบบการเสวนาด้วยภาษาต่างๆ
4. ร่วมกันประเมินผลกลุ่มสรุปประเด็นในเรื่องความเชื่อของคนกัมพูชา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 11

เรื่องอาหารการกินของคนที่มาจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา เวลา 8 ชั่วโมง

1. ผลการเรียนรู้

1.1. สามารถเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นอาหารการกินของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

1.2. มีเจตคติเชิงบวก คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นอาหารการกินของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

1.3. มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นอาหารการกินของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

2. สารการเรียนรู้

2.1 ลักษณะ กลิ่นรส และโภชนาการ

2.2 สิ่งที่ใช้ปรุงอาหาร (เครื่องเทศ , พืชผัก , เนื้อสัตว์)

2.3 ความเหมือนความต่างกับไทย

2.4 กลุ่มคนที่ยินยอมกินในสังคมปัจจุบัน

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

3.1 เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

3.2 เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติเชิงบวกในเรื่องอาหารการกินของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ในสังคมไทย

3.3 เพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อเรื่องอาหารการกินคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ในสังคมไทย

4. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

ใบงานที่1.1 สื่อที่เป็นรูปภาพ และข้อมูลเรื่องอาหารการกินของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

ใบงานที่1.2 สื่อที่เป็นรูปภาพ เรื่องอาหารการกินของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

5. ตัวชี้วัด

5.1. ความเข้าใจ สามารถพูดอธิบาย ข้อมูลเรื่องราวและความรู้ ในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมอาหารการกินของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

5.2 ยอมรับ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องหรือรังเกียจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมอาหารการกินของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

5.3 การเห็นคุณค่า สามารถวิเคราะห์และวิจารณ์ร่วมกันแล้วแสดงเจตคติและพฤติกรรมที่ชื่นชมและพอใจ ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมอาหารการกินของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

6. กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้

เรียนรู้โดยใช้สื่อที่เป็นอาหารจริงๆ ผ่านกิจกรรมเทคนิคการเรียนรู้ ด้วยวิธีการต้นไม้เจ้าปัญหา (A Problem Tree) โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ จากนั้นผู้สอนให้ผู้เรียนดูรูปภาพวัฒนธรรมเกี่ยวกับประเด็นอาหารการกินของผู้คนที่มาจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา จากนั้นผู้เรียนรวบรวมที่มาและปัญหาดังกล่าวโดยวาดรูปออกมาเป็นต้นไม้แห่งประเด็นปัญหา โดยให้ส่วนต้นคือปัญหาที่กลุ่มเห็นคุณค่าเป็นปัญหาร่วมกัน ใ้ใบไม้เป็นผลที่เกิดจากปัญหา โดยแยกฝั่งซ้ายเป็นการยอมรับ เห็นคุณค่า และฝั่งขวาเป็นแง่การไม่ยอมรับ ไม่เห็นคุณค่า และส่วนราก คือ สาเหตุของรากเหง้าแห่งปัญหา

จากนั้นประเมินผลโดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปความรู้ที่ถูกต้อง เจตคติเชิงบวก และพฤติกรรมใหม่ที่เหมาะสม ในประเด็นเรื่องอาหารการกินของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

7. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

แบบประเมินการทำใบงานบันทึกโดยผู้เรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมจากการทำใบงานบันทึกโดยผู้สอน

ใบงานที่ 11.1

สื่อ เรียนรู้ข้อมูลและความรู้ด้วยตนเองผ่านเฟสบุ๊ค Facebook ในประเด็น การเปรียบเทียบเรื่องการแต่งกายของคนจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

May S. Saralee
 ✓ Friends | ✓ Following | Message

Works at กศน.ชานนา
 Studied Information System at RMUTK#08
 Lives in Bangkok, Thailand
 Engaged

About Friends Photos Places Sports

Smitschool Smitschool added 3 new photos.
 วันอังคาร at 18:24 ๒๕

สื่อการเรียนรู้ นักศึกษา กศน. (ต่อ) — with May S. Saralee.

การนุ่ง ไตรรงค์
 ชายพม่าทั้งหญิงและชายนิยมนุ่งไตรรงค์ ที่เรียกว่า "ลองเจ" (Longje) ซึ่งมีทั้งผ้าฝ้ายและไหมที่มีสีสันของผู้หญิงจะมีลายเชิงต่างต่าง และมีลวดลายเล็ก ๆ กระจายทั่วผืนผ้า ลวดลายของแต่ละท้องถิ่นจะต่างกัน ผ้าที่ทอมาจากเมืองอมรปุระเป็นลวดลายดอกไม้ เกร็งไม้ หรือเป็นดอกเป็นลายตามขวาง ไม่นิยมใช้เข็มขัด สวมเสื้อตัวสั้น คอกลม ผ่าอกถักกระดุม 5 เม็ด

การนุ่งซิ่น
 ผู้หญิง นุ่ง Patoi (มีลักษณะคล้ายผ้าถุงของไทย) นิยมทำเป็นลายทาง ๆ เชิงผ้าเป็น สีแดงแก่ หรือน้ำตาลเข้ม ถ้าผ้าถุงเป็นไหม เชิงก็จะเป็นไหมด้วย มักจะทอทองและเงินแทรกเข้าไป ไร้ผมเกล้าสวมยประดับคอไม้

การนุ่งส้มพุด
 ผู้หญิง นิยมนุ่งผ้าถุงสีเข้ม เบื้องบน คางเข็มขัดใส่เสื้อสี งานพิธีนุ่งผ้ายก พวกโบราณมักนุ่งผ้าโจงกระเบน ไร้ผมตัด ผู้ชาย นุ่งผ้าโจงกระเบน ใส่เสื้อคอปก ขัดกระดุมห้าเม็ด

วิธีการ

ให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลที่โพสต์ ให้ในเฟสบุ๊ค Facebook ของครูผู้สอน กศน. เขตยานนาวา และหาข้อมูลศึกษาเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

ใบงานที่ 11.2

สื่อที่เป็นรูปภาพ ประเด็นอาหารการกินของผู้คนชาวเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

<http://www.yangonow.com/ex/jpn/culture/food/mohinga/cooking2.html>

<http://www.yangonow.com/ex/jpn/culture/food/mohinga/cooking2.>

<http://th.wikipedia.org/wiki>

<http://mekongcuisine.wordpress.com>

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การวิเคราะห์สถานการณ์

1. ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์และความขัดแย้งในประเด็นการแต่งกาย
2. ร่วมกันคิดวิเคราะห์โดยใช้ เทคนิคการเรียนรู้ด้วยวิธีการต้นไม้เจ้าปัญหา (A Problem Tree)
3. ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ในรูปแบบการเสวนาด้วยภาษาต่างๆ
4. ร่วมกันประเมินผลกลุ่มสรุปประเด็นในเรื่องอาหารการกินของคนเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา

แบบสังเกตการทำใบงาน (สำหรับผู้สอนบันทึก)

คำชี้แจง : ให้ผู้สอนบันทึกพฤติกรรมและผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างการทำกิจกรรมตามใบงาน
 กิจกรรม..... ประเด็น .....

ของคนจากประเทศ ..... ชื่อกลุ่ม .....จำนวนสมาชิก.....

ประเมินด้านตัวผู้เรียน
เข้าใจเนื้อหามากขึ้น
เกิดการยอมรับมากขึ้น (ไม่ดูถูก , ไม่รังเกียจ)
เกิดการเห็นคุณค่ามากขึ้น (ชื่นชม , พอใจ)

ประเมินจิตสำนึกเชิงวิพากษ์
การคิดอย่างใคร่ครวญ
การสะท้อนความคิด
การวิพากษ์เสวนา

ประเมินการเรียนรู้ร่วมกัน
การวางแผนทำงานร่วมกัน
การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
มีขั้นตอนการทำงานร่วมกันเป็นระบบ

แบบประเมินกลุ่มจากการทำใบงาน (สำหรับผู้เรียนบันทึก)

คำชี้แจง : ให้ผู้เรียนบันทึกการเรียนรู้ที่ได้ในระหว่างการทำกิจกรรมตามใบงาน

กิจกรรม ..... ประเด็น .....

ของคนจากประเทศ ..... ชื่อกลุ่ม .....จำนวนสมาชิก.....

ประเมินด้านตัวผู้เรียน
เข้าใจเนื้อหามากขึ้น
เกิดการยอมรับมากขึ้น (ไม่ดูถูก , ไม่รังเกียจ)
เกิดการเห็นคุณค่ามากขึ้น (ชื่นชม , พอใจ)

ประเมินจิตสำนึกเชิงวิพากษ์
การคิดอย่างใคร่ครวญ
การสะท้อนความคิด
การวิพากษ์เสวนา

ประเมินการเรียนรู้ร่วมกัน
การวางแผนทำงานร่วมกัน
การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
มีขั้นตอนการทำงานร่วมกันเป็นระบบ

แบบบันทึกผลการนำโปรแกรมไปปฏิบัติ

ขั้นตอน	สิ่งที่วางแผนไว้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1.		☐ เป็นไปตามที่วางแผน ☐ ไม่เป็นไปตามที่วางแผน บันทึกเพิ่มเติม
2.		☐ เป็นไปตามที่วางแผน ☐ ไม่เป็นไปตามที่วางแผน บันทึกเพิ่มเติม
3.		☐ เป็นไปตามที่วางแผน ☐ ไม่เป็นไปตามที่วางแผน
4.		☐ เป็นไปตามที่วางแผน ☐ ไม่เป็นไปตามที่วางแผน บันทึกเพิ่มเติม
5.		☐ เป็นไปตามที่วางแผน ☐ ไม่เป็นไปตามที่วางแผน บันทึกเพิ่มเติม
6.		☐ เป็นไปตามที่วางแผน ☐ ไม่เป็นไปตามที่วางแผน บันทึกเพิ่มเติม

กำหนดการของโปรแกรมฝึกอบรม ตั้งแต่วันที่ 28 มิถุนายน 2558 – 20 กันยายน 2558

วันที่ 1 อาทิตย์ ที่ 28 มิถุนายน 2558 เวลา 8.00-16.00 น.

- 8.00 - 9.00 น. ผู้วิจัยแนะนำตนเองและผู้ช่วยวิจัย
บอกรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาโปรแกรมในครั้งนี้
- 9.00 – 11.30 น. ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมทำ Pre-test
- 11.30 - 12.30 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 12.30 - 13.30 น. ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมแนะนำตนเอง
จัดแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมโปรแกรมออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน
- 13.30 - 15.30 น. ร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่มปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างความคุ้นเคย
กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมร้องเพลงทักทาย โดยร่วมกันร้องพร้อมกัน ทีละกลุ่มเวียนไปตามประโยคดังต่อไปนี้ “สวัสดีค่ะ สวัสดีครับ มิงกะลาบา”
“สวัสดีค่ะ สวัสดีครับ ซำบายดี” และ “สวัสดีค่ะ สวัสดีครับ ชั่วสะเคย”
กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมพูดชื่อเมือง โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำดังนี้
“ปรบมือส่งต่อสลับกันทีละกลุ่ม โดยให้แต่ละกลุ่มพูดชื่อเมืองในประเทศเมียนมาร์ (ลาว และกัมพูชา)จากนั้นชี้ไปกลุ่มอื่น กลุ่มที่โดนชี้ ต้องพูดชื่อเมืองในประเทศเมียนมาร์ (ลาว และกัมพูชา) โดยไม่ซ้ำกับกลุ่มอื่น”
- 15.30 - 16.00 น. แจงรายละเอียดกำหนดการของโปรแกรม ดังนี้
ทุกวันเสาร์ ลงรายละเอียดข้อมูลผ่านเฟสบุ๊กของครูผู้สอน โดยผู้เรียนจะต้องเข้าไปอ่านและค้นคว้าเพิ่มเติมและสามารถสอบถามผ่านเฟสบุ๊กได้
ทุกวันอาทิตย์ ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่สถานที่ คืออาคารเอนกประสงค์ วัดทองบน ถ.พระราม 3

วันที่ 2 เสาร์ ที่ 4 กรกฎาคม 2558

- 4 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊ก ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมียนมาร์

วันที่ 3 อาทิตย์ ที่ 5 กรกฎาคม 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

- 8.00 - 9.00 น. นำสื่อที่เป็นรูปภาพในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมียนมาร์ให้ผู้เรียนดูพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด
- 9.00-11.00 น. ร่วมกันทำกิจกรรมผ่านเทคนิคการอภิปรายแบบประชุมกลุ่มย่อย (Buzz Groups) ในประเด็นข้างต้น
- 11.00-12.00 น. ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นทีละกลุ่ม

วันที่ 4 เสาร์ ที่ 11 กรกฎาคม 2558

4 ชั่วโมง   ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนเมียนมาร์

วันที่ 5 อาทิตย์ ที่ 12 กรกฎาคม 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

8.00-9.00 น.   นำสื่อที่เป็นอาหารจริงๆ ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนเมียนมาร์ให้ผู้เรียนดูและชิมพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด

9.00-11.00 น.   ร่วมกันทำกิจกรรมผ่านเทคนิคการอภิปรายโดยการสัมภาษณ์ 3 ขั้นตอน (Three –Step-Interview) ในประเด็นข้างต้น

11.00-12.00 น.   ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 6 เสาร์ ที่ 18 กรกฎาคม 2558

4 ชั่วโมง   ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคนเมียนมาร์

วันที่ 7 อาทิตย์ ที่ 19 กรกฎาคม 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

8.00-9.00 น.   นำสื่อที่เป็นวิดีโอในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคนเมียนมาร์ให้ผู้เรียนดูพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด

9.00-11.00 น.   ร่วมกันทำกิจกรรมผ่าน เทคนิคการสลับกันสอน ด้วยวิธีการกลุ่มซ้อน (Fishbowl) ในประเด็นข้างต้น

11.00-12.00 น.   ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 8 เสาร์ ที่ 25 กรกฎาคม 2558

4 ชั่วโมง   ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนลาว

วันที่ 9 อาทิตย์ ที่ 26 กรกฎาคม 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

8.00-9.00 น.   นำสื่อที่เป็นของจริง ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนลาวให้ผู้เรียนดูและลองสวมใส่พร้อมวิเคราะห์รายละเอียด

9.00-11.00 น.   ร่วมกันทำกิจกรรมผ่าน เทคนิคสลับกันสอนด้วยบทบาทสมมุติ (Role Play) ในประเด็นข้างต้น

11.00-12.00 น.   ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 10 เสาร์ ที่ 1 สิงหาคม 2558

4 ชั่วโมง   ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนลาว

วันที่ 11 อาทิตย์ ที่ 2 สิงหาคม 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

8.00-9.00 น.   นำสื่อที่เป็นวิดีโอ ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนลาวให้ผู้เรียนดูพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด

9.00-11.00 น.   ร่วมกันทำกิจกรรมผ่าน เทคนิคการสลับกันสอนด้วยการต่อความรู้ (Jigsaw)

ในประเด็นข้างต้น

11.00-12.00 น.   ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 12 เสาร์ ที่ 8 สิงหาคม 2558

4 ชั่วโมง   ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคนลาว

วันที่ 13 อาทิตย์ ที่ 9 สิงหาคม 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

8.00-9.00 น.   นำสื่อที่เป็นรูปภาพ ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคนลาวให้ผู้เรียนดูพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด

9.00-11.00 น.   ร่วมกันทำกิจกรรม ผ่านเทคนิคสำหรับการแก้ปัญหาด้วยวิธีการส่งต่อปัญหา (Sent-A-Problem) ในประเด็นข้างต้น

11.00-12.00 น.   ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 14 เสาร์ ที่ 15 สิงหาคม 2558

4 ชั่วโมง   ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนกัมพูชา

วันที่ 15 อาทิตย์ ที่ 16 สิงหาคม 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

8.00-9.00 น.   นำสื่อที่เป็นวิดีโอ ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของคนกัมพูชาให้ผู้เรียนดูพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด

9.00-11.00 น.   ร่วมกันทำกิจกรรมผ่านเทคนิคสำหรับการแก้ปัญหาด้วยวิธีทีมวิเคราะห์ (Analytic Teams) ในประเด็นข้างต้น

11.00-12.00 น.   ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 16 เสาร์ ที่ 22 สิงหาคม

4 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรม การแต่งกายของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

วันที่ 17 อาทิตย์ ที่ 23 สิงหาคม 2558 เวลา 8.00-16.00 น.

8.00 น. ร่วมกันที่ศูนย์ กศน. เขตยานนาวาไปทัศนศึกษา
 8.30 น. ออกเดินทางโดยรถตู้ ไปตลาดบางบอน ถนนเอกชัย
 9.30 น. เดินทางถึงตลาดบางบอน ทำความเข้าใจร่วมกันถึงสิ่งที่ผู้เรียนต้องสังเกตและบันทึก จากนั้นแต่ละกลุ่มแยกกันออกไปเดินเพื่อศึกษาวิถีชีวิตของผู้คนในตลาด ที่ส่วนมากจะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภครวมถึงกลุ่มคน เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา
 11.30 น. ร่วมกันที่หน้าตลาด เพื่อไปรับประทานอาหารร่วมกัน
 13.00 น. เดินทางกลับ ศูนย์กศน. เขตยานนาวา
 14.00 น. ถึงศูนย์ กศน. เขตยานนาวา จากนั้นรวมตัวกันเพื่อสรุปสิ่งที่สังเกตและบันทึกได้นำมาเสวนาร่วมกันที่ละกลุ่ม
 16.00 น. จบกิจกรรม

วันที่ 18 เสาร์ ที่ 29 สิงหาคม 2558 เวลา 13.00-16.00 น.

4 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนกัมพูชา

วันที่ 19 อาทิตย์ ที่ 30 สิงหาคม 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

8.00-9.00 น. นำสื่อที่เป็นของจริง ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนกัมพูชาให้ผู้เรียนดูและชิมพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด
 9.00-11.00 น. ร่วมกันทำกิจกรรมผ่าน เทคนิคการจัดระเบียบสารสนเทศใยแมงมุม (World Webs) ในประเด็นข้างต้น
 11.00-12.00 น. ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 20 เสาร์ ที่ 5 กันยายน 2558 เวลา 13.00-16.00 น.

4 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคนกัมพูชา

วันที่ 21 อาทิตย์ ที่ 6 กันยายน 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

8.00-9.00 น. นำสื่อที่เป็นรูปภาพ ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อของคนกัมพูชาให้ผู้เรียนดูพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด

9.00-11.00 น. ร่วมกันทำกิจกรรมผ่าน เทคนิคการจัดระเบียบสารสนเทศห่วงโซ่สัมพันธ์ (Sequence Chains) ในประเด็นข้างต้น

11.00-12.00 น. ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 22 เสาร์ ที่ 12 กันยายน 2558

4 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลในใบความรู้ที่ลงเฟสบุ๊กและศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองพร้อมซักถามผ่านเฟสบุ๊กในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

วันที่ 23 อาทิตย์ ที่ 13 กันยายน 2558 เวลา 8.00-12.00 น.

8.00-9.00 น. นำสื่อที่เป็นรูปภาพ ในประเด็นเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินของคนเมียนมาร์ ลาว กัมพูชาให้ผู้เรียนดูพร้อมวิเคราะห์รายละเอียด

9.00-11.00 น. ร่วมกันทำกิจกรรมผ่าน เทคนิคการเรียนรู้ด้วยวิธีการต้นไม้เจ้าปัญหา (A Problem Tree) ในประเด็นข้างต้น

11.00-12.00 น. ผู้เรียนร่วมกันเสวนาและสะท้อนความคิดเห็นที่ละกลุ่ม

วันที่ 24 อาทิตย์ ที่ 20 กันยายน 2558

8.00-11.00 น. ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมทำ Post-test

11.00-12.00 น. พิธีปิดการฝึกอบรมของการพัฒนาโปรแกรมในครั้งนี้ พร้อมมอบของที่ให้กับเจ้าหน้าที่และครูผู้สอน ศูนย์กศน. เขตยานนาวา และผู้เข้าร่วมโปรแกรมทุกท่าน

ภาพการทดสอบก่อนเริ่มโปรแกรม Pre-test

ภาพการทดสอบหลังจบโปรแกรม Post-test

ภาพแสดงการเรียนรู้ผ่านสื่อและกิจกรรมต่างๆ

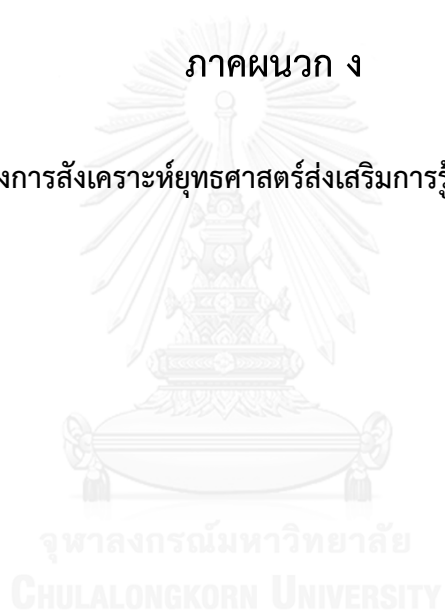

ภาพแสดงการเรียนรู้ผ่านสื่อและกิจกรรมต่างๆ

ภาคผนวก ง

ตารางการสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการรู้พหุวัฒนธรรม

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ SWOT Matrix

<p>สิ่งแวดลอมภายใน</p> <p>สิ่งแวดลอมภายนอก</p>	<p>จุดแข็ง (Strength)</p> <p>1.....</p> <p>2.....</p> <p>3.....</p> <p>4.....</p> <p>5.....</p>	<p>จุดอ่อน (Weakness)</p> <p>1.....</p> <p>2.....</p> <p>3.....</p> <p>4.....</p> <p>5.....</p>
<p>โอกาส (Opportunity)</p> <p>1.....</p> <p>2.....</p> <p>3.....</p>	<p>กลยุทธ์เชิงรุก (SO)</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>อุปสรรค (Threat)</p> <p>1.....</p> <p>2.....</p> <p>3.....</p>	<p>กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>กลยุทธ์เชิงรับ (WT)</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ตารางแสดงข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ จุดแข็ง (Strengths) จาก 3 กลุ่ม

กลุ่มผู้สอน	กลุ่มผู้วิจัย/ ผู้ช่วยวิจัย	กลุ่มตัวแทนนักศึกษา
1. มีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาความรู้ต่อกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านโดยการสัมมนา ศึกษาดูงาน แหล่งเรียนรู้ เพิ่มพูนความรู้วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน	1. มีการพัฒนาครูผู้สอน โดยเน้นความรู้เรื่องวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน	
2. พัฒนาการเรียนรู้ในชุมชน ท้องถิ่น วัด เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน	2. การเรียนการสอนใช้กิจกรรมที่สนุกสนาน เข้าใจง่ายเพื่อเข้าใจวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้านทำให้ผู้เรียนสนใจ	1. สนับสนุนการเรียนรู้ ภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต ของประเทศเพื่อนบ้าน
3. ส่งเสริมทุกกลุ่มคนในชุมชนเพื่อให้มีโอกาสทางการศึกษาที่ได้คุณภาพ	3. การศึกษาที่จัดให้นักศึกษา โดยไม่จำกัดพื้นฐาน และประสบการณ์	2. เป็นการศึกษาที่สามารถเข้าถึงทุกกลุ่มทุกอาชีพ วัย
4. ศูนย์กศน. มีการจัดส่งเสริมเผยแพร่ข้อมูลวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้านไว้ในสถานศึกษา	4. นำเสนอข้อมูลที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีพเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม	
5. มีการพัฒนาและการฝึกอบรม ในเรื่องวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้านอย่างครอบคลุมและเป็นปัจจุบัน	5. การฝึกอบรมมีความหลากหลายตามสภาพความต้องการและตามกระแสต้องการในสังคมปัจจุบัน	
6. มีการจัดบรรยากาศสถานที่ในศูนย์กศน. ให้เหมาะสมและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้	6. เน้นกระบวนการและสื่อเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เข้าใจง่ายทำให้ผู้เรียนให้รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักเรียนด้วยตนเอง	4. การสอนใช้สื่อที่น่าสนใจเข้าใจง่ายและ กิจกรรมสนุกสนานไม่เบื่อ ทำให้วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน
7. มีการระดมทรัพยากรจากท้องถิ่น ชุมชน วัด เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา	7. เน้นกระบวนการที่เข้าใจง่ายต่อการพัฒนาการทำงาน ร่วมกับ กศน. เขตอื่น เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน และการแก้ปัญหา ร่วมกัน	
8. มีการแสวงหาความร่วมมือ ความช่วยเหลือจากศูนย์กศน. เขตอื่นเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม		3. การเรียนการสอนมีการพัฒนาเน้นตามสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบัน

ตารางแสดงข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ จุดอ่อน (Weaknesses) จาก 3 กลุ่ม

กลุ่มผู้สอน	กลุ่มผู้วิจัย/ ผู้ช่วยวิจัย	กลุ่มตัวแทนนักศึกษา
1. ขาดการประชาสัมพันธ์ และขาดบุคลากร ในสายการอบรมด้านพหุวัฒนธรรม	1. ผู้สอนขาดการทำความเข้าใจในสื่อและกิจกรรมที่หลากหลายทำให้ผู้เรียนใช้เวลานานในการดำเนินกิจกรรม	
	2. ปัญหานักศึกษามีพื้นฐานชีวิตต่างกัน เป้าหมายของการดำรงชีพ ที่แตกต่างกัน	
2. กระบวนการคิดวิเคราะห์ ต้องมีการฝึกฝนทั้งผู้สอนและผู้เรียน		
3. มิได้เน้นถึงการเรียนรู้ในสถานการณ์สังคมปัจจุบัน และขาดการฝึกทักษะการวิพากษ์	3. นักศึกษาอ่อนทักษะในการคิดวิเคราะห์เพื่อการวิพากษ์วิจารณ์ ต่อหน้าชั้นเรียน	1. นักศึกษากลับการแสดงความคิดเห็น และการนำเสนองาน
4. เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมิได้บูรณาการการเรียนรู้วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน ในทุกกลุ่มการเรียนรู้	4. ปัญหานักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมมีพื้นฐานวัยวุฒิ และ ประสบการณ์ หลากหลายแตกต่างกัน	
	5. นักศึกษาขาดทักษะในการทำงานร่วมกัน ไม่ค่อยกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นต่อคนจำนวนมาก	3. ครูผู้สอนสื่อสารไม่เข้าใจ และทักษะการสื่อสารไม่ตรงตามสื่อ
5. ให้ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยขาดการนำชุมชนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วม	6. การใช้สื่อและกิจกรรมที่หลากหลายทำให้ผู้เรียนอาจเข้าใจคลาดเคลื่อน และใช้เวลา	

ตารางแสดงข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ โอกาส (Opportunities) จาก 3 กลุ่ม

กลุ่มผู้สอน	กลุ่มผู้วิจัย/ ผู้ช่วยวิจัย	กลุ่มตัวแทนนักศึกษา
1. นโยบายของรัฐมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน	1. การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนทำให้การพัฒนากระบวนการเรียนที่ส่งเสริมให้รู้วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้านได้รับความสนใจมากขึ้น	1.รัฐบาลมุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในวัฒนธรรมต่างชาติ
2. รัฐบาลส่งเสริมการจัดการศึกษาให้รู้จักประเทศเพื่อนบ้าน ช่วยให้นักศึกษามีเจตคติและพฤติกรรมเชิงบวก	2. นโยบายรัฐส่งเสริมการศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และนิทรรศการเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน	2.กศน.ให้บริการด้านการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลวัฒนธรรมชาติอื่นๆได้อย่างรวดเร็ว
3. วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นชุมชน วัด ที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันเป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม	3. มีการกระจายความรู้สู่ชุมชนทำให้เกิดการตื่นตัวต่อความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน	3. มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือแหล่งวิทยาการชุมชนประเภทต่างๆ กระจายอยู่ทุกชุมชน
4. เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของศูนย์กศน.		4. มีอาสาสมัครพัฒนาชุมชนช่วยดำเนินงาน กศน. ทำให้เข้าถึงได้ง่าย
5. เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทันสมัยมีส่วนทำให้ศูนย์กศน.บริหารจัดการศึกษาให้รู้จักประเทศเพื่อนบ้านได้หลากหลาย		

ตารางแสดงข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ อุปสรรค (Threats) จาก 3 กลุ่ม

กลุ่มผู้สอน	กลุ่มผู้วิจัย/ ผู้ช่วยวิจัย	กลุ่มตัวแทนนักศึกษา
	1. ความแตกต่างกันทางด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกับผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้าน	1. ในชีวิตประจำวันไม่สามารถเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านได้ทั้งหมด ทำให้ยากในการทำงานร่วมกัน
1. สังคมปัจจุบันที่เน้นวัตถุนิยมและการบริโภคทำให้ มองข้ามความเข้าใจที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้าน	2. ขาดด้านลบของผู้คนที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านที่ก่อปัญหาต่างๆ 3. ความขัดแย้งกันในอดีตของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน	2. ความคิดในแง่ลบกับคนจากประเทศเพื่อนบ้านจากข่าวและสื่อต่างๆ
2. เทคโนโลยีที่ทันสมัยเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ไม่สามารถจัดการได้อย่างเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน		3. ขาดความเข้าใจที่ถูกต้องในแง่คิดที่ว่า การศึกษานอกระบบไม่มีมาตรฐานเทียบเท่าการศึกษาในระบบ
3. การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารของศูนย์กศน. ส่งผลต่อความต่อเนื่องในการบริหารจัดการเรียนการสอน		

ตารางแสดงการกำหนดระดับช่วงคะแนน จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses)

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
<p>1. มีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาความรู้ต่อกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านโดยการสัมมนา ศึกษาดูงาน แหล่งเรียนรู้ เพิ่มพูนความรู้วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน (+10)</p> <p>2. มีการจัดกิจกรรมร่วมกับ กศน. ทำให้รู้จักเพื่อนมากขึ้น ได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน (+10)</p> <p>3. ศูนย์กศน. มีการจัดส่งเสริมเผยแพร่ข้อมูล วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้านให้ในสถานศึกษา (+10)</p> <p>4. การเรียนการสอนใช้กิจกรรมที่สนุกสนาน เข้าใจง่ายเพื่อเข้าใจวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้านทำให้ผู้เรียนสนใจ (+9)</p> <p>5. มีการจัดบรรยากาศสถานที่ในศูนย์กศน. การสอนใช้สื่อที่น่าสนใจเข้าใจง่ายและกิจกรรม สนุกสนานไม่เบื่อ (+9)</p> <p>6. มีการพัฒนาและการฝึกอบรม ในเรื่อง วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้านอย่างครอบคลุม และเป็นปัจจุบัน (+8)</p> <p>7. การศึกษาที่จัดให้นักศึกษา โดยไม่จำกัด พื้นฐานเพื่อให้สามารถเข้าถึงทุกกลุ่ม ทุกอาชีพ ทุกวัย (+7)</p>	<p>1. นักศึกษาอ่อนทักษะในการคิดวิเคราะห์ เพื่อการวิพากษ์ วิจารณ์ ต่อหน้าชั้นเรียน (-10)</p> <p>2. ผู้สอนขาดทักษะการกิจกรรมที่ หลากหลายในสายการอบรมด้านพหุ วัฒนธรรม (-9)</p> <p>3. ให้ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ หลากหลายโดยขาดการนำชุมชนท้องถิ่นเข้า มามีส่วนร่วม (-9)</p> <p>4. ครูผู้สอนสื่อสารไม่เข้าใจและทักษะการ สื่อสารไม่ตรงตามสื่อการเรียนการสอน (-9)</p> <p>5. เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมิได้บูรณาการ การเรียนรู้วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้านในทุก กลุ่มการเรียนรู้ (-8)</p> <p>6. นักศึกษามีพื้นฐานและประสบการณ์ชีวิต ต่างกันในเรื่องวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเทศ เพื่อนบ้าน (-7)</p>

ตารางแสดงการกำหนดระดับช่วงคะแนน โอกาส (Opportunities) อุปสรรค (Threats)

โอกาส (O)	ภาวะคุกคาม (T)
<p>1. นโยบายของรัฐมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการรู้วัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน (+10)</p> <p>2. นโยบายรัฐส่งเสริมการศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และนิทรรศการเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน (+9)</p> <p>3. มีการกระจายความรู้สู่ชุมชน ทำให้เกิดการตื่นตัวต่อ ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน (+9)</p> <p>4. เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของศูนย์กศน. (+8)</p> <p>5. เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทันสมัยมีส่วนทำให้ศูนย์กศน. บริหารจัดการศึกษาให้รู้จักประเทศเพื่อนบ้านได้หลากหลาย(+8)</p>	<p>1. ความคิดในแง่ลบกับคนจากประเทศเพื่อนบ้านจากข่าวและสื่อต่างๆ (+10)</p> <p>1. ในชีวิตประจำวันไม่สามารถเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านได้ทั้งหมด ทำให้ยากในการทำงานร่วมกัน (+9)</p> <p>3. เทคโนโลยีที่ทันสมัยเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ไม่สามารถจัดการได้อย่างเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน (+8)</p> <p>4. การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารของศูนย์กศน. ส่งผลต่อความต่อเนื่องในการบริหารจัดการเรียนการสอน(+8)</p>

